

PÄIJÄT-HÄMEEN
LINTUPAIKKAOPAS

© Päijät-Hämeen Lintutieteellinen Yhdistys ry, 2019

Julkaisu on toteutettu LEADER-tuella

Taitto ja ulkoasu: Petri Kuhno

Valokuvat: Petri Kuhno (PK), Antti Arjava (AA), Reijo Ikonen (RI), Esa Lammi (EL), Ilkka Kamppila (IKa), Ilpo Kekki (IK), Petri Koivisto (PKo), Marjo Kuisma (MK), Timo Metsänen (TM), Jorma Pulkkinen (JP), Pekka Saikko (PS), Tapani Saimovaara (TS), Marko Vauhkonen (MV), Olli Vuori (OV), Shutterstock (SS)

Pohjakartat © Maanmittauslaitos

Yhteistyössä

Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin
Europeiska jordbruksfonden för landsbygdsutveckling:
Europa investerar i landsbygdsområden

LEADER

ETPÄHÄ

LEADER

Päijänne

PÄIJÄT-HÄMEEN LINTUPAIKKAOPAS

ILPO KEKKI, PETRI KUHNO, ESA LAMMI, TIMO METSÄNEN (toim.)

SISÄLLYSLUETTELO

Lukijalle.....	7
Lintupaikkoja selkäviesiltä aarnimetsän hämärään.....	8
Maakunnallisesti tärkeät lintualueet.....	12
Kohteiden kuvaukset.....	15
Asikkala, Hillilän pellot.....	16
Asikkala, Hevoshaanvuori.....	18
Asikkala, Holminvuori.....	20
Asikkala, Kajaanselkä.....	22
Asikkala, Kalkkistenkoski.....	26
Asikkalan kirkonkylä-Pulkkila.....	28
Asikkala, Mukkulammi.....	30
Asikkala, Multamättäänmaa.....	32
Asikkala, Pulkkilanharju.....	34
Asikkala, Salonsaaren kalliometsät.....	38
Asikkala, Sokeinmaa.....	40
Asikkala, Urajärven Koskio eli Isosuo.....	42
Asikkala, Vähäpään kosteikko ja Pitkäkallion metsä.....	44
Asikkala, Vääksyn lintupaikat.....	46
Hartola, Ekonkoski ja Eteläinen Jääsjärvi.....	50
Hartola, Isosuo.....	52
Hartola, Pikku Leppälahti.....	54
Hartola, Pohjolan pellot.....	56
Heinola, Kymenvirta.....	58
Heinola, Rajavuoren lintutorni.....	61
Heinola, Ruotsalainen ja Konnivesi.....	64
Heinola, Mataraniemi-Mäyrämäki.....	66
Heinola, Mäyrävuoren ja Seppälänjoen metsät.....	68
Heinola, Nyyinäistenlahti.....	70
Heinola, Paistjärven alue.....	72
Heinola, Vahteriston vanhat metsät.....	74
Hollola, Kirkonselkä.....	78
Hollola, Kailanpohja-Teräväiset.....	82
Hollola, Kutajärvi.....	88
Hollola, Laasonpohja.....	92
Hollola, Laitialanselkä.....	95
Hollola, Luhdantausta.....	98
Hollola, Paimelan suojelumetsät.....	100
Hollola, Sairakkalanjärvi.....	102
Hollola, Tiirismaa.....	104
Hollola, Teuronjoki ja Valkjärvi.....	108
Kärkölä, Hähkäjärvi.....	110
Kärkölä, Joentausta.....	112
Kärkölä, Valkjärvi.....	114
Lahti, Enonselkä.....	116
Lahti, Enonsaari.....	120

Lahti, Kilpiäistenpohja.....	122
Lahti, Polttimo.....	124
Lahti, Kariniemi.....	126
Lahti, Kiiliäisvuoren ja Herrasmannin alue.....	128
Lahti, Kujalan jätekeskus ja pellot.....	130
Lahti, Lapakisto.....	134
Lahti, Linnaistensuo.....	136
Lahti, Luhdanjoki.....	138
Lahti, Murronoja ja Jokimaan metsät.....	140
Lahti, Näkkimistö.....	142
Lahti, Pesäkallio.....	144
Lahti, Radiomäki.....	146
Lahti, Rautakankare-Korpikankare.....	148
Lahti, Ritämäki ja Kilpiäisten lehto.....	150
Lahti, Kymijärvi.....	152
Lahti, Viuhan luonnonsuojelualue.....	156
Lahti, Nastola, Immilänjoki.....	158
Lahti, Nastola, Pensuo.....	160
Lahti, Nastola, Rauhaniemi.....	162
Lahti, Nastola, Sammalsillansuo.....	164
Mäntyharju, Korpijärvi, Isoinniemi.....	166
Mäntyharju, Lainjärvi.....	168
Mäntyharju, Miekankoski.....	170
Orimattila, Artjärven kirkonkylän kosteikot.....	172
Orimattila, Haikula.....	178
Orimattila, Kuivannon-Arolan pellot.....	180
Orimattila, Luhtikylä.....	184
Orimattila, Mallusjärvi.....	188
Orimattila, Mieliäissuo.....	192
Orimattila, Ruha-Kurunkulma.....	194
Orimattila, Tekemäjärvi.....	198
Päijänteen kansallispuisto ja eteläinen Päijänne.....	200
Padasjoki, Ammajanvuori.....	204
Padasjoki, Nyystölälahti.....	206
Pertunmaa, Aitjärvi-Joutjärvi.....	209
Pertunmaa, Viitaanlampi.....	212
Pertunmaa, Isosuo ja Kivenholma.....	214
Sysmän kirkonkylän kosteikot.....	216
Sysmä, Hirvijärvenkallio ja Vastamäki.....	220
Sysmä, Kammiovuori.....	222
Sysmä, Päijätsalo.....	224
Sysmä, Suomennurmi ja Naumi.....	226
Sysmä, Tiiliruukinpelto.....	228
Sysmä, Ravioskorpi ja Hallaharju.....	230
Sysmä, Nuoramaisjärvi ja läheiset kosket.....	233
Päijät-Hämeen maakunnallisesti tärkeät lintualueet.....	236

Lukijalle

Käsissäsi on ensimmäinen Päijät-Hämeen linturetikohteita esittelevä kirja. Toivomme, että tämä opaskirja osoittaa Päijät-Hämeen monipuolisuuden ja erikoispiirteet lintumaakuntana ja houkuttelee lukijan tutustumaan maakunnan luontoon. Kirjan pyrkimyksenä on esitellä uusia retkikohteita niillekin, jotka ovat harrastaneet lintuja maakunnassa jo pitkään.

Tärkeä merkkipaalu lintupaikkaoppaan toteutumisessa oli vuosina 2012–14 läpivieyty valtakunnallinen MAALI-hanke eli maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden kartointus. Hanke tuotti ja kokosi runsaan määrän tietoa Päijät-Hämeen tärkeistä lintualueista ja paikoista. Suuren suosion saavuttanut Tiira-lintutietopalvelu on toinen tämän kirjan teon mahdollistanut kivijalka. Satojen harrastajien joukko on ”tiirannut” tietopalveluun arvokkaan havaintoaineiston, johon on järjestelmän 13 vuoden toiminnan aikana kertynyt jo satoja tuhansia lintuhavaintoja maakunnastamme.

Helposti tavoitettavat hyvät lintupaikat ovat usein vetovoimaisimpia retkikohteita. Tässä kirjassa on esitelty monta myös vähemmän retkeilyä, mutta linnustoltaan arvokasta aluetta. Toivottavasti nekin löytävät ystävänsä ja retkiä suunnattaisiin entistä useammin myös vähän tunnetuille lintumaille ja -vesille. Uusien paikkojen näkeminen ja kokeminen rikastaa harrastusta ja tekee omaa maakuntaamme tutuksi ja läheisemmäksi. Retkillä kohdalle sattuneet linnut ja niiden esiintymispaikat on hyvä tallentaa Tiira-lintutietopalveluun tai muuten ilmoittaa lintutieteelliselle yhdistykselle satunnaisiltakin käynneiltä. Jopa yksittäiset havainnot voivat olla merkittäviä muiden havaintojen joukossa. Kertyvät aineistot ovat tarpeen seurattaessa muutoksia luonnossa ja arvioitaessa alueiden merkitystä linnuille. Tiedot ovat hyödyksi myös suojelulle ja mahdollisesti tarvittaville hoitotoimille.

Kirjan tekoon on osallistunut toimituskunnan lisäksi useita maakunnassa retkeilleitä ja sen lintupaikkoja tuntevia kokeneita lintuharrastajia. He ansaitsevat suuren kiitoksen työstään, joka on merkittävästi edistänyt tämän opaskirjan toteutumista. Kohdekuvaus ovat kirjan toimittajien ohella kirjoittaneet ja kuvia luovuttaneet Antti Arjava, Hannu Kauppi, Petri Koivisto, Marjo Kuisma, Ohto Oksanen, Mika Rantanen, Kari Reinikainen, Pekka Saikko, Tapani Saimovaara ja Marko Vauhkonen. Lisäksi kiitämme avusta Eero Hietasta ja Reijo Ikosta, jotka ovat kommentoineet tekstejä ja antaneet tietoja lintupaikoista. Tarpeeksi ei voi kiittää havaintojaan Tiiraan ilmoittaneita satoja lintuharrastajia, joita ei ole mahdollista tässä mainita nimeltä. Heidän osuutensa on ollut ensiarvoista lisätessään tietoa Päijät-Hämeen linnustosta.

Antoisia linturetkiä!

Lahdessa 10.3.2019

Toimittajat

Päijät-Häme on sekoitus Hämettä, Savoia ja Uttamaata. PK

Lintupaikkoja selkävesiltä aarnimetsän hämärään

Päijät-Hämeen sijainti on erinomainen lintujen harrastamiseen. Lintupaikkojen kirjo on laaja, retken voi suunnata makunsa mukaan metsiin, pelloille, jokien ja järvien rannoille, selkävesille ja suurjärvien saaristoon, kaupunkien puistoihin – tai kaatopaikalle.

Maakunnan läpi itä-länsisuunnassa johtavat Salpausselät ovat tärkeitä maisema-alueiden jakajia. Eteläisemmän eli ensimmäisen Salpausselän eteläpuolella on niukkajärvinen, laajojen savikkopeltojen ja laakeiden havupuuvaltaisten kallio- ja moreenimaiden metsien alue. Luonnonmaantieteellisesti alue on oikeastaan Uttamaata. Maakunnan eteläosan ytimenä Porvoonjoki keväisine tulvineen muodostaa paratiisin, jonka ruokailu- ja levähdyspaikat keräävät joukoittain sorsia, hanhia ja kahlaajia.

Toisen Salpausselän pohjoispuolella laajat peltoalueet ovat harvassa, eivätkä ne vedä laajuudeltaan vertoja Orimattilan ”pohjanmaalaisille” maisemille. Hartolan, Sysmän ja Padasjoen pellot kuitenkin houkuttelevat lintuja ja ovat niin pesiville kuin muuttaville linnuille tärkeitä elinalueita.

Salpausselkien männiköt ja metsäaukiot ovat itässänsäkin omaleimaisia lintupaikkoja. Maakunnan harvoista kangaskiuruista lähes kaikki asustavat Salpausselällä ja kehrääjien kanta on harjumaastoissa vahva.

Salpausselästä alkaa Järvi-Suomi. Selänteiden välissä on paljon pieniä järviä, mutta Järvi-Suomi pääsee oikeuksiinsa vasta toisen Salpausselän pohjoispuolella, missä lammet ja järvet sekä niiden väliset joet ja purot elävöittävät maiseman vesien ja metsien tilkkutäkiksi. Järvistä mahtavin Päijänne jakaa maakunnan pohjoispuoliskon: länsipuolella on laajoja metsävoittoisia alueita, etenkin Padasjoelta Lammin Evolle ulottuva metsämanner, järven itäpuolella on Savon puoli, jossa on jäljellä kaikuja kaskikauden koivikoisuudesta.

Päijänne ja sen eteläpuolinen Vesijärvi ovat maakunnan suurjärviä, joiden rannoilla lintuharrastajat liikkuvat ja havainnoivat ahkerasti. Pulkkilanharju Päijänteen eteläpäässä on ollut vuosikymmeniä tunnettu hyvistä muutoistaan ja Vääksyn muutontarkkailupaikat ovat kovassa käytössä vuosi toisensa jäl-

keen. Vesijärvellä on useita hyviä rantoja muuton seuraamiseen, mutta järvi on kuuluisa myös runsaasta pesimälinnustostaan. Maakunnan muiden suurten järvien Ruotsalaisen, Konniveden ja Jääsjärven lintukantoja on kartoitettu, mutta muuttoaikoina harrastajien retket ovat suuntautuneet melko harvoin näille järville.

Laatumetsiä talousmetsien keskellä

Päijät-Hämeen parhaat metsät ovat sirottuneina eri puolille maakuntaa. Koskemattomimmat hakkaamattomat alueet ovat varsin pieniä, suurimmillaankin yleensä reilut parisataa hehtaaria. Useita niistä on onneksi suojeltu. Lahdessa on erityisen määrätietoisesti säilytetty hienoja paloja luonnontilaltaan hyvin kehittyneitä vanhoja metsiä. Kaupungin rajojen sisältä löytyvätkin lähes kaikki vanhojen metsien vaateliat lintulajit, vieläpä useilta paikoilta. Linnuston lisäksi vanhat metsät ovat myös muun eliöstön kannalta arvokkaita.

Retkeilyyn Lahden ja muiden asutuskeskusten lähistön metsät sopivat erinomaisesti hyvän polkuverkon ansiosta. Mielenkiintoisia retkimaastoja on myös muualla, kuten Hollolan Tiirismaalla ja Metsähallituksen hoitamalla Heinolan Paistjärven retkeilyalueella, missä lintujen lisäksi voi nauttia kir-

kasvetisistä järvistä ja salomaiden luonnonrauhasta. Päijänteen kansallispuisto on maakunnan ainoa kansallispuisto. Sen mahtavuutta voi ihailia Asikkalan Pulkkilanharjulla, Sysmän Päijätsalossa ja Padasjoen Virmailansaassa, mutta syvempi tutustuminen alueen saaristoon vaatii venekuljetuksen. Talviaikana jäiden kantaessa kansallispuisto sopii myös hiihtoretken kohteeksi.

Suomen muuhun Eurooppaan nähden itäinen sijainti pohjoisella havumetsävyöhykkeellä tuo oman lisänsä Päijät-Hämeen lajistoon. Joillekin itäisille lajeille maakuntamme edustaa yhtenäisen levinneisyysalueen läntistä laitaa. Esimerkiksi taigalaji lapinpöllö näyttäisi olevan vakituinen joskin hyvin harva kanta metsissä. Monet kaakkoiset ja itäiset kesälinnut löytyvät alkukesällä helposti, pikkusiepot ja idänuunilinnut vanhoista metsistä, viitakerttuset ja punavarpuset pensasmailta.

Harvinaiset suot

Niin suomaan kuin Suomi onkin Päijät-Hämeestä suuret suot lähes puuttuvat. Varsinaisia lintusoiita vetisine laajoine nevoineen ei juuri ole, ellei lintujärvien luhtarantoja oteta lukuun. Linnustolle tärkeimmät varsinaiset suot keskittyvät maakunnan pohjoisosiin Hartolaan ja Pertunmaalle, joka kuuluu lintutieteel-

Asikkalan Kajaanselkä. El

Heinolan Nyynäistenlabti. PK

lisen yhdistyksen retkeilyalueeseen Etelä-Savon puolella. Ojituksilta pääosin säästyneitä, mutta selvästi pienempiä soita on myös Lahdessa, Orimattilassa ja Kärkölässä.

Maakunnan suot ovat kuitenkin tärkeitä linnuille, vaikka lajikirjo ja -runsaus eivät vertoja vedäkään pohjoisen Suomen aapasaille. Niillä pesii karujen soiden lajeja, toisinaan jokunen pohjoinen kahlaajakin, ja ne ovat linnuille tärkeitä elinympäristöjä soitimilla ja muotonaikaisina levähdyspaikkoina. Soiden laiteiden korvet ja kelokkoiset rämeet ovat aarnimetsien lintujen suosiossa. Rauhallisilla ojittamattomilla soilla voi kokea alkuperäisen luonnon tunnelman, vaikka lintuja ei paljon tapaisikaan.

Tundran tuulahduksia

Meri ja tunturit puuttuvat Etelä-Suomen sisämaan maakunnista, mutta nämä elinympäristöt ovat kuitenkin edustettuina siivekkäiden läpimuuttajien ja

PÄIJÄT-HÄMEESSÄ on vuoden 2018 marraskuun loppuun mennessä tavattu 312 lintulajia, pesiviä lajeja on kirjattu 183. Uusia lajeja havaitaan lähes vuosittain. Lajimäärän kasvu etenkin kolmena viime vuosikymmenenä perustuu paljolti muuttamaan toisiinsa liittyvään tekijään, kuten lintujen levinneisyysalueiden muutoksiin, harrastajamäärän kasvuun, lintujen määrittämistietouden lisääntymiseen sekä havainnoinnissa käytettyjen optisten laitteiden kehittymiseen ja saatavuuden parantumiseen.

kiertelijöiden kautta. Etenkin suurjärvillä liikkuu muuttoaikoina paljonkin merellisiä lintuja, jopa valtamerien lajeja poikkeaa tai eksyy muutontarkkailijoiden kiikareihin. Pesimälinnuston merellisintä antia edustaa parin viime vuosikymmenen aikana maakuntaan kotiutunut meriharakka. Pellot ovat toinen pohjoisten muuttajien mielimaisema niiden levähtäessä matkan varrella. Tunturien pulmuset parveilevat toisinaan suurin joukoin kevätpäivillä, ja tunturisoiden

Oikeuksia ja velvollisuuksia

Suomessa on erinomaiset mahdollisuudet linturetkelyyn jokamiehenoikeuksien ansiosta. Liikkua voi luonnossa lähes missä tahansa, kunhan kunnioittaa pihapiirejä ja viljeltyssä olevia peltoja ja istutuksia, eikä aiheuta yleensä maanomistajalle haittaa. Tulenteke toisen maalla vaatii myös luvan. Jokamiehenoikeudet on selostettu tarkemmin alla olevassa linkissä.

Lintuharrastajien ja luonnossa liikkujien yleensä on hyvä tietää eläinten häirintää koskevat lakimääräykset. Esimerkiksi kuvaamisessa tai harvinaisuuksien bongauksissa voi unohtua, että ensisijaista on linnun hyvinvoinnin turvaaminen. Lintujen ja muiden eläinten tahallinen häiritseminen on kielletty erityisesti eläinten lisääntymiskäytännön, tärkeillä muutonaikaisilla levähdysalueilla tai muutoin niiden elämänkierron kannalta tärkeillä paikoilla (ks. linkki luonnonsuojelulakiin). Luonnossa liikkuvan on tunnettava myös koirakuriin liittyvät määräykset. Pääsääntöisesti koirat on pidettävä kytkettyinä. Koirien luvaton irrallaan pito etenkin ulkoilijoiden suosimilla metsä- ja suojelualueilla on suurimpia eläimistöön kohdistuvia häiriöitä (ks. linkki).

www.birdlife.fi/lintuharrastus/havainnoi-huomaavaisesti/

www.luontoon.fi/jokamiehenoikeudet

www.kennelliitto.fi/koiran-omistaminen/koiriin-liittyva-lainsaadanto

www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1996/19961096, ks. § 39

laiteille matkaavat lapinsirkut pysähtelevät avomaila vähän vaatimattomammin elkein. Vuosittain myös tunturinummien keräkurmitsoja levähtää laajoilla peltoaukeilla.

Ankarailmastaisen Venäjän tundran ja läntisen Euroopan talvehtimisalueiden välinen ilmasilta sijoittuu yleensä ainakin läntisiltä osiltaan Päijät-Hämeen ylle kevään syksyin. Hanhien ja muiden vesilintujen sekä kahlaajien läpimuutto ja lepäilijöiden kerääntymät ovat monesti muuttokausien komeinta antia.

Lintuja lähiluonnossa

Vaikka tässä kirjassa esitellään useita hyviä linturetkien kohteita, kannattaa muistaa, että lintujen harrastaminen ei ole sidottu tiukasti yksittäisiin paikkoihin. Lintuja voi harrastaa oikeastaan missä tahansa. Jo kivi-kaupungin keskustassa on omat lajinsa, joiden puuhailua on mielenkiintoista seurata, ja kun retki ulotetaan kaupunkien puistoihin, lajisto kasvaa ro-

masti. Lahdessa antoisa lintupaikka on esimerkiksi Launeen perhepuiston alue, johon aika ajoin puodottautuu muuttajia ja kiertelijöitä taukoa pitämään. Puistometsä on Lahden Radiomäkikin, jossa on nähty mielenkiintoisia hyönteissyöjiä. Oma lukunsa on Asikkalan Vääksy, jonka kanavan tuntumassa on aina mahdollisuus huippuharvinaisuuksiin. Muuttoaikoina ylilentäviä lintuja voi niin ikään nähdä melkein kaikkialla, missä näkyy pieni pala taivasta.

Kaatopaikat tunnetaan lintuharrastajien keskuudessa hyvinä lintupaikkoina. Fikset varislinnut ja loikit osaavat käyttää yhteiskuntien puutteellista jätehuoltoa hyväkseen. Ruokajätteiden houkuttelemista lintuparvista tarkka havainnoitsija löytää silloin tällöin yllättäviä harvinaisuuksia. Päijät-Hämeen keskuskaatopaikkana toimiva Kujalan jätekeskus on oikeastaan lintuparatiisi. Ruoan lisäksi lintuja houkuttelevat sinne erilaiset uusympäristöt, kuten joutomaakenttien rikkaruohostot, lammikot ja pensaikot.

Hollolan Kutajärvi. El

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden selvittäminen ja rajaaminen (MAALI) on lintuharrastajien valtakunnallisen kattojärjestö BirdLife Suomen hanke, jossa alueelliset lintuyhdistykset ovat tunnistaneet alueensa arvokkaimmat lintualueet. MAALI-kohteisiin on otettu mukaan muu-
tonaikaisia ruokailu- ja kerääntymisalueita sekä pesimäalueita. Osa linnuille tärkeistä alueista sijaitsee luonnonsuojelualueverkoston ulkopuolella. Niitä ovat erityisesti muuttajien käyttämät ruokailu- ja levähdyspellot sekä kerääntymispaikat järvillä, mutta myös uhanalaisten tai muiden vähälukuisten lajien pesimäpaikkoja on suojelualueiden ulkopuolella.

Maakunnallisesti tärkeiden lintualueiden säilyttäminen palvelee linnustonsuojelua. Kohteet on syytä ottaa huomioon kaikessa maankäytön suunnittelussa.

Hankkeen toteutus Päijät-Hämeessä

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys aloitti MAAALI-hankkeen vuonna 2011. Hankevastaavana toimi Esa Lammi. Projektin alussa pidettiin lintuharrastajien tapaamisia, joissa selviteltiin mahdollisten MAA-

LI-alueiden sijaintia, valintakriteerejä ja rahoituksen saamista kulukorvauksia varten. Työhön saatiin rahallista tukea Päijät-Hämeen kulttuurirahastosta, Päijät-Hämeen liitosta sekä Lahden seudun ympäristöpalveluilta. Pääosa rahoituksesta käytettiin vuosina 2012–2014 tehtyjen lintulaskentojen matkakuluihin.

Hankkeen pesimälintulaskentoihin osallistuivat Philip Borg, Matti Hietanen, Timo Hämäläinen, Reijo Ikonen, Keijo Johansson, Hannu Kauppi, Matti Kauranne, Ilpo Kekki, Petri Koivisto, Rauno Kosonen, Marjo Kuisma, Esa Lammi, Seppo Leirilaakso, Tuomas Meriläinen, Timo Metsänen, Jussi Mäkinen, Heikki Niinimäki, Ohto Oksanen, Pekka Saikko, Tapani Saimovaara, Mika Selin, Risto Silaste, Juhani Sirkiä, Antti Toukola, Aki Rantanen, Mika Rantanen, Tomi Rantanen, Jorma Rautama, Antti Rissanen, Marko Vauhkonen, Juha Vigen ja Jukka Virtanen.

Laskenta-aineistot tallennettiin BirdLifen Suomen ylläpitämään Tiira-lintutietotopalveluun. Tiiraan vietiin myös vanhempaa aineistoa. Sen tallennuksesta vastasivat Petri Kuhno ja Tomi Rantanen sekä puhdetyönään joukko lintuyhdistyksen jäseniä. MAAALI-alueet valittiin kohteiden linnuston perusteella.

Pesimäkohteiden osalta käytettiin hanketta varten koottuja laskentatietoja ja muuttolinnoille tärkeiden alueiden valinnassa Tiiraan kertyneitä aineistoja. Valintakriteerit pohjautuivat BirdLifen suosituksiin, joihin tehtiin Päijät-Hämeen oloihin sopivia tarkennuksia.

Ensimmäinen ehdotus MAALI-alueista valmistui tammikuussa 2015. Ilpo Kekki ja Timo Metsänen digitoivat kohteiden rajaukset QGIS-ohjelmalla. Useat lintuharrastajat tarkistivat aluerajauksia ja niihin tehtiin tarvittavat muutokset. Joidenkin kohteiden linnustosta saatiin samalla arvokasta lisätietoa. Kohteet nimettiin BirdLifen tärkeitä lintualueita ylläpitävään IBA-selaimen maakunnallisesti arvokkaiksi lintualueiksi.

Jo hankkeen alkuvaiheessa pidettiin selvänä, että maakunnallisesti tärkeistä lintualueista tulisi valmistella yhteenveto, joka palvelisi sekä lintuharrastajia että linnuston suojelua. Hankkeen edetessä yhteenveto paisui maakunnan hyviä lintupaikkoja esitteleväksi lintupaikkaoppaaksi. Sen valmistelu aloitettiin vuonna 2016. Oppaan tekeminen harrastajavoimin osoittautui työlääksi ja aikaa vieväksi. Kirja valmistui vihdoin alkuvuodesta 2019. Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys sai lintupaikkaoppaan tekemiseen taloudellista tukea Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen johtamasta Leader-hankeesta ”Manner-Suomen kehittämisohjelma 2014–2020”.

Kohteiden valinta

Päijät-Hämeessä on monenlaisia linnustollisesti tärkeitä alueita: metsiä, järviä, soita, muutonaikaisina kerääntymisalueina merkittäviä peltomaita ja vesialueita sekä koko talven sulana pysyviä virtavesiä. Tavoitteena oli saada valittua edustavimmat niistä maakunnallisesti tärkeiksi lintualueiksi. Erityyppisten kohteiden valinnassa oli linnustollisten erojen vuoksi käytettävä erilaisia kriteerejä.

Pesimälintukohteet pisteytettiin lintulajiston ja vuosilta 2012–2014 laskettujen parimäärien perusteella. Pisteytyksessä painotettiin uhanalaisia ja muita maakunnassa harvinaisia lintulajeja ja niiden tärkeimpiä pesimäpaikkoja. Kunkin lajin parimäärästä annettiin lajikohtaisesti vaihtelevasti yksi piste ja tietyn määrän ylittävästä parimäärästä lisäpiste. Jokaisen tutkitun alueen pisteet laskettiin yhteen. MAALI-alueiksi valittiin suurimman pistemäärän saaneet kohteet. Niiden pesimälinnusto on monipuolisempi ja runsaampi kuin vähemmän pisteitä saaneiden alueiden. Pisteytykseen vaikuttaa myös alueen pinta-ala, sillä suuremmalle alueelle mahtuu enemmän lintuja kuin pienelle alueelle. Muutaman alueen pisteytyksessä käytettiin tuoreen laskenta-aineiston puuttuessa MAALI-vuosia vanhempaa, mutta alle kymmenen vuoden takaista laskenta-aineistoa. Pisteytyksessä

käytetyt kriteerilajit ja parimäärät on esitetty oheisissa taulukoissa.

Pesimälintukohteet rajattiin kartoille linnuston perusteella. Rajauksissa voi olla mukana esimerkiksi kosteikon rantalehtoa tai suon hyvin säilyneitä reunametsiä ja metsäsaarekkeitä. Linnuston perusteella tehdyt rajaukset voivat myös poiketa alueella olevan suojelun rajoista.

PESIMÄLINNUSTO

Erityyppisten kohteiden pisteytyksessä käytetyt parimäärät. Uhanalaiset lajit: VU = vaarantunut, EN = erittäin uhanalainen, CR = äärimmäisen uhanalainen (Hyvärinen ym., Punainen kirja 2019). Kohteelle annettiin yksi piste parimäärä-sarakkeessa mainitusta parimäärästä ja toinen piste, jos parimäärä yltyi lisäpiste-sarakkeessa kerrottuun määrään. MAALI-alueen rajana oli kosteikoilla, selkävesillä ja metsäkohteilla 9 pistettä ja suokohteilla 6 pistettä.

Kosteikot		Parimäärä	Lisäpiste
Mustakurkku-uikku	EN	1	2
Härkälintu		5	10
Kaulushaikara		2	4
Laulujoutsen		2	4
Haapana	VU	3	5
Lapasorsa		1	3
Heinätaki	VU	1	2
Punasotka	CR	1	4
Tukkasotka	EN	1	4
Kurki		2	4
Luhtahuitti		2	4
Luhtakana		2	4
Nokikana	EN	2	5
Punajalkaviklo		1	2
Liro		1	2
Valkoviklo		1	2
Taivaanvuohi		3	5
Naurulokki	VU	100	250
Pikkulokki		10	25
Keltävästäräkki		2	5
Niittykirvinen		2	5
Rytkerttunen		5	10
Rastaskerttunen	VU	1	2
Pensassirkkalintu		1	2
Viitasirkkalintu		2	4
Punavarpunen		3	5

Selkävedet			
		Parimäärä	Lisäpiste
Kuikka		2	4
Tukkasotka	EN	2	5
Punasotka	CR	2	4
Tukkakoskelo		2	4
Isokoskelo		3	5
Selkälokki	EN	2	4
Merilokki		1	2
Harmaalokki	EN	10	20
Naurulokki	VU	100	250
Kalatiira		20	40

Metsät			
		Parimäärä	Lisäpiste
Hiirihaukka	VU	1	2
Mehiläishaukka	EN	1	2
Kanahaukka		1	2
Sääksi		1	2
Metso		1	3
Teeri, koiraita soitimella		3	5
Pyy	VU	3	5
Viirupöllö		1	2
Helmipöllö		1	2
Varpuspöllö	VU	1	2
Lehtopöllö		1	2
Kehräätäjä		1	2
Palokärki		1	2
Valkoselkätikka	VU	1	2
Pikkutikka		1	2
Pohjantikka		1	2
Harmaapäätikka		1	2
Kuhankeitittäjä	EN	1	2
Pikkusieppo		1	3
Puukiipijä		3	5
Peukaloinen		2	4
Kultarinta		3	5
Mustapääherttu		3	5
Idänuunilintu		1	3
Sirittäjä		5	10
Järripeippo		1	2

Suot			
		Parimäärä	Lisäpiste
Kaakkuri		1	2
Teeri, koiraita soitimella		15	30
Kurki		2	4
Sääksi		1	2
Töyhtöhyppä		1	2
Kuovi		1	2
Kapustarinta		1	2
Liro		1	2
Valkoviklo		1	2
Taivaanvuohi		3	5
Kehräätäjä		1	2
Niittykirvinen		1	2
Keltävästäräkki		1	2
Isolepinkäinen		1	2
Pohjansirkku		1	2

Lintujen muutonaikaisten levähdys- ja ruokailupaikkojen valinnassa otettiin BirdLifen ohjeistuksen mukaan huomioon kuikkalinnut, uikut, joutsenet, hanhet, sorsalinnut, nokikana, kurki, kahlaajat, lokit ja tiirat, haarapääsky (yöpymis- ja ruokailukosteikot), keltävästäräkki sekä kottarainen (yöpymiskohteet). Kunkin kriteerilajin suurimmat paikkakohtaiset kerääntymät poimittiin Tiirasta vuosien 2000–2014 havaintoaineistosta. Muutamien vähän retkeilyjen kohteiden tarkasteluun otettiin mukaan myös vuosien 2015 ja 2016 havaintoaineisto. Jokaiselle lajille määriteltiin kevättä ja syksyä varten minimimäärä, jonka ylittävät esiintymät otettiin jatkotarkasteluun (käytetyt yksilömäärät selviävät oheisesta taulukosta). Kriteerilajien esiintymisen ja yksilömäärien ylittymisen täytyi olla säännöllistä, jotta kohde valittiin MAALI-alueeksi. Lähtökohtana pidettiin yksilömäärän ylittymistä ainakin kahdella lajilla vähintään kolmena vuonna. Joidenkin vähän retkeilyjen kohteiden osalta tyydyttiin kahteen vuoteen.

Kohteet rajattiin niin, että mukaan tuli koko tärkeäksi katsottava lintujen käyttämä alue. Paikan hyvin tuntevat lintuharrastajat tarkistivat kohderajaukset.

Kohteiden määrä ja sijainti

Maakunnallisesti tärkeitä lintualueita valikoitui kaikkiaan 52. Kohteet vaihtelevat pienistä vanhan metsän alueista laajoihin, useamman kosteikon ja tulva-alueen muodostamiin kokonaisuuksiin. Metsäkohteita on 17, suokohteita 5, lintuvesikohteita 11, selkävesikohteita 6 ja muutonaikaisia lepäily- ja ruokailualueita 11. Lisäksi mukana on kolme virtavesipaikkaa sekä lintujen muuttoreittinä tärkeä Pulkkilanharju. Alueet ja niiden valintaperusteina olevat lajit on lueteltu kirjan lopussa.

Maakunnallisesti tärkeät lintualueet jakautuvat epätasaisesti eri puolille Päijät-Hämettä. Vain tärkeitä metsäalueita on eri puolilla. Niistä suurin osa on luonnonsuojelualueina suojeltuja vanhoja metsiä. Lintuvedet ja muuttolintujen suosimat ruokailu- ja lepäilyalueet painottuvat maakunnan eteläosiin. Vähäsoisen maakunnan parhaimmat lintusuot ovat pohjoisosissa. Edustavimmat selkävesikohteet ovat suurilla järvillä Päijät-Hämeen keskiosissa.

Hankkeessa tehdyt lintulaskennat painottuivat maakunnan eteläpuoliskoon, jossa suurin osa alueen lintuharrastajistakin asuu. Pohjoisosista tutkittiin parhaimmiksi tiedettyjä lintupaikkoja. Luultavaa on, että ainakin maakunnan reunaosissa on joitakin tärkeitä alueita, joiden arvo on toistaiseksi tunnistamatta.

KERÄÄNTYMÄALUEET

Muuttoaikaisten kerääntymäalueiden valinnassa käytetyt lintulajit minimimäärineen. Punasotkakerääntymisessä on otettu huomioon myös kesäiset sulkasatoparvet (raja-arvo 25 yksilöä).

Laji	Kevät	Syksy		Kevät	Syksy
Pikkujoutsen	10	10	Nokikana	25	25
Laulujoutsen	250	250	Kurki	50	100
Metsähänhi	400	200	Kapustarinta	100	50
Tundrahanhi	100	200	Töyhtöhyppä	200	50
Kanadanhanhi	-	100	Suokukko	50	50
Valkoposkihanhi	100	1000	Taivaanvuohi	40	40
Haapana	100	200	Kuovi	30	-
Tavi	100	100	Mustaviklo	10	-
Sinisorsa	400	400	Valkoviklo	40	40
Jouhisorsa	20	20	Metsäviklo	20	-
Punasotka	25	25	Liro	100	50
Tukkasotka	25	25	Rantasipi	10	15
Alli	100	150	Pikkulokki	50	50
Mustalintu	50	50	Naurulokki	750	-
Telkkä	100	100	Kalalokki	300	300
Uivelo	15	15	Harmaalokki	1000	1500
Isokoskelo	100	500	Selkälokki	50	75
Kaakkuri	20	-	Kalatiira	100	200
Kuikka	50	50	Uuttukyyhky	15	15
Silkkiiukku	100	100	Haarapääsky	200	300
Härkälintu	20	15	Keltävästäräkki	-	50
Merimetso	-	20	Kottarainen	-	400
Harmaahaikara	-	10	Koskikara	talvella 5 yks.	

KOhteiden kuvaukset

Lintupaikkojen kuvauksissa esitellään aluksi lyhyt katsaus alueen luonnon yleispiirteisiin. Kuvauksen keskeinen osa esittelee kohteen linnustoa ja lopuksi on saapumisohje ja vinkkejä alueella liikkumiseen. Tärkeä osa kutakin kohdekuvausta on kartta, josta ilmenevät keskeiset havainnointipaikat ja autojen pysäköintiin sopivat paikat. Kiikarimerkillä osoitetut havaintopaikat ovat muutontarkkailupaikoilla ja kerääntymäpaikoilla hyviksi osoittautuneita kohtia lintujen tarkkailuun. Kiikarimerkit ovat lähinnä viitteellisiä metsissä, joissa yksittäisten havainnointipaikkojen osoittaminen voi olla vaikeaa ja sattumanvaraistakin.

Kohdekuvausten lopun lajilistoihin on koottu paikalle erityisen tyypilliset lajit, muita lajeja sekä havaitut harvinaisuudet. Maakunnallisesti tärkeissä muuttolintujen levähdyskohteissa tyyppilajien lista sisältää ns. kriteerilajit, joiden esiintymisen perusteella paikka on tärkeäksi arvoitettu. Mukana on myös muita paikalle erityisen ominaisia lajeja. Tyyppilajien ryhmä on pyritty rajaamaan enintään noin kymmeneen lajiin, valinta on luonnollisesti usein hankalaa ja makuasiakin.

Muita lajeja -listaan on pyritty kokoamaan etenkin mielenkiintoisia harvavalkuisia lintuja ja sellaisia, joita paikalla havaitaan merkittäviä määriä lajeille ominaisina esiintymisaikoina. "Jokapaikan lajeja" ei listoilla ole, ellei niiden esiintyminen ole poikkeuksellista.

Harvinaisuuksien listassa on noudatettu samaa lajilueteloa kuin Päijät-Hämeen linnut -lehden harvinaisuuskatsauksessa, poikkeuksena on valkoselkätikka. Pesimäpaikoilla ei valkoselkätikkaa kuitenkaan ole yleensä mainittu, kuten ei muitakaan uhanalaisia lajeja tai joitakin pesimäaikana erityisen herkkiä lajeja.

Saapumisohjeessa on sanallinen reittikuvaus kohteelle ja vinkkejä alueella liikkumiseen. Kustakin kohteesta on ilmoitettu joitakin koordinaatteja, usein ainakin pysäköintipaikat ja/tai tärkeät havainnointipisteet. Koordinaattijärjestelmät ovat virallisesti käytettävä ETRS-TM35FIN ja WGS84:n mukainen astejärjestelmä, jota suositellaan mm. hätäilmoituksissa. Koordinaattien avulla on helppo löytää lintupaikka ja sen tärkeät pisteet esimerkiksi Maanmittauslaitoksen Kansalaisen karttapaikka -verkkosivustosta.

KARTTAMERKIT (symbolit)

- Havainnointipiste, hyvä kiikarointi- tai kuuntelupaikka
- Lintutorni
- Maakunnallisesti tärkeän kerääntymä- tai pesimäalueen raja (MAALI-alue)
- Julkinen pysäköintipaikka tai muu auton jättämiseen sopiva paikka

TS

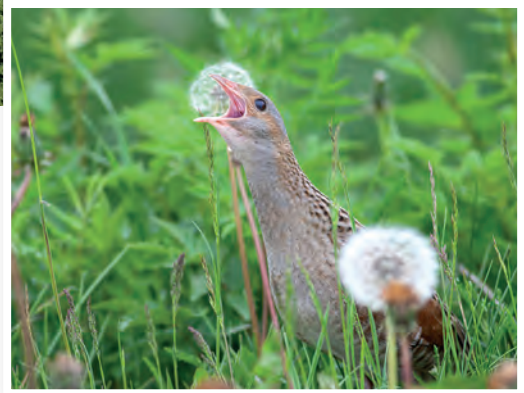
Hillilän pellot

Toisen Salpausselän edustalle Vääksyn länsipuolella kerrostuneet hienoaineksiset maalajit muodostavat erityisen otollisen maaperän viljelylle. Tänne on aikojen kuluessa raivattu laaja Hillilän peltoaukea, jonka runsas lintulajisto perustuu alueen laajuuteen, monimuotoisiin viljelylohkoihin sekä niiden väliin jääviin ojanvarsi- ja kesantovyöhykkeisiin.

Keväällä Hillilän pellot sulavat varhain. Silloin valtalajeina ovat kiurut, rastaat, töyhtöhyypät, kuovit, joutsenet ja monet lokkilajit. Lepäilevät kapustarintaparvet kynöksillä, sänki-peltojen lapinsirkut ja vaikkapa pensaikoissa piileskelevät sinirinnat vaativat jo huolellista etsimistä. Varpushaukkoja ja kanahaukkoja näkee päivittäin saalistamassa lepäileviä muuttajia. Muuttohaukkakin vierailee silloin tällöin. Alueella ei nähdä suuria vesilintujen tai kosteikkokahlaajien parvia, koska laajoja tulvapeltoja ei muodostu.

Loppukevään ja alkukesän yölaulajaretket ovat antoisia. Silloin korvat kannattaa suunnata ojanvarsi-pensaikkoihin. Parhaina öinä voi kuulla useita lajeja, äänessä ovat satakielet, kerrtusset ja sirkkalinnut. Hei-

Ruisräätä. PK

näisimmillä paikoilla ruisräätä on kuultu parhaimmillaan toistakymmentä.

Pesimälinnuista mainittakoon vähälukuiset tuulihaukka, uuttukyyhky ja kuovi. Runsaampina pesivät niittykirvinen, töyhtöhyppä, pensastasku ja pikkulepinkäinen. Punavarpusia kuulee muutamien paikoin. Kivitaskuja näkee ainoastaan muuttoaikana. Muualakin havaittu joidenkin peltolintujen väheneminen on tapahtunut myös täällä. Viimeiset reviiereillään sinitellet keltavästäräkit ja peltosirkut ovat hävinneet. Toivottavasti paluu on edessä.

Syksy tuo parvet takaisin. Loppukesällä ja alkusyksyllä taivaalla kiertele pääskyjä ja tervapääskyjä. Nuoli- ja ampuhaukat saalistele. Etsimällä jalan voi löytää useita lapinkirvisiä ja heinäkurpankin. Myöhemmin syksyllä erityisesti valkuposkihanhet ja joutsenet viihtyvät puintijätettä syömässä. Pensais-piileskelee parhaimmillaan kymmeniä pajusirkku-

ja. Myyriä saalistavia petolintuja on yleensä suhteellisen vähän.

Saapumisohje ja havainnointi

Hillilän pellot sijaitsevat Asikkalan Vääksyn länsipuolella, etäisyys kuntakeskuksesta on runsaat 5 km. Paikalle pääsee ajamalla valtatie 24:ää länteen. Valtatien varrella on levikkeitä, joista on helppo nähdä suuret linnut. Lepäileviä muuttoparvia on myös lähellä tien pohjoispuolella. Autoliikenne on runsasta ja häiritsevää.

Aukean läpi kulkeville peltoteille pääsee valtatie 24:ltä. Vääksystä tullessa ensimmäinen peltotie on vasemmalle suuntautuva Rantalantie, jonka risteykseen on Vääksystä noin 4,8 km. Rantalantieltä kääntyy oikealle noin 1,5 km:n päässä Kettulantielle johtava, kartalla nimeämätön välitie. Peltoalueelle pääsee myös Hilliläntieltä (317), jonka risteys on 2,2 km:n päässä jatkettaessa valtatie Rantalantien risteyksestä eteenpäin. Hilliläntieltä kääntyy vasemmalle peltoalueen länsiosaan tuleva Kettulantie.

Peltotiet ovat kapeita ja niillä liikkuu usein maatalakoneita ja kuorma-autoja. Kunnollisia paikkoja ei juuri ole auton pysäköintiin, joten alueella tulee olla erityisen tarkka, ettei muuta liikennettä häiritä tai estä.

Kuovi. PK

TYYPPILAJIT Kanadanhanhi, valkuposkihanhi, ruisräykkä, töyh-töyhypä, kuovi, niittykirvinen, satakieli, pensastasku, pensassirkkalintu, pikkulepinkäinen

MUITA LAJEJA Sinisuohaukka, tuulihaukka, muuttohaukka, suopöllö, lapinkirvinen, sinirinta, viitasirkkalintu, viitakerttunen, luhtakerttunen, kottarainen, lapsinirkku

HARVINAISUUKSIA Viiriäinen, kattohaikara, arosuohaukka, keräkurmitsa, heinäkurppa, tunturikiuru, isokirvinen, sepelrastas, sepeltasku, pikkukultarinta, mustaotsalepinkäinen, pikkusirkku

Katselupaikkoja

Valtatie 24: N 6785179 E 416831 ja N 61° 11,532' E 25° 27,169'

Rantalantie I: N 6784194 E 417449 ja N 61° 11,009' E 25° 27,885'

Rantalantie II: N 6783946 E 416927 ja E 61° 10,869' E 25° 27,309'

Välitien lato: N 6784149 E 416325 ja N 61° 10,970' E 25° 26,632'

Välitie: N 6784335 E 415836 ja N 61° 11,064' E 25° 26,083'

Huittukorpi: N 6784699 E 415084 ja N 61° 11,251' E 25° 25,233'

Hevoshaanvuori

Kalkkisten monista luontokohteista ehkä vähiten retkeilty on Kymenvirran eteläpuolella sijaitseva Hevoshaanvuori. Alueella on vaihtelevaa metsämaastoa ja upeita lehtoja, eikä linnustossakaan ole moittimista. Paikalta on löydettävissä useimmat vanhojen metsien linnut.

PS

Hevoshaanvuori on korkea kallioalue, jonka itäreunassa on jylhä, paikoin yli kolmenkymmenen metrin korkuinen jyrkäne. Kallion juurella on hienoa rinnelehtoa, jossa kasvaa suuria haapoja ja runsaasti metsälehmuksia. Näyttävän lehmusmetsikkö on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi. Muu osa mäestä on hakkuiden jälkeistä taimikkoa tai nuorehkoa kuusikkoa ja lehtipuustoa.

Kallioisen Hevoshaanvuoren kaakkoispuolella maisemat vaihtuvat. Muutaman sadan metrin päässä Lamminpään suojellussa lehdossa kukkivat keväisin tuomet, metsälehmukset, näsiät ja sinivuokot. Puusto on aarnimaista ja puissa on paljon tikankoloja asukkaineen. Suosta muinoin kuivattujen peltojen reunoilla metsänpohja on märkää ja puustossa on runsaasti tervaleppiä. METSO-ohjelmassa suojeltu alue on melko pieni, pinta-alaltaan 17 hehtaaria, mutta ilahduttaa varmasti jokaista luonnonystävää.

Linnusto

Huolimatta Hevoshaanvuoren–Lamminpään alueen mielenkiintoisuudesta, retkeilijöitä siellä käy vähän. Vähillä käynneillä havaintovihkoihin on kuitenkin kirjattu paljon lajeja. Niistä löytyy mainintoja muun muassa tikoista, sirittäjistä, mustapääkertuista, tilitaiteista, peukaloisista ja pikkusiepoista. Etelärajan soiset ja mätät kohdat ovat omiaan kurjelle, metsävik-

loille ja lehtokurpille. Kaikille metsiemme tiaislajeille löytyy sopivia pesimäpaikkoja, samoin metsäkanalinnuille. Monet petolinnut ovat löytäneet täältä suojaosan pesäpaikan. Pöllölajisto on monipuolinen, mutta sen havaitseminen vaatii kevätöistä kuuntelua.

Paras pesimäalue on pieni, joten haudontavaiheen aikana kulkemista muualla kuin leveimmillä poluilla on syytä välttää.

Saapumisohje ja havainnointi

Hevoshaanvuorelle pääsee ajamalla Vääksyn itäpuolelta alkavaa Kopsuontietä (3132) miltei Kalkkisten sillalle asti. Hieman ennen Kalkkisten siltaa käännytään vasemmalle Särkijärventielle ja parin sadan metrin päästä taas vasemmalle Mansikkamäentielle. Sitä ajetaan kolmisensataa metriä. Vasemmalle lähtevä tie vie linkkimastolle, jonne voi jättää auton. Matkaa kertyy Vääksystä 27 km ja Kalkkisten kylältä runsaat kaksi kilometriä.

Kalliojyrkänteet ovat nyt aivan lähellä. Jyrkänteiden alla kulkeminen on hankalaa, sillä jyrkkä rinne on vaikeakulkuista. Linnut kuulee ja näkee kallion reunalta.

Helppokulkuinen, karttaan katkoviivalla merkitty polku Lamminpään suojelualueelle lähtee maston itäpuolelta. Paluumatkan voi tehdä etelämpää alueen rajalla kulkevaa metsätietä myöten.

TYYPPILAJIT Pyy, metso, hiirihaukka, harmaapäätikka, palokärki, pohjantikka, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä, puukiipijä

MUITA LAJEJA Teeri, varpuspöllö, lehtopöllö, viirupöllö, helmipöllö, pikkusieppo

Auto- ja katselupaikkoja

Autopaikka: N 6794964 E 428940 ja N 61° 16,944' E 25°40,459'

Lamminpään suojelualue: N 6794489 E 429322 ja N 61° 16,692' E 25°40,898'

PK

Holminvuori

Holminvuoreksi nimetyn kalliojyrkänteen länsipuolinen metsäalue on laajuudeltaan 75 hehtaaria. Metsään mahtuu monilajinen valikoima erilaisten metsäympäristöjen siivekkäitä.

Holminvuoren lintualueelle tyypillisiä ovat vanhat kuusikot, männiköt ja länsiosien rinteiden lehdot. Eteläosassa on hieno suppa-alue. Kallionotkelmiin on syntynyt muutama pieni suo ja alemmaa löytyy ojitettu Rekinensuo.

Metsää on käsitelty harkitun niukasti ja se näkyy myönteisesti luonnon monimuotoisuudessa. Kolopuita tapaa varsinkin alueen keskiosista.

Linnusto

Lintuja ei ole kalliomännikössä paljon. Laji- ja lukumäärä kasvaa mitä alemmaksi mennään rinnemetsiin. Kulorastaiden, tøyhtötiäisten, hippiäisten ja lepälintujen seurasta siirrytään sirittäjien, tiltalttien ja pikkusieppojen maille. Lehtokurpat viihtyvät kosteassa metsän pohjassa, samoin peukaloiset.

Metsässä on vuosien mittaan havaittu pääosa vanhojen metsien parhaista ilmentäjälajeista. Komeiden puustojen kätköissä ovat viihtyneet monet haukat ja

Pikkusieppo. PK

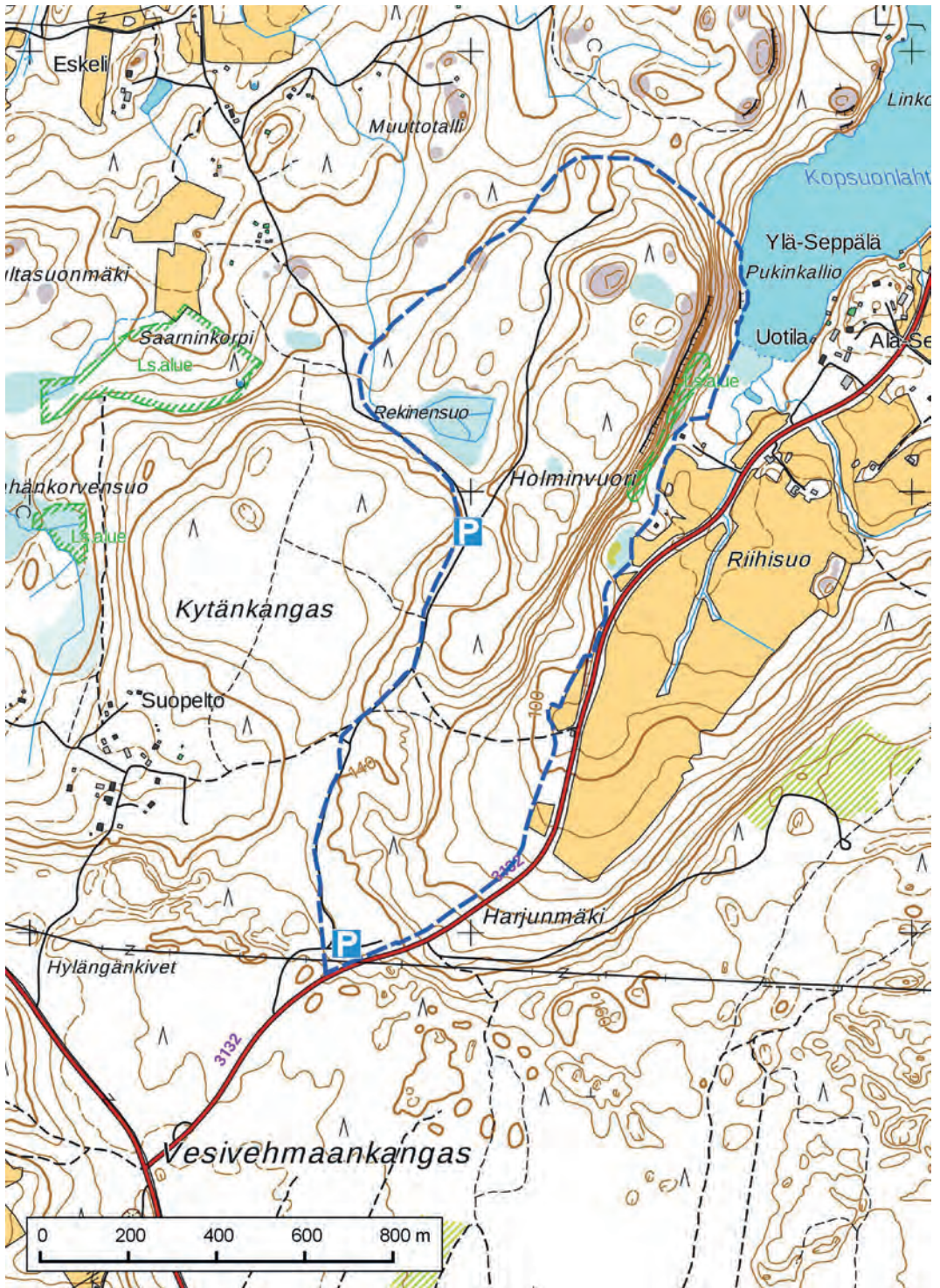
pöllöt, osa pesivinäkin. Kanalintujen näkemiseen on Holminvuoren metsissä hyvät mahdollisuudet.

Saapumisohje ja retkeily

Alueelle on helppoa tulla Vääksyn ja Vierumäen väliseltä Anianpellontieltä–Urajärventieltä (313). Viiden kilometrin etäisyydellä Vääksestä on Kalkkisiin menevän tien 3132 risteys. Ajetaan tätä tietä vajaa kilometri ja käännetään vasemmalle Eskelintielle. Alue alkaa noin 200 metrin jälkeen. Tien varrella on useita autopaikkoja. Paras paikka on 1,2 km:n päässä juuri ennen metsäautotien risteystä. Täältä pääsee suoraan metsän ytimeen tai voi jatkaa metsätietä myöten alueen pohjoisosiin.

Maasto on pääosin helppokulkuista, ja siellä on paljon ulkoilijoiden tekemiä polkuja.

Lisäkohteena Holminvuoren länsipuolelta löytyy sisämaassa ainutlaatuinen, suojeltu saarnimetsä. Se on tutustumisen arvoinen, myös linnustollisesti.

TYYPPILAJIT Pyy, teeri, varpuspöllö, viirupöllö, helmipöllö, harmaapäätikka, palokärki, peukaloinen, idänuunilintu, sirittäjä, pikkusieppo

Autopaikkoja

Autopaikka eteläinen: N 6780976 E 427728 ja N 61° 9,398' E 25°39,425'

Autopaikka pohjoinen: N 6781901 E 427981 ja N 61° 9,899' E 25°39,686'

Kajaanselkä

Vääksyn eteläpuolella sijaitseva Kajaanselkä on Vesijärven ainoa ”merellisen” laaja selkävesi. Kajaanselkä vetää keväällä puoleensa arktisia lintuja, joista osa pysähtyy sinne jatkaakseen matkaansa jo samana päivänä tai seuraavana yönä. Syyspuolella selän ylittää Päijännettä seuraavien kahlaajien ja vesilintujen muuttovirta. Suuren selkäveden pesimälinnustokin on monipuolinen.

Sepelhanhi Kajaankalliolla. El

Kajaanselkä on 44 neliökilometrin laajuinen kaapeiden salmien muusta Vesijärvestä erottama selkävesi. Pohjoisrannalla Vääksynharju nousee maisemaa hallitsevana maamerkinä muodostaen kilometrin levyisen kannaksen, jonka pohjoispuolella lainehtii Päijänne. Kajaanselän pohjoinen ja läntinen osa ovat lähes saarettomia. Eteläosassa on metsäisiä saaria ja pikkuluotoja. Itärantaa hallitsee kallioniemien, pienten poukamien ja kallioisten pikkusaarien luonnehtima Vaanianniemi.

Linnuista kiinnostuneelle Kajaanselkä on hieman hankala kohde. Matkaa pääteiltä mutkaisten mökkitieiden päähän kertyy melkoisesti, eikä tarjolla ole kovin monta yhteisessä käytössä olevaa ranta-aluetta, josta olisi hyvä näkyvyys selkävedelle. Selkävesillä linnut ovat usein kaukana, joten kaukoputki ja tyyri sää helpottavat havainnointia. Kajaanselkää voi suositella myös aamuvirkkujen retkikohteeksi, sillä olosuhteet lintujen tarkkailuun ovat parhaat varhain aamulla, jolloin aallokko ja vedenpinnan lämpöväreily eivät vielä häiritse havainnointia.

Linnusto

Kajaanselkä tarjoaa nähtävää koko sulan veden ajan, mutta ensimmäisenä mieleen tulee kolme lintulajia: silkkiuikku, valkoposkihanhi ja merimetsä. Silkkiuikkuja pesii yleisesti eri puolilla rantoja. Näkyvämpiä niistä tulee keskikesällä, jolloin uikkuja alkaa kerääntyä selän lounais- ja länsiosaan. Suurimmat alkusyksyiset kerääntymät ovat viime vuosina olleet tuhannen yksilön luokkaa. Valkoposkihanhi kotiutui alueelle vuosittuhannen alussa ja pesii nykyisin väljinä yhdyskuntina useassa paikassa. Merimetsä yleisty samoihin aikoihin. Loppukesällä ja syksyllä Kajaanselällä kalastelee parisataa merimetsä. Uikkujen

ja merimetsöjen seurassa on joinakin syksyinä ollut myös satapäisiä kalalokkiparvia.

Suuri selkävesi tarjoaa ravintoa ja pesimäpaikkoja monelle muullekin lintulajille. Lähes kaikki Vesijärven selkälokit ja puolet järven kalatiiroista pesivät Kajaanselällä. Luodoilla on myös naurulokkiyhdyksuntia, ja niillä pesii koskeloita ja lisäksi jokunen uhanalainen punasotkapari.

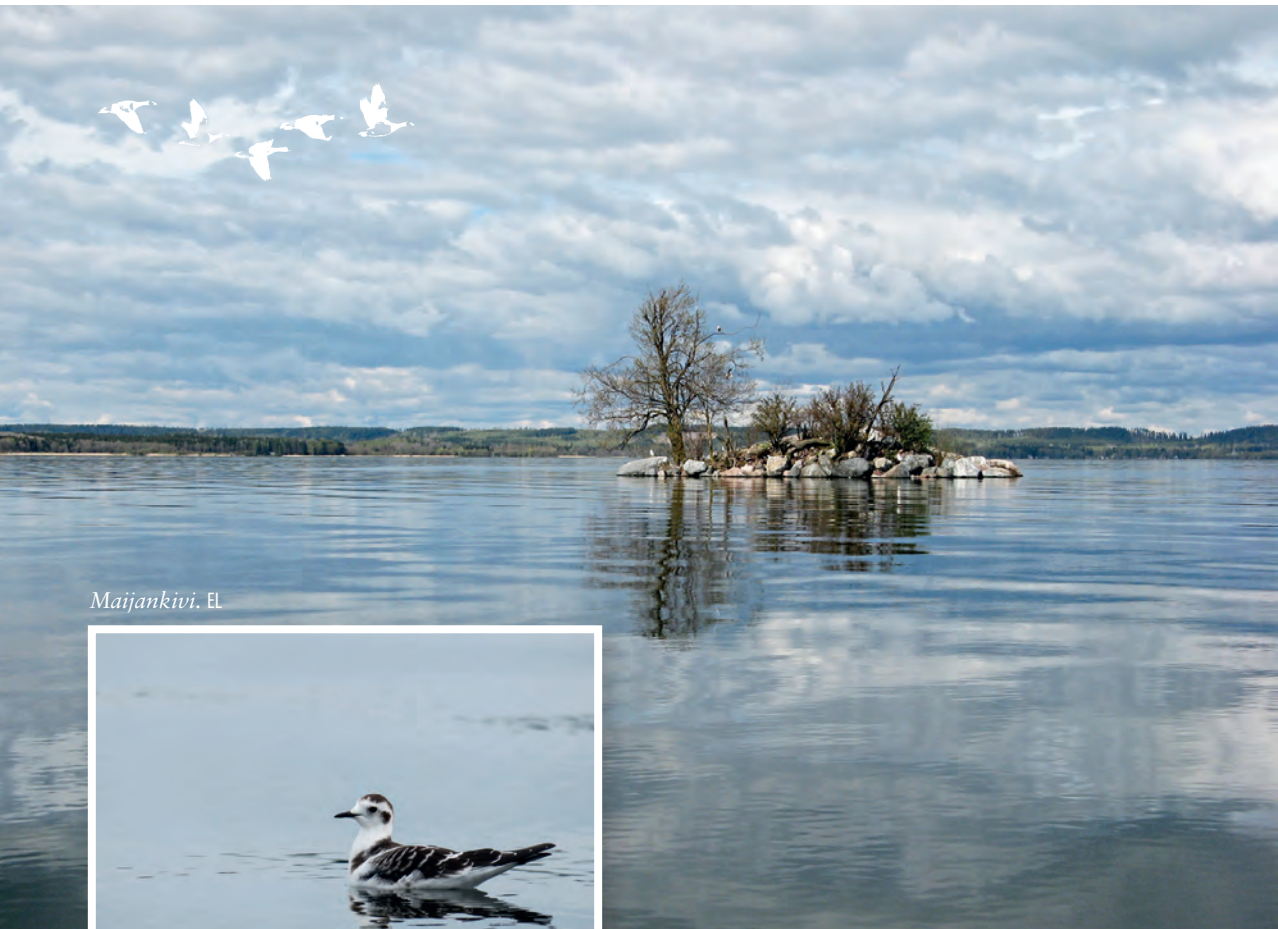
Vääksyn Kanavanniemi on keväisin vakiintunein havaintopiste Kajaanselän muuton tarkkailuun. Vesilintujen lisäksi sieltä nähdään kohtalaisen hyvin maallintuja. Kanavaniemestä havaitaan myös selällä viivähtäviä kuikkia, alleja, mustalintuja ja muita ark-

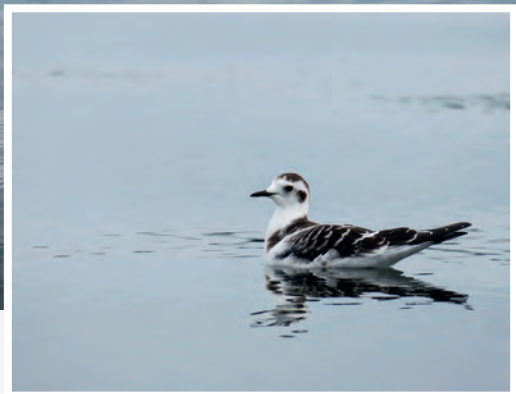
Meriharakat. PK

Merimetsöjen saari. EL

Maijankivi. El.

Nuori pikkulokki. El.

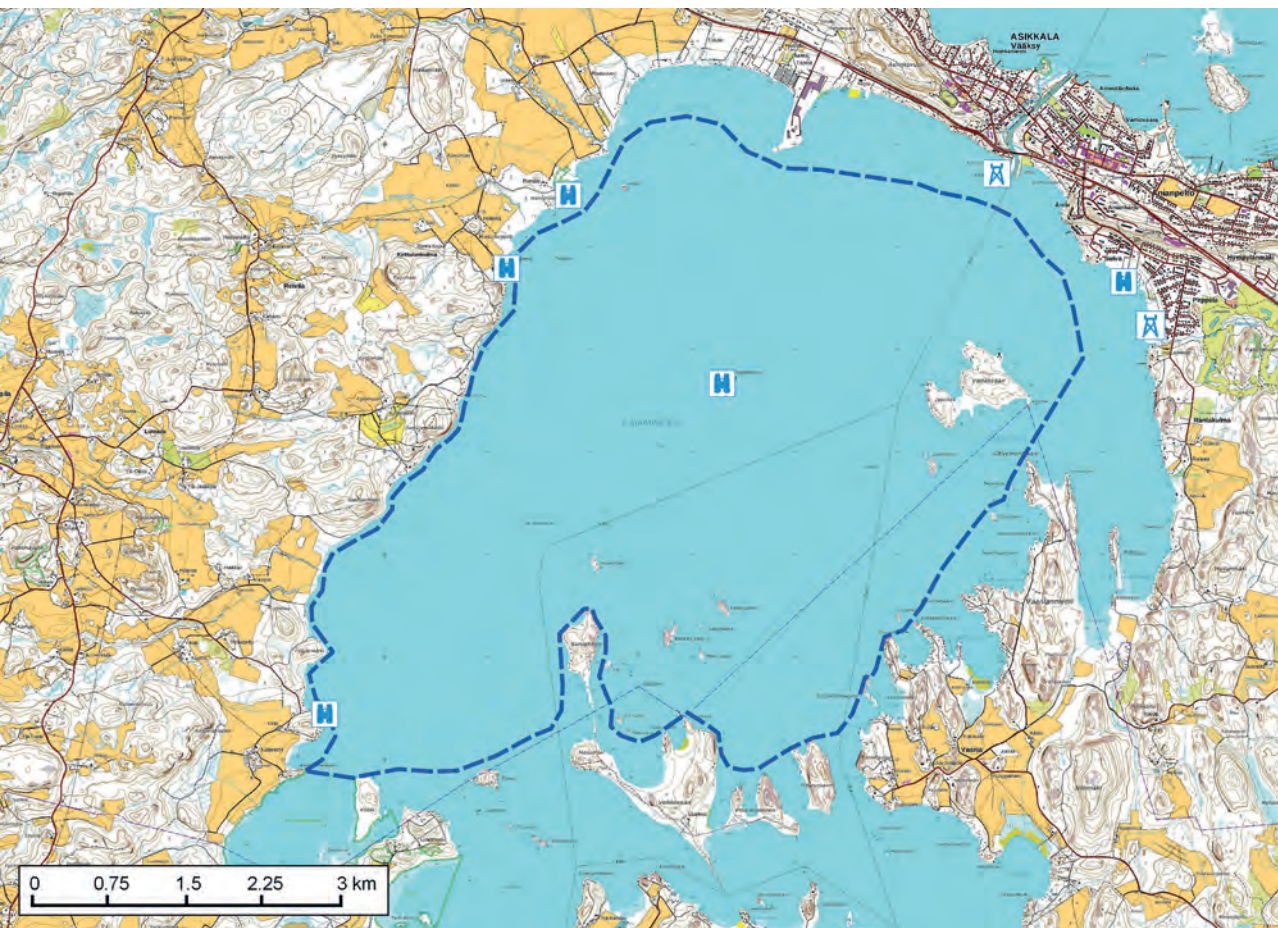
tisille alueille matkaavia lintuja. Niiden määrät vaihtelevat oikukkaasti – toisinaan nähtävää riittää hyvin, mutta usein selkävesi on ”tyhjä” tarjoten vain pesiviä vesilintuja, lokkeja ja kalatiiroja. Yleensä Kailaniemestä tarkkailtava syysmuutto on Kajaalla lähes yhtä oikukasta: heinä–elokuussa kahlaajien muutto on vilkasta muutamana aamuna. Syys–lokakuulle osuvat vesilintu- ja hanhimuutot ovat ennustettavampia, joskin hyviä muuttopäiviä on syksyn aikana vain jokunen.

Saapumisohje ja havainnointi

Kajaanselän lintupaikat sirottuvat laajalle, helpoimmin tavoitettavat ovat Vääksyssä, kaukaisimmat Vesijärven länsirannalla. Linnustoon pääsee helpoiten tutustumaan Vääksyn puoleisilta rannoilta ja Kailaniemestä selän lounaisosasta. Vääksyssä on kaksi lintutornia, joista toinen sijaitsee Kanavaniemessä ka-

navan länsipuolella. Lintutornille vie kanavan varrta myötäilevä tie, joka alkaa Jyväskylätien (vt 24) ja Asikkalantien liittymästä. Auto on hyvä jättää Kanavaniementien alussa olevalle pysäköintipaikalle grilli-kahvion lähelle, josta niemen kärkeen on matkaa 400 metriä. Kanavan suu on erinomainen paikka arktisten lintujen kevätmuuton seurantaan, mutta nähtävää riittää muulloinkin.

Toinen Vääksyn lintutorneista on Kajaanselän itärannalla Pirppulassa. Sinne pääsee helpoiten kääntymällä Lahdentieltä (vt 24) Rantakulmantielle ja siten etelään Juhanintielle. Tien päässä on pallokenttä, jonka kohdalta jatketaan rantaa noudattavaa ulkoilureittiä etelään 400 metriä. Matala lintutorni näkyy ruovikossa rantametsän päätyttyä. Pirppulan rehevä ranta-alue on hyvä lintupaikka, joka houkuttelee hyönteissyöjälintuja myös syksyisin. Matkaa Vääksyn keskustaan on 2,5 km.

Merimetso. PK

Kajaanselän lounaisosaan näkee Kailaniemestä. Paikalle pääsee kääntymällä Sairakkalan ja Viitailan väliseltä tietä (3173) Kailantielle ja jatkamalla sitä pitkin 3,3 km, kunnes käännetään jyrkän mutkan kohdalla rantaan. Kailaniemi on suosittu muuttoseurantapaikka. Matkaa Vääkseen kertyy noin 15 ja Lahteen noin 40 km.

Maakunnan hyvistä lintupaikoista Hillilän pellot (ks. saapumisohje pelloille) on lähellä Kajaanselän luoteisrantaa. Peltoalueen eteläpuolella on kaksi venerantaa, jotka ovat hyviä lintujentarkkailupaikkoja. Niille pääsee peltoalueen eteläpäästä Kettulantietä pitkin, josta käännetään Vestontielle tai Kettulanranta-nimiselle tielle. Veneellä liikkuvan pysähdyspaikaksi voi suosittelä keskellä selkää olevaa Kajaankalliota.

TYYPILAJIT Valkoposkihanhi, isokoskelo, kuikka, silkkiuikku, merimetso, kalatiira, kalalokki

MUITA LAJEJA Sepelhanhi, harmaasorsa, alli, mustalintu, meriharaka, punakuiri, isosirri, jänkäsirriäinen, kuovisirri, suosirri, merikihi, lapintiira, selkälokki

HARVINAISUUKSIA Mandariinisorsa, pilkaniska, haahka, allihaahka, amerikkajäkuikka, suula, jaloaikara, haarahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka, kiljukotka, punajalkahaukka, karikukko, merisirri, pulmussirri, leveäpyrstökihi, tunturikihi, mustatiira, pikkukajava, tiiralokki, isolokki, turturikyhyhky, kuningaskalastaja, ruskouunilintu

Katselupaikkoja

Kanavanniemi: N 6782750 E 420995 ja N 61°10,327' E 25°32,018'

Pirppulan torni: N 6781222 E 422480 ja N 61°09,484' E 25°33,562'

Kailaniemi: N 6777461 E 414315 ja N 61°07,320' E 25°24,571'

Kettulanranta: N 678177 E 416229 ja N 61°09,961' E 25°26,586'

Harvoinniemi: N 6782535 E 416782 ja N 61° 10,107' E 25° 27,185'

PK

Kalkkistenkoski

Kalkkistenkoski on eräs alueemme hienoimmista linturetkikohteista. Täällä Päijänteen vedet purkautuvat Kymijokeen. Päijänteen vesistön valuma-alue kattaa noin kahdeksan prosenttia maamme pinta-alasta, joten virtaama on melkoinen: 100–500 m³ sekunnissa. Tästä syystä koski pysyy avoimena kovimmillakin pakkasilla, mikä takaa vesilinnuille ja koskikaraille oivan talvehtimispaikan. Virtavedet vetävät puoleensa myös varhaiskevään muuttajia.

Kalkkistenkosken vuolaimman virran kohdalla on rannan ja Koskensaaressa väliin rakennettu pato, jolla säännöstellään Päijänteen vedenpinnan korkeutta. Kiviröykkiöt saarissa kertovat useista perkaustöistä, jotka lopuivat Kalkkisten kanavan valmistuttua vuonna 1878. Tästä eteenpäin alue on ollut virkistyskalastajien suosiossa.

Koski on rauhoitettu ja sen rannat ovat myös suurelta osin vanhaa, lehtipuuvaltaista, eliöstöltään monimuotoista luonnonsuojelualuetta. Elinympäristöjen valikoimaa ja paikan arvoa lisäävät rehevä Meran-

Koskikara. PK

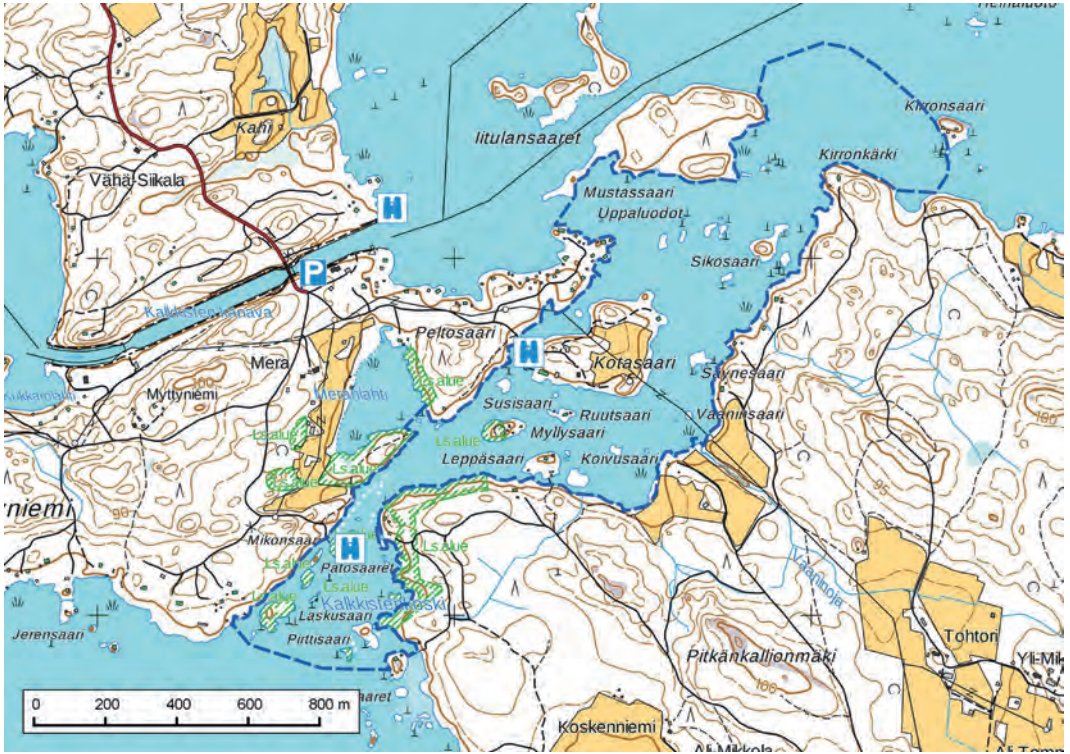
lahti ja sitä reunustava pelto, lehdot metsälehmukseen ja kallioiset männiköt.

Linnusto

Kalkkisten koskelle kannattaa tehdä linturetki kaikkina vuodenaikoina. Koskikaroja näkee talvella aina. Muita mahdollisia talvehtijoita ovat telkkä, sinisorsa, joutsenet ja isokoskelo. Talvehtivat merimetso, harmaahaikara ja pikku-uikkukin on nähty, samoin kuningaskalastaja.

Keväisin virralla saapuvat telkät, joiden määrä voi nousta satoihin yksilöihin. Myös muita vesilintuja saapuu odottamaan järvien jäidenlähtöä. Pesimään saapuvat muun muassa koskelot, uikut, sorsat ja rantasipi.

Lahopuisissa rantametsissä voi niin talvi- kuin pesimäaikaanakin nähdä kaikki maakunnan tikkalajit. Tikkojen vanhoja koloja asuttavat tiaiset ja kirjosiopot. Metsät ovat alkukesällä täynnä linnunlaulua. Kukankeittäjän vihellyskin on usein osana konserttia.

Jos sattuu kesällä olemaan paikalla, kun vesihyönteiset parveilevat, on näky ikimuistoinen. Lokkien ja kalatiirujen joukot kieppuvat taiturimaisesti miljoonien virrasta nousevien hyönteisten kimpussa. Seassa kiitävät nuolihaukat, tervapääskyt ja pääskyt.

Loppukesä ja syksy tuovat taas telkkäparvet takaisin. Kalkkistenkoski ei ole koskaan lintuharrastajalle pettymys.

Saapumisohje ja havainnointi

Kalkkistenkoskelle on Asikkalan Vääksestä noin 28 km, sujuvin reitti kulkee Pulkkilanharjun kautta. Heti harjun jälkeen kääntyy oikealle itään Kalkkistentie, jolta lähtee kanavalle vievä noin 4,5 km pitkä Kanavankulmantie. Heti sillan jälkeen on pysäköintialue, jonne auto kannattaa jättää. Kanavansuutukin on mukavaa retkimaastoa. Väylän molempia puolia voi kulkea jalkaisin. Tällä vesien, puistojen, lehtojen ja männiköiden yhdistelmällä on mukavasti lintuja. Antoisin kohta kanavalla on usein itäpäässä, josta näkee alavirran puolella olevat vesilintujen suosimat alueet.

Pysäköintipaikalta alkavaa Kotasaarentietä jatkettaessa vastaan tulee kosken alajuoksulla Kotasaaren silta. Sillan takana alkavat saaren yksityiset piha-alueet. Varsinaiselle koskelle mennään Mytyniementieltä Patosaarentien puomille. Sen kierrettäessä voi jo kuulla kosken kohinan. Tie vie Patosaa-

reen. Kävelymatkaa tänne kertyy vajaa kilometri. Saareen pääsee sulkusiltaa myöten. Kosken rantaan metsiin vievät polut, joita luonnonsuojelualueella on myös käytettävä.

Telkkät. PK

TYYPPILAJIT Telkkä, isokoskelo, rantasipi, harmaapäätikka, palokärki, käpytikka, koskikara (talvella), kirjosiippo, pyrstötiainen, hömötiainen

MUITA LAJEJA Laulujuoutsen, pyy, palokärki, pikkutikka, mustapääkerttu, sirittäjä, puukiipijä, kuhaneittäjä

HARVINAISUUKSIA Pikku-uikku, kuningaskalastaja

Katselupaikkoja

Kanavan parkkipaikka: N 6795918 E 424583 ja N 61° 17,409' E 25° 35,561'

Patosaari: 6795189 E 424672 ja N 61° 17,018' E 25° 35,678'

Kotasaaren silta: N 6795740 E 425192 ja N 61° 17,320' E 25° 36,247'

Rusko-suohaukka. PK

Asikkalan kirkonkylä-Pulkkila

Asikkalan kirkonkylästä Pulkkilaan ulottuu kuusi kilometriä pitkä peltoalue, joka sijoittuu muuttoreittien varteen. Niinpä kevät ja syksy ovat lintujen runsauden aikaa. Laitumet, viljelmät ja leveiden valtaojien varret tarjoavat linnuille paljon ravintoa ja levähdyspaikkoja.

Kirkonkylän-Pulkkilan peltojen näyttävimpiä ilmiöitä ovat tuhansien hanhien ja satojen joutsenten syksyiset parvet. Myös pikkulintuja voi kerääntyä näyttäviin parviin. Vuosien mittaan alueella on havaittu useita mielenkiintoisia harvinaisuuksia.

Pesimälinnusto on maakunnan pelloille tyyppillistä. Yölaulajia kuulee hyvin. Asutus on vanhaa ja puutarhat reheviä, minkä huomaat kulttuuriympäristöjä suosivien lajien määrässä.

Koulutuskeskus Salpauksen rannasta näkee Asikkalanlanselälle. Syysmuutolla kahlaajien, vesilintujen ja lokkien määrät voivat olla suuria. Selällä ja läheisillä luodoilla lepäilee monia lajeja. Leveäpyrstökiuhujen määrä syksyllä 2014 herätti valtakunnallista mielenkiintoa. Enimmillään kiuhuja laskettiin toistakymmentä yhtä aikaa.

Saapumisohje ja havainnointi

Kirkonkylän-Pulkkilan peltoalue sijoittuu Sysmään vievän Asikkalan tien (314) varteen. Pellon etelälai-

taan on Asikkalan kuntakeskuksesta Vääksystä runsaat 5 km. Peltoalue ulottuu 6 km:n päähän pohjoiseen lähelle Pulkkilanharjun eteläpäättä. Peltoalueella on leveyttä parhaimmillaan vain runsas kilometri, joten lintuja voi tarkkailla mainiosti aukean keskellä kulkevan Asikkalan-/Pulkkilantien varresta. Tieltä hieman poikkeamalla pääsee tutustumaan kirkonseudun lehtoihin, Pyhäsuohon ja Koulutuskeskus Salpauksen rantaan, josta on avarat näkymät Asikkalanlanselälle ja lähiluodoille.

Koulutuskeskus Salpauksen rantaan menevän Laurellintien risteys on kirkonkylän keskustassa. Vierailu rannassa tulee tehdä häiritsemättä laitoksen toimintaa.

Tie 314 on suhteellisen kapea ja sillä ajaa raskasta liikennettä, joten pysähtyessä tulee ajaa auto pois tieltä peltojen ajoliuskailulle tai muille sopiville paikoille. Kirkon luona ja hautausmaalla on viralliset parkkipaikat.

TYYPPILAJIT Laulujoutsen, kanadanhanhi, valkospokihanhi, ruisräikkä, töyhtöhyppä, kalalokki, pikkuvarpunen, keltasirkku

MUITA LAJEJA Rusko-suohaukka, tuulihaukka, sepelkyhyhky, viitakerttunen, luhtakerttunen, pulmunen

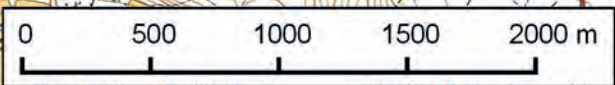
HARVINAISUUKSIA Jääkuikkalaji, kattohaikara, arosuohaukka, niittysuohaukka, leveäpyrstökiuhu, palsasirri, harjalintu, isokirvinen, taigauraitainen, mustapäätasku

Auto- ja katselupaikkoja

Kirkonkylän pellot: N 6787107 E 418752 ja N 61° 12,594' E 25° 29,263'

Salpauksen ranta: N 6787808 E 419657 ja N 61° 12,983' E 25° 30,255'

Mukkulammin metsää. PS

Mukkulammi

Päijät-Hämeen vanhat metsät ovat sirotuneet saarekkeiksi eri puolille maakuntaa. Osa niistä on turvattu suojelumääräyksiin monimuotoisen luonnon turvapaikoiksi. Yksi näistä jäljellä olevista luontohelmistä on Asikkalan Mukkulammi kunnan koillisosassa.

Mukkulammilla on erityyppisiä sekametsiä ja havupuuvaltaisia osia. Pääasiassa metsät ovat lehtomaisia ja tuoreita kankaita, lisäksi hämyisät mustikkakorvet, pienet suot ja soistumat tuovat vaihtelua maisemaan. Metsän yleisilme on hienon luonnontilainen kääpäisten lahopuiden ja järeän puuston ansiosta, tosin paikoin on näkyvissä ihmiskäden jälkiä oikaistuina puroina ja vanhoina metsittyneinä hakkuualoina. Maakunnallisesti tärkeän lintualueen raja noudattelee pääosaksi Natura-alueen rajaa.

Linnusto

Mukkulammen sijainti melko kaukana Asikkalan takamailla on vaikuttanut siihen, että lintu- ja muu luontoretkeily on jäänyt vähäiseksi. Monet havainnot ovatkin satunnaisilta retkiltä. Tarkempi kuva nykylinnustosta saatiin MAALI-hankkeen inventoinneissa, joiden perusteella Mukkulammi nousi Päijät-Hämeen lintumetsien kärkikymmenikköön.

Laadukas elinympäristö ei ole jäänyt vaateliailta vanhan metsän linnuilta huomaamatta, etenkin tikkoille elinot ovat suotuisat. Vanhojen kuusikoiden pohjantikka on erityisen mieltynyt metsään ja metso on alueelta melko helppo löytää. Myös muu metsäläijisto on edustava.

Saapumisohje ja retkeily

Asikkalan Vääkystä on Mukkulammille noin 35 km:n ajomatka Pulkkilanharjun kautta. Päijänteen itäpuolinen reitti Kopsuontietä on mutkaisempi. Vääkсын keskustasta suunnataan Asikkalantielle/Pulkkilantielle (314), jolta Pulkkilanharjun jälkeen

käännyttään itään Kalkkistentielle (3142). Kalkkisten kylässä käännyttään Nuoramoistentieltä (3132) itään Onalintielle, jolta käännyttään runsaan 4,5 km:n jälkeen etelään Kasiniementielle. Tältä käännyttään noin kilometrin jälkeen itään Kokkolantielle, jonka varressa sopiva auton jättöpaikka on alle kilometrin päässä vanhojen metsäteiden risteyksessä.

Heinolasta tullessa lähdetään kirkonkylästä Marjoniementielle, jolta Onalintie erkanelee Marjoniemen kylässä.

Paras reitti metsään on autopaikalta kaakkoon suuntautuva polku, josta myöhemmin kääntyy reitti länsiluoteeseen. Polut löytyvät kartalta. Polkujen ulkopuolella maasto on yleensä melko helposti kuljetavaa kangasmaastoa.

TYYPILAJEJA Metso, pyy, pohjantikka, peukaloinen, puukiiپیی

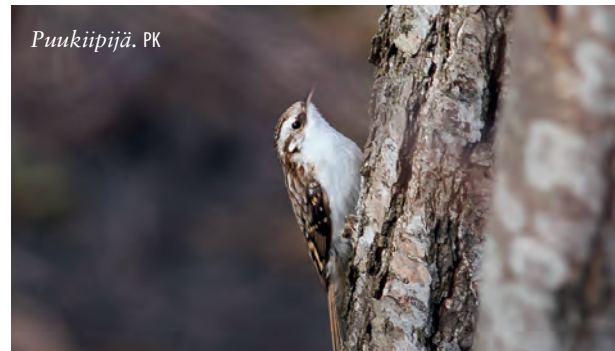
MUITA LAJEJA Teeri, harmaapäätikka, palokärki, pikkusieppo, kuhankeittäjä

Autopaikka

N 6794219 E 433887 ja N 61° 16,595' E 25° 46,011'

Metso. PK

Puukiiپیی. PK

Multamättäänmaa

Multamättäänmaa on komea metsäalue komean Urajärven rannassa. Jylhän metsän suo-
jissa elää useita mielenkiintoisia lintuja. Metsäretken lomassa on helppo pistäytyä järvien
rannoilla kiikaroimassa vesilintuja.

Multamättäänmaan maasto on kallioista ja lousikkoista moreenimaata. Luonteenomaista ovat melkoiset korkeuserot. Jääkauden mannerjää on täälläkin tehnyt syviä uurroksia. Syvimpiin kohtiin on syntynyt järviä, lampia ja soita.

Multamättäänmaan alueeseen kuuluu runsaat 3,5 kilometriä Urajärven rakentamatonta rantaviivaa. Rannat ovat muutoin tiheän vapaa-ajan asutuksen saartamia. Itäosassa erämaiset Mäkilammi ja Pitkäjärvi sekä pieneltä osin Ruokopuolinen rajautuvat MAALI-alueeseen.

Metsätaloutta harjoitettiin täällä vuosikymmenten ajan, aina viime vuosisadan lopulle asti, mikä näkyy eri-ikäisinä ja eri puolajaja kasvavina istutusaloina. Vanhaa metsää löytyy paikoin rinteiltä ja rannoilta. Vallitseva metsätyyppi on kalliomännikkö. Isoon alueeseen mahtuu myös monia muunlaisia metsiä, kuten kuusikoita, rinnelehtoja ja korpia. Kaksi lehmusta ja vaahteraa kasvavaa kohdetta on alueella rauhoitettu.

Linnusto

Lintujen määrässä on suurta vaihtelua metsäalueen eri osissa, etenkin kallioiset mäkien lakiosat ovat karuina niukkalintuisia. Lajikirjo on kuitenkin melko suuri. Alueella on tavattu useita maakunnan metsälajeja mukaan lukien ympäristöstään nirsot kuhankeittäjä ja kultarinta. Pyiden määrä on huomattava,

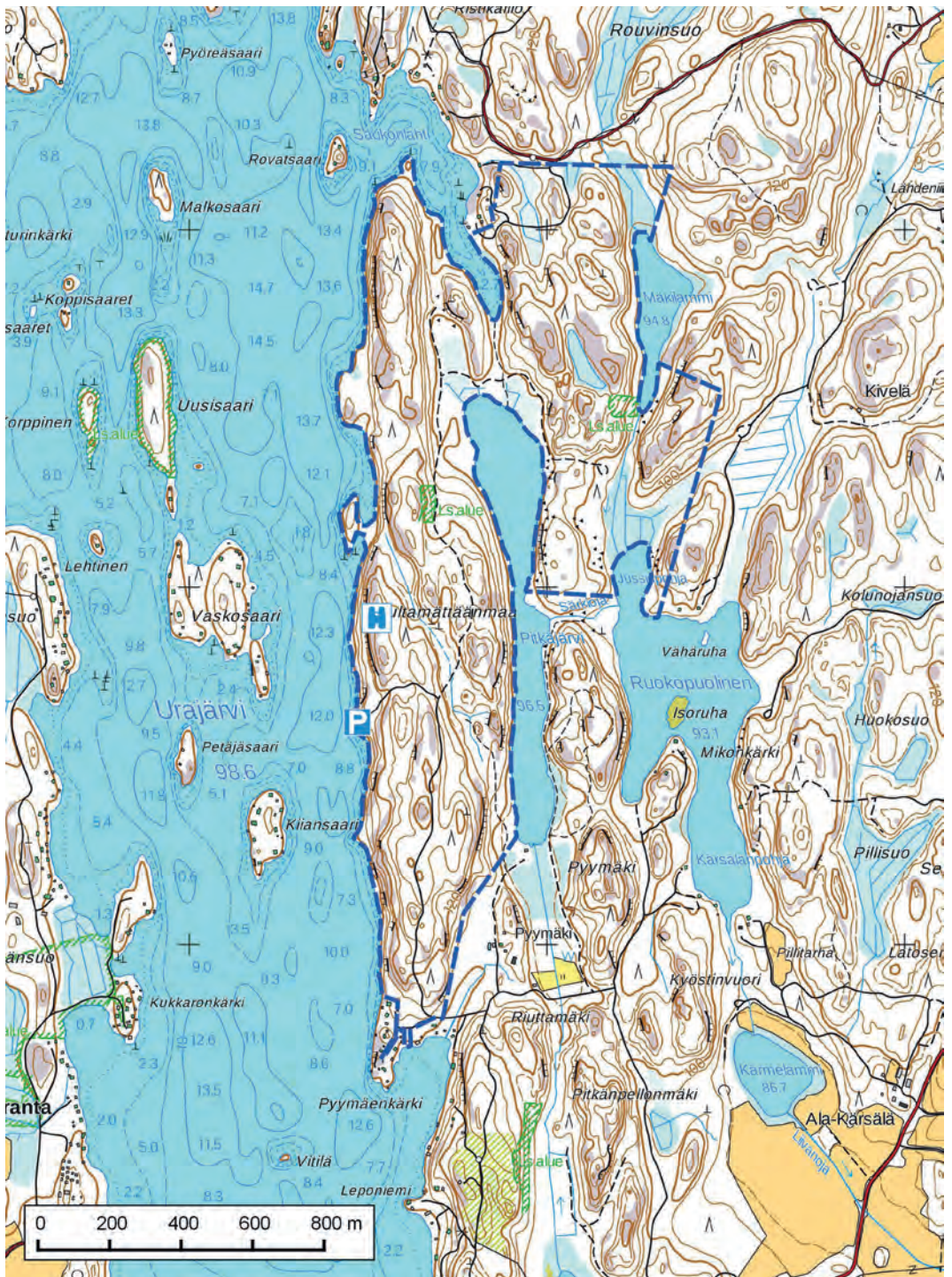
mutkin metsäkanalinnut on mahdollista havaita.

Lähiseudun metsiä on käsitelty monin tavoin, mikä lisää Multamättäänmaan arvoa lintujen turvapaikkana. Alueen merkitys tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Kehitystä tukee Urajärvellä suojelualueeksi saatu Uusisaari.

Saapumishoje ja retkeily

Multamättäänmaalle tullaan yleensä Asikkalan Vääksyn tai Heinolan Vierumäen suunnasta. Vääksystä venerannan pysäköintipaikalle on noin 20 km, Vierumäeltä runsaat 11,5 km. Vääksystä ajetaan Anianpellontietä-Urajärventietä (313) ja jatketaan Urajärven kylän ohi. Hyrtiälänkankaan mäessä käännytään pohjoiseen Kiiskinlammentielle, Vierumäen suunnasta tultaessa käännytään ennen kylää (tällä osuudella tien nimi Vääksyntie-Heinolantie-Urajärventie). Ajetaan kapeaa ja mäkistä mökkitietä vähän yli 2 km. Tiellä on nopeusrajoitus, jota on syytä noudattaa. Lopulta jyrkän mäen alla tulee Pitkäjärventie, jolle käännytään vasemmalle ja ajetaan y-risteyksestä oikealle ja mäen päälle. Ollaan perillä, joitakin auto-
paikkoja löytyy tien levikkeiltä.

Maastossa on helpoin kulkea tietä myöten aina Pitkäjärven ja Mäkilammen väliselle kosteikolle asti. Sivutien päässä on mökkiläisille parkki- ja venepaikka, jonne auton voi myös jättää. Maasto on teiden ulkopuolella jokseenkin hankalakulkuista. Kallioalueilla liikkuminen on vaivattomampaa.

TYYPPILAJIT Pyy, harmaapäätikka, palokärki, mustapääkerttu, idänuunilintu, pikkusieppo

MUITA LAJEJA Teeri, metso, kuikka, varpuspöllö, viirupöllö, pikkutikka, peukaloinen, kultarinta, puukiipijä, kuhankeittäjä

Auto- ja havaintopaikka

Venerannan autopaikka: N 6780607 E435470 ja N 61°9,281'E 25°48,062'

Näköala järvelle: N 6780904 E 435509 ja N 61°9,441'E 25°48,098'

PK

Pulkkilanharju

Asikkalan Pulkkilanharju on kahdeksan kilometriä pitkä, jääkauden muovaama harjumuodostelma ja osa Päijänteen kansallispuistoa. Muuttoa seuraaville lintuharrastajille paikka on tuttu yli puolen vuosisadan ajalta. Pulkkilanharju – harrastajille yksinkertaisesti ”Harju” – on verrattoman helposti saavutettava kohde, koska hyvät kiikarointipaikat ovat aivan Asikkalan–Sysmän maantien vieressä.

Lintupaikkana Pulkkilanharju on parhaimmillaan syksyllä. Harjun syksy alkaa jo kesällä, jos käpylinnut vaeltavat. Pulkkilanharjun erikoisuus on tiaisvaellus, jonka seuraamiseen Harju on Suomen parhaita paikkoja. Tavallisin vaeltajien havainnointipiste on Karisalmen sillalla, mutta myös Vähäsalmen majakalta on menoa tarkkailtu.

Huippuvuosina tiaisten päiväsummat kipuavat tuhansiin, ja kaikkien aikojen tiaissyksynä 2005 koko syksyn vaellussumma oli yli 30 000 muuttavaa tiaista. Valtalajeina ovat yleensä tali- ja sinitiaiset, mutta hömö-, kuusi- ja pyrstötiaisia vaelttaa myös, ja lapin-

PK

tiainen on vaellusvuosinaan säännöllinen Harjun-vieras. Syksyllä 2010 viitatieiset rynnistivät Suomeen idästä, jolloin Harjultakin laskettiin toistakymmentä yksilöä.

Pulkkilanharju on myös muille vaelluslinnuille erinomainen paikka. Tikka-, närhi-, hippiaisi- ja päihinänakkelimuutolle Harju on ehdottomasti Päijät-Hämeen paras paikka.

Suotuisilla syysäillä, yleensä kohtalaisessa etelälounaan väliltä puhaltavassa tuulessa, Pulkkilanharjun aamuinen pikkulintumuutto on vaikuttavaa. Esimerkiksi peippojen päiväsumma on parhaimmillaan ylittänyt 60 000 yksilöä.

Syysartikalle Päijänne on hyvä sääoloista riippuen. Hanhimuutto lipuu usein kaukaa idästä, mutta sopivien ilmavirtausten sattuessa osa hanhien syys-

PK

PK

PK

Merilokki. PK

näytelmästä osuu Päijänteen ilmatilaan. Harjulla voi päästä ynnäämään vaikuttavia vesilintu-, kuikka-lintu- ja jopa kihusummiä. Pulkkilanharju on myös otollinen paikka nähdä merellisiä harvinaisuuksia. Harjulta on vuosien saatossa nähty seitsemän pikkuruokkia ja kymmenittäin pikkukajavia sekä lisäksi liuta vielä kovempia harvinaisuuksia. Myös petolintu- ja kurkimuutolle Pulkkilanharju on oivallinen paikka. Meri- ja maakotkia nähdään joka syksy.

Pulkkilanharjun kevät alkaa varhain. Harmaalokit ilmaantuvat sulalle jo helmikuussa, kun muualla on vielä talvista, maaliskuussa määrät kipuavat jo toiselle tuhannelle. Alkukeväinen Karisalmi on Päijät-Hämeen parhaita paikkoja nähdä meri- ja isolokki. Myöhemmin sulalle laskeutuu monilajinen joukko vesilintuja, kevään edistymisestä riippuen paikalle voi kerääntyä paljon telkkiä, silkkiuikkuja ja kuikkalintuja. Karisalmen itäpuolinen selkävesi onkin useille lajeille maakunnallisesti merkittävä levähdyspaikka kevätmuutolla.

Kevätarktikkaa ja hyönteissyöjien toukokuista muuttoa näkee myös Harjulla, mutta 1970–1980-lukujen aktiivisten vuosien jälkeen loppukevään havainnointi on ollut vähäistä.

Talvella kannattaa Pulkkilanharjulla vilkaista salmien sulapaikkoja, joihin toisinaan pysähtyy vesilintuja.

Pulkkilanharjulla pesiviä lintuja pääsee havainnoimaan tien länsipuolen luontopolulta, joka vie Karisalmen parkkipaikalta pohjoiseen Markunniemeen. Polun varressa on sopivaa metsää pikkutikalle, sirtäjälle ja pikkusiepolle. Markunniemen ruovikossa on pitänyt reviiä kaulushaikara, rastas- ja rytikertunen. Ruovikon vieressä on Viinasaari, joka kuuluu kansallispuiston rajoitusalueisiin, eikä sinne saa mennä lintujen pesimäaikana huhtikuun puolivälin ja heinäkuun lopun välisenä aikana.

Pulkkilanharju on Suomen parhaita paikkoja havaita vaelluslintuja, kuten hömötiäisiä (yllä) ja pähkinänakkeleita (kesk.) Joinakin syksyinä voi kihuja muuttaa jopa runsaasti. Kuvassa merikihu.

PK

Hanhimuutto lipuu usein kaukaa idästä, mutta sopivien ilmavirtausten sattuessa osa hanhien syysnäytelmäs-tä osuu Päijänteen ilmatilaan.

Saapumisohje ja havainnointi

Pulkkilanharju sijaitsee Asikkalan Vääksystä pohjoiseen tien 314 varrella. Ajomatkaa on Vääksystä harjun eteläpään Vähäsalmelle noin 12 km. Harjun puolivälissä Karisalmen sillan jälkeen on virallinen parkkipaikka, jossa toimii kesäisin myös kioski. Vähäsalmella on myös hyvin pysäköintitilaa. Karisalmella voi havainnoida sillalta tai sillan alla olevilla niemikkeillä. Vähäsälmen majakalla voi seurata muuttoa tien molemmin puolin rannasta. Pulkkilanharjun häittäpuolena on alati lisääntyvä autoliikenne.

Markunniemen pääsee paitsi Karisalmelta alkavaa luontopolkua pitkin myös Markunniemen mökkien päästä, jossa on kahdelle autolle pysäköintitilaa. Risteykseen on Karisalmelta 1,6 km.

TYYPPILAJIT Hanhet, telkkä ja muut vesilinnut, kaakkuri, kuikka, silkkiuikku, härkälintu, merikotka, merikihu, harmaalokki ja muut lokit, vaelluslinnut (tikat, tiaiset, närhi)

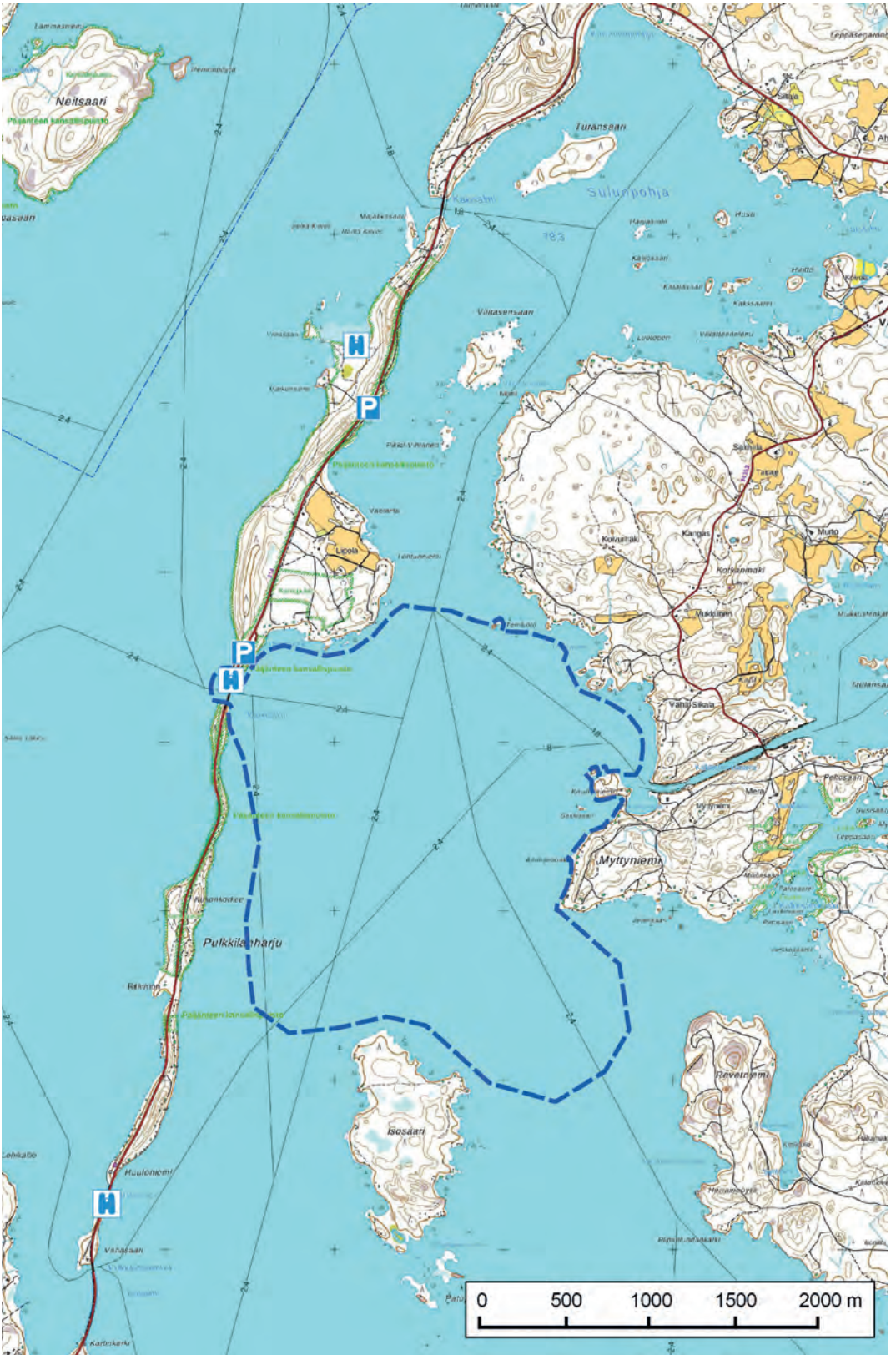
HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, punakaulahanhi, haahka, allihaahka, jääkuikka, nokiliitäjä, suula, haarahaukka, niittysuohaukka, kiljukotkalaji, punajalkahaukka, avosetti, keräkurmitsa, mustapyrstökui-ri, karikukko, merisirri, isovesipääsky, leveäpyrstökihu, tunturikihu, pikkuruokki, tiiralokki, pikkukajava, isolokki, turkinkyyhky, turturikyhyky, kuningaskalastaja, harjalintu, tunturikiuru, isokirvinen, taigauunilintu, valkopäätiainen, viitaiainen, lapintiainen

Katselupaikkoja

Vähäsalmi: N 6793269 E 420641 ja N 61° 15,936' ja E 25° 31,216'

Karisalmen parkkipaikka: N 6796514 E 421469 ja N 61° 17,693' ja E 25° 32,060'

Markunniemen autopaikka: N 6797975 E 422172 ja N 61° 18,488' ja E 25° 32,811'

Salonsaaren kalliometsät

Eteläisen Päijänteen suurin saari, Salonsaari on monipuolinen alue, jossa on tarjolla karujen ja rehevien järvenlahtien lisäksi hienoja metsiä. Saaren luoteisosan jylhä kalliometsäalue on säästynyt mittavilta hakkuilta. Se on linnustoltaan saaren edustavin metsäkohde, mutta näkemisen arvoinen myös maisemiensa vuoksi.

Salonsaaren luoteisosan kallioalue kohoaa enimmillään yli 60 metrin korkeuteen Päijänteen pinnan tasosta. Maasto on kumpareista ja alueella on lukuisia mannerjään pyöreäksi hiomia kallioita ja monia suuria siirtolohkareita. Kallioalueiden välissä on notkelmia, jotka ovat ajan myötä soistuneet. Metsät ovat pääosin mäntyvaltaisia kuivia kankaita. Poikkeuksen tekevät purovarsien rehevät tervalepikot sekä rantalehdot ja kosteimpien paikkojen kuusikot. Harjusoravyöhyke kiertää kallioaluetta lähempänä rantoja. Rannalla on useita loma-asuntoja, mutta myös rakentamattomia osuuksia.

Kalliometsäalueen länsipuolella maaperä on metsänkasvulle hyvää moreenia. Näillä paikoin on tehty laajoja avohakkuita. Hyväkasvuista, maisemaltaan hienoa aluetta on säilynyt lähes 200 hehtaarin verran.

Merkittävä osa kallioalueesta ja purovarsien metsistä on rauhoitettu luonnonsuojelualueiksi.

Linnusto

Kalliomänniköiden lintulajisto on tyypillisesti niukka, niin myös Salonsaarella. Toki kulorastaiden, metsäkivisten ja tiaisten laulu, tikkojen rummutukset, pyiden ohuet vihellykset tai metson kohtaaminen ovat kulkijalle mieleen. Kevät ja alkukesä ovat kalliometsissä antoisinta aikaa.

Purovarsilehtojen lajisto on huomattavasti runsaampi. Peukaloisten, tiltalttien ja sirttäjien konsertin keskeltä erottuvat joskus pikkusiepon ja idänuunilinnunkin säkeet. Pesimäaikaan hiljainen pohjantikka kuuluu myös alueen linnustoon, samoin harmaapäätikka. Salonsaari on hyvä paikka myös harvinaistuneen kuhankeittäjän etsimiseen. Rantakoivikot ovat lajin mieleen, joten sitä kannattaa kuulostella muualtakin kuin parhailta metsäalueilta.

Saapumisohje ja retkeily

Salonsaarentielle käännyttään Vääksyn ja Vesivehmaan väliseltä Anianpellontieltä (313). Tienhaara on viitoitettu. Matkaa Vääkystä kertyy 4 km. Salonsaa-

PK

rentietä jatketaan kylän keskusta 4,5 km. Peltoaluiden ympäröimän Salon kylän kohdalta käännetään vasemmalle Huhdintielle. Kilometrin päässä pellonreunassa käännetään Säynätlahdentielle. Puoli kilometriä myöhemmin on risteys oikealle, joka vie metsästysmajalle. Majalla on pysäköintipaikka ja viitoitukset metsäaluetta kiertävälle polulle. Toinen pysäköintipaikka on Säynätlahdentien varressa. Myös sieltä on viitoitus metsäalueelle.

Kalliometsissä kulkeminen on helppoa, sillä alueella on viitoitettu luontopolku. Maaston kulumisen estämiseksi, häirinnän välttämiseksi ja suojelealueen sääntöjenkin vuoksi polkua pitää käyttää. Säynätlahdentieltä näkee hienon Hepo-ojan lehdon, jossa lajimäärä on suuri.

Rantametsät ovat suurimmaksi osaksi mökkintontteja. Salonsaaren hienoimmat ranta- ja rinnelehdot ovat kalliometsäalueen luoteispuolella valtion maalla Rismalahden ympäristössä. Sinne pääsee Huhdintietä pitkin. Matkaa Salon kylältä kertyy noin 5 km.

TYYPILAJIT Metso, pohjantikka, harmaapäätikka, kuhankeitäjä, pikkusieppo, puukiipijä, idänuunilintu, sirittäjä

MUITA LAJEJA Teeri, pyy, sääksi, viirupöllö, varpuspöllö, lehtopöllö, palokärki, valkoselkätikka, pikkutikka, peukaloinen, mustapääkerttu

Autopaikkoja

Metsästysmaja (polkuviitoitus) N 6786666 E 424032 ja N 61° 12,420' E 25°35,167'

Säynätlahdentie (polkuviitoitus) N 6786345 E 424750 ja N 61° 12,256' E 25°35,977'

Rismalahti N 6787680 E 423530 ja N 61° 12,960' E 25°34,583'

Hömötiainen. PK

Sokeinmaa

Sokeinmaan 13 hehtaarin metsäalue sijaitsee toisen Salpausselän pohjoisreunalla. Talousmetsien keskelle on jäänyt käsittelemätön alue, jossa on niin männikköä, kuusikkoa kuin lehtometsääkin komeine haapoineen.

Alue on edustavampi kuin sen koosta voisi päätellä. Metsäluonto on täällä tavallaan kuin tiivistetyssä muodossa. Jo lyhyellä käynnillä havaitsee monenlaisia kasveja, hyönteisiä ja lintuja. Erityisen mielenkiintoinen kolkka on metsän koilliskulmalla sijaitseva vanha haavikko, jonka puissa on lukuisia tikkojen kovertamia koloja.

Linnusto

Alueella pesivät monet vanhan metsän lajit. Nämä metsäsaarekkeet hakkuiden välissä ovat esimerkiksi töyhtö- ja hömötiaisen suosiossa. Retkellä voi tavata kaikki metsäkanalinnut, monet tikkalajit ja kosteimmilla paikoilla laulavat peukaloiset. Toukokuussa pikkusiepon laulua kuulee vuosittain.

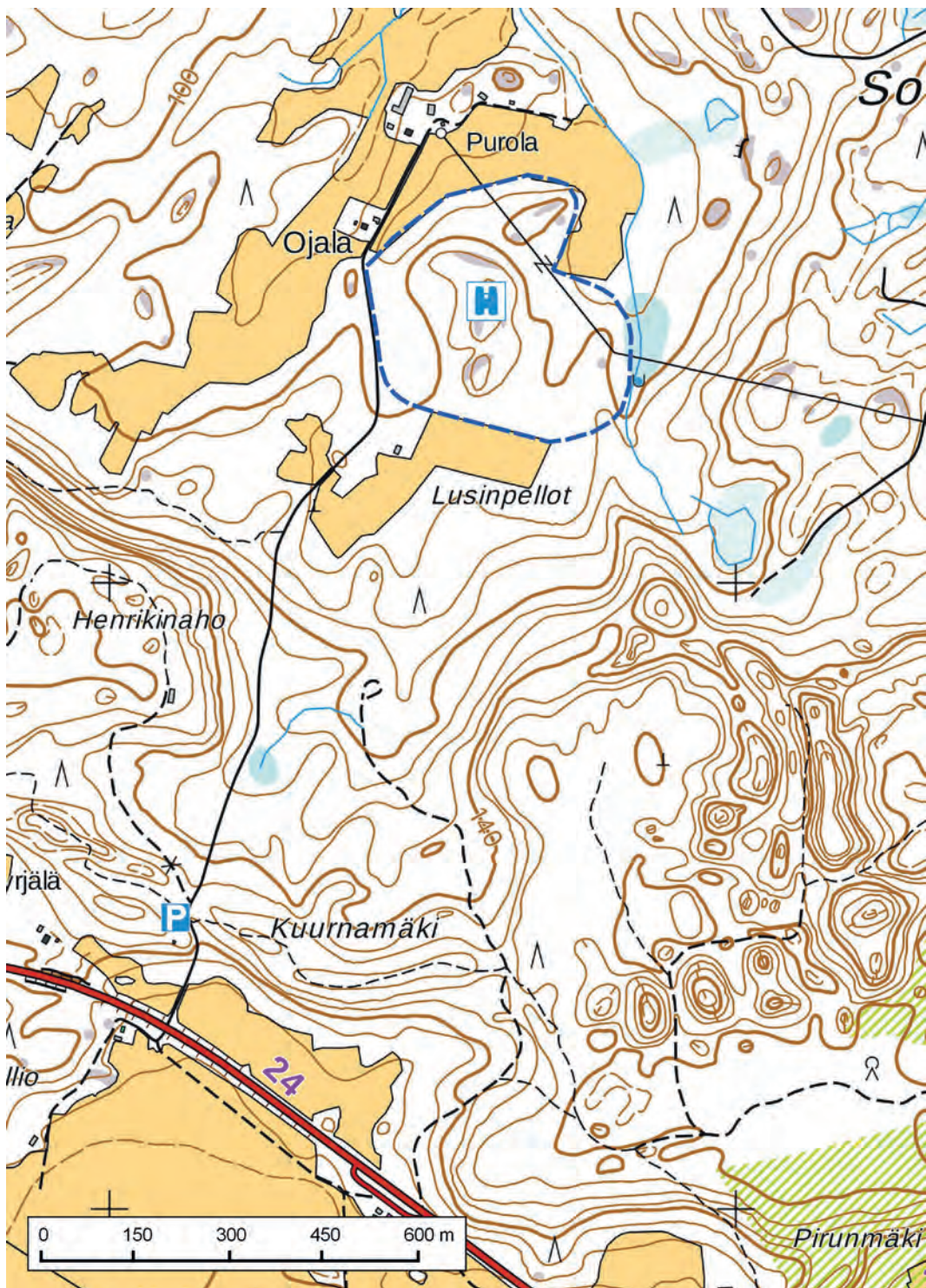

Saapumisohje ja retkeily

Sokeinmaa sijaitsee Asikkalan Vääksystä länteen, Hillilän pohjoispuolella. Ajomatkaa kuntakeskuksesta on runsaat 7,5 km. Alueelle tullaan kääntymällä Sokeintielle valtatie 24:ltä. Risteys sijaitsee Hilliläntien risteyksestä 500 m Padasjoen suuntaan. Sokeintietä ajetaan pari sataa metriä ja vasemmalta puolelta löytyy retkeilijöille tarkoitettu autopaikka. Sokeintietä jatketaan jalan noin kilometri ja ollaan perillä. Polkuja ei metsässä ole ja maasto on paikoin vaikeakulkuista.

Metsä on lähellä maatilaa, ja siellä tulee liikkuu huomiota herättämättä. Varovaisuutta tarvitsee noudattaa myös lintujen vuoksi. Lintujen pesimäaikaan on suositeltavaa, ettei tällä pienellä ja herkällä alueella retkeillä lainkaan.

Metsäretkistä nauttiville voi suositella paluuta kaakon suunnassa olevien Syrjänsuppien kautta. Nämä ovat ainutlaatuisia jääkauden muodostelmia. Supilta vie polku mukavasti takaisin autopaikalle.

TYYPPILAJIT Pyy, teeri, harmaapäätikka, palokärki, peukaloinen, mustapääkerttu, pikkusieppo, työttöäinen, hömötäinen, puukiipijä

Katselu- ja autopaikkoja

Autopaikka: N 6786482 E 415112 ja N 61° 12,211' E 25° 25,217'

Haavikko: N 6787443 E 415596 ja N 61° 12,735' E 25° 25,731'

Urajärven Koskio eli Isosuo

PS

Koskio sijaitsee Urajärven kylän ja toisen Salpausselän eteläpuolella. Se on aikanaan ollut matala suorantainen järvi, jonka vedenpinta on myöhemmin laskettu useaan otteeseen ojittamalla. Suuri osa entisestä suosta on raivattu pelloiksi. Monien vaiheiden myötä alue on kehittynyt elinympäristöiltään monipiirteiseksi lintupaikaksi.

Nykyisin Koskio täyttyy vedellä kevättulvien aikaan, mutta kesällä vettä on vain ojen pohjilla, suopainanteissa ja eteläisen osan suolla. Alue on sekoitus peltoa, suometsää, pajujen valtaamaa luhtaniittyä, ruovikkoa ja suota. Koskion palauttamiseksi järveksi on tehty selvityksiä, muun muassa kylätoimikunnan toimesta. Toistaiseksi nämä pyrkimykset ovat jääneet tuloksettomiksi.

Linnusto

Korkean veden aikaan siellä lepäilee hanhi- ja vesilintuparvia. Pelloilta voi löytää kahlaajia ja kurkia.

Keväällä tulvan laskettua alkaa pesimälinnuston kausi. Kurkipareja on useita. Ruskosuohaukka on jokavuotinen. Ruokokerttusten, pajusirkkujen ja punavarpustenkin ääniä kuuluu kaikkialta.

Öiseen aikaan saattaa korviin kantautua vaikkapa rastaskerttunen, luhtahuitti, luhtakana ja suopöllön siipien läpsytys. Läheisillä pelloilla ääntä pitävät ruisrääkät, kerttuset, satakielet ja sirkkalinnut.

Koskiota reunustavissa metsissä, joista osa on suo- jeltu, pesivät kaikki täläläiset tikkalajit. Myös muiden metsälajien määrä on suuri. Aikanaan pohjansirk-

kujakin tavattiin useita pareja. Isoja päiväpetolintuja näkee Koskion yllä usein. Hyönteisiä parveilee paljon ja silloin taivaalla viistävät tervapääskyt, pääskyt, nuolihaukat ja kymmenet lokit.

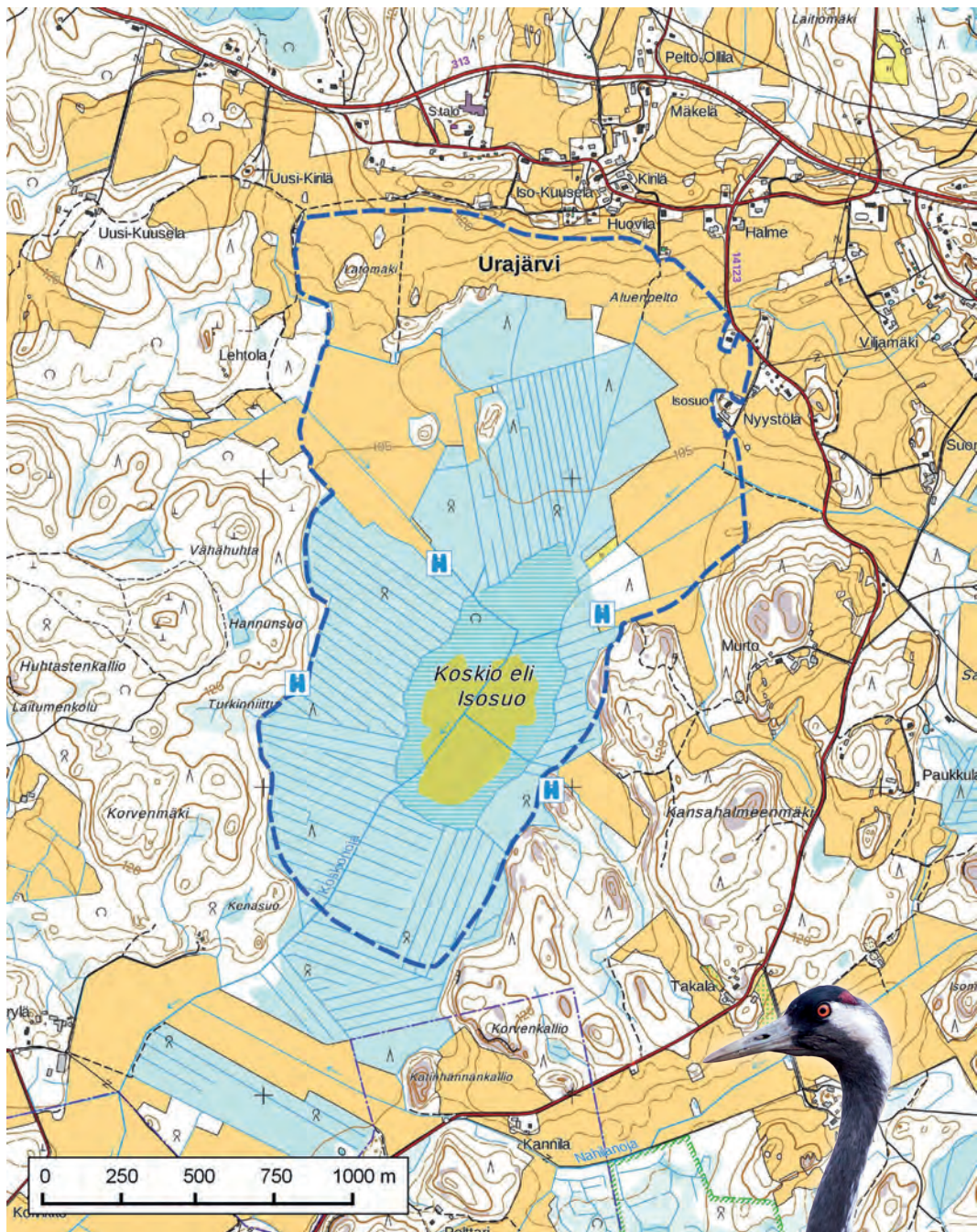
Saapumisohje ja retkeily

Koskiolle tullaan Asikkalan, Hollolan Kalliolan tai Heinolan suunnilta. Asikkalan Vääksystä matkaa Urajärvelle on noin 14 km, Heinolasta runsaat 20 km ja Hollolan Kalliolasta 12,5 km. Kylän läpi menee Vääksyn ja Heinolan Vierumäen välinen tie 313, jolle pääsee idästä valtatie 5:ltä ja lännestä tie 24:ltä.

Urajärven kylän suunnalta paikalle pääsee parhaiten Kalliolantieltä (noin 1,4 kilometriä Urajärventieltä) peltotietä ja ojan reunaa kulquemalla. Toinen reitti paikalle on Lehtikuusentietä Lehtolaan ja siitä valtaojan vartta eteenpäin. Auto kannattaa jättää kylälle, mutta myös kartalla näkyviä paikkoja voi kokeilla, kun varmistaa, ettei pysäköity auto jää muiden tien käyttäjien tukkeeksi.

Eteläsuunnasta pääsee Koskionojaa seuraamalla. Lännen suunnalla metsäautoteitä pääsee lähettyville. Ehkä mukavimmin suon reunalle pääsee Kalliolantieltä suunnistamalla Hollolan kunnan rajan paikkeilla metsän läpi.

Retkeily Koskiolla vaatii viitseliäisyyttä kaikkina vuodenaikoina. Polkuja tai reittejä ei ole ja peltojen valtaojat ja suota ympäröivien metsien ojat ovat leveitä ja syviä. Korkean veden aikaan niiden ylittäminen on miltei mahdotonta. Vaikeasti retkeiltävä kohde voi kuitenkin tarjota mieleenpainuvia kokemuksia.

Kurki. PK

TYYPILAJIT Kurki, luhtahuitti, luhtakana, taivaanvuohi, ryti-kerttunen, rastaskerttunen, punavarpuen, pajusirkku

MUITA LAJEJA Nuolihaukka, metsäviklo, ruokokerttunen, pyrstötiainen, pikkulepinkäinen, pajusirkku

Autopaikkoja

Suon länsipuoli: N 6776409 E 432850 ja N 61° 6,995' E 25°45,229'

Suon itäpuoli: N 6776896 E 434799 ja N 61° 7,270' E 25°47,396'

Suon eteläpuoli: N 6775114 E 434214 ja N 61° 6,314' E 25°46,774'

Vähäpään kosteikko ja Pitkäkallion metsä

PS

Asikkalan Vedentaustan kylän itäpuolella on alue, joka koostuu Vähäpään kosteikosta, laajasta metsäalueesta ja Pyhäjärven pohjoisosan rannoista. Erinomaisen linnustonsa vuoksi paikka on ollut retkikohteena kauan. Viime vuosisadan lopulla se oli miltei kaikkien lintuharrastajien vakiopaikkoja. Sittemmin maiseman ja kosteikon umpeenkasvu on vähentänyt lintujen määrää ja paikalla vieraillaan vähän. Kuitenkin retket siellä ovat edelleen mieleenpainuvia.

Metsä on suurelta osin metsätalousmaata, vain Pitkäkallion suojeltu Natura-metsä tekee poikkeuksen. Metsätyypit vaihtelevat kalliomänniköistä tiheisiin tuomilehtoihin. Suojelualueella on säilynyt muutama komeiden haapojen reunustama metsäniitty.

Pyhäjärven Sulunpohja on laajasti ruovikoitunut. Lahden lintujen runsaus paljastuu kevään ja alkukeksän öinä ja varhaisaamuina laulukauden ollessa parhaimmillaan. Avovedessä uiskentelevat sorsalinnut, uikat ja kuikat.

Kuuluisa Vähäpää on noin 40 hehtaarin kosteikko, joka on kuroutunut Pyhäjärven lahdesta. Rantaa reunustaa koivujen ja pajujen vyöhyke. Sisemmällä ruovikkojen keskeltä löytyy luhtaa ja hieman avovesialueita, joita ei tosin mistään pisteestä näe. Lintuha-

vainnot ovatkin miltei kokonaan kuuloaistin varassa. Vähäpää on lintukosteikkona heikentynyt umpeenkasvun seurauksena. Arvon palauttamiseksi tarvittaisiin kunnostustoimia.

Linnusto

Lyhyelläkin metsäretkellä huomaa, että on saavuttu eräälle alueemme parhaista paikoista. Metsien tyypit ja ikärakenne ovat monipuolisia, minkä ansiosta lajien määrä on suuri. Keväällä pikkusieppoja kuunnellessa voi huomata pöllön tuijotuksen oksalla, puunrunkoa voi naputella mikä tahansa tikkalajeistamme. Rehevissä metsänosissa ja -reunoissa kuulee kerttujen, sirittäjien ja kultarintojen konsertin.

Rannan lähetyvillä kannattaa pysähtyä. Ruovikon kätköissä ja rantapensaissa laulavat lukuisat ruokokerttuset, rytikerttusja ja joskus rastaskerttunen. Luhtakana osallistuu konserttiin vähemmän musikaalisilla säkeillään. Laulajista satakielet, viitakerttuset ja sirkkalinnut ovat vuosittaisia. Kurkien ja kuikien alkuvoimaiset huudot kuuluvat samoin alueen äänimaisemaan.

Retkeily

Alueelle menoa haittaavat talot ja mökit. Yksi suositeltava vaihtoehto on jättää auto kartalla osoitettuun läntiseen autopaikkaan ja kävellä Rekola-nimiselle ti-

lalle menevää heinittynyttä tietä parisataa metriä, jonka jälkeen suunnataan vasemmalle metsään. Appolan alueella pääsee hyvin Vähäpään lehtoihin ja rannalle. Metsissä ja rannoilla ei ole polkuja ja maastossa on paikoin hankalaa liikkua. Vähäpään havainnointiin sopii myös hyvin itäreunan niemeke, jonne kuljetaan pellon reunaa ja metsikön halki. Pyhäjärven Sulunpohja ja Vähäpään eteläpää näkyvät ja kuuluvat parhaiten pieneltä sillalta tai pohjukan itärannalta.

Saapumisohje

Sulunpohjan kohdalle on Vääkysystä matkaa 26 km, Lahdesta 44,5 km Loukkuharjun kautta ja Heinolasta 49 km. Pohjoisen suunnasta Kalkkisten kylästä kilometrejä kertyy runsaat 8. Vääkysystä lähdetään Vierumäelle johtavaa Anianpellontietä–Urajärventietä (313), jolta käännetään 6,5 km:n jälkeen pohjoiseen menevälle Kopsuontielle (3132). Tätä ajetaan runsaat 19,5 km ja käännetään länteen Pyhäjärventielle. Lähin havaintopaikka Sulunpohja on tien vieressä 1,9 km:n päässä.

Lahdesta tullaan vt 24:ää ja käännetään Asikkalan Vehkoon peltojen jälkeen oikealle Vehkoontielle, jota ajetaan 1,5 km Salpausselän päälle Loukkuharjuun. Täällä käännetään oikealle Anianpellontielle

Urajärventielle ja jatketaan 2,5 km Kopsuontien risteykseen.

Heinolasta reitti kulkee ensin moottoritietä (E75) tai vanhaa Viitostietä (140) Vierumäelle, jossa suunnataan Vääkysyn johtavalle tielle ja edelleen Kopsuontielle.

Luhtakana. SS

TYYPILAJIT KOSTEIKOT laulujoutsen, kaulushaikara, luhtakana, kurki, taivaanvuohi, pensassirkkalintu, viitasirkkalintu, rytkertunen, rastaskerttunen, punavarvunen **METSÄT** teeri, metso, lehtopöllö, viirupöllö, helmipöllö, harmaapäätikka, pikkutikka, kultarinta, pikkusieppo, kuhankeittäjä

HARVINAISUUKSIA Pikkuhuitti, rastaskerttunen, viiksitimali

Autopaikat

Itäinen: N 6791346 E 429140 ja N 61° 14,998' ja E 25° 40,764'

Keskimmäinen: N 6791573 E 429722 ja N 61° 15,127' ja E 25° 41,411'

Läntinen: N 6791245 E 428676 ja N 61° 14,939' ja E 25° 40,249'

Vääksyn Kanavanniemeen rakennettiin keväällä 2013 lintutorni. Ika

Vääksyn lintupaikat

Vääksy on monipuolinen linturetkikohde. Muuttavien vesilintujen reitit kulkevat järkevältä toiselle ja mantereen puolella muuttavien lajien on käytettävä vesien välistä kannasta.

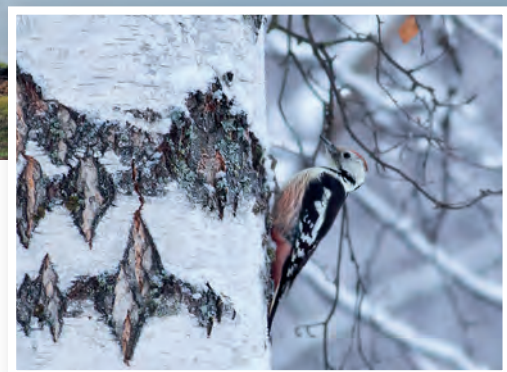
Kun Vääksy on vielä vaivattomasti tavoitettava retkikohde ja siellä asuu useita aktiivisia lintuharrastajia, ei ole ihme, että lintuja nähdään paljon ja harvinaisuuksia löytyy vuosittain. Myös talvella ja pesimäaikana linnusto on huomionarvoinen.

Kohteet löytyvät numeroituna kartalla.

1. VÄÄKSYNJOKI JA ENSKALA

N 6783582 E 421445 ja N 61° 10,729' E 25° 32,358'

Kanavan ja Vääksynjoen välissä on melko luonnontilainen koivikko, jossa linnut viihtyvät. Polku kulkee metsikön läpi joen rantaan. Usein tavattuja lajeja mustapääkerttu, kultarinta, sirittäjä, idänuunilintu,

Suomen ainoa tammitikka nähtiin Vääksyssä 2010. PK

talvisin koskikara. Havaittuja harvinaisuuksia kunin-gaskalastaja ja tammitikka.

2. MYLLYN KOSKI

N 6783259 E 421170 ja N 61° 10,552' E 25° 32,059'

Talvella sulana pysyvä virtapaikka, jossa tapaa koskikaran silloin tällöin. Joessa voi nähdä sinisorsien lisäksi myös talvehtivan telkän tai isokoskelon. Virtavästäräkistä on myöhäissyksyinen havainto.

3. NORRLININ PUISTO

N 6783067 E 421012 ja N 61° 10,447' E 25° 31,888'

Pieni puistoalue joen varressa. Mustapääkerttu laulelee paikalla usein, havaittuihin lajeihin kuuluvat myös kultarinta, idänuunilintu ja nokkavarpunen.

Pilkksiipiä. SS

4. KANAVANNIEMI JA KATSELUTORNI

N 6782750 E 420995 ja N 61°10,327'E 25°32,018'

Hyvä näkymä Vesijärven Kajaanselälle. Parhaimmillaan keväällä jäiden lähdön jälkeen muuttavien ja sellä lepäilevien vesilintujen tarkkailuun. Loppukevään arktikassa usein hyviä muuttoja.

Nähty paljon arktisia hanhia, vesilintuja, kahlaajia ja harvinaisuuksia, kuten pilkkaniska, jääkuikkalaji, haarahaukka, kiljukotka, merisirri (uimaranta), tunturikihu, pikkukajava ja tiiralokki.

5. KALMARINPUISTO

N 6783119 E 421195 ja N 61°10,477'E 25°32,091'

Pieni laululintujen suosima puisto. Lajeja harmaapäätikka, mustapääkerttu, sirittäjä.

6. KANAVAN PÄIJÄNTEEN PUOLEINEN PÄÄ

N 6783725 E 421709 ja N 61°10,809' ja E 25°32,649'

Paikalle mennään kanavan länsireunaa. Hyvä näkyvyys Vääkсынselälle, paikka sopii syysmuuton tarkkailuun. Täältä näkee myös ruovikkoisen Vääkсынjokisuun lintuja. Alueen ensimmäinen keväinen avovesipaikka.

7. MEIJERITIEEN RANTA

N 6783794 E 421344 ja N 61°10,842' ja E 25°32,240'

Auton voi ajaa aivan rantaan. Siksi paikasta on tullutkin suosittu, sopii syysmuuton tarkkailuun. Päijäntettä pitkin ohjautuva muuttovirta ohittaa havaintopisteen usein läheltä ja myös maalintuja muuttaa ulottuvilla. Harvinaisuuslistalla ovat esimerkiksi suula, kiljuhanhi, leveäpyrstökihi ja pikkukajava.

Vääkсынselälle näkee myös usean muun Päijänteesen päättyvän tien rannasta, joissa on venepaikkoja tai yleisiä laitureita. Parhaita ovat Vartiopolku, Päijäntentie, Kuhapolku ja Verkkotie.

Kuningaskalastaja Vääksynjoella. PK

8. MÄNNISTÖNRANTA

N 6782871 E 423075 ja N 61° 10,365' E 25° 34,193'

Ruovikkoineen lahti, jossa on runsaasti vesilintuja. Lajeja harmaasorsa, kaulushaikara, nokikana, nau-rulokki, pikkulokki, silkkiuikku ja härkälintu. Harvinaisuuksia on tavattu jalohaikara, liejukana ja ruo-kosirkkalintu.

9. KUOTAANRANTA

N 6782787 E 423465 ja N 61° 10,325' E 25° 34,630'

Avointa rantaviivaa ja pieni ruovikko. Täällä voi nähdä muuttoaikaisia kahlaajia ja vesilintuja. Myös syysmuuton tarkkailu on mahdollista. Vähälukukuisiin havaittuihin kahlaajiin kuuluvat isosirri ja pulmusirri.

10. HYPYLÄNMÄKI

N 6781668 E 423982 ja N 61° 9,728' E 25° 35,233'

Entisen sorakuopan reunalta näkyvyys eteläisiin suuntiin. Keväinen muutontarkkailupaikka.

11. PASOLANVUORI

N 6781168 E 423465 ja P 61° 9,453' ja I 25° 34,669'

Golfkentän päärakennuksen viereltä lähtee polku ja tie metsään. Mäen alaosat ovat suurelta osin rehevää

lehtoa ja linnusto on runsas. Polku vie mäen päällä olevalle maisemakalliolle. Lajeja esimerkiksi harmaapäätikka, pohjantikka, peukaloinen, mustapääkerttu, sirittäjä, idänuunilintu ja pikkusieppo.

12. PIRPPULAN LINTUTORNI

N 6781222 E 422480 ja N 61° 09,484' E 25° 33,562'

Lintutornista voi katsella Kajaanselän koillisnurkkaa ja kuunnella ympäröivän kosteikon ääntelijöitä. Luh-takanoille ja rytkerttusille mieleinen paikka, myös rastaskerttunen havaittu. Harvinaisuuksista mainit-takoon viiksitimali ja taigauunilintu.

Ks. myös Kajaanselän kohdekuvaus.

13. SUIVAN VENERANTA

N 6781664 E 422175 ja N 61° 9,705' E 25° 33,219'

Laiturilta näkymät suunnilleen samalle alueelle kuin Pirppulasta. Monipuolisesti vesilintuja, kuten sotkia, mustalintuja ja pilkkasiipiä, harmaasorsakin on nähty. Rantametsikössä ja -puistossa hyörii hyönteissyöjiä. Suivassa on tavattu ruskouunilintu, taigauunilintu ja pikkusirkku.

Vääksyn kanava sumuisena syysaamuna. PK

Ekonkoski ja eteläinen Jääsjärvi

Ekonkoski sijaitsee Hartolan kirkonkylän kaakkoispuolella ja on Jääsjärvestä lähtevän Tainionvirran luusua-alueita. Kohde muodostuu koskijaksosta ja aikaisin keväällä sulavasta luusuasta. Joki rantoineen on osittain luonnontilaisen kaltainen, mutta jokivarressa on myös rakennuksia. Alueella kulkee luontopolku ja joen pääsee ylittämään kahdestakin sillasta, joilta voi tarkkailla lintuja ja ihailia maisemia. Paikalla on myös veneranta ja grillikatos.

Eteläinen Jääsjärvi on laaja maakunnallisesti tärkeä lintualue, joka käsittää valtaosan Jääsjärven eteläosista. Itse Jääsjärvi jatkuu Hartolan lisäksi myös Joutsan puolelle Keski-Suomeen. Järvi on runsassaarinen, matala ja karikkoinen, mutta joitain syvänealuetakin on. Koko Jääsjärvi on luokiteltu kansallisesti arvokkaaksi FINIBA-alueeksi. Jääsjärven nimikkolintuna voidaan pitää kuikkaa, jonka pesimäkantaa ja poikastuottoa on seurattu alueella pitkään. Jääsjärvi ja Tainionvirta ovat myös tärkeitä alueita järvitaimenelle.

Linnusto

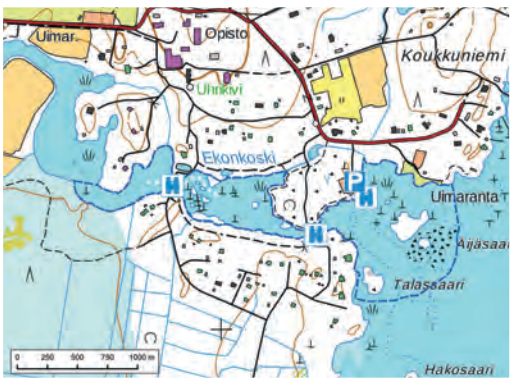
Keuhällä Ekonkosken luusua eli Aurinkoranta on seudun ensimmäisiä sulapaikkoja ja houkuttelee paikal-

le ensimuuttajia, kuten telkkiä, isokoskeloita, härkälintuja ja kuikkia. Koskikarat viipyvät alueella usein jopa huhtikuun puolelle, mutta jatkavat viimeistään kuun aikana pohjoisen pesimäalueille. Myöhemmin keuhällä ja alkukesällä paikka kerää toisinaan hyönteispyyntiin pikkulokkeja ja tiiroja kalastamaan. Paikan kesälajistoon kuuluvat kivillä niailevat rantasipit ja västäräkit sekä pesimään jääneet telkät ja isokoskelot. Rantametsissä laulevat muun muassa mustapääkerttu, lehtokerttu ja sirittäjä.

Jääsjärven linnustoarvot perustuvat monipuoliseen pesimälinnustoon ja toisaalta syyskeräntymiin. Tärkeimpiä pesimälajeja ovat lokkilinnut, kuikka ja taantunut punasotka sekä molemmat koskelot. Myös kalasääskellä on alueella tiheä pesimäkanta.

Syyspuolella katseet Jääsjärvellä kannattaa suunnata taivaalle, sillä järvi osuu hyvin arktisten kahlaajien, vesilintujen ja hanhien muuttoreitille. Myöhäisyksyllä ja alkutalvesta retkeilijää ilahduttavat usein mukavat vesilintukeräntymät ja eri lajit. Selillä voi havaita muun muassa lapasotkia, mustalintuja, uiveiloita ja useiden satojen isokoskeloiden parvia. Vesilintuja viivyttelee Jääsjärvellä aina jäiden tulon asti.

Talven tullen saapuvat Ekonkoskelle koskikarat ja kohde onkin yksi maakunnan parhaista koskikarapaikoista. Enimmillään koko jokiosuudelta on laskettu toistakymmentä karaa. Toisinaan Ekonkoskella

voi yrittää talvehtimista esimerkiksi telkkä, laulujoutsen tai isokoskelo. Talviretkellä rantapuissa koputtelevat tikat kannattaa katsoa tarkasti, ettei kyseessä ole valkoselkä- tai pohjantikka.

Saapumisohje ja retkeily

Ekonkoskelle etelästä tullessa pääsee kääntymällä heti Tainionvirran ylityksen jälkeen oikealle Hartolan kyltin mukaan. Tätä Keskustietä ajetaan 1,2 kilometriä ja käännetään uudelleen oikealle Kaikulantielle, Linna-hotelli, Itä-Hämeen opiston ja Hartola Golfn kylttien viitoittamana. Vajaan 800 metrin jälkeen saavutaan opistolle ja valitaan vasemman puoleinen tienhaara, jonka nimi on Aurinkorannantie. Tätä tietä ajetaan reilut 800 metriä ja käännetään jälleen oikealle kohti venerantaa ja grillikatosta. Auton voi pysäköidä tänne ja suunnata rantaan katsomaan luusuaa tai kävellen joenrannan polkuja kohti länsipuolen siltoja. Sillat ylittämällä pääsee kiertämään joen molemmat rannat. Veneranta on myös hyvä paikka laskea vesille kanootti tai vene ja suunnata muuten hieman vaikeasti tavoitettaville Jääsjärven selkävesille ja saarille.

TYYPPILAJIT Punasotka, lapasotka, mustalintu, telkkä, uivelo, isokoskelo, tukkakoskelo, kuikka, kalasääski, naurulokki, harmaalokki, selkälokki, kalatiira, koskikara

MUITA LAJEJA Merihanhi, merikotka, pikkulokki, tundrakurmitsa, lapintiira, valkoselkätikka, päihinänakkeli

HARVINAISUUKSIA Allihaahka, jalohaikara, leveäpyrstökihu, mustaleppälintu

Auto- ja katselupaikkoja

Aurinkorannan P-alue ja grillikatostus: N 6826398 E 449365 ja N 61° 34,06498' E 26° 2,80327'

Aurinkorannan laituri: N 6826350 E 449396 ja N 61° 34,03937' E 26° 2,83908'

Yläjuoksun silta: N 6826272 E 449238 ja N 61° 33,99612' E 26° 2,66193'

Alajuoksun silta: N 6826400 E 448865 ja N 61° 34,06210' E 26° 2,23854'

RI

Isosuo

Hartolan keskustan ja Tainionvirran eteläpuolella sijaitseva Isosuo on yksi merkittävimpiä suolintujen pesimäalueita Päijät-Hämeessä. Isosuolta on havaintoja jo 1960-luvulta muun muassa pesivistä kapustarinnoista, joka edelleen kuuluu suon lajistoon. Kohde on myös maakunnallisesti tärkeä kurkien kerääntymisalue, jonne kurjet kokoontuvat erityisesti yöpymään paikan rauhallisuuden vuoksi.

Isosuo on pääosin luonnontilainen tai luonnontilaisen kaltainen keidassuo. Suo on maisemallisesti ehyt lukuun ottamatta luoteisosan turvetuotantoaluetta. Suota reunustavat rämeet, mutta sen keskiosissa on avoimia neva-alueita ja harvempaa pien-

Kapustarinta. PK

tä kituliasta mäntyä kasvavaa nevarämettä. Pesivät kahlaajat ovat keskittyneet suon avo-osalle, jossa on tarjolla märkien painanteiden ympäröimiä rämemäitä turvallisiksi pesimäpaikoiksi. Suon laitaosia on ojitettu, ja suon halkaisee etelästä pohjoiseen virtaava Jaakkolansuon purku-uoma.

Linnusto

Isosuon pesimälinnustoon kuuluu monia muutoin maakunnassa harvalukuisia ja pääosin suoympäristöihin keskittyneitä lajeja. Alueen pesimälinnustoa on selvitetty vuonna 2009, jolloin alueella tulkittiin pesivän 71 lintulajia, tosin hieman laajemmalla alueella kuin nykyinen kohteen MAALI-rajaus. Merkittävimpiä pesimälajeja nykymittapuulla ovat liro, kuovi, isolepinkäinen, taivaanvuohi, kapustarinta, valko-

viklo, teeri ja kurki. Pensastaskun ja niittykirvisen runsaus kohteella on myös huomionarvoista.

Mikäli haluaa nähdä teerien soidinta, on Isosuo keväällä oiva paikka tutustua lajin ryhmäsoittimeen. Teerikoiraat kerääntyvät pulisemaan ja suihkimaan sekä ottamaan mittaa toisistaan suon pohjoisosaan ja turvetuotantokentälle. Parhaimmillaan soitimella voi olla 20–30 kukkoa. Teerien soitimen hiipussa myöhemmin keväällä alueelle saapuvat muuttolinnut liittyvät kevätaamun kuuroon. Pesimälinnustoon tutustuminen vaatii retkeilijältä hieman viitseliäisyyttä ja saappaat, mutta palkitsee avosuo-osalle päässeen kulkijan. Kahlaajat lentävät soidintaen suon yllä ja metsä- ja niittykirviset nousevat laululenkoilleen.

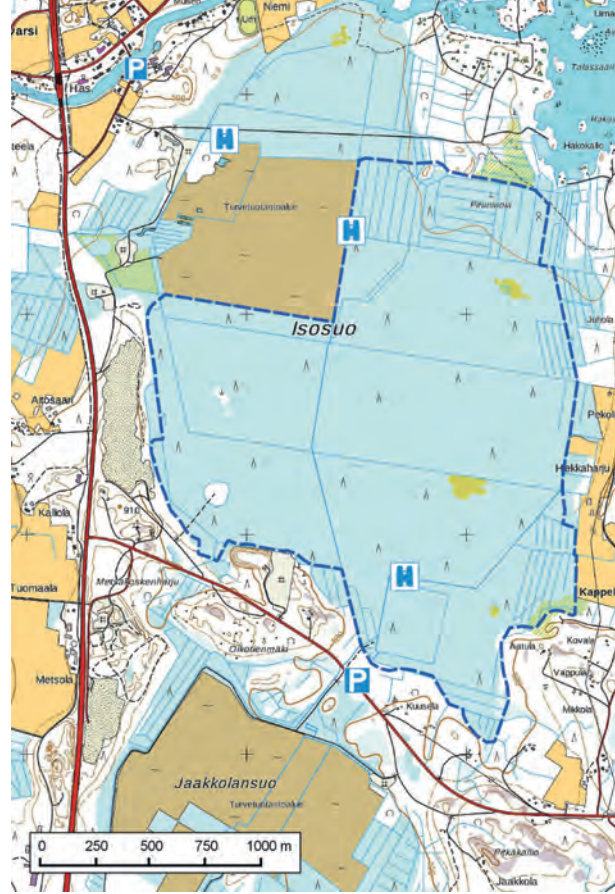
Muuttoaikaan keväisin ja syksyisin luoteisosan turvetuotantoalue houkuttelee pieniä määriä kahlaajia pysähtymään, varsinkin jos huonot säät pysäyttävät muuttolennon. Tyypillisimpiä kahlaajavieraita ovat lirot, tyllit ja suosirrit. Määrät eivät ole isoja, mutta onpa kohteella havaittu myös harvinaisempia lajeja kuten jänkäsirriäinen ja keräkurmitsa. Isosuo sijaitsee koillis-lounais-suuntaisen muuttoreitin varrella, jota linnut seuraavat Jääsjärveltä Päijänteelle.

Syksyn tullen kurjet kerääntyvät seudulle ja käyttävät Isosuota yöpymisalueenaan. Sadat kurjet yöpyvät suon luonnontilaisella osalla, saapuvat sinne iltämärissä ja hajaantuvat aamuisin lähialueen pelloille ruokailemaan. Yhtä mittavia ilta- ja aamulentonäytelmiä ei muualla maakunnassa pääse havaitsemaan.

Saapumisohje ja retkeily

Lahdesta Isosuolle on ajomatkaa noin 82 km ja Heinolasta 43 km. Tultaessa valtatie 4:ää (E75) etelän suunnasta pääsee suon retkeilyimmälle luoteisosan turvetuotantoalueelle kääntymällä noin 300 m ennen Tainionvirtaa itäkoilliseen Iisulantielle. Reilun 300 metrin jälkeen Iisulantielta lähtee itään Suotie, jota kulkemalla noin 500 metriä ollaan turvetuotantoalueen kohdalla. Tästä mennään turvetuotantoalueen laitaan, josta voi hakea sopivan tarkkailupaikan. Suotiellä on ajokielto, joten auto tulee pysäköidä esimerkiksi Iisulantie 4:n kohdalla sijaitsevan meijerin ja myllyn paikkeille.

Suon eteläpuolelle on mahdollista päästä Koitintien (423) varrelta. Varsinaisia virallisia pysäköintipaikkoja ei ole, mutta esimerkiksi pistourien kohdalle Jaakkolansuolta tulevan valtaojan tuntumassa on mahdollista pysäköidä auto vaarantamatta muuta liikennettä. Suolle pääsee vaivattomimmin seuraamalla valtaojaa kunnes maisema avartuu.

Teeri. PK

TYYPPILAJEJA Teeri, kurki, kapustarinta, kuovi, metsäkirvinen, niittykirvinen, pensastasku

MUITA LAJEJA Tundrahanhi, valkopsikihanhi, pikkukuovi, jänkäsirriäinen, ampuhaukka, muuttohaukka, keltävästäräkki, isolepinkäinen, isokäpylintu

HARVINAISUUKSIA Keräkurmitsa, heinäkurppa, taigauunilintu

Katselupaikkoja

Meijerin pihan autopaikka: N 6826133 E 447502 ja N 61° 33,907' E 26° 0,704'

Turvetuotantoalueen pohjoisreunan tarkkailupiste: N 6825783 E 447912 ja N 61° 33,722' E 26° 1,173'

Koitintien varren autopaikka: N 6823350 E 448482 ja N 61° 32,416' E 26° 1,857'

MK

Pikku Leppälahti

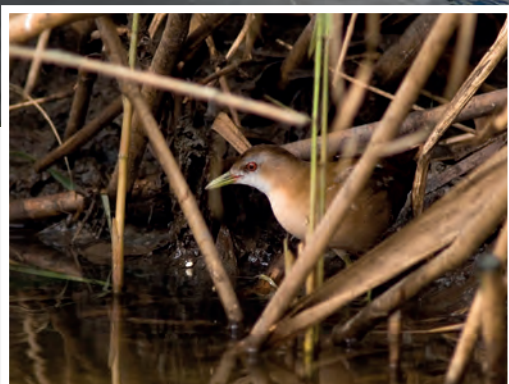
Hartolan luoteispuolella sijaitseva rauhallinen Pikku Leppälahti on rehevää kasvustoinen lintuvesi, jonka rannoilla on ruovikko-, kaislikko-, luhta- ja suoalueita. Lännestä järvenlahteen laskee kapea Myllyjoki, jota pitkin kohteelle pääsee sujuvasti.

Avovesialueet ovat lahdella hyvin näkyvillä keväällä, kunnes vesikasvillisuus valtaa laajalti alaa. Idässä Pikku Leppälahti kaventuu ruovikkoiseen Sulkusalmeen muodostaen hyvän kosteikkokokonaisuuden aina Leppälahdelle asti.

Pikku Leppälahtea ympäröivät talouskuusikot ja vanhat suojellut lehtimetsät. Lahdella on pieniä rakentamattomia saaria, jotka tarjoavat suojaa ja pesimäympäristöjä linnuille.

Linnusto

Myllyjoen virtaus voi pitää Pikku Leppälahden eteläisimmän osan auki pitkälle syksyyn. Keväällä alue vapautuu jäistä nopeasti, ja pian ensimmäinen joutsen-

Pikkubuiitti. PK

pari on paikalla. Lahdelle kerääntyä keväisin myös muita levähtäviä vesilintuja ja kahlaajia. Silloin saattaa nähdä kauniin uivelon, heinätavin, punasotkan ja liron. Syksyllä laulujoutsenet viipyvät lahdella pitkään.

Laulujoutsen, silkkiuikku ja kurki ovat pesineet Pikku Leppälahdella kauan. Saalistava sääksi on tuttu näky lahdella, samoin kuin ruskosuohaukka ja nuolihaukka. Haara- ja räystäspääskyt ruokailevat hyönteisiä ruovikon yllä usein.

Kesäyön äänimaisemaa hallitsevat ruokokerttuset ja kaulushaikara. Lahdella saattaa kuulla myös rytkerttusen, luhtakanan ja luhtahuitin. Alueella on havaittu myös pikkubuiitti.

Saapumisohje ja havainnointi

Pikku Leppälahden linnustoa pääsee parhaiten tarkkailemaan vesiteitse. Hyvä lähtöpiste on Leppäkosken parkkipaikka, jonne Hartolan keskustan kohdalla, valtatie 4:n varrelta olevalta Jari-Pekan huoltoasemalta on matkaa noin 12 km. Huoltoasemalta jatketaan pohjoiseen 3 km ja käännetään länteen Vuorenkyläntielle (6134). Risteyksestä on matkaa Leppäkoscalle 8 km. Myllyjoki soveltuu kanootilla kuljettavaksi.

Alueella pääsee vesiteitse myös Leppälahden Kivisalmen venerannasta. Rantaan ajetaan kääntymällä Vuorenkyläntieltä 4,7 km:n jälkeen Kauhtueentielle, jota ajetaan 4,3 km. Auton voi jättää tien vasemmalle puolelle. Vesireitti vie Sulkusalmen kautta Pikku Leppälahdelle.

Pikku Leppälahden pohjoispuolelle pääsee jalan tai pyörällä. Alueelle vie vanha metsäautotie. Auton voi jättää Vuorenkyläntien ja Muuraisniementien risteykseen jätepiesteen viereen. Matkaa Vuorenkyläntien alusta on risteykseen 9,6 km. Muuraisniementietä kuljetaan 680 m, kunnes metsäautotie lähtee oikealle. Sitä kuljetaan 900 m. Lahden pohjoispuoli soveltuu parhaiten yölaulajien kuunteluun.

Pikkulokki. PK

TYYPILAJIT Lauhujoutsen, haapana, tavi, punasotka, kaulushaikara, ruskosuohaukka, nuolihaukka, kurki, taivaanvuohi, pajusirkku

MUITA LAJEJA Heinätavi, lapasorsa, kuikka, tuulihaukka, luhtakana, luhtahuitti, isokuovi, pikkulokki, pensastasku, rytkerttunen, kuhankeittäjä

HARVINAISUUDET Pikkuhuitti

Katselupaikkoja

Leppäkosken parkkipaikka: N 6834724 E 440961 ja N 61° 38,377' E 25° 53,530'

Kivisalmen veneranta: N 6836887 E 443418 ja N 61° 39,573' ja E 25° 56,199'

Muuraisniementien risteuksen jätepieste: N 6836196 E 440519 ja N 61° 39,265' ja N 25° 52,622'

Pohjolan pellot

PR

Hartolan ja Sysmän välissä on peltoketjujen alue, jossa on useita lintuja houkuttelevia pysähdyspaikkoja. Hartolan Pohjolan pellot on niistä maakunnallisesti merkittävien.

Pohjolan pellot on varsin tyypillistä Itä-Hämeen länsiosan viljelyseudun maisemaa, jossa tilojen laajahkot pellot ja metsät vuorottelevat. Pohjolan kylän pellot koostuvat pitkänomaisista vilja- ja nurmilohkoista, osa pelloista on myös laidunnettuja. MAALI-rajaukseen kuuluu myös eteläosan Kalhonselampi ja ojamaisen kapea Kilpijoki. Pellot ovat parhaimmillaan keväällä ja syksyllä, jolloin ne keräävät lintuja ruokailemaan ja levähtämään.

Peltojen kohdalla Nelostien varressa on lohenongintapaikka ja kahvio. Yrittäjä on rakentanut pellon laitaan lintutornin, josta pääsee katsomaan paikalla lepäileviä lintuja.

Linnusto

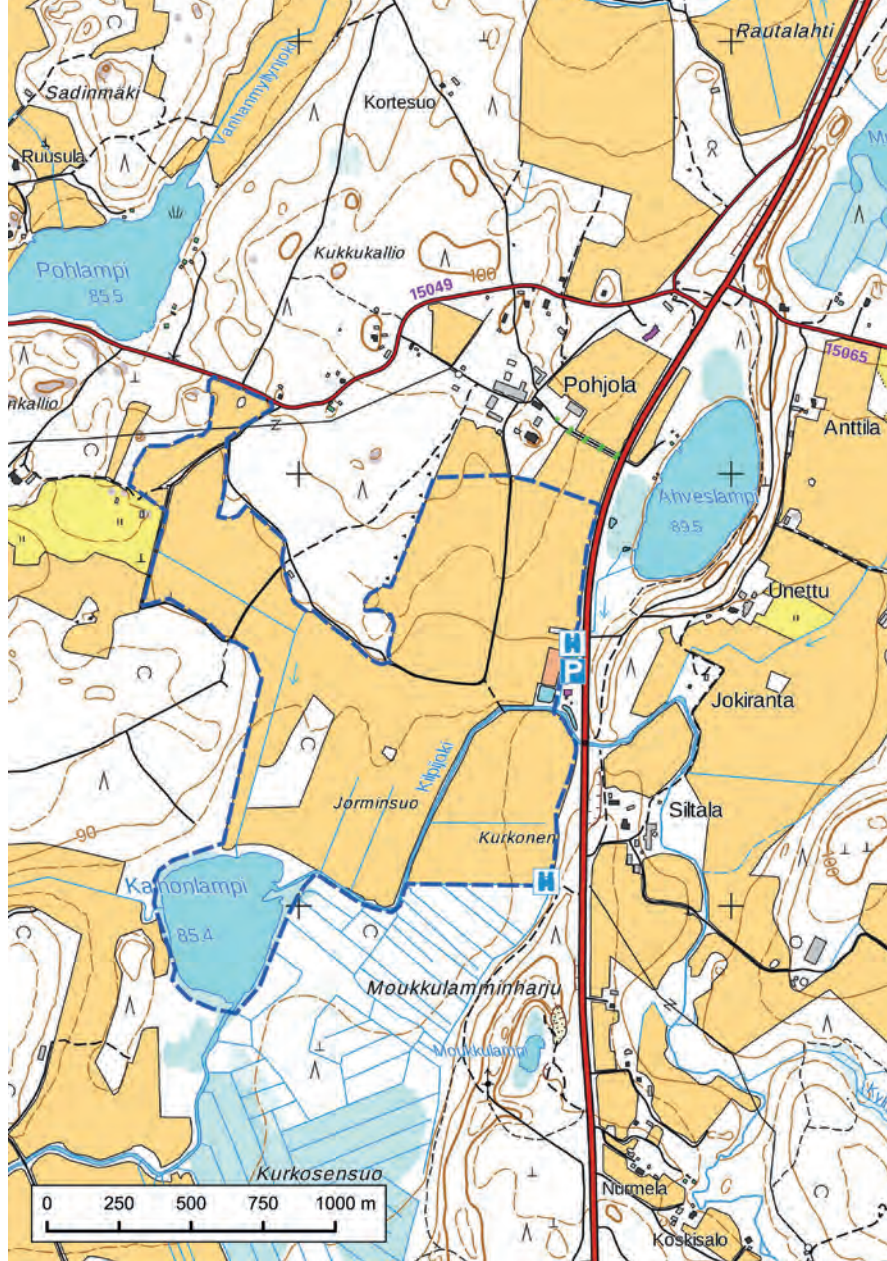
Keväällä Pohjolan pellot keräävät lumipeitteisinäkin ensimmäisiä muuttolintuja, kuten joutsenia, hanhia, töyhtöhyppiä, kuoveja ja kiuruja. Alue on myös

nauru- ja kalalokkien, sepelkyyhkyjen sekä kottaraisten mieleen.

Maakunnan pohjoisosissa harvoin tavattavia lajeja edustavat havainnot merihanhista ja uuttukyyhkyistä. Pesimälinnustoa ei ole kartoitettu, mutta lajistoon kuuluvat ainakin töyhtöhyppä, kuovi, kiuru ja todennäköisesti pensas- ja kivitasku. Pelloilla viihtyy toisinaan myös luppojoutsenia pitkälle kesään.

Myös syksyllä paikalle kokoontuu monipuolisesti lintuja, kuten sepelkyyhkyjä, rastaita, peippolintuja ja hanhia sekä joutsenia, joiden perusteella kohde ylitti maakunnallisesti arvokkaan alueen kriteerit. Joutsenet käyttävät Kalhonselampea yöpymispaikkanaan. Pohjolan pellot ovat todennäköisesti maakunnallisesti arvokas lintupaikka myös kurkien syksyisenä kerääntymisalueena. Ainakin osittain samat kurjet liikkuvat Pohjolan ja Hartolan Isosuon väliä. Niin ikään alue on merkittävä keväisin muuttaville kuoveille. Peltojen laitaan on suositeltavaa ohikulkumatkallakin pysähtyä lintuja laskemaan, jotta alueen todellisen arvo saataisiin paremmin tietoon.

Nelostien varren pellot Pohjolasta pohjoiseen etenkin Metsäkoskella ja Ruskealassa ovat myös erin-

omaisia lintupaikkoja ja kiikaroinnin arvoisia. Pelloilla on vuosien varrella havaittu runsaita kurki- ja hanhikerääntymiä. Harvinaisuuslistaan kuuluu mm. lukuisia haarahaukka-havaintoja, heinäkurppa, tunturipöllö, mustaotsalepinkäinen ja tunturikiuru.

Saapumisohje ja havainnointi

Pohjolan pellot sijaitsevat 10 kilometriä Hartolan keskustan eteläpuolella ja noin 34 kilometriä Heinolan Tähtiniemen sillalta pohjoiseen. Nelostien kuppeessa sijaitsevan alueen laitaan on helppo pysähtyä ohikulkumatkallakin. Auton saa pysäköityä tien itäpuolelle lohenongintapaikan risteykseen, josta on muutaman kymmenen metrin matka tornille. Eteläosan pelloille voi katsella myös sinne johtavalta pistopeltotieltä. Valtatien varrella on syytä ottaa huomioon välillä vilkaskin liikenne.

TYYPPILAJIT Laulujoutsen, kurki, töyhtöhyppä, kuovi, kalalokki

MUITA LAJEJA Pikkujoutsen, merihanhi, uuttukyyhky, vuorihemp

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, ristosorsa, kattohaikara, arosuohaukka, haarahaukka, mustaotsalepinkäinen

Katselupaikkoja

Lohenongintapaikan levike: N 6818561 E 445635 ja N 61° 29,81393' E 25° 58,72941'

Lintutorni: N 6818584 E 445636 ja N 61° 29,82599' E 25° 58,73071'

Peltopistotie: N 6818054 E 445584 ja N 61° 29,54012' E 25° 58,68091'

Kymenvirta

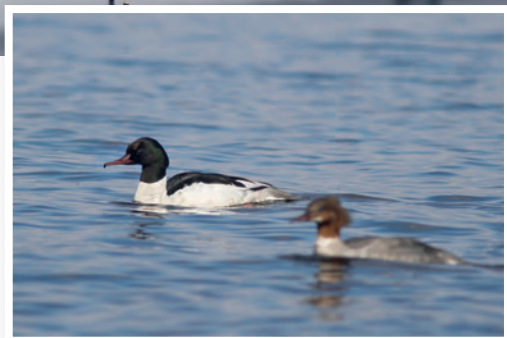
Päijänteen vedet virtaavat Kalkkistenkoskesta alkavaa Kymijokea pitkin Suomenlahteen Ruotsalaisen ja Konniveden kautta. Heinolan keskikaupungin kohdalla Kymijokea kutsutaan Jyrängönvirraksi, Kymenvirraksi tai lyhyesti vain Kymeksi.

Kymenvirta pysyy ainakin suurimmaksi osaksi sulana joka talvi, minkä vuoksi se on hyvä talvinen retkikohde. Sula-alueen laajuus vaihtelee talven lämpötilojen ja juoksumäärien mukaan. Virta on lintupaikkana parhaimmillaan talvella ja keväällä.

Linnusto

Kymenvirrassa talvehtii vuosittain jopa 800 sinisorsaa ja talvien vakiovieraisiin kuuluvat myös telkkä, isokoskelo, laulujoutsen ja koskikara sekä saukko. Osa sorsista viihtyy Heinolan Lintutarhan alueella sijaitsevalla Kirkkolammella, jossa lintuja ruokitaan säännöllisesti.

Sinisorsien sekaan lyöttäytyy harva se talvi jokin erikoisempi laji, kuten tukka- tai lapasotka, tavi tai haapana. Suomessa hyvin poikkeuksellisesti talveh-

Isokoskelot. PK

tiva lapasorsa viihtyi Kirkkolammen–Kymenvirran sorsien kanssa peräti neljä talvea perättäin (2014–2018). Muita Kymenvirran talvievaita ovat muun muassa kyhmyjoutsen, kuikka, mustalintu, pilkka-siipi, merimetso sekä harvinainen pikkuiukku. Allihaahkasta on tehty useita havaintoja ja isolokkikin on näyttäytynyt muutaman kerran.

Kymenvirran rannoilla, sekä Tommolan että Jyrängön puolella, tapaa talvisin harmaapäätikan, tiklejä, tilhiä ja joinakin talvina peippoja ja järripeippoja sekä nokkavarpusen. Jyrängönvirran alajuoksulla 42 hehtaarin kokoista Koskensaarta kiertää luontopolku, jonka varrella on lehtoja ja kalliomänniköitä. Paikoin on hyviä näköaloja virran alajuoksulle. Luontopolun varrella voi havaita pikkutikan, palokärjen, harmaapä- ja valkoselkätikan sekä alkukesällä kultarinnan ja muita lehtojen varpuslintuja.

Kymenvirta houkuttelee muuttolintuja keväisin. Tyypillisiä vesilintuja ovat telkät, isokoskelot, kandaanhanhet, silkkiuikut ja härkälinnut, sotkat, nokikanat sekä lokit ja kalatiirat. Kymellä on havaittu liejukana ja luotokirvinen sekä harvinaisuutena punapäänarsku. Heinolan kaupunkialueella pesivät meriharakat kiertelevät usein virran tuntumassa.

Alueen harvinaisimmat vieraat ovat olleet vuonna 1902 talvella torille myyntiin tuotu, Heinolasta löydetty pohjankiisla sekä Rantapuistossa marraskuussa 2010 sinitellyt huonokuntoinen arotasku, joka toimitettiin Lintutarhalle hoitoon.

Linturetkeilyn ohessa kannattaa poiketa myös loukkaantuneiden lintujen hoitolana tunnetulla Heinolan Lintutarhalla tervehtimässä pöllöjä ja papukaijoja. Lintutarhalla pääsee tutustumaan lintujen lisäksi alati vaihtuviin luontokuva- ja taidenäyttelyihin.

Havainnointi

Katselupaikkoja Kymenvirralla on useita. Pohjoisrannalla olevan hotelli Kumpelin rannasta näkee virran lisäksi Ruotsalaiselle. Autot voi pysäköidä Muona-

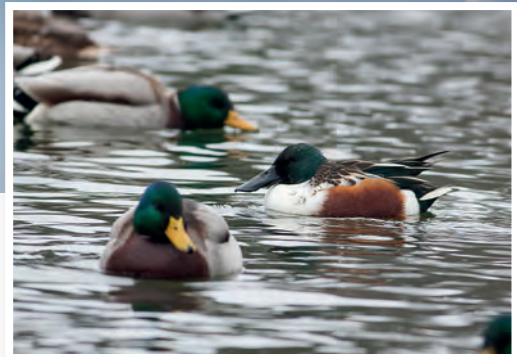
Pikku-uikku. PK

miehenkadun päässä hotellin P-alueelle. Lyhyen kävelymatkan päässä eteläpuolella ovat uimaranta ja satama sekä kauempana siltojen lähellä Kaivoranta, jotka ovat myös hyviä lintujen tarkkailuun.

Siltasaaren pääsee parhaiten kävelemällä joko keskustan puolelta sillan yli tai eteläpuolelta Forskullan kartanonlta. Autopaikka löytyy keskustan puolelta esimerkiksi Rantapuiston vierestä Kaivokadun ja Piestänyn Rantatien risteyksestä tai Forskullan kar-

Talvehtivia laulujoutsenia sekä lapasorsa sinisorsien joukossa. PK

tanon P-paikalta, jolle pääsee kääntymällä etelästä Heinolaan tultaessa ennen siltaa Jyrängönkadulle ja heti rautatiesillan alituksen jälkeen vasemmalle alas.

Koskensaareen pääsee kääntymällä siltojen eteläpäässä Jyrängönkadulle ja jatkamalla katua (nimi vaihtuu Tamppilahdenkaduksi) 400 m, kunnes käännytään vasemmalle Koskensaarentielle. Sitä ajetaan 500 m pienelle sillalle, heti sillan jälkeen on pysäköintipaikka.

Virran itärannalla Tommolon Hiidenhaudasa on kaupungin ja Lintutarhan ylläpitämä sorsien ruokintapaikka. Tommolaan tullaan virran rantaa kulkevaa kävelytieta. Auton voi jättää jo mainitulle Kaivokadun ja Piestänyn Rantatien risteyskohdalle tai pienemmälle pysäköintipaikalle kohdassa, jossa Piestänyn Rantatien nimi vaihtuu Hiidenhaudantieksi.

Lahdesta on erinomaiset julkiset liikenneyhteydet Heinolaan ja lähes Kymenvirran rannalle Kaivokadulle. Kaupunkien väliä ajaa pitkän matkan liikennöitsijöitä ja Lahden seudun liikenteen bussit ajavat reittiä (aikataulut ks. matkahuolto.fi tai lsl.fi).

TYYPPILAJIT Laulujoutsen, kanadanhanhi, haapana, sinisorsa, tukkasotka, telkkä, isokoskelo, merimetsä, nokikana, kalatiira, tikli

MUITA LAJEJA Kyhmyjoutsen, pilkkasiipi, kuikka, silkkuiikko, koskikara, kirjosiipikäpylintu, nokkavarpunen

HARVINAISUUKSIA Punapäänarsku, allihaahka, pikku-uikko, kiljukotka, liejukana, isolokki, kuningaskalastaja, luotokirvinen, arotasku, keltahemppo

Katselu- ja autopaikat

Kumpelin ranta: N 6785990 E 447208 ja N 61°12,285' E 26°01,055'

Kaivoranta: N 6785460 E 447997 ja N 61°12,006' E 26°01,944'

Siltasaari: N 6785157 E 448015 ja N 61°11,843' E 26°01,969'

Koskensaaren pysäköinti: N 6784577 E 448406 ja N 61° 11,534' E 26° 2,415'

Hiidenhauta: N 6785155 E 448284 ja N 61°11,844' E 26°02,269'

Tommolan uimarannan pysäköinti: N 6785039 E 448650 ja N 61°11,785' E 26°02,679'

OV

Rajavuoren lintutorni

Heinolan keskustan koillispuolella, Rainion asuinalueesta itään päin sijaitsee Kuusakoski Oy:n kierrätystoimintaan liittyvä jätteenkäsittely- ja loppusijoitusalue. Sen pohjoispäässä sijaitsevalla korkealla täyttömäellä on tarkkailtu lintujen muuttoa jo 1990-luvulta lähtien. Mäki soveltuu tarkoitukseen mainiosti, sillä sieltä on ympäristöön lähes 360 asteen huikea näköala.

Rajavuoren täyttömäki on hyvä muutontarkkailupaikka niin keväisin kuin syksyisin. Sen lisäksi, että korkea mäki on hyvällä muuttoreitillä, sen avoin rikkaruohokasvusto houkuttelee joitakin lintuja myös laskeutumaan ja levähtämään paikalla. Viime vuosina komealupiini on vallannut maastoa, mikä on vähentänyt linnuille tärkeää matalaa kasvillisuutta ja siemenravintoa.

Syksyllä 2016 Kuusakoski Oy rakennutti mäelle lintutornin, mikä entisestään parantaa muutonseurannan mahdollisuuksia. Tornista on näköala lähes joka suuntaan. Etelän suunnassa virtaa Kymenvirta, lännessä avautuu Ruotsalaisen selkä ja idässä siintää Konnivesi.

Linnusto

Rajavuori, jonka lintuharrastajat tuntevat paremmin ”Lakeassuon kasana”, on monipuolinen ”staijauspaikka”, jossa oikeastaan kaikki lajiryhmät ovat edustettuina. Keväällä muuttaa petolintuja, hanhia, vesilintuja ja kurkia. Pikkulintumuutto on vilkasta. Kahlaajien syysmuutto alkaa jo heinäkuussa, ja mäeltä on nähty muuttavia kahlaajaparvia sopivilla säillä, jotka kahlaajilla tarkoittavat vastatuulta ja sade- tai ukkoskuoroja.

Syksyn kurkimuutto on Päijät-Hämeessä tuulista riippuvainen. Sopivien luoteistuulien painaessa kurkien muuton sisämaahan on Rajavuori laajan näköalansa ansiosta oivallinen paikka tarkkailla kurkien menoja. Esimerkiksi syksyllä 2018 mäeltä summattiin kahdessa päivässä yli 7600 muuttavaa kurkea. Sääolot vaikuttavat myös arktisten hanhien muuttoreiteihin, ja mäeltä on laskettu joinakin syksyinä huikeita hanhimääriä, kuten 2017, jolloin nähtiin yli 76 000 hanhea. Myös syksyiselle petolintumuutolle paikka on kohtalainen. Meri- ja maakotkia nähdään joka vuosi. Harvinaisemmista pedoista on havait-

PK

tu muuttohaukka, punajalkahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka ja kiljukotkalaji, ja muutenkin paikan harvinaisuuslista on melkoisen pitkä.

Käpylintujen vaellusvuosina Rajavuori on otollinen paikka nähdä ristinokkia.

Mäen rikkaruohostoon putoaa muutoilta pikkulintuja, kuten kirvisiä, rautiaisia ja peippolintuja. Hiiripöllö on havaittu useina syksyinä ja isokirvinen on nähty paikalla kolmesti.

Paikallista linnustoa edustavat muun muassa metsäkanalinnut, nuoli-, tuuli- ja hiirihaukka, läheisillä vesillä kalassa käyvät sääkset sekä äänekkäät palokärjet ja harmaapäätikat. Huuhkajan saattaa joskus nähdä hyvällä onnella puun latvassa ja varpuspöllö huutelee silloin tällöin aamutuimaan.

Saapumisohje ja havainnointi

Rajavuoren lintutorni sijaitsee Heinolan keskustan koillispuolella, linnuntietä torilta on matkaa noin 4 km. Helpoiten paikalle pääsee ajamalla Heinolan kirkonkylästä Lakeasuontietä etelän suuntaan reilut 3 km, jonka jälkeen käännytään itään Hevosvuorentielle. Tien alussa on puomi, joka on avoinna Kuusakosken työaikoina. Viikonloppuisin ja iltaisin PHLY:n jäsenet voivat tiedustella puomin numerokoodia yhdistyksen retkivastaavilta (ks. phly.fi). Lintutorni sijaitsee Hevosvuorentien päässä mäen korkeimmalla kohdalla. Tornille pääsee autolla.

Matkan varrella kirkonkylän eteläpuolella sijaitseva Isiäinen on myös pysähtymisen arvoinen lintupaikka. Järven pohjoisrannan levikkeeltä voi nähdä joutsenpoikueen, härkälinnun, tukkasotkan ja muita vesilintuja. Kosteikko on rantakanojen mieleen, vakiuisten nokikanojen lisäksi luhtakana kuullaan usein, joskus myös luhtahuitti ja onpa paikalta vanha havainto pikkuhuitistakin. Isiäisen ympäristön pelloilla ja pensaikoissa tavataan vuosittain monia yölaulajia.

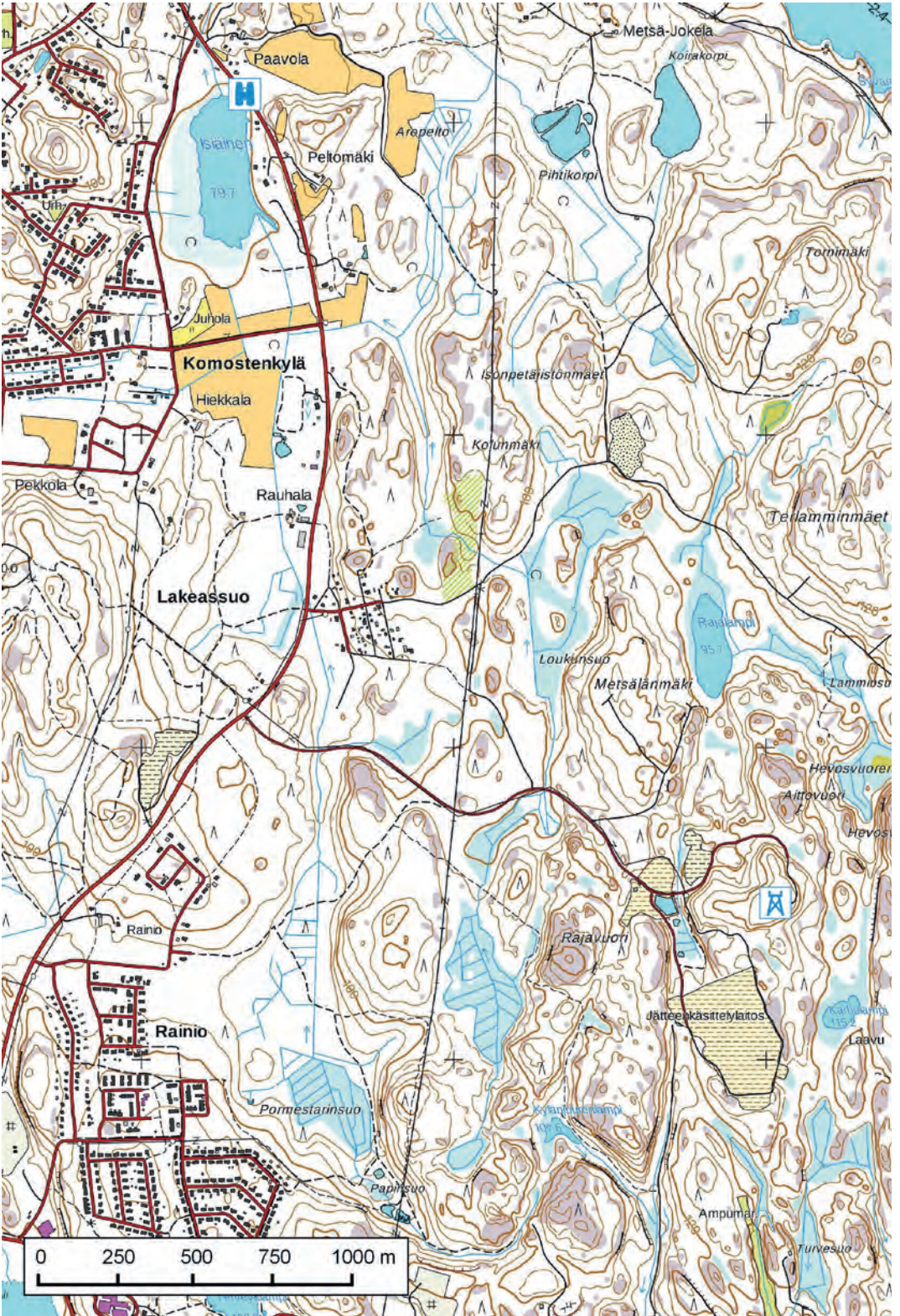
TYYPPILAJIT Valkoposkihanhi, sepelhanhi, teeri, kurki, mehiläishaukka, sinisuohaukka, hiirihaukka, piekana, harmaapäätikka, palokärki, niittykirvinen, pikkukäpylintu

MUITA LAJEJA Metsähanhi, tundrahanhi, merihanhi, metso, maa-
kotka, ampuhaukka, muuttohaukka, keltävästäräkki, kirjosiipikäpylintu, isokäpylintu

HARVINAISUDET Kiljuhanhi, mustahaikara, kattohaikara, haarahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka, kiljukotkalaji, punajalkahaukka, heinäkurppa, harjalintu, isokirvinen, mustaleppälintu

Katselupaikkoja

Rajavuoren lintutorni: N 6787506 E 452043 ja N 61°13,139' E 26°06,429'
Isiäinen: N 6790090 E 450320 ja N 61°14,518' E 26°04,465'

MV

PK

Ruotsalainen ja Konnivesi

Heinolan keskustan molemmin puolin sijaitsevat järvet, Ruotsalainen ja Konnivesi, ovat suosittuja virkistysalueita. Vaikka loma-asutusta ja vesiliikennettä on melko paljon, pesii järvillä päijäthämäläisittäin edustava selkäviesilinnusto. Ruotsalaisen ja Konniveden keskeiset osat ovat luonnonoloiltaan ja linnustoltaan samankaltaisia, minkä vuoksi ne käsitellään tässä yhdessä.

Ruotsalainen on Heinolan keskustan länsi-luoteispuolella sijaitseva järvi, joka on pinta-alaltaan noin 74 km² (Suomen 58. suurin järvi). Päijänteen vedet laskevat Kymijokea pitkin Kalkkistenkosken, Ruotsalaisen ja Konniveden kautta Suomenlahteen. Konnivesi sijaitsee vastaavasti Heinolan keskustan itä-kaakkoispuolella; sen pinta-ala on noin 50 km². Ruotsalainen kuuluu Heinolaan ja Asikkalaan, Konnivesi Heinolaan ja Iittiin.

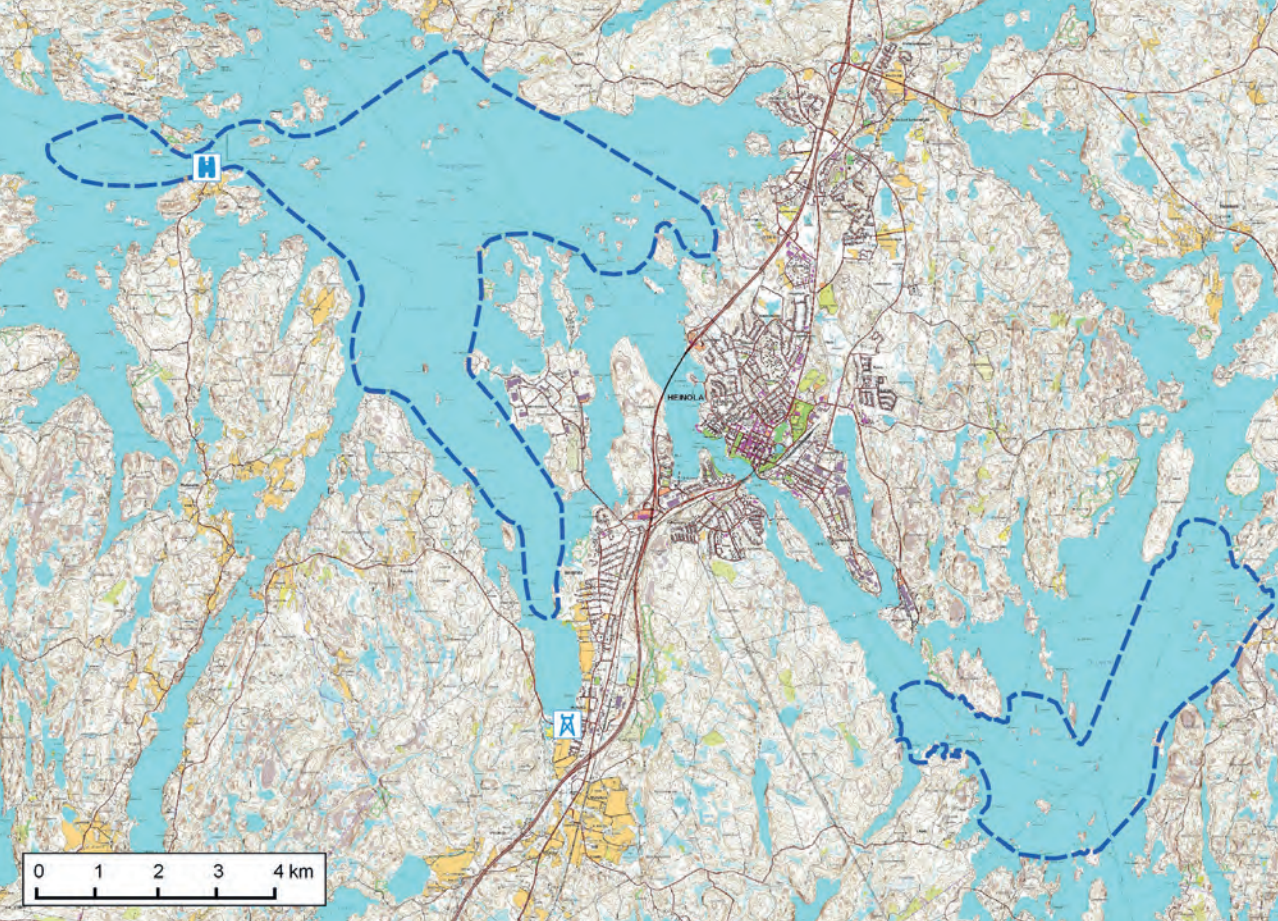
Ruotsalaisen ja Konniveden ekologinen tila on hyvä, ja niitä luonnehtivat ilmeeltään karut selkävedet. Konniveden eteläosa on lievästi rehevä teollisuuden ja asutuksen aiheuttaman kuormituksen vuoksi.

Molemmilla järvillä on suuria metsäisiä saaria, joita ei ole sisällytetty MAALI-rajaukseen. Monilla pienemmillä metsäsaarilla on loma-asuntoja. Myös rakentamattomia saaria löytyy vielä molemmilta järviltä, samoin kuin linnuille tärkeitä luotoja.

Linnusto

Ruotsalaisen ja Konniveden selkäviesien tyypillisimmät linnut ovat kalalokki ja rantasipi, joita tapaa pesimäaikaan lähes jokaiselta saarelta. Molemmilla järvillä on muutamia kallioluotoja, joilla pesii naurulokki- ja kalatiirayhdyskuntia. Niiden pesimäpaikat saattavat hieman vaihdella vuosittain esimerkiksi häirinnän takia. Yhdyskuntien suojoissa pesii sinisorsia, haapanoita ja tukkasotkia; tosin kaksi viimeksi mainittua lajia ovat taantuneet viime aikoina selvästi.

Ruotsalaisella pesi 1990-luvulla Päijät-Hämeen suurin harmaalokkikolonia, mutta se on pienentynyt Heinolan kaatopaikan sulkemisen jälkeen. Harmaalokit pesivät nykyisin muutamassa pienemmässä yhdyskunnassa ja yksittäispareina. Uhanalaisen selkälokin kanta järvillä on elpynyt 1990-luvun aallonpohjasta, Konnivedellä pesii nykyisin jopa pieni yhdyskunta.

Kuikka on Ruotsalaisella ja Konnivedellä yleinen näky, mutta sen pesimätulos on huono, sillä järvien säännöstely ja tahaton haudonta-aikainen häirintä kantavat veronsa. Myös metsä- ja suolammilla pesiviä kaakkureita tapaa kalastamassa selkävesillä. Iso- ja tukkakoskeloita pesii puustoisilla saarilla harvakseltaan, samoin kuin nuolihaukkoja. Kanadanhanhikanta on nykyisin vankka molemmilla järvillä. Sääksiäkin voi MAALI-alueilla nähdä, vaikka laji ei niillä pesikään.

Ruotsalaisen ja Konniveden kautta muuttaa jonkin verran vesilintuja, hanhia, lokkeja ja kahlaajia. Otollisinta aikaa muutonseurannalle on elo–lokakuu. Muuttajien määrät voivat vaihdella vuosittain paljonkin. Osan järvien kautta tapahtuvasta muutosta näkee Heinolan keskustan koillispuolella sijaitsevasta Rajavuoren lintutornista (kaukoputki välttämätön!). Myös Nyynäistenlahden pohjukan lintutorni on hyvin saavutettavissa oleva tarkkailupaikka.

Saapumisohje ja havainnointi

Ruotsalaisen ja Konniveden luontoon ja pesimälinnustoon tutustuminen vaatii melkeinpä veneen käyttämistä. Mannerrannoilla sopivia havainnointipaikkoja on vähän ja niillä sijaitsee usein yksityisiä piha-alueita. Linnustoltaan kiinnostavimmat

saaret ja luodot ovat yleensä niin kaukana mannerannoista, että kaukoputken käyttäminen on välttämätöntä rannoilta havainnoitaessa.

Jos venettä ei ole käytettävissä, voi esimerkiksi Ruotsalaisen Tornionsalmen venesatamasta ja sen lähirannoilta havaita selkävesilinnustoa rannalta tähyttämällä. Venesatamaan on Heinolasta noin 34 km ja Lahden keskustasta moottoritien kautta 46 km. Vierumäellä moottoritien liittymästä käännyttään länteen Vierumäen ja Vääksyn väliselle Heinolantielle (n:o 313), jota ajetaan 5,8 km Rutalahdentien risteykseen. Satama löytyy 15 km:n ajon jälkeen Rutalahdentien päästä.

TYYPPILAJIT Haapana, tukkasotka, tukkakoskelo, isokoskelo, kuikka, härkälintu, rantasipi, kalatiira, naurulokki, kalalokki, selkälokki, harmaalokki

MUITA LAJEJA Kaakkuri, sääksi, ampuhaukka, nuolihaukka

Katselupaikka

Tornionsalmen venesataman laituri: N 6790370 E 438913 ja N 61° 14,572' E 25° 51,709'

Mataraniemi-Mäyrämäki

Kasviharrastajat tuntevat Heinolan Mataraniemen ja Mäyrämäen monien harvinaisuuksien kasvupaikkana, mutta lintuharrastajille alue ei ole yhtä tuttu. Sen rehevistä ja puustoltaan vanhoista metsistä löytyy mielenkiintoinen pesimälinnusto. Mataraniemi-Mäyrämäki on helposti saavutettava kohde, mutta sen maasto on kulkijalle melko vaativa.

Mataraniemi ja Mäyrämäki sijaitsevat Konniveden rannalla noin kuusi kilometriä Heinolan keskustasta itään päin. Mataraniemi on lehtojensuojeluohjelman kohde, josta pieni osa on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi ja muu osa on hankittu valtiolle suojelua varten. Mäyrämäen alueen ydinosa on nykyisin luonnonsuojelualue. Mataraniemi ja Mäyrämäki muodostavat Natura 2000-alueen, jonka pinta-ala on 36 hehtaaria. Laajempaan MAALI-rajaukseen on sisällytetty Mäyrämäkeä ympäröivät linnustollisesti merkittävät metsäkuviot niin, että alueen koko on noin 54 hehtaaria.

Mataraniemen ja Mäyrämäen alue on lähes kokonaan lehtoa, jonka viljava maaperä on ravinteikkaiden ja emäksisten kivilajien ansiota. Puusto on vanhaa tai varttunutta kuusikkoa, jossa sekapuina

kasvavien lehtipuiden osuus vaihtelee. Komeat järeät haavat ovat tärkeitä monille linnuille ja liito-oravalle. Mäntyä tapaa kallioisilta paikoilta ja metsälehmusta varsinkin jyrkänteiden tyviltä.

Linnusto

Alkukesän kulkija erottaa peippokuoron seasta hippäisen, vihervarpusen, punarinnan, tiltaltin, rastaita, tiaisia ja muita kuusikoiden peruslajeja. Joinakin vuosina pikkukäpylinnut mekastavat puiden latvukissa kuuluvasti. Mustapääkerttu ja sirittäjä löytyvät helposti lehtipuustoisemmilta paikoilta. Myös esimerkiksi puukiipijä ja peukaloinen ovat alueella tavallisia. Pikkusiepon tapaa varmimmin Mataraniemen luoteisreunan kosteasta lehdosta tai Mäyrälammen eteläpuolisesta lehtonotkosta. Idänuunilintu on laulellut monina vuosina Mäyrämäen itä- tai etelärinteellä.

Mataraniemen ja Mäyrämäen alueen pesimälinnustoon kuuluvat säännöllisesti kana- ja varpushaukka. Satunnaisesti tavataan muitakin päiväpetolintuja. Varpuspöllö on kuusikoiden vakioasukki, mutta muista pöllöistä (helmi-, lehto- ja viirupöllö) on tehty vain vähän havaintoja. Metsäkanalinnuista pyy on tietenkin runsain, mutta kulkija voi tavata teeriä ja metsojakin. Tikat ovat alueella hyvin edustettuina.

Esimerkiksi pohjantikka on hyötynyt lahpuusta, jota on syntynyt Mataraniemen hoitotoimien tuloksena.

Saapumishohje ja retkeily

Nelostieltä (moottoriteltä) poistutaan joko Heinolän eteläisestä tai pohjoisesta liittymästä. Etelästä tullessa ajetaan 3,3 km Lahdentietä–Siltakatua (140) Heinolan keskustan suuntaan ja sen ohi aina liikenneympyrään saakka. Pohjoisesta liittymästä tullessa ajetaan Sukurantietä (412) ja Siltakatua (140) Heinolan keskustan suuntaan 3,1 km samaan liikenneympyrään saakka.

Liikenneympyräästä käännetään itään päin Mustanportinkadulle. Ajetaan 1,2 km, kadun nimi muuttuu tällä matkalla ensin Reumantiekseksi ja sitten Tampellantieksi. Käännetään Valolinnan eli entisen Reumasairaalan kohdalta vasemmalle Pikijärventielle, jota jatketaan suoraan 4 km (tien nimi muuttuu matkalla Mataralammentieksi). Käännetään oikealle Mataralammentielle, jota ajetaan kääntymättä noin 1,2 km, kunnes tien oikealla puolella on pysäköintiin sopiva, mutta merkitsemätön levike. Auto jätetään tälle pysäköintipaikalle.

Mataralammentie jatkuu vielä pysäköintipaikalta itään päin. Tiellä on puomi, minkä vuoksi loppumatka Mataraniemeen kannattaa tehdä jalkaisin. Kun Mataralammentietä on kävelty pysäköintipaikalta hieman yli 500 metriä, ollaan Mataraniemen alueen pohjoispään kohdalla (metsä tien oikealla puolella).

Edellä mainitulta pysäköintipaikalta lähtee toinenkin tie. Tämä etelään kääntyvä nimetön tie kulkee Mäyrämäen osa-alueen poikki. Tie on suljettu puomilla ja se johtaa venerannan pysäköintialueelle. Tietä pitkin voi kuitenkin kävellä ja siltä on hyvä poiketa lännen-lounaan suuntaan Mäyrämäen metsäalueelle.

Mataraniemen–Mäyrämäen alueella liikkuminen edellyttää maastokelpoisuutta ja tarkemman maastokartan käyttämistä. Suunnistaminen on välttämätöntä, sillä alueella ei ole merkittyjä polkureittejä tai opasteita. Molemmilla osa-alueilla on maastoon syntyneitä polkuja, jotka eivät näy kartalla. Mataraniemen lakiosa kohoaa paljon ympäristöään korkeammalle ja sen rinteet ovat enimmäkseen jyrkkiä ja vaikeakulkuisia. Helpoin reitti laelle on niemen loivemman pohjoispään kautta.

TYYPPILAJIT Pyy, varpushaukka, varpuspöllö, palokärki, pohjantikka, idänuunilintu, sirittäjä, pikkusieppo, työttötiainen, hömötiainen

MUITA LAJEJA Teeri, metso, lehtopöllö, viirupöllö, helmipöllö, harmaapäätikka, pikkutikka, kulorastas

Autopaikka

Mataralammentien pysäköintipaikka

N 6785316 E 453912 ja N 61° 11,973' E 26° 8,549'

Idänuunilintu PK

Mäyrävuoren ja Seppälänjoen metsät

Metsien kaskeaminen jatkui pitkään Savossa, ja Savon rajoilta löytyvät myös Päijät-Hämeen edustavimmat kaskikauden perintönä syntyneet koivikot. Nämä vielä säilyneet ikääntyneet kaskimetsät ovat arvokkaita metsälintujen pesimäympäristöjä.

Heinolan pohjoisosassa, lähellä Pertunmaan rajaa sijaitsevan Mäyrävuoren kaltaista metsää ei enää Päijät-Hämeestä juurikaan löydä. Puusto on pääasiassa avaraa hieskoivuvaltaista lehtimetsää. Kaskikoivikon säilymistä on turvattu poistamalla kuusialikasvosta.

Koivun lisäksi alueella on runsaasti erikokoisia haapoja ja siellä täällä metsälehmuksia ja raitoja. Lahopuuta on sekä pystyssä että maapuuna ja sitä on myös lisätty vioittamalla puita. Mäyrävuoren metsiin on perustettu kaksi luonnonsuojelualuetta.

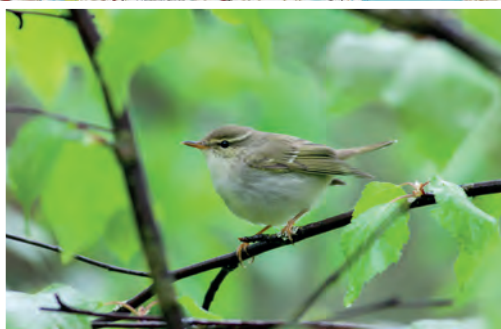
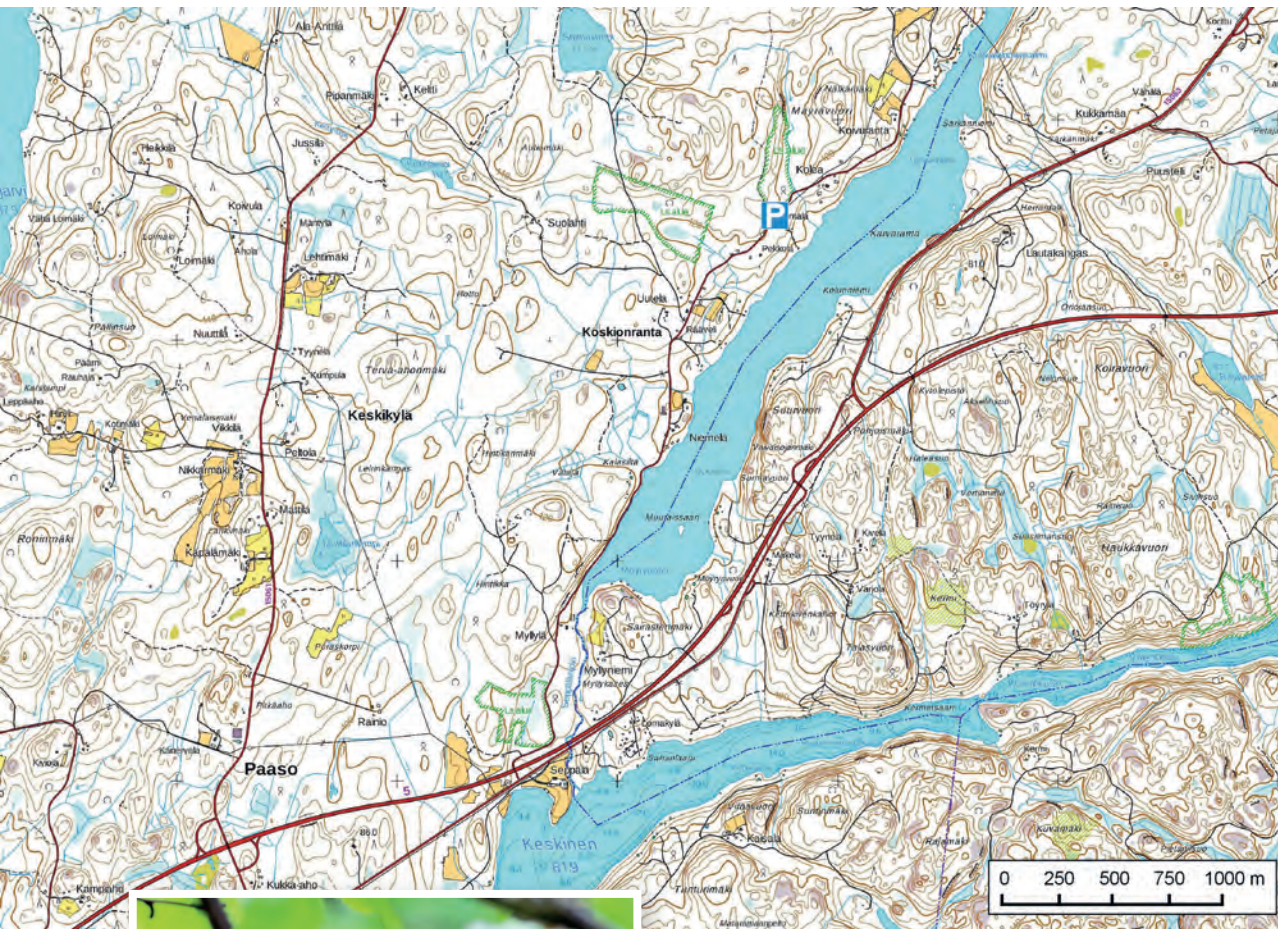
Kohteeseen kuuluva kolmas suojelualue on lähempänä Viitostietä Seppälänjoen tuntumassa. Metsä on samantyyppistä koivikkoa kuin Mäyrävuoressa, mutta rehevämpää, osin lehtoa.

Linnusto

Mäyrävuoren ja Seppälänjoen metsien linnusto on monilajinen. Kanalinnut, tikat, pöllöt ja metsätiaiset elävät paikalla ympäri vuoden. Keväisin palaavista muuttajista monet ovat vanhojen metsien vaateliaita lajeja.

Alueella on hyvät mahdollisuudet tavata kaikki pesivät tikkalajimme. Retkelle kannattaa suunnata jo lopputalvesta, jolloin tikat rummuttavat reviireitään ja hömö-, töyhtö- ja prystötiaiset sekä puukiipijät ovat aktiivisia.

Talvikaudella Seppälänjoelta saattaa shyttää koskikaran. Alkukevään varhaisaamuina kulkijan reitille osuu hyvällä onnella varpuspöllö tai metso. Kevään edetessä kotiutuvat muutolta laulu- ja punakylkirastaat, peipot ja lopulta hyönteissyöjät. Alkukesällä laulukonsertit ovat parhaimmillaan, kun äänessä ovat yleislintujen lisäksi peukaloiset, kultarinnat ja sirittäjät. Kesän kuluessa metsä hiljenee, mutta lentämään oppivia poikueita pyrähtää usein kulkijan edestä.

Lapinuuilintu on havaittu alueella kahdesti. PK

Maakunnassa harvinainen lapinuuilintu on havaittu alueella peräti kahdesti. Ilmeisesti kaskikoivot, puro ja rannat miellyttävät lajia.

Saapumishohje ja retkeily

Alueelle pääsee poistumalla Viitostieltä Paason eritasoliittymästä, joka sijaitsee noin 24 km Heinolasta Mikkeliin päin. Liittymästä ajetaan 400 m Aitjärventietä etelään ja käännytään vasemmalle koilliseen Paasantielle. Paasantietä jatketaan 1,4 km ja käännytään Koskionrannantielle, joka alittaa Viitostien.

Ensimmäinen suojeltu metsä on tien länsipuolella 300 m:n kohdalla. Kahdelle pohjoisemmalle alueelle päästään jatkamalla Koskionrannantietä edelleen pohjoiseen, noin 2,7 km. Tässä kohtaa pohjoisin suojelualue ulottuu tielle asti ja metsään johtaa polku. Kohdassa on pieni levike johon saa pysäköityä ainakin yhden auton. Alueilla ei ole merkittyjä polkuja tai opasteita.

TYYPILINTUJA Pyy, harmaapäätikka, palokärki, pikkutikka, sirttäjä, pyrstötiainen, puukiipijä

MUITA LAJEJA Metso, varpuspöllö, käenpiika, pohjantikka, koskikara, peukaloinen, idänuunilintu, pikkusieppo

HARVINAISUUDET Lapinuuilintu

Autopaikka

Pohjoinen pysäköintilevike N 6806576 E 462702 ja N 61° 23,480' E 26° 18,107'

PK

Nynäistenlahti

Ruotsalaisen kapean lahden perukka on nopeasti katsottuna vaatimattoman näköinen lintupaikka. Ensivaikutelma on hämäävä, Nynäistenlahti lähipeltoineen on tullut tunnetuksi yllättävistä harvinaisuuksistaan.

Etälä-pohjoissuuntaisen Nynäistenlahden perukka on muutaman hehtaarin laajuinen rehevä, erilaisten vesikasvien ja ruovikoiden mosaiikki, jota täydentää pohjukkaan laskeva Myllyoja. Pohjukka onkin lahden linturikkain paikka. Leveyttä Nynäistenlahdella on kapeimmassa kohdassa puolisen kilometriä ja pituutta useampi kilometri. Koko lahtea ei näe pelkästään pohjukasta, mutta pääosan linnuista kyllä.

Ulompi osa lahdesta on karumpaa ja siellä on muutamia lintujen pesimäluotoja ja -saaria. Lahden rannoilla on asutusta, peltoja ja metsää. Nynäistenlahden eteläpuolella on lisäksi peltoja, maatalon pihapiiri ja hevoslaidunta, jotka myös houkuttelevat alueelle lintuja. Rannalla oleva lintutorni helpottaa

Kanadanhanhi. PK

lahden tarkkailua. Pienellä alueella lintuharrastaja tavoittaa monipuolisen linnuston ja kohteelle on helppo poiketa.

Linnusto

Myllyojan suulle keväällä avautuvaan sulaan saapuu jo varhain vesilintuja, kuten kanadanhanhia, taveja, sinisorsia, telkkiä, uiveloita sekä myöhemmin jäiden lähdettyä pieniä määriä kahlaajia, pääskyjä ja muita hyönteissyöjiä.

Nynäistenlahden pesimälinnuston runsaimpia lajeja ovat sinisorsa, telkkä ja härkälintu. Harvalukuisempia pesimälajeja ovat haapana, tukkasotka, nokikana ja rantasipi. Myös mustakurkku-uikku pesii lahden pohjukassa lähes vuosittain. Kalatiirat sekä harmaa- sekä kalalokit asuttavat lahden ulompia luotoja. Kuikka kuuluu myös alueen lajistoon, reviiirilintujen lisäksi lahdella käy lajitovereita kalassa. Niin ikään kauempana metsälammilla pesivät kaakkurit ovat kesäaikaan tavallisia lahdella. Myös sääksi käy kalassa lahdella.

Syyspuolellakin lahti on kanadanhanhien suosiossa. Lisäksi paikka kerää muun muassa sinisorsia ja pienempiä määriä esimerkiksi sotkia, alleja ja mustalintuja sekä toisinaan kahlaajia. Muuttoakin voi Nynäistenlahdella seurata. Lahden muoto ohjaa lintuja syksyllä kohti eteläperukkaa ja peltoja.

Vuosien saatossa alueella on havaittu useita lintuharvinaisuuksia, niistä yllättävimmät ovat maakunnan ainoa räikkähaikara ja ensimmäinen nunnatasku, joka löytyi lahden eteläpuolen pellolta. Samalla paikalla on tavattu myös lyhytvarvaskiuru. Pellot pysäyttävät harvinaisuuksien lisäksi muitakin lintuja: lajistoon kuuluvat kiurut, kirviset, pensastaskut, rastaat ja pikkuarvuset.

Saapumishoje ja havainnointi Nynäistenlahti sijaitsee Heinolan keskustan lounaispuolella Myllyojalla. Keskustasta on lintutornille noin 6,4 km.

Lahden suunnasta moottoritietä (Nelostie) tullessa Nynäistenlahdelle pääsee poistumalla Myllyojan liittymästä (22) Lahdentielle/Myllyojantielle (140) ja jatkamalla sitä vajaan 700 m pohjoiseen. Tästä vasemmalle länteen kääntyy Kausantie. Kausantietä ajetaan 0,5 km ja lahti sekä lintutorni jäävät tien pohjoispuolelle. Vastaavasti pohjoisesta tullessa moottoritietä nousee Heinolan eteläisestä liittymästä (23), jossa on myös kyltit Myllyoja ja Sinilähde. Liittymä päättyy risteävään Hevossaarentiehen, jota ajetaan 350 m itään vasemmalle ja käännetään oikealle Lahdentielle/Myllyojantielle (140). Kausantien risteys tulee vastaan 3,7 km:n jälkeen etelään ajtaessa. Heinolan keskustasta tullaan ajamalla Lahdentietä/Myllyojantietä Kausantien risteykseen, josta jatketaan tornille.

Tornin kohdalle mahtuu yksi auto. Auton voi jättää myös vajaan 100 m lintutornilta länteen, Kausantien eteläpuolen pellolle johtavan pikkutien alkuun. Samaa tietä pääsee kävelemään peltojen keskele ja tarkkailemaan lintuja lähempää. Länsipuolella Kausantiellä vajaan 300 m:n päässä tornilta on silta, jolta näkee Myllyojalle.

Nynäistenlahdella nähtiin Suomen 6. räikkähaikara 2009. PK

TYYPILINTUJA Lauujoutsen, kanadanhanhi, sinisorsa, tukkasotka, telkkä, kuikka, härkälintu, nokikana, törmäpääsky, pikkuarvunen

MUITA LAJEJA Pikkujoutsen, haapana, tavi, heinätavi, lapasorsa, lapasotka, kaakkuri, jänkäkurppa, lapinkirvinen, sinirinta

HARVINAISUUDET Ristosorsa, mandariinisorsa, punapäänarsku, pikku-uikku, räikkähaikara, haarahaukka, punajalkahaukka, lampiviklo, lyhytvarvaskiuru, tunturikiuru, isokirvinen, virtävästäräkki, nunnatasku

Katselupaikkoja

Lintutorni: N 6781182 E 444951 ja N 61° 9,677' E 25° 58,619'

Myllyojan silta: N 6781147 E 444665 ja N 61° 9,656' E 25° 58,301'

Paistjärven alue

Paistjärven kylässä Heinolan koillisosassa sijaitsee yksi Päijät-Hämeen suurimmista valtion omistamista maa-alueista. Se on jäänyt monille vieraaksi, vaikka alueella on luonnonystävälle paljon nähtävää ja Metsähallitus on rakentanut alueelle palveluita retkeilijää varten.

Osa Paistjärven valtionmaasta kuuluu rantojen- ja osa harjijensuojeluohjelmaan. Näihin perustuen on muodostettu Kujjärvi-Sonnasen Natura 2000 -alue, jonka pinta-ala on yli 2300 hehtaaria. Natura-alueesta osa kuuluu Kouvolaan. MAALI-rajauksen pohjana on Natura-rajaus, jota on kuitenkin laajennettu linnustollisten arvojen perusteella. Merkittävimmät lisäalueet ovat Kujjärven eteläpuolella sijaitseva Kommerinkankaan alue, Saarijärven vesialue sekä Haukanmäen ja Välijoen alueet.

Paistjärven alueen keskellä on kolme kirkasvetistä järveä: Sonnanen, Kujjärvi ja Saarijärvi, joilta löytyy hienoja hiekkarantoja. Alueella on myös pienempiä järviä ja lampia sekä erilaisia pieniä soita, joista suuri osa on ojitettu. Metsähallitus on ennallistanut kasvilisuudeltaan arvokkaimpia suokuvioita.

Suurta osaa Paistjärven alueesta on hoidettu ja käytetty aiemmin talousmetsänä, mikä näkyy edelleen puuston iän ja koostumuksen sekä pesimälin-

nuston vaihteluna valtionmaan eri osissa. Metsiä on joillain alueilla ennallistettu muun muassa kulotuksen avulla. MAALI-rajaukseen sisältyy myös yksityismaita, jotka ovat edelleen metsätalouskäytössä.

Paistjärven alueella on paljon mäntyvaltaisia kangasmetsiä, esimerkiksi Sonnasen itä- ja eteläpuolella. Vanhaa mäntymetsää on Kujjärven ja Saarijärven välisellä kannaksella. Jyrkkärinteinen harjukannas on näkemisen arvoinen luontokohde, josta voi tavata myös harvinaisia kasvilajeja. Vanhaa kuusivaltaista metsää löytyy Pirunkirkon ja Härkävuoren alueelta. Pirunkirkko on ylikalteva kalliojyrkkä, joka on suosittu retkeilijöiden käyntikohde.

Linnusto

Paistjärven alueella esiintyy edustava havumetsälinnusto. Tikoista kiinnostuneelle tämä on hyvä kohde, sillä Paistjärvellä esiintyvät kaikki tikkalajimme. Pohjantikkaa voi etsiä vaikkapa Pirunkirkon ympäristöstä. Harmaapää-, pikku- ja jopa valkoselkätikan voi tavata Sonnasen länsipuolen koivikosta tai Välijoen rantametsistä.

Havu- ja sekametsien runsaimman peruslajiston lisäksi alueella liikkuja tapaa usein hömö-, työttö- tai pyrstöjäisen, puukiiپیان, peukaloisen tai sirittäjän. Lehtipuuvaltaisissa rantametsissä kuuluu mustapääkertun laulua ja hyvällä tuurilla kukankeittäjäkin voi

luikauttaa. Pikkusieppo ja idänuunilintu esiintyvät harvinaisina vanhoissa metsissä, kuten Pirunkirkon ympäristössä ja Saarijärven Mustasaassa.

Metsäkanalintujen kannat ovat vahvat. Kehrääjiä kannattaa kuunnella alkukesän öinä Kommerinkankaalla Kuijärven eteläpuolella ja Sonnasen ympäristön mäntykankailla. Parhaimmillaan surisevia koiraita on havaittu viitisentoista. Myös kulorastas on poikkeuksellisen runsas alueen valoisilla kankailla.

Järvien pesimälinnustoon kuuluvat kuikka ja selkälokki. Sääksikin pesii alueella ja kauempaa saapuvia kaakkureita voi nähdä vesialueilla.

Saapumishohje ja retkeily

Paistjärven alueelle on Heinolan keskustasta noin 30 km:n ajomatka. Nelostieltä käännytään Kouvolantielle (46) Heinolan kirkonkylässä. Seuraavaksi käännytään Muikkusalmentielle–Sonnasentielle (4143) ja ajetaan 18,7 km Sonnasantien ja Kesöntien risteykseen, joka on Sonnasen lounaiskulmassa.

Jos käännyt risteyksestä länteen Kesöntielle (15108) ja ajat 1,6 km, kääntyy pohjoiseen päin Pirunkirkko-niminen tie. Sen varrella on Niinilammen pysäköintialue opasteineen. Pysäköintialueelta on Pirunkirkolle käveltävää aluksi noin 400 metriä tietä pitkin ja vielä noin 850 metriä polkua pitkin. Kohde ei sovellu liikuntarajoitteisille.

Kuijärven ja Saarijärven väliselle harjukannakselle pääset kävelen Kylmälammen pysäköintialueelta. Jatka Sonnasantien ja Kesöntien risteyksestä itään päin 1,7 km ja käänny etelään Isoniementielle. Aja sen päässä olevalle pysäköintialueelle. Tästä on harjun keskiosaan noin 1,5 km:n viitoitettu kävelymatka.

Saarijärven vesilinnustoa voi tarkkailla Ketturiutan rannasta. Jatka Sonnasantien ja Kesöntien risteyksestä itään päin 2 km ja käänny etelään. Aja tien päässä olevalle pysäköintialueelle, josta ranta jo näkyykin.

Lisätietoja alueesta: www.luontoon.fi/paistjarvi.

TYYPPILAJIT Metso, teeri, pyy, kehrääjä, käki, palokärki, hömötäinen, töyhtötiainen, kulorastas, leppälintu, tilitalti

MUITA LAJEJA Lapinpöllö, helmipöllö, ampuhaukka, pikkutikka, pohjantikka, käenpiika, kuhankeittäjä, pikkusieppo, idänuunilintu, järripeippo, urpiainen

Autopaikkoja

Niinilampi: N 6796350 E 467420 ja N 61° 17,997' E 26° 23,513'

Kylmälampi: N 6794777 E 470515 ja N 61° 17,165' E 26° 26,993'

Ketturiutan ranta: N 6794648 E 471302 ja N 61° 17,099' E 26° 27,876'

Vahteriston vanhat metsät

Heinolan luoteisosassa, Nelostien molemmin puolin, sijaitsee merkittävä vanhojen metsien suojelualueiden keskittymä. Läheiset metsäkohteet tukevat toisiaan verkostona ja parantavat vanhoista metsistä riippuvaisten lajien elinmahdollisuuksia. Metsälinnuston ystävälle alueet ovat oikea aarreaitta!

Tämä MAALI-kohde muodostuu viidestä osa-alueesta, jotka sijaitsevat Heinolassa Nuoramosten rekisterikylässä. Jaetun kylän pääosa löytyy Sysmän kunnasta, joten sekaannuksen välttämiseksi MAALI-kohdetta kutsutaan nimellä Vahteriston vanhat metsät.

Laajin osa-alue on Mäyrävuoret (kartalla n:o 1), jossa voi vielä kokea Päijät-Hämeessä harvinaista erämaisyyttä: Metsät ovat luonnontilaisen kaltaisia, alueella ei ole lainkaan metsäautoteitä ja lukuisat pienet suot ovat ojittamattomia. Mäyrävuorilla on useita luonnontilaisia lampia, jotka on luokiteltu arvokkaiksi pienvesiksi. Mäyrävuoret on vanhojen metsien suojeluohjelman kohde ja Natura 2000 -alue. MAA-

Pyy on vanhan metsän tyyppilajeja. SS

LI-rajaus on näitä laajempi (146 ha). Pieni osa alueesta on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi.

Toinen osa-alue on Vitsajärven vanha metsä (n:o 2) Alimmaisena ja Keskimmäisen Vitsajärven välissä aivan Nelostien länsireunalla. Natura 2000 -alue on hieman pienempi kuin MAALI-rajaus (18 ha). Alueelta löytyy mäntyvaltaisia kallioita sekä vanhaa kuusikkoja ja sekametsää.

Kolmas osa-alue (n:o 3) sijaitsee Nelostien itäpuolella, Kortelammesta laskevan Kartanonojan molemmin puolin. Vanhojen metsien suojeluohjelman ja Natura 2000 -alueen rajaukset poikkeavat hieman toisistaan. MAALI-rajauksen pinta-ala on lähes 56 ha ja pääosa siitä on nykyisin luonnonsuojelualueita.

Alueella on edustavan vanhan metsän lisäksi luonnontilainen räme.

Edellisestä Korttelammen osa-alueesta hieman pohjoiseen päin sijaitsevaan neljanteen osa-alueeseen on yhdistetty Linnusvuoren vanha metsä ja sen itäpuolinen Eskonojan luonnonsuojelualue. Myös Linnusvuoren alue on vanhojen metsien suojeluohjelmassa ja Natura 2000 -aluetta. MAALI-rajauksen pinta-ala on lähes 56 ha. Linnusvuoren laella on näyttävää männikköä, mutta rinteillä metsät ovat kuusivaltaisia.

Viides ja pohjoisin osa-alue on Janatintaipaleen luonnonsuojelualue Nelostien itäreunalla, lähellä Heinolan ja Sysmän välistä rajaa. Kohteen pinta-ala on noin 27 ha. Tällä osa-alueella on myös puustoltaan nuorempia kuvioita.

Linnusto

Vahteriston vanhoissa metsissä on tavattu pesivänä tai reviirillä melkein kaikki metsälintulajit, jotka ylipäätään esiintyvät Päijät-Hämeessä. Lajien vuotuisessa esiintymisessä on toki vaihtelua, eikä esimerkiksi kaikkia petolintuja ilmeisesti tavata säännöllisesti.

Jokaisen osa-alueen peruslinnustoon kuuluvat muun muassa pyy, palokärki, peukaloinen, kuloras-tas, sirittäjä, tiltalti, hömö- ja töyhtötiainen, puukii-

pijä ja punatulkku. Pienimmällä osa-alueella eli Vitsajärven vanhassa metsässä aivan kaikkia näitä lajeja ei välttämättä tapaa pesivänä joka vuosi.

Metsoon saattaa useimmin törmätä Mäyrävuorten metsissä sekä Korttelammen ja Linnusvuoren osa-alueilla. Kehrääjän voi kuulla Mäyrävuorten kallioilla ja on lajista tehty havainto Linnusvuorellakin. Pohjantikan voi tavata kaikilla osa-alueilla, jos vain malttaa kuunnella lajin hiljaista koputtelua. Idänuunilintu löytyy todennäköisimmin Mäyrävuorilta tai Linnusvuorelta, mutta pikkusieppobongarin kannattaa suunnata Korttelammen osa-alueelle, jossa on useina vuosina laulanut kaksi tai kolmekin koirasta.

Mäyrävuorten alueella on useita lampia, joilla voi tavata kaakkurin, laulujoutsenen, telkän, sinisorsan, tavin tai metsäviklon.

Saapumishoje ja retkeily

Seuraavassa on ajo-ohje jokaiselle osa-alueelle etelästä eli Heinolan Lusista päin. Lähtöpisteenä on kohta, jossa Nelostie ja Viitostie erkanevat toisistaan. Suunta on Jyväskylään päin eli Nelostietä pohjoiseen.

MÄYRÄVUORET Ajetaan Jyväskylän suuntaan noin 3 km. Vasemmalle kääntyy Makkaramäentie, jota ajetaan 550 m ja käännetään vasemmalle Niementiel-

Sirittäjä. PK

le. Ajetaan sitä pitkin 4,6 km, jolloin Mäyrävuorten alueen kaakkoisin osa on tien vasemmalla puolella. Huom! Niementie päättyy yksityisiin piha-alueisiin, joiden rauhaa ei tule häiritä. Auto on pysäköitävä niin, ettei se haittaa tiellä liikkumista.

VITSAJÄRVI Jyväskylän suuntaan ajetaan 4,8 km. Käännyttään vasemmalle Puola-Aho-nimiselle tielle, jota ajetaan hieman yli 400 m. Käänny oikealle ja olet perillä – tämä tie kulkee kohteen läpi. Huom! Tie vie talon pihaan. Ethän aiheuta häiriötä asukkaille tai pysäköi autoa niin, että se haittaa tiellä liikkumista.

KORTELAMPI Jyväskylän suuntaan ajetaan 5,1 km. Käännyttään oikealle Lamminmäki-nimiselle tielle. Ajetaan tätä 600 m ja käännyttään oikealle nimettömälle metsäautotielle. Ajetaan metsätietä 700 m, jolloin kohteen lounaisosa on tien vasemmalla puolella.

LINNUSVUORI Jyväskylän suuntaan ajetaan 7,5 km. Käännyttään oikealle Janatinmäentielle ja heti 350 metrin päästä uudelleen oikealle Punakallio-nimiselle tielle. Ajetaan tätä noin 1,9 km ja käännyttään vasemmalle nimettömälle metsäautotielle. Ajetaan metsätien päähän saakka, jossa on masto. Kohteen viivasuora raja on heti maston länsipuolella. Eskonojan luonnonsuojelualue on mastosta noin 200 m koilliseen.

JANATINTAIPALEEN luonnonsuojelualue Jyväskylän suuntaan ajetaan 10,7 km. Kohde on välittömästi

valtatie itäpuolella. Pysäköinti valtatie pientareelle ei ole sallittua, vaan autolle on etsittävä paikka lähitöltä. Jos ajat vielä 700 m Jyväskylän suuntaan, käänny vasemmalle Pitkärannantie. Sen varrelle voi pysäköidä, kunhan ei haittaa tien käyttämistä.

Vahteriston vanhan metsän alueilla liikkuminen edellyttää maastokelpoisuutta ja tarkemman maastokartan käyttämistä. Suunnistaminen on ainakin laajemmilla kohteilla välttämätöntä, sillä alueilla ei ole merkittyjä polkureittejä tai opasteita.

TYYPPILAJIT Pyy, teeri, metso, hiirihaukka, varpuspöllö, kehrääjä, harmaapäätikka, pohjantikka, kulorastas, idänuunilintu, pikkusieppo

MUITA LAJEJA Kaakkuri, lehtopöllö, käenpiika, pikkutikka, valkoselkätikka, pyrstötiainen, töyhtötiainen, hömötäinen, pähkinähakki, järripeippo

Autopaikat

Mäyrävuori: N 6798460 E 446035 ja N 61° 18,992' E 25° 59,530'

Vitsajärvi: N 6799810 E 448329 ja N 61° 19,737' E 26° 02,078'

Kortelampi: N 6800709 E 449401 ja N 61° 20,230' E 26° 03,264'

Linnusvuori: N 6803233 E 450036 ja N 61° 21,594' E 26° 03,936'

Janatintaipale: N 6806200 E 449292 ja N 61° 23,186' E 26° 03,053'

Vanha kuva Hollolan Kirkonselästä kuvattuna Kapatuosian näkötorresta syksyllä 1989. El

Kirkonselkä

Hollolan kirkonkylän kupeessa sijaitseva Kirkonselkä on ehkä tunnetumpi uhanalaisten vesikasvien kasvupaikkana kuin lintuvenenä. Laajalti ruovikkoisten poukamien linnusto on kuitenkin monipuolinen ja siihen kuuluvat kaikki lintuvesiemme peruslajit vaateliaimpia ruovikoiden asujia myöten. Muuttoaikoina Kirkonselkä on vesilintujen suosima ruokailu- ja lepäilypaikka.

Kirkonselkä on matala, kapean salmen muusta Vesijärvestä erottama selkävesi. Selkä on parisen kilometriä leveä, mutta veden syvyys yltää sen keskiosissa vain kolmeen metriin. Laajat alueet rantojen lähellä ovat huomattavasti matalampia. Mataluus näkyy selvimmin lahdenperukoissa, joiden ruovikot ovat leveitä ja niiden edustalla on kesäisin laajoja vesilintujen ruokailupaikoiksi sopivia ulpukka- ja vitakasvustoja. Kuivan maan puolella lahdenperukoita reunustavat tulvivat rantametsiköt, joiden puustossa on koivun lisäksi runsaasti tervaleppiä. Kirkonselän ympäristössä on myös useita metsäisiä mäkiä. Näyttävimpänä maamerkinä on kirkon-

kylän jyrkkärinteinen Kapatuosianmäki. Mäen laella on näkötorni, jota on takavuosina käytetty muuton seurantapaikkana. Pitkään suljettuna ollut torni on kunnostettu ja avattu uudelleen kesällä 2018.

Kirkonselän rannoilla on toistasataa asuinrakennusta ja loma-asuntoa. Miltei kaikki kuivan maan rannat ovat yksityiskäytössä. Vain laajimmat ruovikot ja tulvivat rantametsät ovat rakentamattomia. Niissä on hankala liikkua, ja korkea ruovikko-kin sulkee näkymät vesialueelle. Koko Kirkonselkä on luonnonsuojelualuetta ja se kuuluu Vesijärven parhaimpien lintulahtien tavoin kansainvälisesti arvokkaaseen lintualueeseen eli IBA-alueeseen. MAA-LI-rajaukseen on otettu mukaan parhaiten säilyneet ranta-alueet, joissa pesii suurin osa Kirkonselän linnuista.

Linnusto

Kirkonselän linnusto on vesilintuvoittoista. Näkyvimpiä lajeja ovat silkkiuikku, sinisorsa, haapana ja telkkä, joita pesii eri puolilla aluetta. Keväisin vesilintuja näkee eniten jäidenlähdön aikaan: Kirkonselkä avautuu pari päivää muuta Vesijärveä aikaisemmin, ja

Härkälinnun pesäpoikaset. El

tuolloin selkävedelle kerääntyy etenkin kuikkia, isokoskeloita, telkkiä ja uiveiloita. Kerääntymät häviävät muutamassa päivässä muun järven avauduttua.

Kesäisin vesilintuja on eniten Pyhäniemenlahdella. Sinne kerääntyy puoliskeltajajorsia, jotka ruokailevat laajoissa kelluslehtikasvustoissa. Niiden seurana on nokikanoja ja yleensä myös jokunen tukkasotka. Syyspuolella vesilinnusto on antoisimmillaan lokamarraskuussa, jolloin Kirkonselkä houkuttelee uiveiloita. Parhaimmillaan on nähty muutaman kymmenen uivelon kerääntymiä. Loppusyksyllä Kirkonselän suulla Pölkynsalmissa ruokailee usein laulujoutsenia.

Kirkonselkä on vesilintujen lisäksi erinomainen ruovikkolintujen pesimäpaikka. Niiden reviirit sijaitsevat hajallaan eri puolilla rantoja, eikä lajistosta tai lintumäärästä saa tavanomaisella retkeilyllä hyvää käsitystä. Ruovikkolintujen olemassaolosta muistuttavat lähinnä alkukesän öinä kantautuva ruokokertusten kuoro ja kaulushaikaran kumeat puhallukset. Ruovikoissa pesii lisäksi useita kurki- ja joutsenpareja, rytikerttusia sekä yksi tai kaksi paria ruskosuohaukkoja.

Pyhäniemenlabeti. El

Saapumisohje ja havainnointi

Kirkonselän etelärannalle lähelle Hollolan keskiaikaista kirkkkoa on Lahdesta Vesijärven rantaa noudattelevaa reittiä 16,5 km. Lahden keskustasta järvenrantareitille pääsee vanhan linja-autoaseman ja museon (kartanon) välistä lähtevää Kartanonkatua, joka jatkuu Hollolaan johtavalle Jalkarannantielle–Rantatielle (2956). Kirkonselän pohjoispään havaintopisteisiin on Lahdesta lähes 18 km. Hollolan kuntakeskuksesta Kirkonselän havaintopaikoille tullaan joko Messilän kautta (Rantatielle) tai Vesalan kautta (Kirkkotielle 3161).

Lintujen katseluun sopivia paikkoja on useita. Kaikki ovat yleisessä käytössä olevia rantoja, joille johtaa helppo tieyhteys. Kirkonlahden lintuja voi tarkkailla Hollolan kirkon laivarannasta (kartoissa myös uimaranta). Pohjoisempaan sijaitseva Parinpelton entisen leirintäalueen ranta sopii selkäveden lintujen havainnointiin, joskaan näkyvyys vesialueelle ei ole yhtä hyvä kuin laivarannasta. Paikalle pääsee kuljemalla kirkon ja rannan välistä alkavaa Särkäntietä 600 metriä. Entinen leirintäalue on rannan puolella heti asuinrakennusten loputtua. Leirintäalueen kohdalta alkaa myös Kapatuosian näkötornille johtava polku.

Pyhäniemenlahden linnut näkee Kotomäen itärannalla olevalta uimarannalta. Sinne johtava Kotomäentien alkaa Pyhäniemen kartanon kohdalta. Tietä jatketaan peltoalueen yli, jossa käännetään oikealle. Uimarannan viitta on pienen mäen kohdalla runsaan 300 metrin päässä.

Kirkonselän pohjoispään parhaat lintujen katselupaikat ovat Kutajoen puolella Kirkonlahden suulla. Eteläisempi niistä on uimaranta ja pohjoisempi kylän veneranta. Molemmille pääsee Pyhäniemestä al-

kavaa Kutajoentietä pitkin. Tietä kuljetaan kolme kilometriä, kunnes tien molemmilla puolilla avautuu peltomaisema. Länteen uimarannalle vievä kapea hiekkatie alkaa juuri ennen peltoaukean loppumista. Venerannan löytää jatkamalla Kutajoentietä puoli kilometriä. Rantaan vievä lyhyt tienpätkä alkaa Kutajoentien jyrkän mutkan kohdalta. Venerannalta näkee Pölkynsalmen lisäksi Lahdenpohjanselälle.

Kirkonlahden ja Pyhäniemenlahden ympäristö on hyvää yölaulajamaastoa. Parhaita kuuntelupaikkoja ovat Pyhäniemen kartanon ympäristö ja Kirkonlahden perukka. Lintuja voi kuulostella muuallakin kirkolle vievältä Rantatieltä.

TYYPPILAJIT Laulujoutsen, haapana, punasotka, uivelo, kaulushaikara, ruskosuuhaukka, ruokokerttunen, pajusirkku

MUITA LAJEJA Pikkutikka, satakieli, kultarinta, rytikerttunen, mustapääkerttu

HARVINAISUUKSIA Allihaahka, jalohaikara, pikkuhuitti, liejukana, tunturikihi

Auto- ja katselupaikkoja

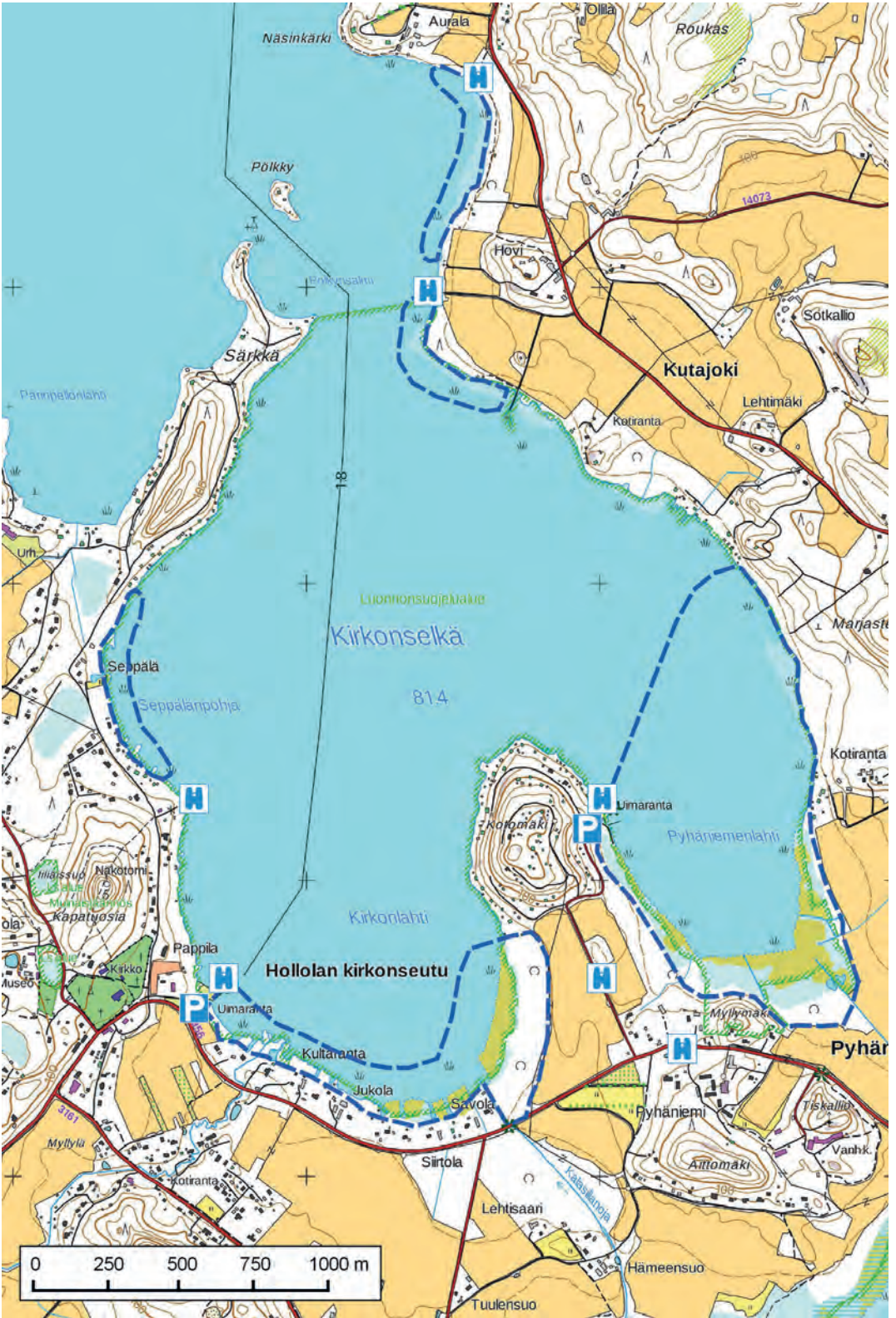
Kirkonkylän uimaranta ja laivaranta: N 6769620 E 415690 ja N 61°03,142' E 25°26,314'

Entinen leirintäalue (polku länteen Kapatuosian tornille): N 6770270 E 415600 ja N 61°03,488' E 25°26,194'

Kotomäen uimaranta: N 6770253 E 417013 ja 61° 03,497' E 25° 27,764'

Kutajoen uimaranta: N 6771984 E 416406 ja 61° 04,421' E 25° 27,044'

Kutajoen kylän veneranta: N 6772670 E 416600 ja 61° 04,793' E 25° 27,243'

Kailanpohja-Teräväiset

Valtava hanhikerääntymä Kailanpohjassa syksyllä 2017. Mukana oli myös punakaulanhanhi. PK

Kailanpohja

Vesijärven Kajaanselän lounaiskulmassa sijaitseva Kailanpohja on avara, rannoilta leveästi ruovikoitunut lahti. Kailanpohja kerää muuttoaikoina vesilintuja ja sen pesimälinnusto on edustava. Päijänteen reittiä seuraavien vesilintujen, kahlaajien ja lokkilintujen muutto ohjautuu syyspuolella usein Kailanpohjan yli.

Kailanpohja on puolentoista kilometrin pituinen ja kilometrin levyinen lahti, jonka koillispuolella avautuu Vesijärven suurin selkä, Kajaanselkä. Kailanpohjan vesialue on matala ja sen rantoja reunustavat leveät järviruokokasvustot. Ruovikkoa on niukasti vain peltojen reunustamalla pohjoisrannalla, jota käytettiin Vesijärven viimeisenä rantalaitumena 2000-luvun alkuvuosiin asti. Etelärannalla ruovikkoa on parhaimmillaan muutaman sadan metrin leveydeltä.

Leveät ruovikot ja tulvivat rantametsät ovat olleet Kailanpohjan pelastus: rannat ovat säilyneet lähes rakentamattomina. Kailanpohjan suulla oleva Vohlan

saari on Vesijärven suurin kokonaan mökitön saari. Ihmistoimilta lahti ei silti ole säästynyt, sillä sen perukka kuivattiin 1970-luvun alkupuolella pelloksi. Kuivatusta varten lahden poikki rakennettu patovalli tarjoaa hyvän mahdollisuuden lintujen katseluun. Muualta vesialueelle ei näe korkeiden rantaruovikoiden vuoksi. Patovallin vieressä on omintakeisena muistona suomalaisten mökki-innostuksesta kaksi proomujen päälle rakennettua, nyttemmin pohjaan vajonnutta lomamökkiä.

Kailanpohja kuuluu Kutajärven Natura-alueeseen. Koko vesialue on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi. Kailanpohjassa ja sen lähiympäristössä retkeillään melko vähän, sillä alue on syrjässä asutuskeskuksista.

Linnusto

Kailanpohjassa riittää nähtävää aina kun lahti on jäätön, mutta myöhäissyksyllä lintuja on vain niukasti. Keväisin lahdelle kerääntyy sinisorsia, taveja, haapanoita sekä tukka- ja punasotkia. Viime keväänä myös hanhet ovat omineet Kailanpohjan lepäily- ja ruokailupaikakseen. Metsä-, tundra- ja valkoposkiahnien

sekaparvi on parhaimmillaan käsittänyt parituhatta päätä. Myöhemmin keväällä lahdella ruokailee usein pääskyjä ja pikkulokkeja. Perukan pellolla ja pohjoisrannalla on toisinaan pieniä määriä kahlaajia.

Kesälinnusto muistuttaa Vesijärven muita hyviä lintulahtia. Pesimälinnustoon kuuluu kolme joutsenparia, kaksi kurkiparia, kaulushaikara, ruskosuo-haukka ja useita rytikerttuspareja. Etelärannalla pesii usean kymmenen silkkiuikkuparin yhdyskunta. Sääksien näkemiseen Kailanpohja on ehkäpä Vesijärven paras paikka – matala vesialue houkuttelee kalastelevia sääksiä usealta pesältä. Kesäkuussa lahdelle kerääntyy kanadanhanhien sulkasatoparvi.

Syksyinen linnusto on vaihtelevampaa kuin keväällä. Runsaimpia vesilintuja ovat silkkiuikku, sinisorsa, haapana ja tukkasotka, mutta yksilömäärät vaihtelevat oikukkaasti syksystä toiseen. Laitialan pelloilla ruokailevat hanhiparvet vierailevat usein Kailanpohjassa. Syysparvissa on parhaimmillaan ollut jopa

kymmeniätuhansia valkuposkikihanhia. Muutontarkailupaikkana tunnettu Kailanniemi lahden luoteispuolella on esitelty Kajaanselän yhteydessä.

Kailanpohjassa käydessä kannattaa pitää silmällä myös Laitialan peltoaukean lintuja. Keväisin pelloilla viivähtää työttöhyppiä, kapustarintoja ja keltavästäräkkejä, syksyisin pääosassa ovat kurki, laulujoutsen, hanhet ja sepelkyyhky. Mieleenpainuneimpia harvinaisuuksia ovat maakunnan toinen nunnatasku, punakaulahanhet ja takavuosien turturikyyhkyt. Kai-

Nunnatasku lokakuussa 2015. PK

EL

Sääksi. PK

lanpohjan retkeen kannattaa yhdistää lisäksi käynti Teräväisten MAALI-kohteella sekä Pataluodonpohjassa Laitialan peltoaukean eteläpuolella.

Kailanpohjan kartta ks. Hollolan Teräväiset seuraavalla aukeamalla.

Saapumisohje ja havainnointi

Kailanpohjassa on vain yksi lintujentarkkailuun hyvin sopiva kohde, etelärannan patovalli. Paikalle pääsee kulkemalla Lahdesta ja Hollolan Salpakankaalta valtatie 12:ta (Tampereentie) pitkin Sairakkalaan (Lahteen 20 km). Sairakkalassa käännytään pohjoiseen Manskiventielle (3173), jota jatketaan runsaat 13 kilometriä. Pienen peltoaukean jälkeen käännytään Laitialantielle. Puolentoista kilometrin jälkeen ollaan keskellä Laitialan peltoja. Heti peltojen jälkeen käännytään vasemmalle ja parinsadan metrin päässä oikealle. Peltotie päättyy kilometrin päässä Kailanpohjan patovalille. Patopenkereen päällä on ajokelpoinen tie, jossa voi kulkea lintuja häiritsemättä. Laitialan pelloilla liikkuu maatalouskoneita, joten auto on aina syytä jättää tien sivuun niin, ettei se häiritse muuta liikennettä.

TYYPPIAJIT Lauulujoutsen, kanadanhanhi, haapana, kaulushaikara, ruskosuohaukka, sääksi, nuolihaukka, rytikerttunen

MUITA LAJEJA Metsähanhi, valkopsikihanhi, silkkiuikku, luhtakana, luhtahuitti, nokikana, pikkulokki, rastaskerttunen

HARVINAISUUKSIA Jalohaikara, punakaulahanhi, lyhtynokka-hanhi, arosuohaukka, haarahaukka, pikkukajava, turturikyhky, nunnatasku, viiksitimali

Katselupaikkoja

Kailanpohjan patovalli: N 6775764 E 413678 ja N 61°06,421' E 25°23,908'

Laitialan pellot: N 6774572 E 412983 ja N 61°05,723' E 25°23,076'

Pataluodonpohja: ks. Laitialanselkä; Kivistönkärki ja Papinsaaren kärki, ks. Teräväiset.

Teräväiset

Vesijärven hienoista lintulahdistista Teräväisten alue on huonoiten tunnettu. Teräväisissä on Vesijärven laajimmat järviruokokasvustot, rannat ovat lähes rakentamattomia ja metsäisiä, eikä ruovikkoalueelle näe kunnolla mistään. Yölaulajien kuulosteluentään onnistuu rannoilta käsin ja rantametsätkin tarjoavat elämyksiä.

Teräväiset on Laitialan niemen itäpäässä sijaitseva laaja ruovikkoinen vesialue, johon kuuluu Teräväisten saarten ja mantereen välinen alue sekä saarten lounaispuolella oleva Kylmäpohja. Molemmissa saarissa on kesämökki ja Kylmäpohjassa kolme mökkiä. Muutoin parin kilometrin pituinen ranta on säilynyt rakentamattomana. Rantaa reunustaa kapea, ruovikkoinen luhta. Sen ulkopuolella on laaja, avovesilampareiden ja pienten kaisla- ja kortekasvustojen kirjoma ruovikko, joka ulottuu Teräväisten saaren pohjoispuolella 600 metrin päähän manterrannasta. Ruovikko on parhaimmillaan kaksi ja puoli metriä korkeaa, rannat ovat alavia ja rantametsä on tiheäpuustoista. Näköalapaikkoja ei ole, ja alueelle suunniteltu lintutornikin on jäänyt haaveek-

si. Ruovikkoalueen linnustoa pääsee tarkkailemaan vain veneestä.

Huomattava osa rantametsistä on reheviä koivikoita ja tervalepikoita, jotka täydentävät alueen monipuolista linnustoa. Teräväisten alue on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi ja se kuuluu Kutajärven Natura 2000 -alueeseen.

Linnusto

Teräväisten pesimälinnustoon kuuluvat miltei kaikki Päijät-Hämeessä pesivät kosteikkolinnut paitsi loikit, jotka käyvät paikalla vain ruokailemassa. Laajat ruovikot tarjoavat asuinsijan kolmelle joutsenparille, kahdelle–kolmelle kaulushaikarakoiraalle ja useimpina kesinä myös kahdelle ruskosuohaukkaparille. Uhanalaiseksi taantuneen punasotkan ja nokikanan pesimäkanta on säilynyt elinvoimaisena. Harvinaisesta harmaasorsastakin on tehty pesintään viittaavia havaintoja. Maakunnan ainoat merihanhen pesinnät on varmistettu Teräväisissä. Alue on kaikkein merkittävin kuitenkin silkkiiuikon pesimäpaikkana: saarten pohjoispuolella on pesinyt viime vuosina yli 200 silkkiiuikkuparia, joista huomattava osa on lyöttäytynyt tiheäksi yhdyskunnaksi.

Rusko-suohaukka pesue. El

Pesimäkauden jälkeen ruovikkoalue hiljenee. Uikut, sotkat ja osa nokikanoista siirtyvät ympäristön matalille vesille. Sotkat ja telkät viihtyvät ruovikkoalueen ja sen itäpuolella olevien saaren välissä, jossa niitä tavataan myös keväällä ja alkukesällä. Keväisin paikalle kerääntyy myös uiveloita. Nokikanat oleskelevat loppukesästä alkaen ruovikon avoveden puoleisten reunojen tuntumassa. Silkkiuikut siirtyvät selkävesille. Itse ruovikkoalue houkuttelee syksyisin vaihtelevia määriä haapanoita, taveja ja sinisorsia. Merimetsot käyttävät selkäveden puolella olevaa pientä Kiviluodon saarta keskikesästä lähtien tukihohtanaan, josta käsin ne tekevät ruokailulentoja Laitialanselälle.

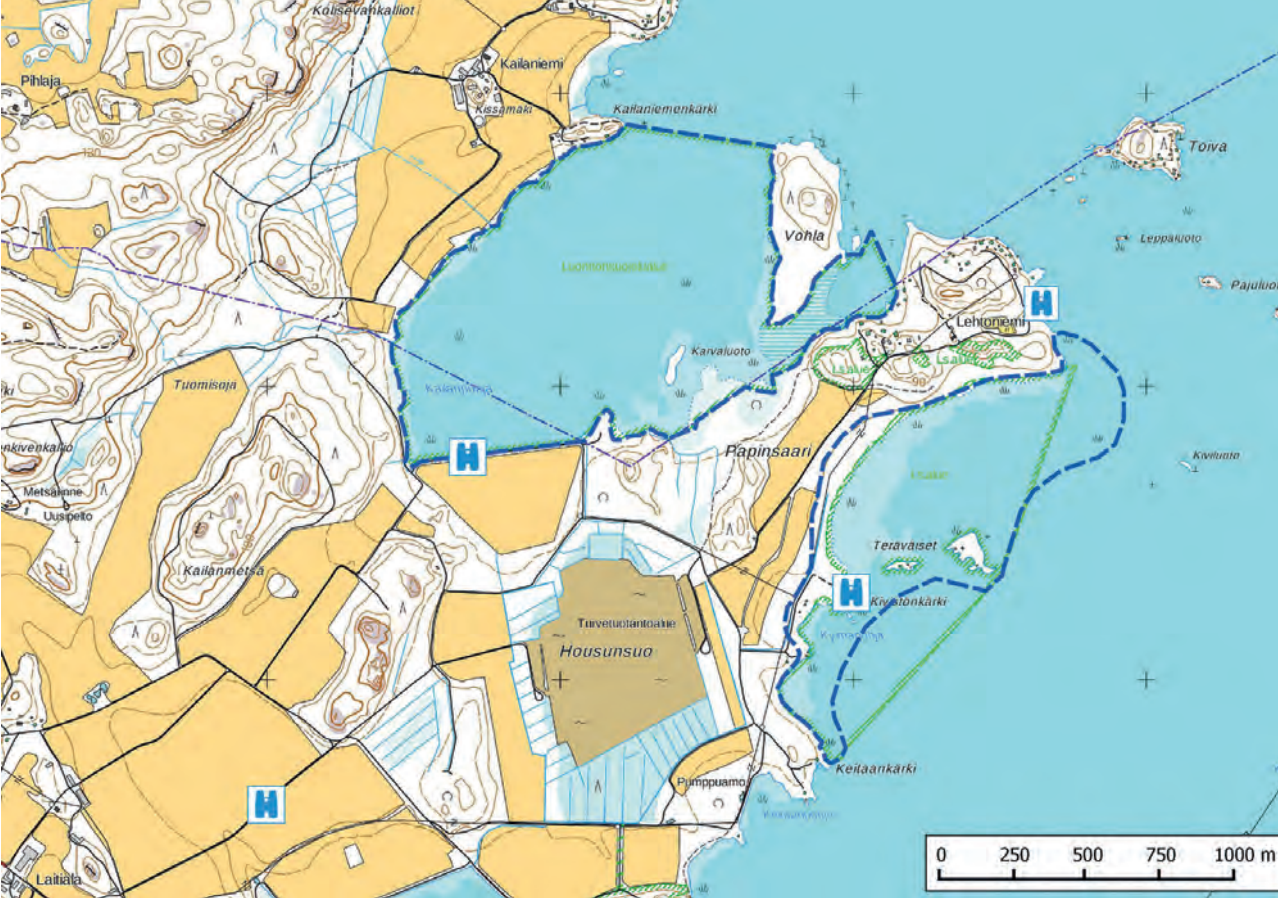
Teräväisten rantametsien monipuoliseen linnustoon kuuluu useita vaateliaita lehtojen lintuja, kuten pikkutikka ja pyrstötiainen. Kesäaikaisia havaintoja on myös valkoselkätikasta, kuhankeitäjästä ja nokkavarpusesta.

Saapumisohje ja havainnointi

Teräväiset sijaitsee Vesijärven länsirannalla, Manskivessä Laitialan niemen kärjessä. Matkaa Lahdesta

on noin 38,5 km nopeinta reittiä Sairakkalan kautta (valtatie 12). Hollolan Salpakankaalta samaa tietä on noin 30,5 km. Sairakkalassa käännytään vt 12:lta pohjoiseen Manskiventielle (3173), jota ajetaan runsaat 13 km ja lähdetään oikealle idän suuntaan Laitialantielle. Vaihtoehtoinen reitti on tulla Hollolan kirkonkylän lintupaikkojen reittiä ja jatkaa kirkolta Hatsinantietä (3161) Uskilaan, jossa käännytään Iso-mylyntielle. Tämä tuo Manskiventielle.

Laitialantielle päästyä jatketaan suoraan, kunnes käännytään 2,5 kilometrin päässä laajan peltoaukean jälkeen oikealle. Parinsadan metrin päässä valitaan vasemmalle kääntyvä Lehmontie. Mutkittelevaa pikkutietä jatketaan 1,5 km, kunnes tien itäpuolella pienen peltoalueen jälkeen on lehtikuusimetsikkö. Alueen eteläosassa olevaan Kivistönkärkeen päätyvä tie kääntyy heti metsikön jälkeen oikealle. Kivistönkärki sopii rantametsien linnuston tarkkailuun. Niemen kärjestä on keväällä ennen puiden lehtimistä kohtalainen näkyvyys myös selkävedelle. Ruovikkoalueelle ei ole näkymiä, mutta ruovikoissa äännelevät kaulushaikarat, satunnaisemmin tavattava rastaskerttunen ja muut yölinnut kuuluvat hyvin.

Punasotka. PK

Jatkamalla eteenpäin Kivistönjärjen tienhaarasta päädytään pitkulaisten pellon reunaan. Pellon pohjoisreunasta alkaa peltoaukean läpi vielä Papinsaarentie, jonka päässä on loma-asuntoja. Tie tekee lähellä järvenrantaa ennen loma-asuntoja jyrkän vasemmalle kääntyvän mutkan. Sen jälkeen tien varressa on pieni levike, jonka kohdalta Papinsaaren kärjestä näkee Teräväisten itäpuoliselle vesialueelle. Paikalta on nähtävissä vesilintuja aina kun järvi on jäätön.

TYYPPILAJIT Haapana, sinisorsa, punasotka, tukkasotka, silkkiuikku, härkälintu, kaulushaikara, ruskosuohaukka, nokikana

MUITA LAJEJA Harmaasorsa, luhtakana, luhtahuitti, pikkutikka, satakieli, kultarinta, rytikerttunen, rastaskerttunen, pyrstötiainen, kukankeittäjä

HARVINAISUUKSIA Jalohaikara, pikkuhuitti, viiksitimali

Katselupaikkoja

Kivistönjärki: N 6775300 E 414960 ja N 61°06,189' E 25°25,349'

Papinsaaren kärki (Lehtoniemi): N 6776295 E 415630 ja N 61°06,732' E 25°26,066'

PK

Kutajärvi

Hollolan kirkonkylän kaakkoispuolella sijaitseva Kutajärvi on Päijät-Hämeen tunnetuimpia ja pisimpään seurattuja lintupaikkoja. Aktiivinen retkeily alkoi Kutajärvellä jo 1960-luvulla. Järvi on tarjonnut lintuharrastajille lukuisia mieleen painuneita elämyksiä.

Kutajärvi on vuosien saatossa muuttunut ehkä enemmän kuin yksikään toinen maakunnan linturetkikohteista: laitumina käytetyt ranta-alueet ovat pajuttuneet, pensaikot ja puusto ovat sulkeneet rantamaisemaa ja vesikasvillisuuskin on vähentynyt. Linnustokaan ei ole entisen veroinen, mutta järvi tarjoaa silti paljon nähtävää varsinkin jäidenlähden aikoihin, jolloin sinne kerääntyy runsaasti vesi-

lintuja. Lisää katseltavaa löytyy ympäristön pelloilta, jotka houkuttelevat lintuja myös syksyisin.

Kutajärvi on entinen Vesijärven salmi, joka on kouroutunut eroon muusta järvestä luultavasti 1600-luvulla tehdyssä pinnanlaskussa. Esi-isien töistä ovat muistona järveä reunustavat alavat pellot sekä Kutajärven ja Laasonpohjan välinen suo. Koko Kutajärvi on luonnonsuojelualuetta, johon vesialueen lisäksi kuuluvat tulvavesien ruokkimat pohjoispään rehevät rantametsät.

Linnusto

Kutajärven lintuelo on maakunnan muiden lintuvesien tavoin vilkkainta kevätmuuton aikaan, jolloin järvelle kerääntyy runsaasti silkkiuikkuja ja muita vesilintuja. Niitä säestävät naurulokki, pääskyt ja myöhemmin keväällä pikkulokki ja kalatiira. Silkkiuikun,

Taivaanvuohi. EL

Kaulusbaikara. PK

punasotkan ja uivelon muutoaikaisena lepäilypaikkana Kutajärvi on maakunnan huippua. Toisinaan kuikkiakin on tavattu muutamia kymmeniä kerrallaan. Helposti havaitaviin lintuihin lukeutuvat keväisin myös kaulusbaikara, kurki, ruskosuohaukka, nuolihaukka ja sääksi.

Kevätmuuttokauden jälkeen järvi tuntuu hiljenevän. Pesivä linnusto on monipuolinen, mutta linnut pesivät hajallaan, eikä niitä näy keväiseen malliin. Pesimälajistoon kuuluvat esimerkiksi haapana, punasotka, tukkasotka, nokikana ja luhtakana. Kurkipareja järvelle mahtuu viisi ja laulujoutseniakin kolme paria. Alkukesästä yölaulajien konserttia ylläpitävät ruovikoiden ruoko- ja rytikertuset sekä rantametsien useat satakielikoiraat.

Syksyisin järven vesilinnusto on vaihtelevaa. Telkkä, sinisorsa, tavi ja haapana kuuluvat peruslajeihin.

Kutajärvi on suuresti vähentyneen punasotkan merkittävä levähdysalue. PK

Lokakuussa niiden seuraan liittyvät uivelo, tukkasotka, isokoskelo sekä laulujoutsen. Viimeiset joutsenet jättävät järven vasta talventulon pakottamana.

Saapumisohje ja havainnointi

Lahdesta Suomatkan pelloille on järvenrantareittiä noin 11,5 km ja Kutajärven lintutornin parkkipaikalle runsaat 15,5 km. Lahden keskustasta järvenrantareitti lähtee vanhan linja-autoaseman ja museon (kartanon) välistä lähtevää Kartanonkatua, joka jatkuu Hollolaan johtavalle Jalkarannantielle–Rantatielle (2956). Hollolan Salpakankaalta Kutajärven lintutorin parkkipaikalle tullaan joko Messilän tai Vesalan kautta. Matkaa on noin 12 km.

Lahdesta päin tullessa on hyvä katsastaa ensimmäisenä Rantatietä reunustavat Suomatkan pellot. Lintuja on erityisesti tulvalätäköillä ja syksyisin sänkipelloilla, jotka kelpaavat ruokailupaikaksi mm. järvellä yöpyneille valkopsokihanhille. Ruisrääkkä on kesäaikaan peltoaukean vakiolintuja.

Peltoaukean keskeltä kääntyy kapea hiekkatie järven rannalla sijaitsevalle Sarvikuutin kesämökki-alueelle. Mökkialueen saunarannassa on lintujen tarkkailuun sopiva laitur, jossa lintuyhdistyksen jä-

Jalohaikara. PK

TYYPPILAJIT Haapana, punasotka, uivelo, kaulushaikara, ruskosuo-haukka, sääksi, luhtakana, ruokokerttunen, pajusirkku

MUITA LAJEJA Harmaasorsa, pikkutikka, satakieli, kultarinta, mustapääkerttu, sirittäjä

HARVINAISUUKSIA Pikku-uikku, jalohaikara, haarahaukka, arosuohaukka, punajalkahaukka, liejukana, pikkuhuitti, kääpiöhuitti, lampi-viklo, heinäkurppa, mustatiira, valkosiipiitiira, isolokki, turturikyhyky, kuningaskalastaja, tunturikiuru, mustaleppälintu, viiksitimali, viitaiainen

Auto- ja katselupaikkoja

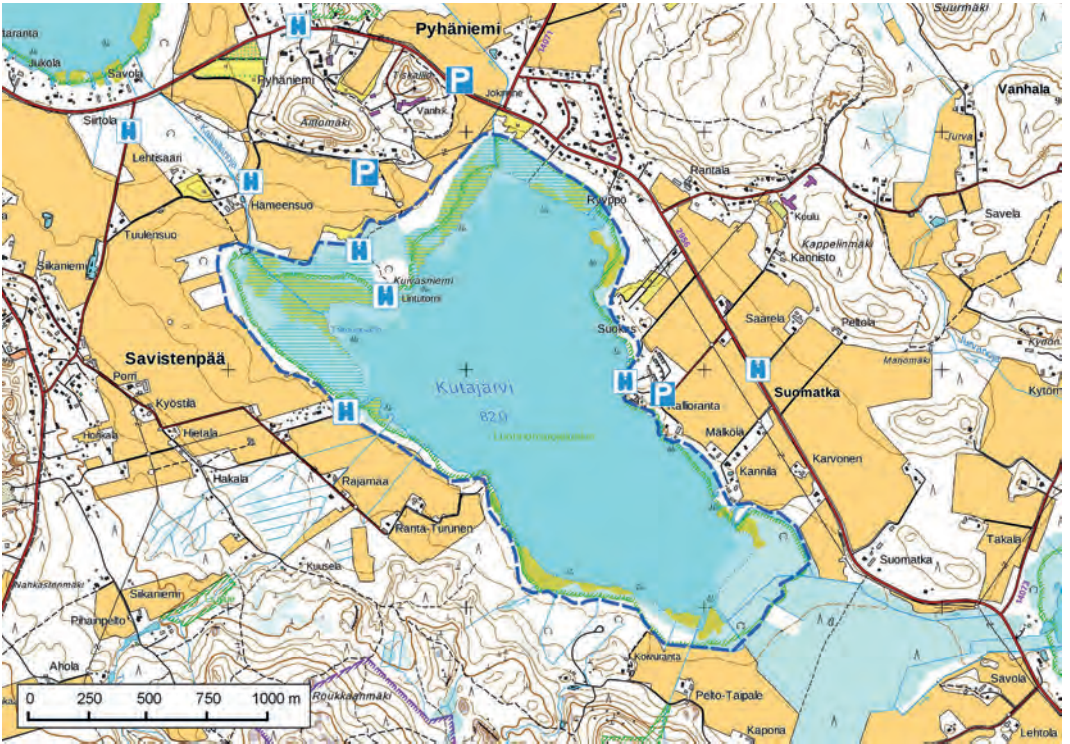
Rantatie: N 6769194 E 417927 ja N 61°02,938' E 25°28,807'

Mäentaustantie: N 6768867 E 417612 ja N 61°02,758' E 25°28,466'

Sarvikuutti: N 6767886 E 418832 ja N 61° 2,245' E 25° 29,845'

Lintutorni: N 6768320 E 417690 ja N 61°02,465' E 25°28,567'

Savistenpään ranta: N 6767825 E 417505 ja N 61°02,196' E 25°28,373'

senillä on lupa käydä. Hyvä on kuitenkin muistaa, että laituri on saunavuorojen aikana varattu uima-reille ja autokin on turhan häiriön välttämiseksi syytä jättää mökkialueen portin pieleen ensimmäisille vapaille parkkipaikoille.

Muulloin kuin kevätsulien aikaan järven linnut näkee parhaiten pohjoisrannan niemessä olevasta metallirakenteisesta lintutornista. Tornille johtaa pellonreunaa myötäilevä, rantalehdon läpi vievä 700 metrin mittainen luontopolkureitti. Polku alkaa Mäentaustantien päässä olevalta pieneltä pysäköintialueelta. Polun alkuun pääsee myös Rantatien

Päijät-Hämeen ensimmäiset viiksitimalit pesivät Kutajärvellä kesällä 1991. El

varrella olevalta pysäköintipaikalta pellon reunan ulkoilutietä seuraamalla. Reitti on toteutettu osan matkaa pitkospuina ja se on käyttökelpoinen ympäri vuoden. Lintutornista näkee lähes koko järven. Kävelymatkalla voi kesäisin kuulostella lehtojen lintuja, joita on tarjolla edustava valikoima. Reitin varrelle on pystytetty toinenkin lintujenkatse-lupaikka, ”länsipään lava”, joka on jäänyt puuston katveeseen, mutta soveltuu hyvin kosteikkoalueen yölintujen kuunteluun.

Kutajärven ympäristössä on kesäisin runsaasti yölaulajia. Parhaita kuuntelupaikkoja ovat Pyhäniemen kartanon tienoo sekä Kutajärven lasku-
jan varsi.

Rastaskerttunen. PK

Laasonpohja

Messilän venesataman länsipuolella sijaitseva Laasonpohja on Vesijärven eteläosan lintulahdista ehkäpä tunnetuin. Hollolan kirkolle vievä Rantatie myötäilee Laasonpohjan etelärantaa, mutta tiheä rantametsä ja rantoja reunustavat ruovikot peittävät näkymät vesialueelle lähes kokonaan. Muutamasta paikasta lintujen tarkkailu sentään onnistuu.

Laasonpohja on toista kilometriä pitkä ja kilometrin levyinen avara Vesijärven lahti. Suurin osa siitä on avointa ulappaa, josta kasvillisuus puuttuu. Saariakin on vain yksi. Laasonpohjan rannat sitä vastoin ovat runsaskasvisia ja tarjoavat pesimäympäristön monipuoliselle kosteikkolinnustolle. Lahden rantoja kattaa vaihtelevan levyinen kasvusto sokkeloista järviruovikkoa. Ruovikoiden ja rannan välissä on upottavia ruoko- ja osmankäämiluhtia. Kuivan maan puolella rantoja reunustaa koivikko, joka sekini tulvi keväisin. Märkimmissä paikoissa on kasvistoltaan edustavia tervaleppäluhtia.

Lahden perukassa on muutama asuintalo ja loma-asunto, joiden pihamaat katkaisevat yhtenäisen rantametsän. Asutusta on myös pohjoisrannan niemessä. Muualla rannat ovat säilyneen luonnontilai-

sina, joskaan rantapuusto ei ole kaikkialla säästynyt hakkuilta. Pohjoisosassa oleva Häyhönsalmi on hieman erityyppinen kuin muu alue, mutta ruovikoinen sekini. Salmen yli kulkee vuosituuhannen alussa rakennettu Häyhön saareen vievä pengertie. Laasonpohjan perukka rauhoitettiin samoihin aikoihin luonnonsuojelualueeksi.

Laasonpohjan ympäristö on alavaa peltoa. Pellot tarjoavat ruokailupaikkoja myös kosteikkoalueen linnuille. Tiheä rantametsä peittää näkyvyyden lähelle, ja ohi kulkiessa havaintoja kirjautuu vain pelloilla ruokailevista kurjista, hanhista ja sorsista.

Linnusto

Laasonpohjan linnusto on vesilintu- ja ruovikkolintuvaltoista. Silkkiiukun pesimäpaikkana lahti on Vesijärven eteläosien tärkein. Uikkujen lukumäärä on hiipunut muutaman vuosikymmenen takaisesta huipusta, mutta lahden etelärannan yhdyskunta käsittää edelleen kymmeniä pareja. Silkkiiukku on runsain vesilintu myös Häyhön salmessa. Vesilinnustoon kuuluvat lisäksi uhanalaiseksi taantuneet lajit nokikana, haapana ja punasotka. Niiden vähät pesimäpaikat jakautuvat eri puolille aluetta ja muuttoaikaiset kerääntymätkin jäävät pieniksi. Pesimälinnuston tuorein tulokas on meriharakka.

Ruovikoiden linnusto on monipuolisin etelärannalla, jossa kasvustoa on leveämmin kuin muilla rannoilla. Ruovikon vakioasukkeja ovat ruokokerttunen ja pajusirkun lisäksi kaulushaikara ja rytikerttunen. Samat lajit pesivät myös Häyhönsalmessa. Rantametsien linnustoon kuuluvat mustapääkerttu, kultarinta ja pikkutikka, jotka useimmiten on tavattu peltoalueen kohdalta etelärannan metsästä. Toisinaan paikalla on vihellellyt myös kuhankeittäjä. Valkoselkätikkakin on havaittu pesimäaikana.

Syyspuolella lahdella on hiljaisempaa. Muutolta pudottautuneita vesilintuparvia lepäilee toisinaan selkäviedellä. Lintuelo vilkastuu loppusyksyllä, kun isokoskeloparvet saapuvat lahdelle kalastelemaan. Suurimmissa parvissa on ollut parituhattakin lintua. Laasonpohjan eteläpuolinen peltoalue on viime syksynä ollut valkuposkivanhan suosiossa.

Saapumisohje ja havainnointi

Laaso on Lahdesta ja Hollolan Salpakankaalta tultaessa matkan varrella Hollolan kirkonkylän lintupaikoille Kutajärvelle ja Kirkonselälle. Lahdesta on 7,5 km Laason läntisimpään havaintopisteeseen Messilän satamaan. Kaupungin keskustasta lähdetään vanhan linja-autoaseman ja museon (kartanon) välistä Kartanonkadulle, joka jatkuu Hollolaan johtavalle Jalkarannantielle–Rantatielle (2956). Hollolan kuntakeskuksen Salpakankaan länsiosassa valtatie 12:sta alkava Messiläntie tuo suoraan sataman kohdalle. Satamassa on pysäköinti autoille.

Laasonpohjan rannoilla on vain muutama helposti saavutettava, lintujentarkkailuun sopiva kohde. Messilän sataman aallonmurtajalla voi tarkkailla Laasonpohjan suulla ja sataman edustalla oleskelevia lintuja. Perukkaan näkee paremmin sataman länsipuolella olevasta niemestä, jossa kaukoputki kuitenkin on lähes välttämätön, sillä aivan lähellä ei yleensä ole kuin

Nokikanan pesä. El

Haapana. PK

muutama silkkiuikku. Auton voi jättää Rantatien varrella olevalle levikkeelle.

Messilän itäisimmän laskettelurinteen kohdalla oleva leveä ruovikkoalue on ”pakollinen” yölaulajien kuuntelupaikka, joka on tarjonnut monta yllätystä, kuten maakunnan ensimmäisen rastaskerttusen ja ruokosirkkalinnun. Lintujen kuulosteleminen onnistuu tieltä käsin. Tienvarren levikkeeltä on myös näkymä ruovikkoalueelle.

Lähellä lahden perukkaa oleva Tiirismaan kylän entinen veneranta sopii vesilintujen havainnointiin – parhaiten polkupyörällä liikkuville, sillä autolle ei ole pysäköintipaikkaa.

Pohjoisrannan hyvälle lintupaikalle Häyhönsalmeen pääsee kääntymällä Rantatieltä Hersalantielle, jota jatketaan kilometri kunnes peltoalue loppuu. Pellonreunasta jatketaan itään kapeaa hiekkatietä (Kylä-Hersalantie). 800 metrin päässä ennen asuintaloja käännetään vasemmalle. Puolen kilometrin päässä pellolla alkaa Häyhöntie, joka päättyy Häyhön saareen. Häyhöntie on yksityistie. Auton jättäminen ensimmäiselle tienvarren levikkeelle lähelle rantaa on suotavaa. Lintuja voi tarkkailla salmen pengertieltä.

TYYPPILAJIT Punasotka, isokoskelo, silkkiuikku, nokikana, ruokokerttunen, pajusirkku

MUITA LAJEJA Haapana, tukkasotka, kaulushaikara, harmaahaikara, ruskosuohaukka, pikkutikka, rytikerttunen, rastaskerttunen

HARVINAISUUKSIA Mandariinisorsa, haarahaukka, pikkuhuitti, isolokki, turturikyhykky, kuningaskalastaja, ruokosirkkalintu, viiksitimali, pussitiainen

Katselupaikkoja

Messilän satama: N 6765953 E 422410 ja N 61°01,247' E 25°33,865'

Messilän niemi: N 6765997 E 422116 ja N 61°01,268' E 25°33,538'

Tiirismaan kylän veneranta: N 6766533 E 420645 ja N 61°01,539' E 25°31,893'

Häyhönsalmi: N 6767735 E 422104 ja N 61°02,203' E 25°33,482'

Lahdenpohja keväällä. El

Laitialanselkä

Laitialanselkä on Vesijärven länteen työntyvä, pari kilometriä leveä ja yli viiden kilometrin pituinen lahti. Sen pohjoispuolella oleva Laitialan niemi on suosittu linturetkikohde. Laitialanselkä sijaitsee Päijänteeltä tulevien vesilintujen ja kahlaajien muuttoreitillä. Muuttoa on helpoin seurata selän länsirannalta.

Laitialanselän länsipäässä on luonnonsuojelualueena rauhoitettu lintuvesialue (Lahdenpohja) ja pohjoisrannalla reheviä, lintuvesityypisiä poukamia. Niitä kaikkia luonnehtii leveähkö järviruokokasvusto ja vaihtelevan levyiset rantaluhdat. Kauempana rannasta on alavia peltoja ja Lahdenpohjan pohjoisrannalla myös metsää. Selän eteläranta on karumpaa metsärantaa, ja ruovikkoja on vähemmän kuin pohjoisrannalla. Useimpina keväänä jäät niittävät suurimman osan etelärannan ruovikoista. Linnuillekaan ne eivät tarjoa pesimäpaikkoja samalla tavoin kuin länsiranta ja pohjoisrannan poukamat.

Laitialanselkä on lähes viidentoista neliökilometrin laajuinen, mutta koko vesialue on saaretonta ulap-

paa; saaria on vain muutama, nekin pieniä, puustoisia ja aivan mannerrannan tuntumassa. Lintuluotoja ei ole ollenkaan.

Laitialanselän rannoilla on runsaasti loma-asuntoja. Etelärantaa on rakennettu usean kilometrin pituudelta. Muille rannoille on hankala päästä, eikä niiltä useinkaan ole näkymiä selkävedelle. Pohjoisrannalla lintujen tarkkailuun parhaiten sopivat niemenkärjet ovat yksityiskäytössä. Havainnointi onnistuu vain muutamasta paikasta. Länsirannalle pystytetty lintutorni helpottaa selän läntisen osan tarkkailua.

Linnusto

Laitialanselän linnustoa luonnehtivat kosteikkolinnut ja selkävesillä viihtyvät lajit. Länsipäässä ja pohjoisrannalla pesii monipuolinen vesi- ja ruovikkolinnusto. Selkävesi on kalansyöjälintujen valtakuntaa, jossa käyvät kalastelemassa silkkiuikut, lokkilinnut sekä keskikesästä alkaen merimetso. Myöhään syksyllä lajistoon liittyy isokoskelo, parhaimmillaan jopa tuhatpäisenä parvena.

Ruovikkoisten poukamien runsaimpia lintuja ovat silkkiuikku, sinisorsa, telkkä, ruokokerttunen ja pajusirkku. Uhanalaisista vesilinnuista tavataan haapa-

na, puna- ja tukkasotka sekä nokikana. Myös laulujoutsen, kurki, kaulushaikara ja ruskosuohaukka kuuluvat pesimälajistoon. Parhaita paikkoja kosteikkolajien tarkkailuun ovat Lahdenpohjan perukka ja pohjoisrannalla Pataluodonpohja.

Lintujen muuttoa on seurattu Lahdenpohjan tornista, josta on hyvä näkyvyys selälle. Keväällä tornin edustalla lepäilee vesilintuja ja pieniä määriä kahlaajia. Näkyvä syysmuutto alkaa jo heinäkuussa, jolloin tornista on parhaimmillaan nähty satamäärin muuttavia suosirrejä, punakuireja ja mustalintukoiraista. Syyskuussa paikan ohittavat haapanoiden ja jouhisorsien parvet, syys-lokakuun vaihteessa ovat vuorossa valkoposkihanhet. Isokoskelot saapuvat useimmiten vasta marraskuussa. Selkäviedellä ruokailevia parvia näkyy jäättilanteen salliessa vielä pitkin joulukuuta. Selkä hiljenee vasta järven jäätyessä, vain varikset ja korpit jäävät kärkkymään pilkkionkijoiden jälle jättämiä kalansinttejä. Pian on taas uusi kevät, josta tuovat viestin varhaisimmat harmaalokit viikoja ennen jäidenlähtöä.

Saapumisohje ja havainnointi

Laitialanselän lintupaikoille ajetaan samaa reittiä kuin Teräväisiin, suoraan Lahdesta ja Hollolan Salpakankaalta tultaessa valtatie 12:ta (Tampereentie) Sairakkalaan, jossa käännyttään pohjoiseen Mankiventielle (3173). Sopivia lintujentarkkailupaikkoja on Laitialanselän rannalla harvakseltaan. Kaikki ovat yleisessä käytössä olevia rantoja, joille pääsee tietä pitkin. Lahdenpohjan matala, metallirakenteinen torni on järvenrannassa perukan pienen pellon kohdalla. Matkaa kertyy vt 12:lta Mankiventietä pitkin 9,5 km. Torni näkyy tielle. Auto jätetään parkkipaikalle asfalttitiien länsipuolelle Vatajantien alussa olevan tiilisen sähkömuuntajan viereen. Kävelymatkaa tornille on 200 metriä.

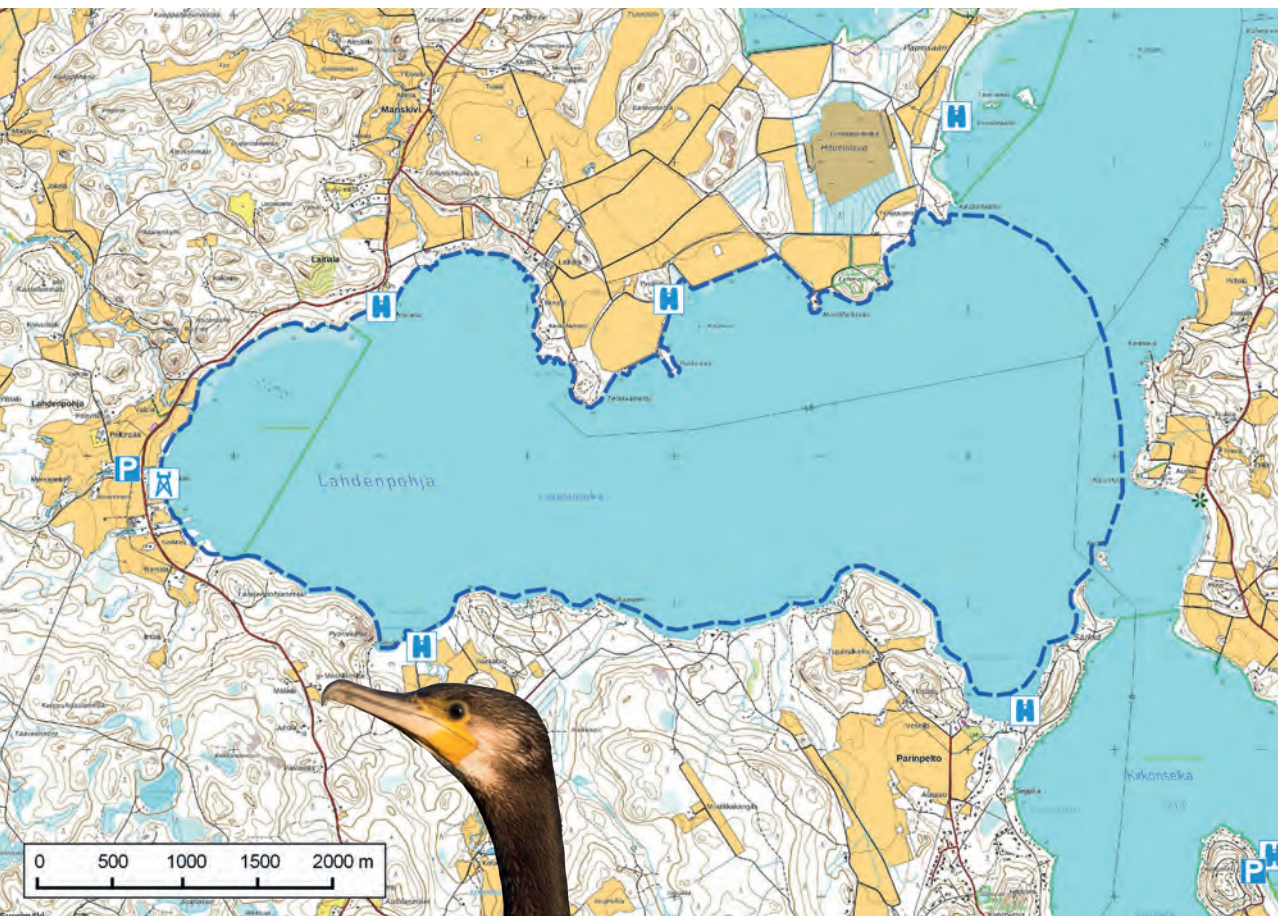
Laitialan uimarannan löytää jatkamalla lintutornin kohdalta Mankiventietä pohjoiseen runsaat kaksi kilometriä. Uimarannan tienviitta on vasemmalla jyrkän mutkan kohdalla.

Laitialan niemessä on useita hyviä lintulahtia (mm. Teräväisten ja Kailanpohjan MAALI-alueet) ja laaja, lintujen suosima peltoalue. Pataluodonpohjalle pää-

Valkoposkihanhet. PK

Talkeoporukkaa Lahdenpohjan kunnostustöissä kesällä 2011. El

Merimetso. PK

see kääntymällä Manskiventieltä Laitialantielle (600 m pohjoiseen uimarannan kohdalta) ja jatkamalla sitä pitkin runsaan kilometrin, kunnes tie tulee laajan peltoalueen reunaan. Pellon reunassa käännetään oikealle. Pataluodonpohjaa reunustaa pengertie, jota pitkin lintuja on helppo tarkkailla. Pelloilla liikkuu maatalouskoneita, joten auto on aina syytä jättää tien sivuun niin, ettei se häiritse muuta liikennettä.

Etelärannan katselupaikoista läntisempi on Hammonjoen suulla. Sinne kuljetaan kääntymällä Uskilan ja Manskiventien yhdistävältä Isomylyntieltä pohjoiseen Hammontielle. Ranta on kolmen kilometrin päässä. Mutkitteleva ajoreitti kannattaa tarkistaa kartalta. Itäisempi katselupaikka on Parinpellon venevalkama, jonne mennään Hollolan kirkon itäpuolelta alkavaa Särkängentietä pitkin. 1,6 kilometrin päässä erkanee länteen Rafaelinraitti. Seuraavasta tienhaarasta käännetään vasemmalle ja heti sen jälkeen rantaan oikealle.

TYYPPILAJIT Laulujoutsen, haapana, isokoskelo, merimetso, kaulushaikara, ruskosuohaukka, kalalokki

MUITA LAJEJA Valkoposkihanhi, jouhisorsa, mustalintu, kaakkuri, kuikka, punakuiri, suosirri

HARVINAISUUKSIA Jääkuikka, pikku-uikku, suula, jalohaikara, haarahaukka, pikkuhuitti, rantakurvi, heinäkurppa, leveäpyrstökihi, pikkukajava, sinipyrstö, taigauunilintu

Katselupaikkoja

Lahdenpohjan tornin pysäköinti: N 6772861 E 409313 ja N 61°04,799' E 25°19,135'

Lahdenpohjan torni: N 6772789 E 409502 ja N 61°04,763' E 25°19,348'

Laitialan uimaranta: N 6773972 E 411058 ja N 61°05,421' E 25°21,045'

Pataluodonpohja: N 6774053 E 412983 ja N 61°05,491' E 25°23,182'

Hammonpohja: N 6771759 E 411233 ja 61° 04,232' E 25° 21,301'

Parinpellon veneranta: N 6771244 E 415382 ja 61° 04,009' E 25° 25,925'

Kivistönkärki, ks. Teräväiset; Kutajoen veneranta: ks. Kirkonselkä; Laitialan pellot, ks. Kailanpohja.

Luhdantausta

PKO

Luhdantaustan lintupaikka koostuu Luhdanjoen varren luhtaniittyjen, peltojen, hetteisten tulvakoivikoiden ja jokea reunustavien kuusikoiden muodostamasta kokonaisuudesta. Murroskalliolaaksossa kapeana kiemurteleva joki tulvii keväisin ja runsassateisina syksyinä. Tulvat houkuttelevat muuttajia pysähtymään. Joskus harvoin vesi nousee kesällä uomastaan, jolloin linnut voivat kärsiä pesätappioita.

Parhaat lintupaikat sijaitsevat Orimattilan ja Hollolan rajalla Vähäluhdan ja Hollolan Iso-luhdan alueella. Rannalta näkee kuitenkin vain osan jokialueesta ja monesti näillä paikoilla tehdään vain lyhyitä pysähdyksiä. Luhdantausta sopii kuitenkin myös kokonaisvaltaiseen retkeilyyn ja luonossa liikkumiseen.

Linnusto

Vähäluhdan lintuja voi havainnoida Helsingintien varressa oikoradan sillan kupeessa. Kevättulvan aikaan alueella levähtää puolisukelajajorsia. Kesällä alueella kannattaa pysähtyä kuuntelemaan yölaulajia.

Isoluhdalla näkee keväisin puolisukelajajorsia, laulujoutsenia ja metsähanhia. Varo kuitenkin säilyttämässä tulvalla lepäileviä vesilintuja. Alkukesästä Isoluhta on takuvarma paikka kuulla sirkkalintuja ja ruisräkkiä.

Tuohijärvenkalliolla surisee alkukesän öinä kehääjä. Sitä voi kuulostella helpoiten Vanhalta Helsingintieltä Tankansuon kohdalla.

Tulva-aikaan huhti–toukokuussa Luhdantaustan alueella voi harrastaa melontaa, kesällä pyöräilyä ja talvella hiihtoa. Melontaretken voi aloittaa Luhtikylästä kala-altaan luota ja edetä myötävirtaan Lahteen Luhdanjoen tornille asti. Taatusti erilaisella linturet-kellä näkee vesilintuja ja kahlaajia ja kuulee metsästä kantaautuvan linnunlaulun. Hiiri- ja nuolihaukat ovat jokivarressa usein näkyvillä. Kesällä joki kasvaa lähes umpeen eikä melonta enää onnistu. Alkukesällä kapeassa uomassa melominen voi myös hajottaa vesilintupoikueita.

Joen länsipuolen kuusikoita halkovat metsäautotiet soveltuvat pyöräretkikohteiksi. Rauhallisesti pyöräillessä metsästä voi kuulla idänuunilinnun tai pikkusiepon laulun. Runsaslumisina talvina Luhdantaustan pelloilla ja luhdalla kiertää idyllinen hiihtolatu. Hiihtoretken lomassa voi nähdä pikkukäpylintuja ja joinakin vuosina myös taviokuurnia.

Saapumisohje

Luhdantaustan alue sijaitsee Hollolan ja Orimattilan rajamailla, Vanhan Helsingintien (140) tuntumassa. Lahdesta on Isoluhtaan matkaan 12 km ja Vähäluh-taan 14 km. Isoluhtaan tultaessa auton voi pysäköidä Vähä-Mäkelän tilan notkopellon läpi kulkevan ojan eteläpuolelle. Metsän laidassa, joen suuntaan lähtee lyhyt ja lähes huomaamaton peltotien pisto, johon voi jättää auton. Tästä kannattaa kävellä jonkin matkaa kohti joen rantaa. Varo Vanhan Helsingintien liikennettä pois lähtiessä.

Vähäluhdan kohdalla auto kannattaa pysäköidä rautatiesillan alle.

TYYPPILAJIT tavi, lapasorsa, ruisräikkä, taivaanvuohi, harmaapäätikka, niittykirvinen, keltävästäräkki, pensassirkkalintu, viitasirkkalintu, punavarpunen

MUITA LAJEJA laulujoutsen, metsähani, jouhisorsa, heinätavi, teeri, metso, harmaahaikara, mehiläishaukka, viirupöllö, harmaapäätikka

Harmaahaikara. PK

Autopaikkoja

Vähälä: N 6751018 E 419076 ja N 60° 53,165' E 25° 30,542'

Isoluhta: N 6752584 E 420129 ja N 60° 54,021' E 25° 31,667'

Suojelumetsät ovat oivallista ympäristöä pyylle. SS

Paimelan suojelumetsät

Viiden lähekkäisen suojelumetsän ketju Paimelassa tarjoaa edustavan valikoiman elinympäristöjä useille metsälintulajeille. Metsiköiden läheisyys hyödyttää lintujen lisäksi muuta vanhan metsän eliöstöä, joka pääsee siirtymään ja levittäytymään alueiden välillä.

Paimelan suojelumetsien luonnontilaisuutta voi ihailla keväästä myöhäissyksyn ja talvella-kin, jos lumisuus ei liiaksi hankaloita kulkua. Jo yksittäisessäkin suojelualuerajauksessa metsätyypit ovat vaihtelevia, mikä tuo mielenkiintoa linturetkeen, vaikka tutustuisi vain osaan kokonaisuudesta.

Keväällä läntisimmässä rajauksessa, Kullerolehdossa pääsee nauttimaan linnunlaulun lisäksi alueen parhaasta kukkaloistosta vuokkojen värittäessä metsän pohjaa. Metsissä ei ole juuri selviä polkureittejä Kullerolehtoa lukuun ottamatta, joten kartta on hyvä olla matkassa.

Itäisemmissä ja pohjoisissa rajauksissa on havupuiden vallitsevia osia varjoisista kuusikoista kiviin männiköihin, mutta täälläkin on lehtoja, joissa kasvaa paljon lehtipuita. Ojavallanmäen rajauksen itäreunassa, pysäköintilevennyksen kohdalla on purehto, joka myös tuo oman lisänsä linturetken laji-

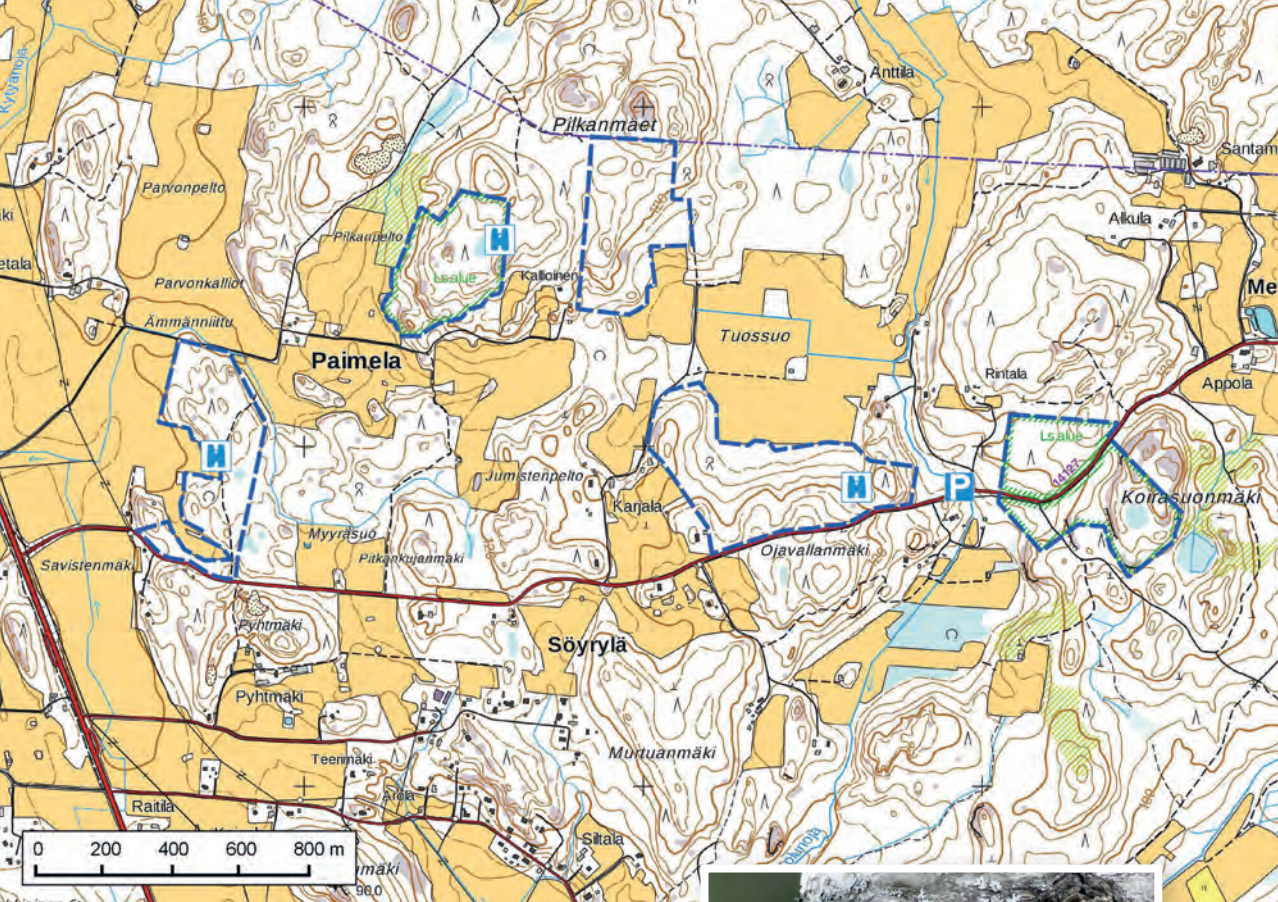
listaan, samoin metsiköiden väliset pellot reunavyöhykkeineen.

Linnusto

Kullerolehdossa voi toisinaan laulella pikkusieppo, jonka laatuvaatimukset täyttyvät myös muissa suojelualan osissa. Tikoille on monin paikoin sopivaa lahoppua, jota nakutella. Suojelualueella on tavattu kaikki tikkalajimme. Ainakin palokärki ja harmaa-päätikka ovat käpytikan ohella vakituisia pesijöitä, todennäköisesti myös pikkutikka.

Ojavallanmäen itäpuolen puronvarsilehto MAA-LI-rajauksen ulkopuolella on lehtolintujen suosikkipaikka, jossa viihtyy ennen kaikkea mustapääkerttu. Kultarinnankin voi kuulla tiheiköstä.

Elinympäristöjen laadun perusteella pyy on helppo arvata suojelumetsien vakioasukkaaksi, sen sijaan havainnot muista metsäkanalinnuista ovat satunnaisia.

Vanhassa metsässä kulkija voi silloin tällöin osua pöllön kohdalle, Paimelassa todennäköisimmät lajit ovat varpus-, lehto- tai viirupöllö.

Retkeily ja saapumisohje

Pesimäaikana Paimelan metsissä tulee liikkua huomaavaisesti, sillä pesiviä lintuja on melko tiiviisti pienellä alueella. Evästaukopaikoilla on hyvä tarkkailla varoittelevia lintuja, jottei pitkä paikallaolo vaaranna lintujen pesintää.

Lahdesta Paimelan suojelumetsiin tullaan vt 24:ää, jolta käännetään runsaan 13 km:n jälkeen Metsäkulmantielle. Metsäkokonaisuuden läntisimmän pisteen Kullerolehdon kohdalle on risteyksestä vain 0,5 km ja Ojavallanmäen läheiselle tienvennyksen auto-paikalle 3 km. Pelkästään Kullerolehtoon mentäessä auton jättämiseen sopiva paikka voi löytyä läheisen soranottopaikan kohdalta, mutta on varmistettava, ettei pysäköity auto haittaa muuta toimintaa ja Metsäkulmantien liikennettä.

Pilkanmäille suoraan mentäessä ei käännyttä Metsäkulmantielle, vaan vasta seuraavasta risteyksestä kapealle Leppälähteentielle. Autopaikka löytyy vaikkapa sorakuopan luota 1,9 km:n päästä.

Harmaapäätikka. PK

TYYPILAJIT Pyy, harmaapäätikka, palokärki, peukaloinen, mustapääkerttu, sirittäjä, pikkusieppo, yrstötäinen, hömötäinen

MUITA LAJEJA Metso, varpuspöllö, lehtopöllö, viirupöllö, pikkutikka, pohjantikka, idänuunilintu

Autopaikka

Ojavallantien autolevennyks: N 6773873 E 429941 ja N 61° 5,597' E 25° 42,049'

Kurki. PK

Sairakkalanjärvi

Monet lintuvedet ovat muuttuneet suuresti viime vuosikymmeninä avoimien rantaluh-tien pensoituttua umpeen. Parinkymmenen kilometrin päässä Lahdesta sijaitsevan Sairakkalanjärven maisema ei sitä vastoin ole juuri muuttunut. Järven rantanevat ovat säilyneet miltei puuttomina ja tarjoavat pesimäpaikan usealle kuoviparillekin. Tulvivat rannat vetävät kevätmuuton aikaan puoleensa kahlaajia.

Tampereentien pohjoispuolella sijaitseva Sairakkalanjärvi on vähäjärvisen Länsi-Hollolan suurin järvi. Runsaan 50 hehtaarin laajuinen suorantainen järvi on muodostunut Salpausselän reunalle. Järveä ympäröivät kauniisti kumpuilevat pellot, jotka ulottuvat pohjoispuolella rantaan asti. Muita rantoja reunustavat soistuneet metsät. Sairakkalanjärven pintaa on laskettu 1900-luvun alkupuolella ehkä metrin verran. Muistona tästä ovat leveät rantanevat, jotka ulottuvat parhaimmillaan parinsadan metrin päähän avovedestä, sekä järven luoteispuolella oleva suo, josta osa on entistä, kokonaan kuivatettua Järventaustanjärveä. Sairakkalanjärven avovesialue on parinkymmenen hehtaarin laajuinen, mutta enimmilläänkin alle metrin syvyinen. Loppukesällä avovesialueella on laajoja vita- ja palpakokasvustoja, jotka tarjoavat ruokailupaikkoja vesilinnuille.

Uivelo. SS

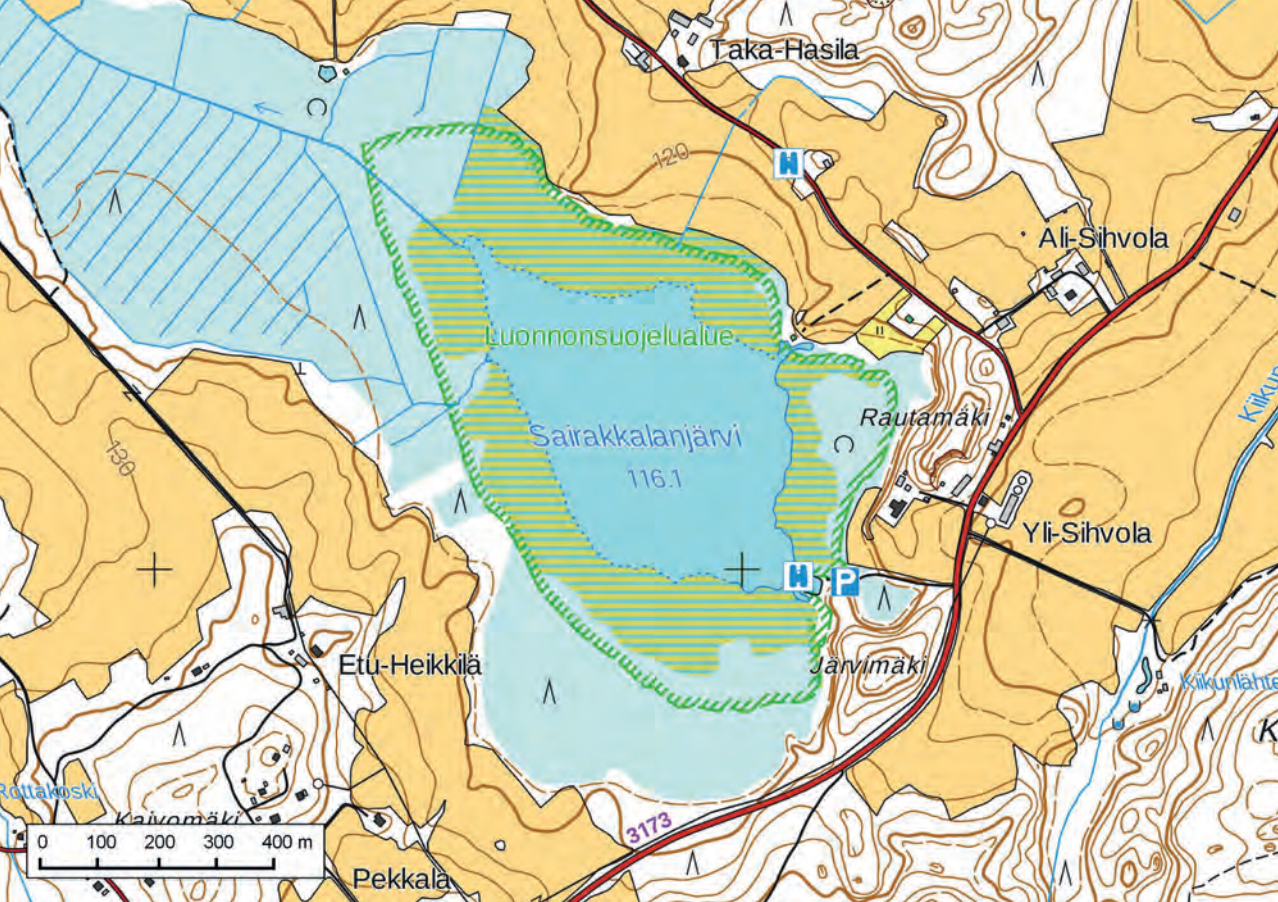
Sairakkalanjärvi on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi vuonna 2006. Laskuojan suulla oleva pohjapato on kunnostettu. Vedenpinta ei pääse kesäisin laskemaan kovin alas, mikä on taannut rantanevojen säilymisen avoimina. Pohjoisrannan pitkään jatkunut laiduntaminen on myös pitänyt rantaa avoimena. Valitettavasti rantalaidunnus on täälläkin päättynyt.

Rantasuot ovat säilyneet ilahduttavan luonnontilaisina. Itärannalle on aikanaan ruopattu pieni, nytemmin käytöstä poistunut uimapaikka ja koillisrannalla on vanha saunarakennus. Muualla on jokunen vanha oja, jotka eivät enää näy maisemassa. Järvellä ei veneillä. Paikan rauhallisuuden ovat huomanneet myös ympäröivillä pelloilla ruokailevat arktiset hanhet, jotka ovat alkaneet käyttää järveä kevätmuuton-aikaisena lepäily- ja yöpymispaikkanaan. Hanhia tavataan usein myös syksyisin.

Linnusto

Sairakkalanjärven lintuanti on parhaimmillaan keväällä ja alkukesällä. Vesilinnut ilmaantuvat huhtikuun puolella ensimmäisiin suliiin. Vesilintujen lukumäärä ei nouse korkeaksi, mutta lajivalikoima on monipuolinen. Vähälukuisista vesilinnuista esimerkiksi härkälintu, uivelo, tukkasotka ja punasotka ovat vakiovieraita heti jäidenlähdön jälkeen, harvinaistunut heinätavikin on tavattu usein. Jokunen tukkasotkapari jää järvelle pesimään, mutta muutoin pesivä vesilinnusto koostuu tavanomaisista sorsista. Muutamana viime keväänä arktiset hanhet ovat alkaneet viihtyä järvellä. Parhaimmillaan usean tuhannen yksilön parvi on kansoittanut järveä parin viikon ajan. Pääosa hanhista on metsä- ja tundrahanhia, mutta parvessa on ollut mukana myös valkuposkihania.

Toukokuun puolella rantasoille kerääntyy kahlaajia. Niiden määrät vaihtelevat tulvatilanteen mukaan. Pohjoisrannan entisellä laitumella on aina nähtävää, vähintäänkin pieni määrä liroja ja suokukkoja sekä jokunen valkoviklo. Parhaimmillaan kahlaajia voi olla useita satoja. Vuonna 1993 laidunniityltä löytyi suokukon munapesä – tietävästi viimeinen varmistettu pesintä Päijät-Hämeessä. Tavanomaisempia Sairakkalanjärven rantasoiden pesimälintuja ovat kurki ja taivaanvuohi sekä monien lintukosteikkojen pesimälajistosta jo hävinneet kuovi, töyhtöhyppä ja niitkirvinen.

Kesällä järvi vaikuttaa melko hiljaiselta: näkösällä on yleensä kurki- ja joutsenperhe, muutama vesilintu-poikue sekä rantojen päällä sudenkorentoja saalista-va nuolihaukka. Kesähavaintoja on myös luhtahuitista, kuhankeittäjästä ja pikkusiepostasta.

Syyspuolen lintuelo on hyvin vaihtelevaa. Joskus järvellä on vain muutama vesilintu, toisinaan parvi esimerkiksi haapanoita, kanadanhanhia tai isokoskeloita. Lokakuussa valkopskihanhet ja loppusyksyllä joutsenet tuovat järvelle eloa. Uiveloita, tukkasotkia ja lapasotkia nähdään silloin tällöin.

Saapumishoje ja havainnointi

Sairakkalanjärvelle pääsee Lahdesta ja Hollolan Salpakankaalta valtatie 12 pitkin. Sairakkalan risteyksestä (20 km Lahdesta) käännetään pohjoiseen Manskiventielle (3173). Kilometrin jälkeen tien vasemmalla puolella on kuusikkoinen mäki. Heti puuston loputtua kääntyy kapea hiekkatie vasemmalle. Tie vie entiselle uima paikalle, jonka luona on levike muutamalle autolle. Uima paikan penkereeltä näkee järven avovesialueelle ja itäpäähän rantasoiille. Paikalla oli muutaman vuoden ajan myös matala rakennustelineistä pysytetty torni, joka – kenties Suomen ainoa – lintutornina – tuli varastetuksi!

Toinen hyvä katselupaikka on järven pohjoispuolella Järventaustantiellä, josta avautuu kaunis näkymä järvelle. Järventaustatie haarautuu Manskiventielle kolmisensataa metriä uima paikan tien pohjoispuolella. Paras katselupaikka on pieni mäennyppylä peltojen kohdalla. Järventaustantie on kapea hiekkatie, jossa liikutaan maatalouskoneilla. Auto on aina syytä pysäköidä tien sivuun niin, ettei se häiritse muita ajoneuvoja. Järvelle on matkaa joitakin satoja metrejä, joten kaukoputkesta on apua.

TYYPPILAJIT Lauujoutsen, tukkasotka, nuolihaukka, kurki, kuovi

MUITA LAJEJA Metsähani, tundranhani, valkopskihanhi, alli, mustalintu, uivelo, suokukko, vesipääsky, mustaviklo

HARVINAISUUKSIA Pikku-uikku, lyhytnokkahanhi, mustapyrstökuri, lampiviklo, pikkukajava

Katselupaikkoja

Entinen uima paikka: N 6764982 E 409102 ja N 61°00,554' E 25°19,126'
Järventaustantie: N 6765692 E 409089 ja N 61°00,936' E 25°19,092'

Pirunpesän kalliot. El

Tiirismaa

Hollolan Tiirismaa on varmasti yksi Päijät-Hämeen näkyvimpiä linturetkikohteita. 223 metrin korkeuteen kohoava mäki on Etelä-Suomen korkein huippu, ja nousua itäpuolella sijaitsevan Vesijärven rannastakin on 140 metriä. Paikan maamerkinä seisoo vielä kaikkialle näkyvä huima TV-masto.

Hälvälän ampuradan ja Messilän kartanon välillä oleva Tiirismaan alue on runsaan kuuden neliökilometrin laajuinen, lähes rakentamattomana säilynyt metsäalue. Tiirismaa on jääne muinaisesta Svekofennidien vuoristosta, ja se on säilynyt ympäristöään korkeampana kallioperän kvartsiittipitoisuuden vuoksi.

MAALI-alueeseen kuuluu kaksi huippua, läntinen Tiirismäki ja itäinen Kartanonmäki. Molempien mäkien rinteet ovat jyrkkiä ja niille ovat tunnusomaisia rehevät, kuusivaltaiset rinnelehdot, joissa kasvaa luontaisesti myös vaahteroita ja metsälehmuksia. Kartanonmäki tosin on valjastettu laskettelukeskukseksi

si ja rinteiden puustokin on suureksi osaksi hakattu. Mäkien välissä on alavampaa, pienien suppanotkelmien kirjomaa metsämaastoa. Alueen luontokohteista tunnetuin on Pirunpesän rotkomainen, erämaisena säilynyt kalliohalkeama, joka on tutustumisen arvoisen jo pelkästään maisemansa vuoksi.

Tiirismaan metsät ovat olleet tehokkaassa talouskäytössä. Hakkuita on jatkettu viime vuosiin asti. Vanhaa, linnustollisesti arvokkainta metsää on jäljellä lähinnä Tiirismaan luonnonsuojelualueella, joka kattaa neljä erillistä kohdetta ja on pinta-alaltaan runsaat kaksisataa hehtaaria. Luonnonsuojelualueeseen kuuluu myös huipun eteläpuolella oleva Soisalmensuo. Alueella on muutama pieni pähkinälehtona tai puronvartena suojeltu alue.

Linnusto

Tiirismaan linnusto on antoisimmillaan alkukesällä. Retkelle on hyvä lähteä aamuvarhaisella, jolloin esimerkiksi pikkusiepot ja idänuunilinnut ovat varmimmin äänessä. Niitä kannattaa kuulostella vanhimmistä metsäkuvioista Tiirismaan länsiosassa, Pirunpesän

Tiirismaan kaakkoisrinnettä. El

alueella tai Kartanonmäen luoteisrinteeltä. Muita alueelle tyypillisiä vanhan metsän lintuja ovat pyy, puukiipijä, peukaloinen sekä töyhtö- ja hömötiainen. Pirunpesän alueelta voi hyvällä onnella tavata myös pohjantikan, joka on pesinytkin paikalla. Pesimäaikana alueella on tavattu lapinpöllö ja pähkinähakki.

Hakkuista toipuvien koivikkoisten rinnemetsien tyyppilintuja ovat mustapääkerttu ja sirittäjä. Ison Tiilijärven pesimälinnustoon kuuluu kuikka. Soisalmensuolta voi tavata harvinaistuneen kuovin.

Pesimäajan ulkopuolella metsäalueella on hiljaisempaa. Syksyllä tai talvisella hiihtoretkellä voi kuitenkin nähdä kaikki tiisälajimme, palokärjen, pohjantikan tai vaikkapa pyyn. Hiihtoretkellä tavoittaa toisinaan myös pienen räkättiparven, joka on jäänyt uhmaamaan talvea elleen metsästä löytyvien pihlajanmarjojen turvin.

Tiirismaa tarjoaa pesimäpaikan myös muutamalle pöllöparille. Pöllöjä kannattaa kevättalvisella yöretkellä kuulostella Hollolan kirkolle vievältä Rantatieltä tai metsäalueen pohjoisreunassa kulkevalle, entiselle laskettelurinteelle johtavalta Tiirismaantieltä. Jos onnetar on myötämielinen, äänessä voi olla lehtopöllö, viirupöllö, helmipöllö tai varpuspöllö.

Kartanonmäen laskettelurinteen huipulta on viime vuosina tarkkailtu muuttoa. Havaittu lajivalikoima on monipuolinen, esimerkiksi hanhia, vesilintuja ja petolintuja.

Saapumisohje ja retkeily

Tiirismaa sijaitsee Hollolan kuntakeskuksen eli Salpakankaan pohjoispuolella. Matkaa kuntakeskuksesta tulee lähimmälle, Keskikankaantien päässä sijaitsevalle pysäköintipaikalle 3 km. Lahden keskustasta matkaa on Hämeenlinnantien (12) kautta 8,5 km. Pysäköintipaikalta alkaa Pirunpesän luonnonsuojelualueelle vievä ulkoilureitti. Matkaa Pirunpesän rotkolle on 900 metriä. Miltei koko matka on hieno vanhaa metsää. Paikka sopii lähtöpisteeksi myös Tiirismaan huipun kiertävälle retkelle, jolle kertyy mitata reittivaihtoehtoon mukaan 4–6 km. Ainakin ensimmäisellä kerralla kannatta seurata karttaa, sillä metsäalue on melko laaja ja reitit risteilevät monin paikoin.

Toinen hyvä lähtöpaikka on Rantatien (2956) varressa Messilän laskettelurinteen alapuolella. Matkaa on Lahden keskustasta Rantatietä pitkin 8,5 km. Auton saa parkkiin laskettelukeskuksen puomin viereen

tai levikkeelle Rantatien varteen. Retki jatkuu entisen pellon reunaan pitkin Villinpelloille vievälle ulkoilureitille. Lähin vanhan metsän kohde on rinteessä oleva luonnonsuojelualue. Metsäalueen pohjoisosiin pääsee Tiirismaantien varrella olevan entisen laskettelurinteen kautta. Sopivia lähtöpaikkoja on muitakin. Tulijan on hyvä ottaa huomioon, että kaikissa lähtöpaikoissa on tilaa vain muutamille autoille.

TYYPPILAJIT Pyy, harmaapäätikka, palokärki, idänuunilintu, sirittäjä, tiltalti, pikkusieppo, puukiipijä

MUITA LAJEJA Teeri, peukaloinen, leppälintu, mustapääkerttu, töyhtötiainen, hömötiainen, taviokuurna

Autopaikkoja

Keskikankaantie: N 6763880 E 420727 ja N 61° 0,111' E 25° 32,048'

Rantatie: N 6766083 E 421380 ja N 61° 1,305' E 25° 32,718'

Entinen laskettelukeskus: N 6766140 E 419330 ja N 61° 1,311' E 25° 30,442'

Tiilijärven rinne EL

Taviokuurna. PK

Telkkä. PK

Teuronjoki ja Valkjärvi

Nykyisin Hollolan kuntaan kuuluva Hämeenkoski osuu harvoin lintujen ystävän retkireitille. Siellä on kuitenkin hyviä lintupaikkoja, joista mielenkiintoisin ja näytävinkin on Hämeenkosken taajaman läpi virtaavan Teuronjoen ympäristö. Toinen poikkeamisen arvoinen paikka on taajaman itäpuolinen Valkjärvi.

Teuronjoki saa alkunsa Pääjärvestä ja virtaa Leppälammmin, Iso-Lanon ja Pikku-Lanon kautta Hämeenkosken keskusta, jossa se muuttuu kapeaksi jokiuomaksi. Keskustien sillan luona joessa on koski, joka pysyy auki talvipakkasilla. Alempana olevien virtapaikkojen sula-alueiden määrä ja koko vaihtelevat pakkastilanteen mukaan.

Teuronjokea pääsee tarkkailemaan helposti sen vieressä kulkevilta kävelyteiltä ja lintujen lisäksi alueella voi havaita saukon jälkiä. Paikan lähistöllä on myös omakotiasutusta ja pihojen talviruokinnolla on usein vilskettä.

Valkjärvi on keskikoinen ja rannoiltaan pääosin rakennettu järvi. Muuten vähäjärvisellä seudulla se kuitenkin tarjoaa paikan havainnoida vesilintuja. Järvelle näkee hyvin luoteisosan uimarannalta.

Virtavästäräkki. PK

Linnusto

Teuronjoella talvehtii säännöllisesti sinisorsia ja koskikaroja. Koskikarat saapuvat paikalle usein jo lokakuussa ja viipyvät huhtikuulle. Toisinaan virralle jää talvea uhmaamaan vesilintuja, lähinnä telkkiä. Harvinaisimpia talvivieraita ovat olleet pikku-uikku, jaloaikara ja kuningaskalastaja. Keväällä alueella voi havaita yksittäisiä ensimmäisiä kevätmuuttajia, mutta isoja lintukeräntymiä asutuksen läheinen ja pienehkö kohde ei houkuttele.

Kesällä paikalla pesii tavanomaista lajistoa, kuten yleisimpiä vesilintuja, rantasipejää ja rehevien rantametsien laululinnuista ainakin mustapääkerttu, kultarinta ja peukaloinen. Paikalla on pitänyt reviiiriään myös harvinainen virtavästäräkki parina vuonna.

Valkjärven pesimälajistoon kuuluvat ainakin haapana, sinisorsa, telkkä ja härkälintu. Muuttoaikoina on järvellä nähty puna- ja tukkasotkia, mustalintuja, koskeloita, kuikkia, merimetsoja ja harmaahaikaroita. Rantametsissä voi keväällä ja alkukesällä havaita muun muassa peukaloisen, mustapääkertun ja sirittäjän, pihoilta kuulee kirjosiippojen ja leppälintujen laulua.

Saapumisohje ja havainnointi

Hämeenkoskelle on Lahdesta matkaa vajaat 30 km. Tampereentieltä (valtatie 12) on viitoitus Hämeenkoskelle. Risteyksestä alkaa Keskustie, jota ajetaan noin 1,7 km kunnes ylitetään Teuronjoen silta. Välittömästi sillan jälkeen on oikealla (pohjoispuolella) pysäköintipaikka, josta jo näkeekin joelle.

Pysäköintipaikalta voi jatkaa kävellen joenrantaa seurailevaa kävelytieta yläjuoksulle, aina 500 m:n päässä olevalle sillalle asti, josta näkee osittain Pikku-Lanolle. Pysäköintipaikan eteläpuolelta voi sillalta kiikaroida lisää kosken alajuoksua ja halutessaan jatkaa itään noin 400 m ja kääntyä Teuronpolulle (viitta Pappilan päiväkotii) ja kulkea edelleen tien päästä alkavaa ulkoilupolkua reilut 100 m, jolloin päästään Teuronjoen ylittävälle kävelysillalle.

Valkjärven uimarannalle päästään palaamalla puoli kilometriä takaisin Lahden suuntaan ja kääntymällä vasemmalle Asikkalantielle ja heti seuraavasta risteyksestä oikealle Kaunkorventielle. 600 m:n jälkeen uimaranta on oikealle puolella.

Västaräkki. PK

TYYPILLINTUJA Sinisorsa, telkkä, rantasipi, västaräkki, koskikara, mustarastas, tikli

MUITA LAJEJA Haapana, punasotka, harmaahaikara, kuikka, meriharakka, harmaapäätikka, pikkutikka, sirittäjä, pyrstötiainen, nokkavarpunen

HARVINAISUUDET Pikku-uikku, jalohaikara, kuningaskalastaja, harjalintu, virtävästaräkki

Auto- ja katselupaikkoja

Pysäköintipaikka: N 6766900 E 399881 ja N 61° 1,453' E 25° 8,839'

Kävelysilta: N 6766394 E 400307 ja N 61° 1,187' E 25° 9,327'

Valkjärven uimaranta: N 6766958 E 400841 ja N 61° 1,498' E 25° 9,903'

Naurulokki pesii Hähkäjärvellä. PK

Hähkäjärvi

Vähäjärvisessä Kärkölässä on niukasti hyviä vesilintupaikkoja. Tilapäisiä tulva-alueita lukuun ottamatta Hähkäjärvi on Valkjärven ohella oikeastaan ainoa kohde, jossa vesilintuja voi mainittavasti tavata. Muut vesialueet ovat lajistoltaan selvästi yksipuolisempia ja lintumääriltään vähäisiä.

Pinta-alaltaan Hähkäjärvi on vaatimaton läheiseen Valkjärveen verrattuna, mutta lintupaikkana kokoaan merkittävämpi kunnassa, jonka järvet voi laskea yhden käden sormilla. Hähkäjärveä on aikoinaan käytetty länsirannalla olevan tehtaan tukkialtaana. Siitä muistona järvestä töröttää edelleen tolppia. Niiden päihin on askarreltu pesimälaatikoita lokeille.

Hähkäjärvi on rehevä ja rantakasvillisuudeltaan monipuolinen, laajoja ruovikoita, kaislikkoja tai sairakkoja ei tosin ole, mutta kelluslehtisen kasvillisuuden vyöhykkeet ovat sitä vastoin leveitä. Rannoilta on löydetty joitakin kasviharvinaisuuksia. Järveä reunistaa pohjois- ja itäpuolelta rehevä, nuorehko osin

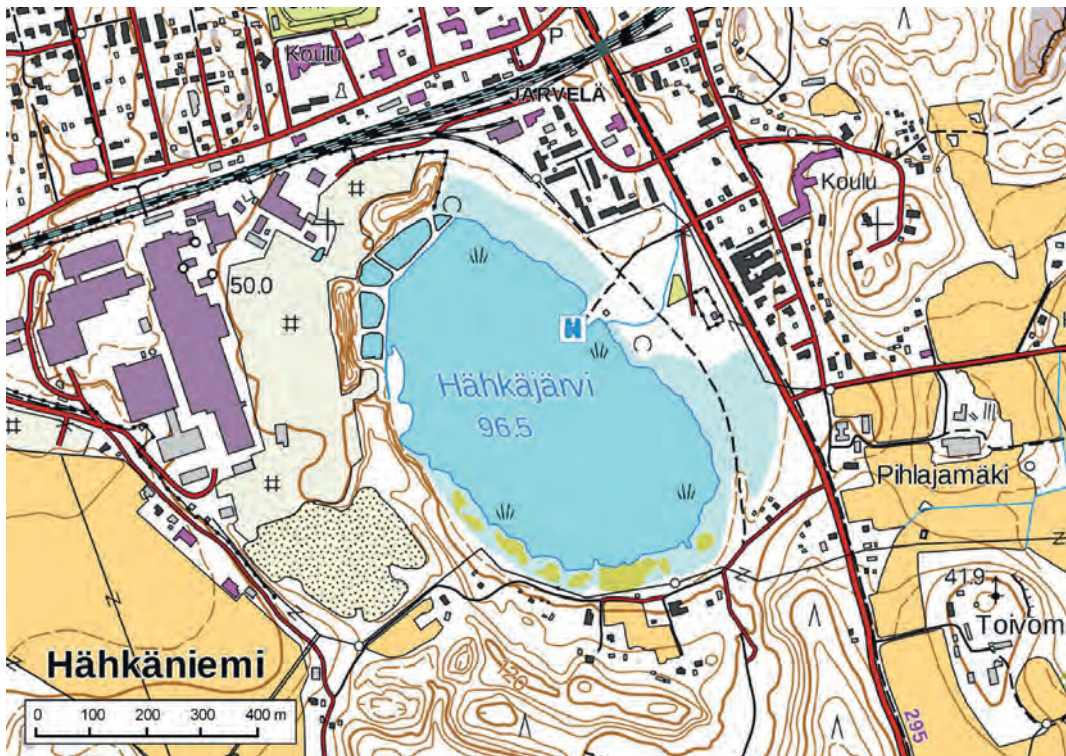
Liejukana. PK

tulvavaikutteinen lehtimetsä, jossa rannan lähellä on myös lahopuuta.

Linnusto

Näkyvimpiä pesimälajeja Hähkäjärvellä ovat silkkiuikku ja naurulokki. Lokkien pesimiseen soveltuvat luontaiset paikat ovat järvellä pienialaisia tai kapeina vyöhykkeinä, menestyksellinen pesiminen onkin pesimälaatikoiden ansiota. Pääosa järvellä ruutanoita kalastelevista tiiroista pesinee tehdasalueella, ilmeisesti rakennusten katoilla ja jätetupurukasoilla. Silkkiuikut keskittyvät puolestaan järven eteläpäähän. Sorsalinnuista tavi, sinisorsa ja telkkä ovat vakioasukkaita. Hähkäjärveltä on varmistettu kerran Päijät-Hämeessä harvinaisen liejukanan pesintä.

Kevään ja alkukesän lintukonsertissa äänessä ovat yöllä satakielet ja viitakerttuset, aamulla pensas-, lehto- ja mustapääkertut, ruokokerttuset sekä pajusirkut. Rantametsä tarjoaa myös reviriin pikkutikalalle. Kesällä järveltä voi hyvällä tuurilla tavata kaikki kolme pääskylajiamme, jotka käyttävät sitä ruokailualueenaan.

Kevätkausi on vesilinnustoltaan selvästi monilajisinta aikaa Hähkäjärvellä. Vaatelioiden harvalukuisien lintujärvilajien useimmat havainnot liittyvät juuri kevätmuuttoon. Uiveloita levähtää niin keväällä kuin syksyllä, isokoskeloiden kalaretket painottuvat selvästi syksylle, vaikka ei laji keväälläkään harvinainen ole. Heinä–elokuussa paikalta tapaa yleensä lähes aina harmaahaikaran, monesti useampiakin. Muuttoajat voivat tarjota yllätyksiä, kuten rantametsikössä havaitut valkoselkätikka ja taigauunilintu osoittavat.

Havainnointi ja saapumisohje

Hähkäjärven havainnointi rajoittuu ainoastaan itä- tai etelärannalle. Pohjoinen ja läntinen osa on Koskisen Oy:n tehdasaluetta, jonne ei pääse ilman erikseen yhtiöltä hankittua kulkulupaa. Pienen järven pystyy kuitenkin varsin hyvin tarkastamaan kaukoputkella yhdeltä paikalta koillisrannan niemestä, kun vaihtaa katselukohtia.

Lahdesta on Hähkäjärvelle noin 29 km Riihimäentien (54) kautta. Riihimäentietä ajetaan Lahdesta noin 26,5 km Järvelän liittymään, jossa käännetään oikealle ja heti vasemmalle Järveläntielle/Mäntsäläntielle (295) kohti Kärkölän kuntakeskusta Järvelää. Ajetaan liikenneympyrään ja radan ali muutama sata metriä etelään Marttilan suuntaan ja käännetään

Tukkitielle, joka on tulosuunnasta oikealla. Risteyksessä on myös kyltit Vuokkoharjun biolämpölaitos ja Koirapuisto. Varsin huonokuntoinen pikkutie vie rannassa olevalle niemekkeen havaintopaikalle. Auton voi myös pysäköidä koirapuiston viereen tai tien alussa tulosuunnassa oikealle olevalle kentälle. Rantametsiköiden viressä on kävelypolku (entinen rata-pohja), joka etelän suuntaan on hyvä metsikön lintujen havainnointiin. Pohjoisen suuntaan se kulkee metsikön ja asuintalojen välistä ja päättyy tehdasalueen rajoille.

TYYPPI LINTUJA Tavi, tukkasotka, telkkä, isokoskelo, silkkiuikku, harmaahaikara, naurulokki, kalalokki, satakieli, pajusirkku

MUITA LAJEJA Harmaasorsa, heinänavi, lapasorsa, alli, mustalintu, mustakurkku-uikku, kalatiira, pikkulokki, pikkutikka

HARVINAISUUDET Pikk-uikku, liejukana, mustatiira, valkoselkätikka, taigauunilintu

Katselupaikka

N 6748817 E 406456 ja N 60° 51,813' E 25° 16,662'

EL

Liro. PK

Joentausta

Joentaustaksi kutsuttu alue koostuu kahdesta lintupaikasta. Lappilasta Oriharoon vievän Joentaustantien Teurojoen ylittävän sillan luona olevilla kevättulvilla (Jerppeenmäki) on helpoin havainnoida lintuja. Toinen osa-alue on Katinojan peltoalue hieman lännempänä. Alue on luokiteltu MAALI -alueeksi keväisin lepäilevien muuttolintujen vuoksi. Kohde on osa Teurojoen laaksoa, joka on aikoinaan valjastettu peltoviljelyyn ja laidunalueiksi.

Runsaslumisten talvien jälkeen kevättulva nousee pelloille ja muodostaa tulvalammikoita. Niille kerääntyy joskus isojakin määriä muuttolla lepäileviä joutsenia, hanhia, sorsia ja kahlaajalintuja. Vähälumisten talvien jälkeen kuivina keväinä tulvat jäävät lyhytaikaisiksi tai niitä ei ole lainkaan, jolloin lintumäärät ehkä hanhia lukuun ottamatta ovat pienempiä.

Samanlaisia jokivarren peltoalueita on Teurojoen varrella yläjuoksun suuntaan muitakin muun muassa Iso-Sattialassa. Lajisto on vastaavissa tulvaoloissa samanlaista kuin Joentaustassa, mutta mahdolliset

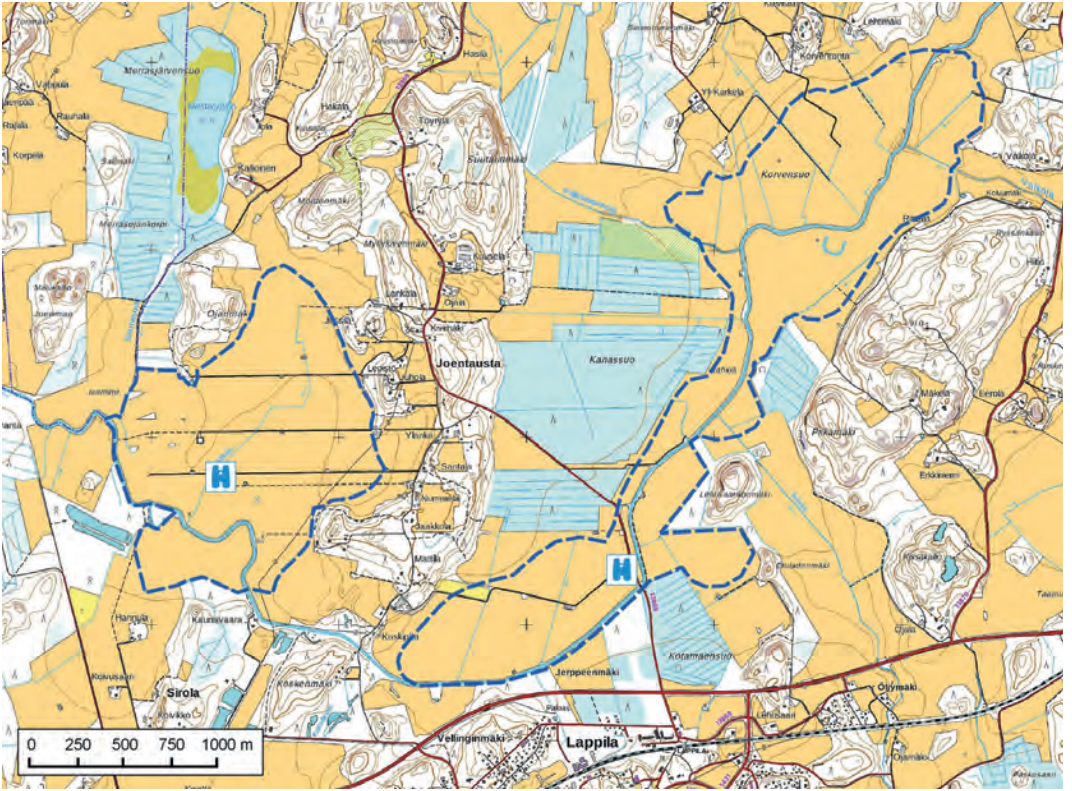
havainnointipaikat yleisten teiden varsilla ovat harvassa ja kaukana lintupaikoista. Lähelle vievät pikkutiet kulkevat yleensä pihojen läpi ja ovat usein huonokuntoisia autolla ajettaviksi. Mikäli on mahdollista ottaa polkupyörä mukaan, se voi helpottaa pikkuteillä liikkumista.

Linnusto

Alueen linnustoarvot perustuvat pääasiassa keväisiin tulvilla levähtäviin lajeihin, joista runsaimpia ovat joutsenet, hanhet, puolisukeltajasorsat ja kahlaajat. MAALI-kriteerit täyttyvät alueen osalta tavilla, tundrahanhella, kurjella, suokukolla, valkoviklolla, metsäviklolla ja kalalokilla.

Pesimäaikana alueen linnusto on varsin normaalia viljelysmaiden peltolinnustoa. Kiuruja, kuveja, pensastaskuja ja ruisräkkiä on havaittavissa. Teurojoen varren pensaikoista voi kuulla satakieliä ja kerttusia. Kesäöinä saattaa löytää saalistelevan sarvi- tai suopöllön.

Alueen tehokkaan havainnoinnin historia on melko lyhyt, mikä osaltaan vaikuttaa siihen, että harvinaisuuksia alueella on nähty toistaiseksi niukasti.

Retkeily

Kohteen tavoitettavuus on kaksijakoinen. Joentaustantien sillan luota voi yleisen tien reunasta havainnoida varsin helposti. Katinojalle pääsee Joentaustantantieltä kääntyvän Koskipääntien kautta. Katinojan tiestö on kuitenkin vain kapeita peltoteitä, joilla on viisainta ainakin kelirikon aikaan liikkua kävellen eikä autolla. Pysäköintipaikan löytäminenkin vaatii kekseliäisyyttä ja aina pitää huomioida, ettei tuki paikallisten asukkaiden kulkureittejä. Pysäköidä ei myöskään saa lähelle pihoja ilman lupaa.

Katinojan peltoteistä pohjoisin on riippuliitoharastajien käytössä kiitoratana. Mikäli lajin harrastajia on paikalla kannattaa käyttää eteläisempiä peltoteitä, joilla tulee liikkua kävellen.

Saapumishohje

Lahdesta on Joentaustantien sillalle 34 km, paikalle tullaan Riihimäelle menevää kantatietä 54. Kantatietä käännetään Lappilan kohdalla pohjoiseen Joentaustantantielle, jota ajetaan vajaat 600 m levennyksille sillan pohjoispuolelle. Katinojalle pääsee jatkamalla sillalta 1,2 kilometriä pohjoiseen/luoteeseen ja kääntymällä Koskipääntielle.

Kiuru. PK

TYYPILAJEJA Lauulujoutsen, metsähanihi, tundranhani, tavi, ruisräikkä, kapustarinta, isokuovi, metsäviklo, valkoviklo, liro, pensastasku

MUITA LAJEJA Merihanhi, suopöllö, satakieli, viitakerkkunen

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, ristisorsa, viiriäinen, keräkurmitsa, mustapyrstökuiri

Katselupaikkoja

Joentaustantien silta: N 6748345 E 400560 ja N 60°51,473' E 25°10,167'

Katinojan peltotie (kävellen perille): N 6748807 E 398348 ja N 60°51,688' E 25°7,711'

Silkkiuikku. PK

Valkjärvi

Valkjärvi on Kärkölän isoin järvi, vaikka koko maakunnan mittapuun mukaan se onkin pieni. Järvi on kuitenkin vähävesistöisen kunnan paras vesiympäristön lintujen houkutin.

Pinta-alaa Valkjärvellä on reilut 140 hehtaaria. Kapeahko ruovikkovyö reunustaa rantoja pitkillä osuuksilla, muutamassa lahdekkeessa ruovikkoa ja muuta vesikasvillisuutta on leveämmin. Valkjärvi sijoittuu keskelle peltoja, joille muuttoaikoina kerääntyy toisinaan paljonkin lintuja. Pellot ovat yhteydessä laajaan Teuronjoen laakson viljelyalueeseen (ks. artikkeli Joentaustasta).

Linnusto

Pesimälinnusto itse järvellä on melko niukka: pääasiassa silkkiuikkuja, sinisorsia, telkkiä, rantasipejä ja ruokokerttusia. Rantametsissä on vuosittain joku-nen satakielen reviiiri.

Ruovikkolajeille Valkjärvi on kunnan paras esiintymispaikka. Kuluvalta vuosikymmenellä kaulushaikara on kuuluttanut reviiiriään vuosittain ja ruskosuohaukan tapaaminen on tavallista. Järvellä on havaittu myös luhtakana sekä ryti- ja rastaskerttu-

Mustatiira. SS

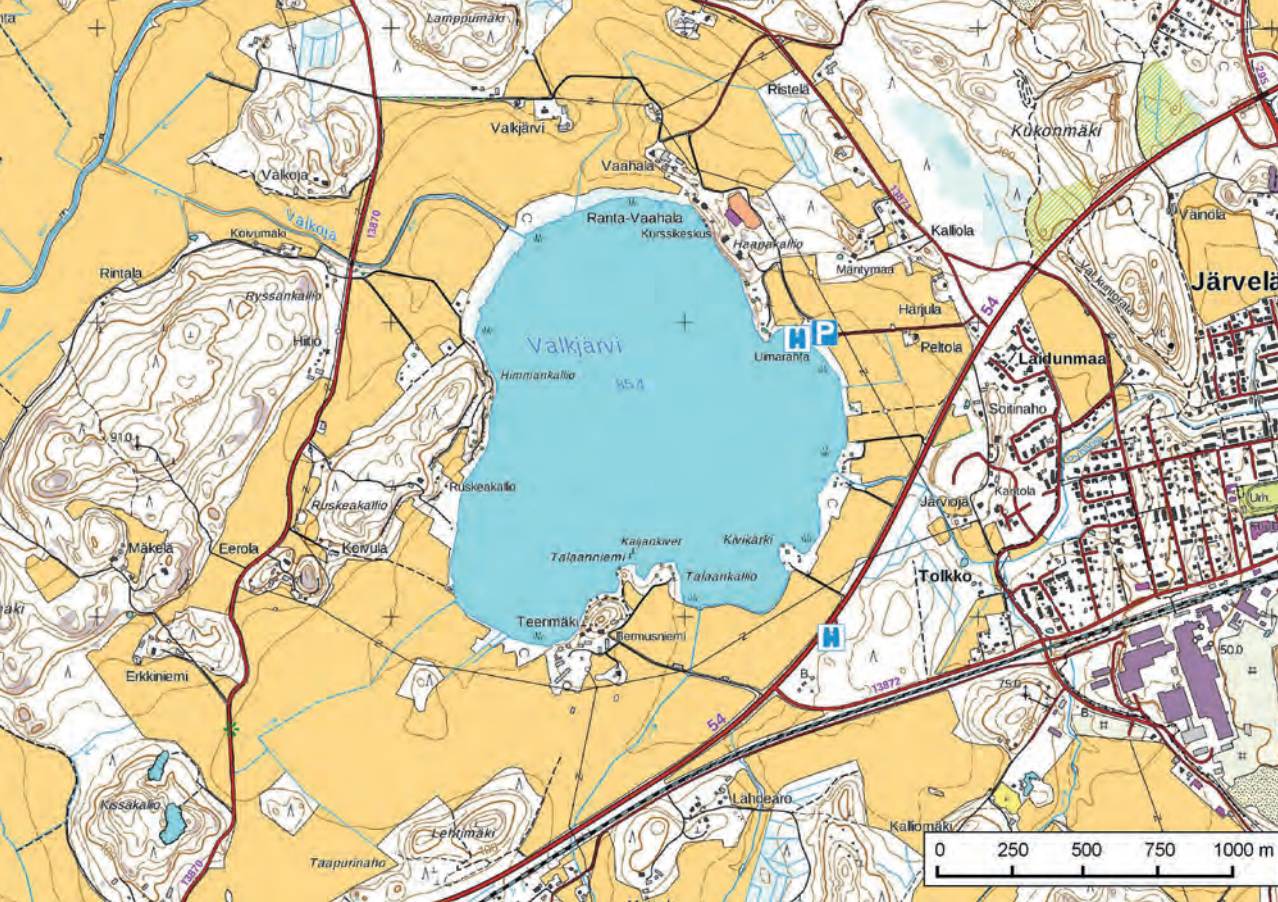

nen. Pesimälinnustoa ei ole kuitenkaan kartoitettu perusteellisesti, joten tiedoissa on puutteita.

Muuttoaikoina lajisto on monipuolisempi. Joskus isotkin hanhiparvet pysähtyvät Valkjärven ympäristöön pelloille ruokailemaan ja järvelle lepäilemään. Hanhet lentelevät usein peltojen ja lännessä parin kilometrin päässä olevien Teuronjoen tulvapeltojen väliä.

Muutenkin Valkjärven läpimuuttava lajisto on runsas ja myös yllätyksiä tarjoava. Mistäpä muualta Kärkölässä voisi löytää vaikkapa tukkakoskelon tai härkälinnun kuin kevätmuuton aikana Valkjärveltä. Kumpikaan laji ei Kärkölässä tietävästi pesi, mutta ne saattavat pysähtyä lepäilemään, kuten myös arkittiset vesilinnut allit, mustalintu ja pilkkasiipi. Valkjärvi kerää lokkilintuja ja pääskyjä hyönteisiä saalistelemaan joskus huomattavia määriä. Tällöin hyvällä onnella joukosta voi löytää myös harvinaisemman lajin, kuten mustatiirahavainto osoittaa.

Järven etelä- ja lounaispuolen laajoille pelloille laskeutuu hanhien lisäksi hyyppiä ja sepelkyyhkyä. Kapustarintoja viivähtää niin ikään paikalla eten-

kin toukokuussa. Märkinä keväinä ja syksyinä Valkjärven lounaispuolella sijaitsevilla peltolohkoilla on nähty vikloja ja suokukkoja, joskus myös jänkäkurppa ja -sirriäinen sekä vesipääsky.

Havainnointi

Paras paikka havainnoida Valkjärven avovesialuetta on yleinen uimaranta järven koilliskulmassa. Valitettavasti järven pohjoiskulma jää viereisen niemen katveeseen. Uimarannalta löytyy pukukoppien lisäksi katettu nuotiopaikka (omat polttopuut) ja puucee (omat wc-paperit).

Rajatusti avovesialuetta näkee Riihimäentien (kantatie 54) Järvelän eteläisen risteuksen vieressä olevalta levähdysalueelta. Siitä voi kiikaroida myös Termusniemen pelloille. Muille järveä ympäröiville pelloille pääsee näkemään lännen puoleiselta Kärkölän- ja koillisen puoleiselta Tohinojantieltä, jotka kiertävät järven ympäri.

Saapumisohje

Lahdesta Valkjärven uimarannalle tullessa ajetaan Riihimäentietä (54) noin 28,5 km, käännetään oikealle Harjulantielle ja 60 m:n päässä olevasta seuraavasta risteyksestä vasemmalle Uimarannantielle, jonka varressa lähellä rantaa on pysäköintilaa.

Riihimäentien levähdysalue löytyy jatkamalla Harjulantien risteyksestä 1,15 km edelleen Riihimäen suuntaan. Järven lounaispuolisille pelloille pääsee ajamalla levähdysalueen kohdalta edelleen Riihimäentietä 2,5 km Kärköläntien risteykseen (kyltti Tohinoja 5). Ensin eteen aukeavat Erkkiniemen pellot ja niiden jälkeen Valkoan pellot. Noin 1,5 km kirkonkylän suuntaan jatkettaessa on risteys etelästä tullessa oikealle (Järvelä), josta Ranta-Vaahalan peltoaukean jälkeen onkin palattu Uimarannantien risteykseen.

TYYPPI LINTUJA Tavi, sinisorsa, tukkasotka, silkkiuikku, kaulushaikara, töyhtöhyöppä, kuovi, rantasipi, haarapääsky, kottarainen

MUITA LAJEJA Merihanhi, tundrahanhi, lapasotka, uivelo, luh-takana, nokikana, jänkäsirriäinen, jänkäkurppa, lapintiira, rastaskerttunen

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, jalohaikara, haarahaukka, niittysuohaukka, liejukana, mustatiira, punakottarainen

Auto- ja katselupaikkoja

Uimaranta N 6749916 E 404386 ja N 60° 52,375' E 25° 14,345'
Riihimäentien levähdysalue N 6748946 E 404498 ja N 60° 51,854' E 25° 14,497'

PK

Enonselkä

Lahti ei olisi Lahti ilman Vesijärveä ja sen kaakkoishaaran laajinta vesialuetta Enonselkää. Nimensäkin kaupunki on saanut Enonselän lahdelman mukaan. Selkävesi rantoineen houkuttelee muuttoaikoina lepotauolle monilajisen joukon vesiympäristön lintuja. Myös pesimäaika tarjoaa omat erikoisuutensa. Katsottavaa riittää varhaiskeväästä järven jäätymiseen asti.

Enonselkä on yksi Lahden luonnon hallitsevimpiä elementtejä. Se avautuu kaupungin rannoilta kohti luodetta, missä korkea Enonsaari hämmöittää neljän kilometrin päässä. Asutus ja julkiset rakennukset reunustavat vesialuetta laajalti etenkin eteläisimmässä osassa. Taajama-alueen rannoilla on kävelyteitä, muita kulkuväyliä ja yleistä aluetta, joten veden ääreen pääsee helposti. Enonselän itärannalla sijaitsevat Polttimon ja Kilpiäistenpohjan lahdet ovat Enonselän tapaan maakunnallisesti tärkeitä lintualueita. Kumpikin on esitelty omassa kohdekuvauksessaan.

Saaret ovat Enonselällä harvassa, pienimmätkin niistä ovat metsäisiä. Puuttomia luotoja ei ole, vain yksi lähes vesikiveksi luokiteltava Kilpiäistenpohjan suulla. Vesijärven sataman aallonmurtaja on iso lokkilintujen suosima tekosaari.

Kylmyjoutsen. PK

Isokoskelo. PK

Enonselkä oli vielä muutama vuosikymmen sitten erittäin saastunut, mutta nykyisin tilanne on parantunut, tosin sinilevät rehevöivät selällä ja rannoilla ajoittain edelleen.

Vene- ja laivaliikenne on vilkasta kesäkuukausina, mutta parhaina lintuaikoina keväällä ja syksyllä on rauhallisempaa.

Linnusto

KEVÄT Enonselkä on mieluinen pysähtymispaikka avarilla vesialueilla viihtyville linnuille. Maakunnallisesti tärkeisiin lintualueisiin paikka luokiteltiin useiden lajien suurten kerääntymien ansiosta. Jo ennen jäiden lähtöä järvelle kokoontuu joukoittain lokkeja. Myöhemmin keväällä silkkiuikkujen määrät voivat nousta suuriksi, etenkin jos järvet eivät ole ehtineet vapautua jäistä muuton huippuajana, jolloin uikut keskittyvät sulapaikkoihin.

KESÄ Tärkein Enonselän pesimälinnustokohde on Vesijärven sataman aallonmurtaja, joka tarjoaa asuin-sijan yhdelle Suomen suurimmista naurulokkiyhdyksunnista. Myös kalatiirille tekosaari on mieluinen. Enonselän saarissa pesii suuri osa maakunnan harvoista meriharakkapareista ja kyhmyjoutsenpari asettuu usein kaupungin rannoille. Kesäkuukausina Enonselällä voi nähdä varhain lähteviä kahlaajia, lokkilintuja ja vesilintuja. Enonselän tärkeistä läpimuuttajista ensimmäiset mustalintukoiraat voivat näyttäytyä jo keskikesällä. Naaraat ja nuoret tulevat

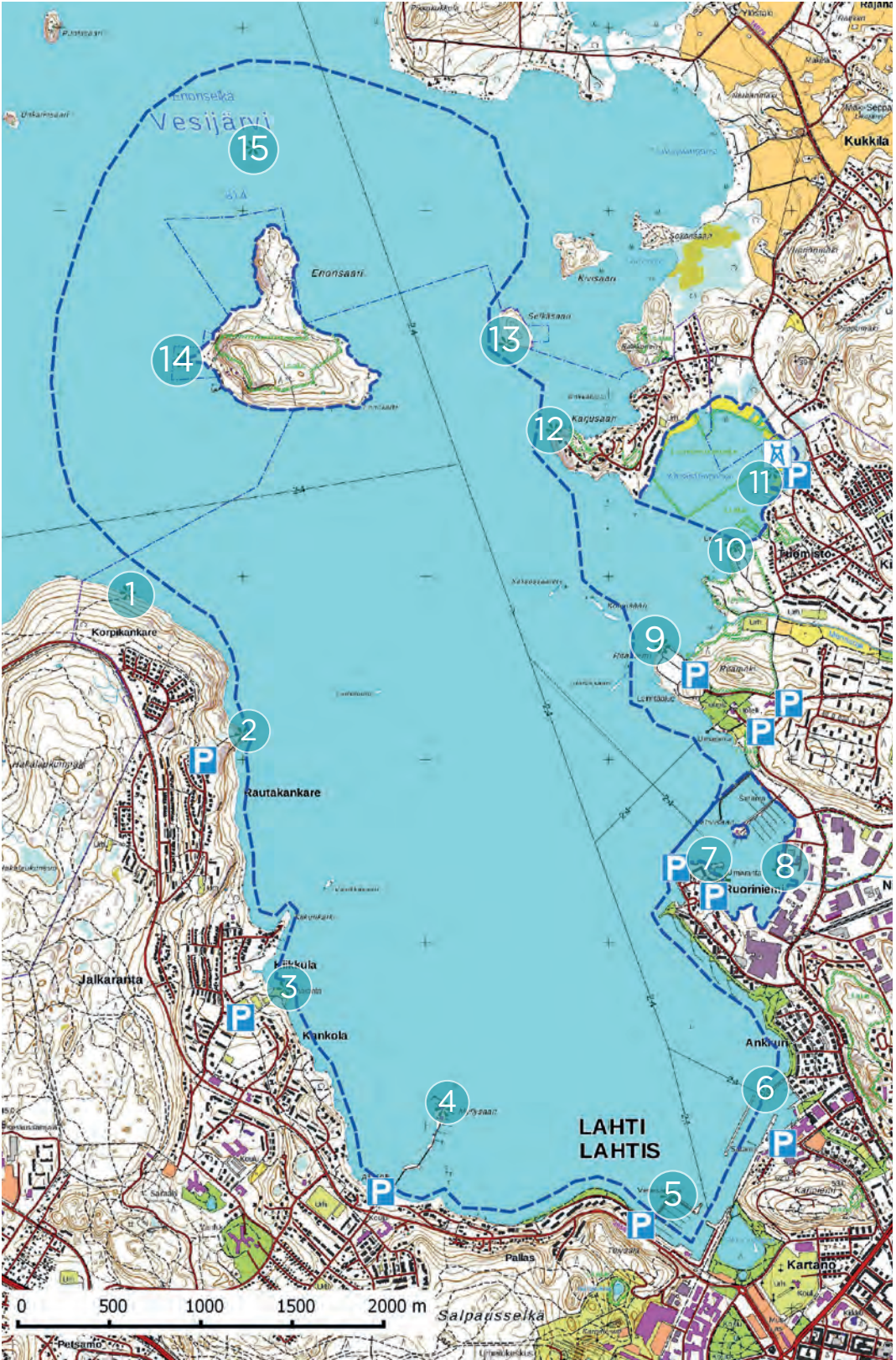
myöhemmin elo-syyskuusta lähtien. Varhaisista lähtijöistä kalatiiran kokoontuminen järvellä huipentuu heinä-elokuun vaihteessa. Harvalukuisimmista arktisista kahlaajista on useita havaintoja ja niitä on tavattu paikallisina rannoilla, etenkin Sataman aallonmurtajalla, Ankkurissa ja Ruoriniemessä.

SYKSY Enonselän kautta muuttaa syksyisin osa Päijänteen-Vesijärven reittiä käyttävistä linnuista. Etenkin pilvisellä matalapainesäällä Vesijärven kaakkaisen haaran muuttoväylällä on vilkasta. Monipuolisen lajiston runsaimpia ovat allit ja mustalinnut sekä myöhäissyksyn isokoskelot. Arktisten sorsien runsain esiintyminen liittyy muuttohuippuihin, jolloin parvet pysähtyvät järvellä vain lyhyen ajan. Sen sijaan isokoskeloiden pikkukalaa pyytävät jättilautat viihtyvät järvellä usein jäätyamisen kynnykselle asti.

Harvinaisia lajeja on Enonselällä havaittu paljon, kuten sopii odottaa edustavalla paikalla, jonka tuntu-massa asuu ja liikkuu paljon lintuharrastajia.

Saapumisohje ja havainnointipaikat

Kaikille Enonselän rantojen havainnointipaikoille on hyvät bussiyhteydet torin ja matkakakeskuksen kautta (reitit ja aikataulut www.lsl.fi). Kohteet sijaitsevat 1,3–8,5 km:n etäisyydellä keskustasta, joten ne ovat helposti tavoitettavissa myös polkupyörällä. Lisäksi on mainittu kolme saarissa ja vesillä olevaa tarkkailupaikkaa. Tekstissä suluissa oleva numero auttaa löytämään kohteen kartalta.

LÄNTISIN Enonselän tarkkailupisteistä on Korpikankareen vanhan metsätien rannassa (n:o 1), josta näkee Enonsaaren länsi- ja eteläpuolelle. **Reitti:** Kartanonkatu–Jalkarannantie 6,5 km – oikealle kävely metsätietä rantaan 500 m. Jalkarannantien varressa ei ole virallista parkkipaikkaa. Lähin parkkipaikka Rautakankareenkadun loppupäässä, josta pisteelle ulkoilureittiä pitkin 1,5 km.

RAUTAKANKAREEN vanhan hiihtomajan niemekkeen rantakalliot (n:o 2) tarjoavat laajat näkymät selälle, paikka on etenkin myöhäissyksyllä suosittu. **Reitti:** Kartanonkatu–Jalkarannantie 5,0 km – oikealle Rautakankareenkatu 900 m – parkkipaikka – kävely rantaan menevää tietä 250 m.

KIIKKULAN UIMARANNASTA (n:o 3) avautuu maisema Enonselän eteläpuoliskoon, joskin matala katselukulma voi haitata kaukana selällä lepäilevien lintujen tarkkailua. **Reitti:** Kartanonkatu–Jalkarannantie 3,9 km – oikealle Kiikkulankatu 380 m – oikealle nimeämätön pysäköintikatun talon n:o 9 edustalla – kävely rantaan menevää tietä 300 m.

MYLLYSAAREN kärjestä näkee (n:o 4) Enonselän eteläpuoliskon lintuja. Paikka sopii myös syysmuuton havainnointiin. **Reitti:** Kartanonkatu–Jalkarannantie 2,7 km – oikealle Myllysaarenkatu 100 m – parkkipaikka – saaren kärkeen kävely 600 m.

TEIVAAN SATAMAN laituriplenkere (n:o 5) on syksyisin hyvä isommallekin stajarijoukolle. Etenkin sateella ja pilvisellä säällä muuttajat tulevat matalalla selkää pitkin ja lähtevät järveltä kaakkoisosassa. **Reitti:** Kartanonkatu–Jalkarannantie 1,1 km – liikenneympyrästä oikealle Rullakatu 50 m – oikealla parkkipaikka – penkereen mutkaan kävely 200 m.

VESIJÄRVEN SATAMAN (n:o 6) tärkein lintunähtävyys huhtikuusta heinäkuulle on aallonmurtajan naurulokkikolonia. Aallonmurtajalle ja sen (pohjoispuolen) lähirannoille pysähtyy toisinaan kahlaajia sekä läpimuuttavia pulmusia ja vuorihemppoja. **Reitti:** Keskusta – Lahdenkatu 850 m – vasemmalle Vesijärvenkatu 800 m – vasemmalle Satamakatu – sataman ja Sibeliustalon parkkipaikka heti oikealla. Aallonmurtajan pohjoispuolelle kävely Sibeliustalon sivuitse Satamaraittia ja Lasitehtaanraittia 500 m. Aallonmurtajalle voi käydä kiikaroimassa myös eteläpuolelta satamakahviloiden edustalta.

RUORINIEMEN kärjessä (n:o 7) voi havainnoida selällä olevia lintuja, ja se sopii muutontarkkailuun syksyllä. Ruoriniemen itäosasta näkee Polttimon ja Niemen sataman alueelle (ks. Polttimon (n:o 8) kohde-esittely). **Reitti:** Keskusta – Lahdenkatu 1,15 km – vasemmalle Niemenkatu 1,4 km – liikenneympyrästä vasemmalle Ruoriniemenkatu 1,0 km – parkkipaikka. Toinen parkkipaikka niemen itäpuolella Kapteeninkadun päässä.

MUKKULAN niemen kärjestä (n:o 9) voi kiikaroida lähivesillä pysähteleviä muuttajia ja Mukkulun saarten pesimälintuja. **Reitti:** Keskusta – Lahdenkatu 1,6 km – vasemmalle Mukkulankatu 2,2 km – vasemmalle Ritaniemenkatu 900 m, jossa haarautuu Niemenkadusta oikealle – Mukkulun opiskelija-asuntojen parkkipaikka heti vasemmalla – niemen kärkeen kävely 800 m. Toiselle parkkipaikalle Mukkulun kartanon kaakkoispuolella 300 m.

KARJUSAAREN kärjestä (n:o 12) voi tähyillä Enonselän pohjoisosassa, jossa olevat linnut jäävät eteläosassa havaitsematta. Karjusaarella ei ole virallista parkkipaikkaa ja pysäköinti kadun varressa on kielletty. Bussipysäköiltä on 450 m rantaan. **Reitti:** Keskusta – Lahdenkatu 1,65 km – vasemmalle Mukkulankatu 2,4 km – vasemmalle Kilpiäistentie 860 m – jatketaan suoraan Karjusaarenkatu 2,4 km – bussipysäkki – rantaan 450 m.

Karttaan on merkitty myös veneellä liikkuvalla sopivat havainnointipisteet Selkäsaari, Enonsaaren lounaiskulma, Enonsaaren pohjoispuoli (n:ot 13, 14, 15). Paikoista näkee lintuja, joita ei rannoilta havaita tai pysty tunnistamaan.

Huom. Katso myös Polttimon (n:o 8) ja Kilpiäistenpohjan (n:o 10 ja 11) kohdekuvaukset.

Silkkiuikku. PK

TYYPPILAJEJA Allit, mustalintu, isokoskelo, silkkiuikku, kalatiira, naurulokki, kalalokki, selkälokki.

HARVINAISUUKSIA Ruostesorsa, ristisorsa, punapäänarsku, haahka, allihaahka, jääkuikka, rantakurvi, leveäpyrstökihu, tunturikihu, mustatiira, pikkutiira, aroharmaalokki, isolokki.

Autopaikkoja

Rautakankare: N 6764999 E 423776 ja N 61° 0.749' E 25° 35.403'

Kiikkula: N 6763580 E 423969 ja N 60° 59.987' E 25° 35.651'

Myllysaari: N 6762628 E 424769 ja N 60° 59.484' E 25° 36.561'

Teivaan satama: N 6762464 E 426182 ja N 60° 59.412' E 25° 38.131'

Vesijärven satama-Sibeliustalo: N 6762909 E 426945 ja N 60° 59.66' E 25° 38.967'

Ruoriniemen kärki: N 6764399 E 426360 ja N 61° 0.456' E 25° 38.284'

Ruoriniemen venesatama: N 6764262 E 426573 ja N 61° 0.384' E 25° 38.523'

Mukkulan opiskelija-asuntojen parkkipaikka: N 6765300 E 426962 ja N 61° 0.948' E 25° 38.931'

Mukkulan kartanon parkkipaikka: N 6765143 E 426803 ja N 61° 0.861' E 25° 38.758'

Enonsaari

Enonsaari on jyhkeä Vesijärven Enonselkää hallitseva metsäkumpare. Parhaat vanhat metsät osuvat luontopolkukierroksen varteen, jossa pääsee tutustumaan niin lehti- kuin havumetsien lintuihin.

Retkeilykohteena saari on mukavan rauhallisen ja miellyttävä. Saaren keskiosassa olevan luonnonsuojelualueen metsät ovat saaneet kehittyä omassa rauhassaan. Monin paikoin tapaa järeitä kuusia ja lähempänä rantaa rehevien lehtojen tervalepät ovat kunnioitusta herättävän vartevia.

Lahopuuta on ollut saarella jo vanhastaan ja kaarnakuoriaisten massavuodet ovat vielä vauhdittaneet kuolleen puuston syntyä. Niinpä tikkojen syönnösjälkiä näkee runsaasti. Metsänhoito on myös suojelualueen ulkopuolella ollut säästävää. Enonsaaren luonnosta ja luontopolusta on saatavissa esite, jota jakaa Lahden seudun ympäristöpalvelut.

Linnusto

Linturetkeily Enonsaarella on ollut satunnaista, joten moniin mantereiden metsiin verrattuna tietämysten alueen lajistosta on vähäisempää. Vanhoissa metsis-

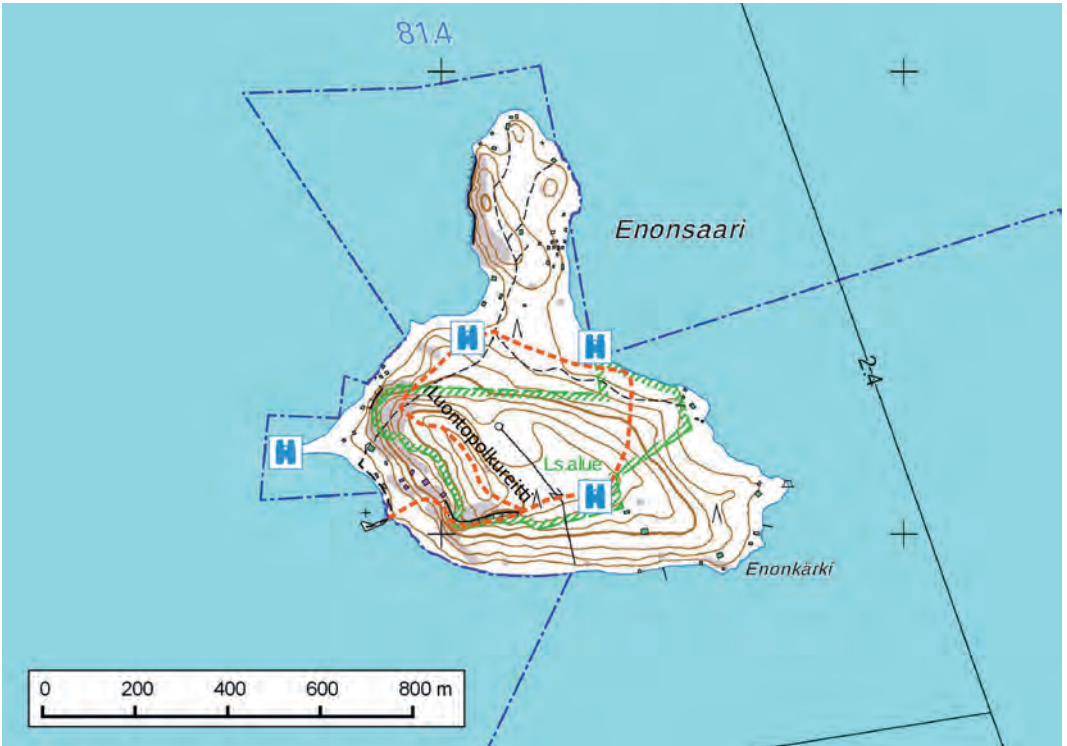
Siritäjä. PK

sä viihtyvä pikkusieppo lienee varsin vakituinen lintu saarella. Vanhan metsän linnuista palokärki ja puukiipijä kuuluvat peruslajeihin. Rantalehdot ovat kultarinnan, mustapääkertun ja siritäjän valtakuntaa.

Saarella on pesinyt myös nuolihaukka ja korppi. Vesilinnuista telkkä on vakioasukkeja, ehkä myös tukkakoskelo.

Havainnointi

Enonsaaren tullaan tavallisesti lounaiskulmasta, jossa on venesatama. Myös soutuvene on täällä helppo vetää rannalle. Satamasta alkava merkitty 1,8 km:n luontopolku sijoittuu suurimmaksi osaksi luonnonsuojelualueelle. Luontopolkureitti käy rannassa saaren koillisosassa, missä kannattaa poiketa polulta ja kävellä rantaviivaa parisenkymmentä metriä itään kohtaan, jossa rantapuustoa on harvemmassa ja näkymä saaren itäpuolen selälle avoimempi.

Enonsaaren kapeasta lounaiskärjestä on avarat näkymät saaren länsi- ja luoteispuolen vesille, jossa voi nähdä isoja vesilintuparvia (myöhäissyksyllä lähinnä isokoskeloita) sekä lokki- ja tiiraparvia. Näköala avautuu myös etelään ja kaakkoon. Kärki sopisi mahdollisesti muutontarkkailupaikaksi, josta voi havainnoida etenkin Enonselän länsipuolella kulkeva muuttoa. Paikalta on havaittu esimerkiksi jääkuikka.

Saapumisohje

Kesäkuukausina Enonsaareen on päässyt muutaman kerran päivässä saareen ajavalla reittiveneellä (vuonna 2017 liikennekausi 1.6.–17.9. ti–su). Lähtöpaikat ovat Vesijärven satamassa ja Hollolan Messilän rannassa. Muuten saareen on avovesiaikana tultava omalla veneellä. Jäiden kestäessä Enonsaareen lyhin reitti on Messilän rannasta, jossa on parkkipaikka. Rannasta menee usein hiihtolatu tai jäätie saareen. Luontopolku on kuljettavissa vähälumisena talvena.

Vesijärven sataman venelaituri on kahviloiden edessä. Paikalle tullaan keskustasta autolla Vesijärvenkatua, kävelen tai pyörällä pääsee Pikku-Vesijärven puiston kautta.

Messilän venesatamaan pääsee Jalkarannantietä/ Rantatietä, jolta käännyttään Messilän kohdalla oikealle Satamapolulle. Parkkipaikka on 150 m:n päässä, laivalaituri lähellä rannassa. Lahden keskustasta ajomatka on 7,5 km.

Palokärki. PK

TYYPPILAJEJA Telkkä, palokärki, kultarinta, mustapääkerttu, sirittäjä

MUITA LAJEJA Nuolihaukka, lehtopöllö, palokärki, pikkusieppo, töyhtötiainen, hömötiainen

Auto- ja katselupaikkoja

Enonsaaren lounaiskärki: N 6767174 E 423662,531 ja E 61° 1,919' E 25° 35,225'

Lahden sataman parkkipaikka: N 6762908 E 426940 ja N 60° 59,659' E 25° 38,962'

Messilän sataman parkkipaikka: N 6765778 E 422379 ja N 61° 1,153' E 25° 33,835'

PK

Kilpiäistenpohja

Kilpiäistenpohja on Vesijärven hyvistä lintulahdista ainoa, joka sijaitsee Lahdessa. Helposti saavutettava luontokohde on vuosien varrella tarjonnut monta lintuyllätystä.

Kilpiäistenpohja on säilynyt linnuille mieleisenä levähdys- ja pesimäpaikkana, vaikka ranta-asutuksen leviäminen ja rantaluhtien kuivuminen ovat paikoitellen nakertaneet lintuarvoja. Kaksi kolmasosa lahdesta on luonnonsuojelualueita, jossa moottoriveneellä ajo on kielletty. Sen ansiosta etenkin lahdelman läntinen puoli on verrattain rauhallinen.

Linnusto

Kuten lintulahdilla yleensä Kilpiäistenpohjassa lintuelämä on näkyvintä ja kuuluvinta keväällä ja vätkesällä. Lahtea kannattaa pitää silmällä heti ensimmäisten sulien ilmaannuttua rantavesiin, jolloin monilajinen vesilintumuuttajien joukko alkaa palata.

Punasotka. PK

Maakunnallisesti tärkeän kerääntymäalueen arvon lahti sai uhanalaistuneiden tukka- ja punasotkan sekä nokikanan perusteella. Näistä tukkasotkia voi nähdä kevätmuutolla useita kymmeniä kerrallaan.

Vakituisia pesimälintuja ovat telkkä, sinisorsa ja haapana. Silkkiuikku ja nokikana pesivät niin ikään, laulujoutsen näyttää myös vakiintuneen. Myös kyhmyjoutsen on pesinyt lahdelta. Ruovikoiden rytikertusia tavataan säännöllisesti, luhtakanoja usein ja kaulushaikara joinakin keväinä. Ruskosuohaukka käy lahdelta ainakin saalistelemassa.

Kilpiäisten rantalehdot tarjoavat suotuisan pesimäympäristön muun muassa pikkutikalle ja satakielille.

Punasotkien kerääntyminen lahdelta alkaa kesäkuun alkuun. Nokikanan runsain esiintyminen on painot-

PK

Pussitiainen rakensi pesän tornin viereisiin koivuihin keväällä 2013. PK

tunut syksyyn. Myöhäissyksyllä lahdella viivyttelee telkkien ja isoskoskeloiden keralla myös muita vesilintumuuttajia, kuten tukka- ja lapasotkia sekä pilkkasiipiä.

Saapumisohje ja havainnointi

Kilpiäistenpohjan alueen kartta (kohde n:o 11) on Enonselän kuvauksen yhteydessä. Alueen lintuja kiikaroidaan yleensä venerannan pengertalon päässä olevalta laiturilta tai lintutornista. Tarkkailupisteistä näkee hyvin eri puolille lahtea joitakin ruovikon sisään jääviä poukamia lukuun ottamatta. Kaukoputki on tarpeen etäällä olevia lintuja määrittäessä.

Keskustasta on Kilpiäistenpohjaan noin 5,8 km. Reitti kulkee Lahdenkatua, jolta käännetään Kivistönmäellä vasemmalle Mukkulankadulle ja jatketaan vasemmalle Kilpiäistentielle. Paikalle pääsee sekä vasemmalle jatkavaa Kilpiäistentietä että Karjusaarenkatua, jolta käännetään vasemmalle Kilpiäistentien pohjoispäässä. Parkkipaikka on lähellä tien varressa.

TYYPPILAJEJA Haapana, punasotka, tukkasotka, telkkä, silkkiuikku, nokikana, satakieli, rytikerttunen

MUITA LAJEJA Lauujoutsen, harmaasorsa, lapasotka, mustalintu, pilkkasiipi, uivelo, kaulushaikara, harmaaheikara, luhtakana, rastas-kerttunen

HARVINAISUUKSIA Pikku-uikku, pikkuhuitti, liejukana, isokirvislaji, pikkukultarinta, viiksitimali, pussitiainen

Autopaikka

Veneranta: N 6766560 E 427032 ja N 61° 1,628' E 25° 38,981'

Polttimo

Lahden Niemen kaupunginosassa sijaitseva lintupaikka on tunnettu 1970-luvulta lähtien Polttimon sulana. Kevätmuuttajien houkuttelijana sula on niin tehokas, että se yltää maakunnallisesti tärkeiden kerääntymälueiden joukkoon.

Polttimon lahti on urbaani linturetkikohde, jota rajaavat eteläpuolen tehdaskortteli, Ruoriniemen taajama- ja ranta-alueet sekä Niemen venesatama. Sulan olemassaolo riippuu lähes täysin neljän kilometrin päästä virtaavista Kymijärven voimalan lauhdevesistä, jotka laskevat Joutjoen kautta Vesijärveen. Kovilla pakkasilla sula voi supistua pieneksi, mutta säiden leudontuessa vesialue yleensä pian laajenee.

Kevätkaudella huhtikuussa muuttolintujen tullessa avointa vettä on monesti kymmenkunta hehtaaria. Helposti tavoitettavalla ja havainnoitavalla paikalla on nähty monia harvinaisuuksia niin muuttoaikoina kuin talvella. Polttimo ympäristöineen liittyy välittömästi Enonselän laajaan MAALI-alueeseen.

Linnusto

Polttimolla etenkin selkä- ja naurulokin sekä nokikanan keväiset määrät ovat merkittäviä. Myös muita lokkeja on runsaasti. Eniten lokkeja kerääntyy paikalle tavallisesti iltaisin, mutta yöksi pääosa siirtyy Enonselälle. Linturuuhka on parhaimmillaan viileinä keväinä, jolloin järvien rannat pysyvät pitkään jässä. Talvehtivien sinisorsien lähdettyä sukeltajasorsat ovat vesilinnuista enemmistönä, telkkä kärkeilijä. Huhtikuun lopussa vesien avautumista odottava silkkiuikkujen parvi voi olla satapäinen.

Kesäisin Polttimon lahden rannoilla tapaa eri puolilla Vesijärveä pesineitä valkuposkihanhiemoja poikueineen. Alueella liikkuu myös sinisorsa-, haapana- ja uikkuperheitä sekä kalastelevia tiiroja.

Alkusyksystä lähtien lahdelmassa ravinnonhaussa lentelevien lokkien määrät kasvavat, ja viivyttelviä naurulokkeja tavataan Joutjoen suulla monesti vielä joulukuussa. Usein myrskyjen aikana vesi- ja lokkintuja kerääntyy lahden suojiin. Pikku-uikkuja on tavattu jo ennen järven jäätymistä.

Talvi on Polttimon toinen lintusezonki kevään lisäksi. Sulassa on vuosien mittaan tavattu edustava valikoima talvehtivia vesilintuja ja harvinaisuuksia. Sula on ollut Heinolan Kymenvirran ohella maakunnan paras pikku-uikun havaintopaikka.

Saapumishojje ja havainnointi

Polttimon kartta (kohde n:o 8) on Enonselän kohdekuvausten yhteydessä. Aluetta voi nykyisin kiikaroida vaivatta moottoripyörämuseon läheltä Joutjoen suulla. Avoveden ollessa laajana Kahvisaaren venelaiturien katveet kannattaa tarkastaa piilottelijoiden varalta. Suureen osaan Polttimon alueesta on hyvä näkyvyys myös Ruoriniemen puolelta. Keskustasta on havainnointipisteeseen 3,7 km.

Lahdenkadulta käännytään vasemmalle luoteeseen Niemenkadulle ja jatketaan vajaat 2,2 km risteykseen, jossa käännytään vasemmalle Telakkakadulle. Pysäköinti ja havainnointipiste on 350 m:n päässä Telakkakadun lounaiskulmassa.

Nokikana. PK

TYYPPILAJEJA Valkuposkihanhi, sinisorsa, telkkä, isokoskelo, silkkiuikku, nokikana, naurulokki, selkälokki

MUITA LAJEJA Kyhmyjoutsen, haapana, tavi, lapasorsa, tukkasotka, punasotka, tukkakoskelo, kanahaukka, merilokki, kivitasku

HARVINAISUUKSIA Allihaahka, pikku-uikku, liejukana, kihulajji, pikkukajava, isolokki, kuningaskalastaja

Autopaikka

Telakkakadun kulma: N 6764426 E 426954 ja N61° 0,477' E 25° 38,943'

Pikkutikka. PK

Kariniemi

Alle kilometrin päässä Lahden torilta sijaitseva Kariniemen mäki on erikoislaatuinen kulttuurilehto, joka on lehtimetsissä viihtyvien lintujen suosiossa. Alueen yleisilme on vaikuttavan luonnontilainen, mäellä oleva Olavi Lanun veistospuisto on sekini istutettu kauniisti maisemaan.

Kariniemen mäen päällyställä ja pohjoisrinteessä kasvaa kookaspuista lehtimetsää. Iäkkäät haavat, koivut ja kunnioitettavan järeät lehmukset antavat metsälle omintakeisen ilmeen. Havupuita, kuten kuusia, serbiankuusia ja douglaskuusia löytyy etenkin mäen läntisestä ja eteläisestä puoliskosta. Tuhdit männyt puolestaan jylhistävät etelärinteen näkymiä. Pensas- ja kenttäkerros ovat Kariniemessä laajalti reheviä ja lajisto monipuolista.

Kariniemi on tärkeä osa Vesijärven etelä- ja itäpuolisia metsiä yhdistävää ekologista käytävää. Käytävän toimivuudesta hyvä osoitus on Kariniemen liito-orava-asutus.

Päijät-Hämeen lintutieteellinen yhdistys on useina vuosina järjestänyt Kariniemessä opastettuja lintukävelyjä yleisölle.

Linnusto

Lähes kaupungin keskustassa ei odottaisi kuulevansa sellaista lintukonserttia, joka Kariniemessä soi var-

Sinivuokot. PK

Sirittäjä. PK

Mustapääkerttu. PK

haisina kevätkesän aamuina. Monipuoliseen peruslajistoon kuuluvat mustapääkertut ja kultarinnat, vaatelaiampia lajeja puolestaan edustaa useina kesinä mäeltä löytynyt pikkusieppo, silloin tällöin myös idänuunilintu.

Kariniemestä kannattaa etsiä nokkavarpusta, josta on havaintoja myös pesimäkaudelta. Pikkutikalle alueella on tarjolla runsaasti ihanteellista elinympäristöä. Laji pesinee vuosittain, parhaimmillaan ehkä parin kolmen parin voimin. Hyvällä onnella mäeltä voi tavoittaa myös valkoselkätikan runsaita lahopuita koputtelemassa.

Kariniemi on hyvä linturetkikohde kaikkina vuodenaikoina. Päijät-Hämeen ainoa talvihavainto punavarpukselta on tehty pohjoisrinteessä pidetyllä ruokintapaikalla.

Havainnointi

Kariniemessä on helppo liikkua ja havainnoida Kariniemen puistotien ja ulkoilupolkujen ansiosta, jotka ulottuvat eri puolille aluetta. Kariniemeen tullaan helpoiten kävellen eteläpuolelta Kariniemen puistotietä (autolla ajo estetty puomilla) ja pohjoispuolelta Vesijärven satamasta lähtevää Satamakatua ja Karirannankujaa, jolta erkanee vasemmalle mäelle nouseva polku. Myös Vesijärvenkadulta lähtee polku mäelle, polun pää on runsaan sadan metrin päässä Lahdenkadun risteyksestä.

Saapumisohje

Kariniemi sijaitsee lyhyen kävelymatkan päässä Lahden keskustan kauppatorilta, aivan Vesijärven sataman naapurissa. Eteläpuolelta Kariniemeen pääsee Jalkarannantietä ajavilla bussilinjoilla, satamaan puolestaan Ruoriniemeen menevällä linjalla. Kariniemenkadun parkkipaikka on Pikku-Vesijärven puiston itänurkassa kadun varressa. Pohjoispuolelta Kariniemeen tullaan Vesijärvenkatua satamaan asti, jossa on pysäköintitilaa sataman ja Sibeliustalon lähellä.

TYYPPILAJEJA Pikkutikka, punarinta, kultarinta, mustapääkerttu, sirittäjä, kirjosieppo.

MUITA LAJEJA Käenpiika, palokärki, satakieli, idänuunilintu, tililtä, pikkusieppo, nokkavarpuksen.

Autopaikkoja

Kariniemenkadun parkkipaikka:

N 6762359 E 426951 ja N 60° 59,364' E 25° 38,986'

Sataman parkkipaikka:

N 6762908 E 426940 ja N 60° 59,659' E 25° 38,962'

Kiiliäisvuoren ja Herrasmannin alue

Palokärki. PK

Lahden Alasenjärven eteläpuolella on kaksi lähemmästä metsäaluetta, joilla kummallakin on omat erityispiirteensä. Kiiliäisvuori on laajalti aarnitunnelmainen, pääosaksi havupuuvaltainen ja pinnanmuodoiltaan huomattavan vaihteleva vanha metsä. Herrasmannin puolella sen sijaan on enemmän valoisaa lehtipuiden hallitsemää maisemaa.

Kiiliäisvuoren metsien luontotyytit vaihtelevat lehdoista karuihin kalliomänniköihin. Järeää lahoppua on paljon ja vaikuttavan kokoisia haapoja löytyy eri puolilta. Kiiliäisvuoren havupuisesta yleisilmeestä poiketen itäisen jyrkänteen juurella kasvaa salskeita metsälehmäksiä ja lähiympäristö on muutenkin lehtipuuvaltaista. Vuoren eteläpuolen notko on vanhaa metsittyntä peltoa, joka sekkin on eri-ikäisten lehtipuiden hallitsema, ja lahoppua on ehtinyt syntyä jo tikkoja houkutteleva määrä.

Lehtipuustoiset metsäosat saavat enemmän sijaa lähdeittäessä itään kohti Herrasmannia, missä elinympäristöt ovat Kiiliäisvuoren tapaan vaihtelevia. Arvokkaimmat vanhat lehtipuu- ja sekametsät ovat Herrasmannin leirintäalueen itäpuolella ja Saivarniemen tienoilla, myös idempänä rantapuustot ovat merkittäviä. Metsien arvosta kertoo sekkin, että niitä asuttaa vahva liito-oravakanta.

Harvoin voi lyhyehköllä lintukävelyllä kulkea yhtä monien hyvälaatuisten elinympäristöjen kautta kuin Kiiliäisvuorella ja Herrasmannissa. Osa alueesta on valtakunnallisesti tärkeää lintualueita (FINIBA).

Kaupungin laajeneminen on tuomassa asutusta ja irityksiä Kiiliäisvuoren metsien lähelle, mikä lisää

luontoalueisiin kohdistuvaa häiriötä. Kiiliäisvuoren itäranteen alapuolelle kaavailusta omakotiasutuksesta on onneksi luovuttu luontoarvojen vuoksi. Herrasmannissa leirintäalueen laajennuksen tieltä on metsästä hakattu arvokas pala pois.

Linnusto

Alueella samoileva linturekijä löytää ilokseen harvinaisen monilajisen valikoiman vaateliaita vanhojen metsien asukkeja. Lajistoon tuovat vielä lisänsä pensaikkojen linnut ja Alasenjärven rannasta havaittavat vesiympäristön lajit.

Kiiliäisvuoren vakituiseen lajistoon kuuluva pyy on kannan huippuvuosina yleinen ja niitä tapaa tuon tuosta. Havumetsälinnuista uhanalaiset hömötiaiset ja työttöiaiset ovat joka retken lajeja. Käen kukahtelu on metsän tunnusäänistä kuuluvimpia alkukesällä, myös palokärjen raikuvan huudon kuulee ennen pitkää. Edustavalla tikka-alueella on palokärjen lisäksi tavattu kaikki muutkin pesivät tikkalajimme.

Idänuunilintu ja pikkusieppo havaitaan useina vuosina. Niitä kannattaa etsiä myös Selkätien eteläpuolelta, jossa laulajia on helppo kuunnella ulkoilureitin kiertolenkiltä.

Alasenjärvelle kiikarointi tuo lajilistalle helposti härkälinnun, monesti myös kuikan ja muita vesilintuja. Kaulushaikaran puhalluksen voi kuulla järven itäpäästä. Potilanjoen varren niityt ja pensaikot ovat vetäneet puoleensa yölaulajia ja muita laululintuja. Tulevaisuudessa yölaulajien elintila kaventuu, kun omakoteja aletaan rakentaa niitylle.

Potilanjoekakin on syytä tarkkailla ainakin talvella; koskikaran tapaamiseen on hyvät mahdollisuudet.

Saapumisohje ja retkeily

Lahden keskustasta on noin 7 km Kiiliäisvuoren–Herrasmannin alueelle, jonne voi tulla läntistä reittiä Lahdenkadun ja Heinlammitien kautta tai itäpuolelta Ahtialantien kautta. Lahdenkadulta Kivimaan koulun jälkeen erkanevaa Heinlammitietä ajetaan 2 km ja käännetään oikealle Palttinakadulle–Sipiläkadulle. Sipiläkadun jyrkässä mutkassa jatketaan suoraan uutta tietä pitkin kohti Ahtialaa. Mutkasta on noin 1,5 km Harjuniemi-nimisen tien risteykseen, jossa käännetään vasemmalle. Tien varressa on reilun 100 m:n päässä pysäköintiin sopiva levennys.

Ahtialan kautta ajetaan keskustasta Karjalankatua ja käännetään Möysässä Ahtialantielle, jota ajetaan 4,9 km Selkätien risteykseen, jossa käännetään vasemmalle ja jatketaan 800 m Harjuniemeen menevän tien risteykseen. Toinen vaihtoehto on kääntyä jo vajaan 500 m:n jälkeen oikealle leirintäalueelle vievälle Herrasmanninkadulle.

Retken voi aloittaa Harjuniemen pysäköintilevennykseltä, josta pääsee tietä pitkin Herrasmanniin vieville ulkoilureiteille. Kiiliäisvuorelle vievä polku lähtee pellon jälkeen vasemmalle. Polku ylittää Potilanjoen padon kohdalla Alasenjärven Joenpohjukanlahden perukassa. Ylitys on helppo matalan veden aikana, mutta tulvakausina saappaat eivät välttämättä

riitä pitämään jalkoja kuivina. Kiiliäisvuoren alueelle voi mennä myös Selkätien kautta tai niittyjen poikki ja ylittää joen siltojen kautta. Polkupyörä on hyvä kulkuväline, jolla on vaivaton liikkua pikkuteitä ja ulkoilureittejä pitkin lähelle alueen hyviä metsäkohteita.

Metsissä on useita polkuja, kartta on hyödyllinen alueella suunniteltaessa. Kiiliäisvuoren laelta on osittain puiden välistä katseltavia näkymiä Alasenjärven suuntaan. Vuorella on syytä varoa jyrkännettä.

TYYPPILAJIT Pyy, käki, harmaapäätikka, palokärki, pikkutikka, peukaloinen, mustapääkerttu, sirittäjä, pyrstötiainen, puukiipijä

MUITA LAJEJA Haapana, härkälintu, nuolihaukka, lehtopöllö, koskikara, pensassirkkalintu, viitasirkkalintu, kultarinta, luhtakerttunen, idänuuilintu, pikkusieppo

HARVINAISUUDET Punajalkahaukka

Autopaikat

Harjuniementien levennys: N 6763531 E 431886 ja N 61° 0,048' E 25° 44,433'

Herrasmannin leirintäalue: N 6764077 E 432324 ja N 61° 0,346' E 25° 44,908'

PK

Kujalan jätekeskus ja pellot

Jäteasemat ovat epäesteettisyydestään huolimatta usein hyviä lintupaikkoja. Niiltä löytyy ihmisen toiminnan tuottamaa ravintoa, sulana pysyviä alueita talvisinkin ja niiden joutomailla kasvaa lintujen suosimia siemenkasveja.

Lahden Kujalan jätekeskuksen alueelle on tehty linturetkiä jo vuosikymmenien ajan. Aikoinaan laitos oli nimeltään Kolavan kaatopaikka, mutta nyt alue on nykyaikaisesti jätekeskus. Vaikka nykyisillä jäteasemilla ei sekajätettä enää olekaan avoimesti jätekasoina lокkien ja varisten juhlapöytinä, linnut löytävät niiltä edelleen apetta.

Linnusto

Runsaimpina lajeina Kujalassa esiintyvät naakat, varikset sekä harmaa- ja naurulokit. Naakkoja on enimmillään arvioitu huikeat 5000 yksilöä ja variksiakin pitkälle toista tuhatta. Harmaalokkien määrä on vähentynyt uusien jätteenkäsittelytapojen seurauksena, mutta edelleen lokkeja kokoontuu keväisin ja etenkin loppusyksyllä yli tuhannen yksilön kerääntymiin. Paikalta on laskettu myös maakunnan suurimmat korppiparvet.

Taigarauteiainen. PK

Kevään ensimmäiset muuttolinnut, kuten harmaalokki tai kiuru havaitaan usein Kujalassa. Jätekeskus on Päijät-Hämeen varmin paikka tavata ensi saapujiin kuuluva harvinaistunut mustavaris. Myös kottaraiset viihtyvät alueella.

Laajat rikkaruohokentät ovat siemensyöjien mieleen. Myöhäissyksyisin, joskus talvisin tai alkukevästäkin, voi rikkaruohojen kimpussa hääriä satojen urpiaisten parvi, jonka seasta löytyy yleensä tundrurpiaisia, tiklejä, hemppoja ja jopa vuorihemppoja. Tiklimäärä voi joskus nousta yli sadan. Myös suuret peippo- ja jätterippoparvet sekä pulmuset ovat persoja jätekeskuksen siemenkasveille.

Alueen pesimälajeihin kuuluu pikkutylli, joita on useita pareja. Kujalassa pesii runsaana hemppoja, punavarpusia ja pensaskerttuja sekä ainutlaatuinen määrä viitakerttusia. Myös muut yölaulajat, kuten luhtakerttunen, pensas- ja viitasirkkalintu, satakie-

li ja ruisrääkkä viihtyvät pensaidoissa ja joutomaaniityillä.

Valtavat lokki- ja varislintumäärät houkuttavat paikalle kanahaukan, joka on säännöllinen vieras Kujalassa. Myös haarahaukka ja muuttohaukka vierailevat ravinnonhaussa silloin tällöin.

Loppukesällä ja syksyllä Kujalan vesialtaat ja mätät painanteet keräävät kahlaajia ja joinakin syksyinä alue voi olla jopa hyvä kahlaajapaikka. Lirot, metsäviklot, suokukot ja töyhtöhyypät ovat peruslajeja, mutta usein on havaittu myös tullejä, suo-, lapin-, pikku- ja kuovisirrejä sekä harvinaisempina vieraina palsasirri, pulmussirri, jänkäsirriäinen ja jänkäkurppa.

Talvilintupaikkana Kujala on erinomainen talvesta riippuen. Jo edellä mainittujen pikkulintuparviensa lisäksi Kujalassa on talvehtinut muun muassa hiirihaukkoja, kottaraisia, sepelkyhkyjä, tunturikiuruja, västäräkki ja vaikkapa rautiainen.

Kujalan harvinaisuuslista on vakuuttava: Suomen ensimmäinen aroharmaalokki löydettiin vuonna 1997, jonka jälkeen laji on tavattu kymmeniä kertoja ja on nykyisin vuosittainen vieras. Taigarautiainen

ilmestyi Kujalaan lajin suurinvaasiovuonna 2016 ja Suomen ensimmäinen talviaikainen aavikkotasku nähtiin joulukuussa 2008. Suomen ensimmäinen ja ainoa "amurinvästäräkki", västäräkin itäinen alalaji, vieraili paikalla joulukuussa 2015.

Jätekeskuksen länsi- ja lounaispuolella aukeavat Kujalan pellot, joilla käydään usein kaatopaikkaretkien yhteydessä. Peltoja pääsee tarkkailemaan Linaistentieltä ja peltojen länsiosaa halkovalta Korvenrannantieltä.

Pelloilla pesivät esimerkiksi kuovi, ruisrääkkä, pensastasku sekä erilaiset yölaulajat. Muuttoaikoina voi nähdä kahlaajia, lokkeja, kiuruja sekä peippolintujen sekaparvia. Hiiripöllö tai isolepinkäinen tähyttää usein myyriä pellonreunassa. Harvinaisuuksista on tavattu viiriäinen, harjalintu ja mustaotsalepinkäinen.

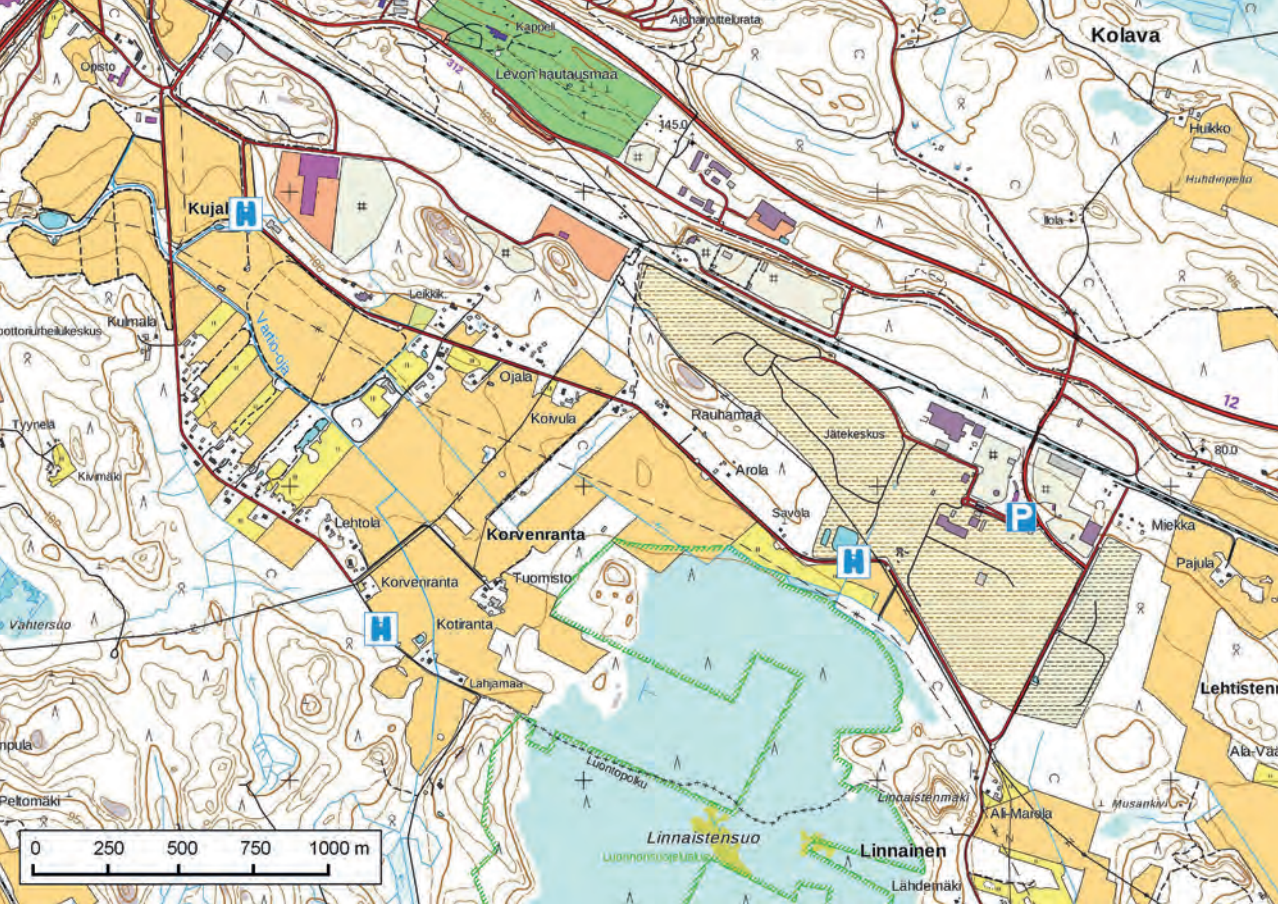

Tunturikiuru. PK

Kanabaukka saa aikaan näyttävän hässäkän ilmestyessään ilmatilaan. PK

Saapumishoje ja havainnointi

Kujalan jätekeskus sijaitsee runsaat 8 km Lahdesta itään. Lahdesta ajetaan ensin valtatieltä 12 noin 4 km, jonka jälkeen käännytään Pekanmäen liittymän lähellä oikealle Nastolantielle (312) (opasteissa Vilähde ja Kujala), tästä on noin 4 km jätekeskuksen opastettuun risteykseen. Sapelikatua ajetaan puolisen kilometriä etelään ja ollaan jätekeskuksen portilla.

Kujalan pelloille pääsee jatkamalla Sapelikatua, jolta käännytään Miekantielle, joka tuo Linnaistentien ja Ilolantien risteykseen.

Lintujen tarkkailijoilla pitää olla lupa Kujalan jätekeskuksen alueella liikkumiseen. Alue on avoinna ma-pe klo 6–22 ja la klo 10–14. Alueella on noudatettava Päijät-Hämeen jätehuolto Oy:n (PHJ) henkilökunnan ohjeita ja määräyksiä. Tullessaan ja lähtiesä pitää ilmoittautua vaa'alla. Alueella on käytettävä huomioliivejä (vaa'alta tai toimistolta saa tarvittaessa lainata liivejä aukioloaikoina). Autot on jätettävä toimiston parkkipaikoille. Parkkipaikkoja on molemmin puolin toimistoa. Autot eivät saa haitata jäteastian liikennettä. Kaatopaikalla jätteen päällä ei saa kävellä ilman turvakengkiä, eikä kentillä saa liikkua työkonoiden läheisyydessä. Tarkemmat ja päivitetetyt tiedot ks. lintutieteellisen yhdistyksen sivut phly.fi.

Nuori aroharmaalokki. PK

TYYPPILAJIT Pikkutylli, naurulokki, selkälokki, harmaalokki, viitakerttunen, pensaskerttu, naakka, varis, korppi, varpunen, punavarpunen

MUITA LAJEJA Kanahaukka, maakotka, muuttohaukka, liro, satakieli, kivitasku, kottarainen, pensassirkkalintu, luhtakerttunen, tikki, hemppo

HARVINAISUUDET Mandariinisorsa, viiriäinen, haarahaukka, pallasirri, pikkukajava, aroharmaalokki, isolokki, turturikyhykky, tunturikiuru, virtavästäräkki, "amurinvästäräkki" (alalaji *leucopsis*), taigarautiainen, mustaleppälintu, aavikkotasku, mustaotsalepinkäinen

Autopaikka

Jätekeskus: N 6757918 E 433469 ja E 60° 57,041' E 25° 46,305'

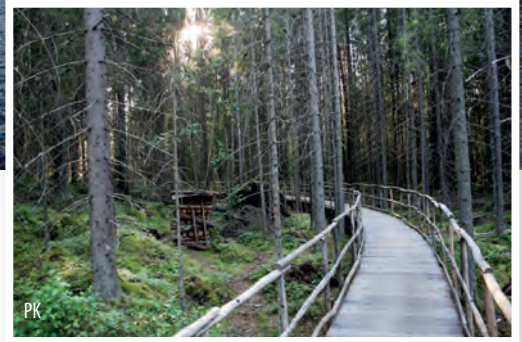
PK

Lapakisto

Lapakiston luonnonsuojelualue on osa laajaa metsäaluetta itäisessä Lahdessa. Vuonna 2012 perustettu suojelualue nousi nopeasti suosituksi yleisön luontoretki-kohteeksi, jossa retkeilijöiden käytössä on useita hyvin varustettuja nuotiopaikkoja ja laavu. Linturetkeilijä voi löytää mielenkiintoisten maisemakohteiden lisäksi vanhan metsän vaateliaita lintuja.

Runaan kahden neliökilometrin laajuisen Lapakiston luonnonsuojelualueen parhaat metsät sijoittuvat järvien ja lampien rannoille, jotka on jätetty hakkaamatta. Laajimmat hyvin säästyneet metsäalat sijaitsevat Lapakiston järven etelä- ja itärannalla sekä Pitkäjärven ja Ahvenlammin välissä. Näiltä alueilta löytyvät varmimmin vanhaa metsää suosivat linnut. Suojelualueen maisemaa elävöittävät myös pienet rämeet ja korvet. Osa metsistä on mäntyvaltaisia 1900-luvun lopun hakkuista toipuvia kasvatusmetsiä, jotka ovat niukkalintuisia. Lounaisrajalla on laajahko avohakkuu.

Suojelualueen ulkopuolella on erinomainen Kärkjärven rantaa myötäilevä luonnontilaisen metsän vyöhyke, joka myös houkuttelee vanhan metsän lintuja. Muita hakkuilta säästyneitä kohteita on lisäksi suojelualueen pohjoispuolen metsissä.

PK

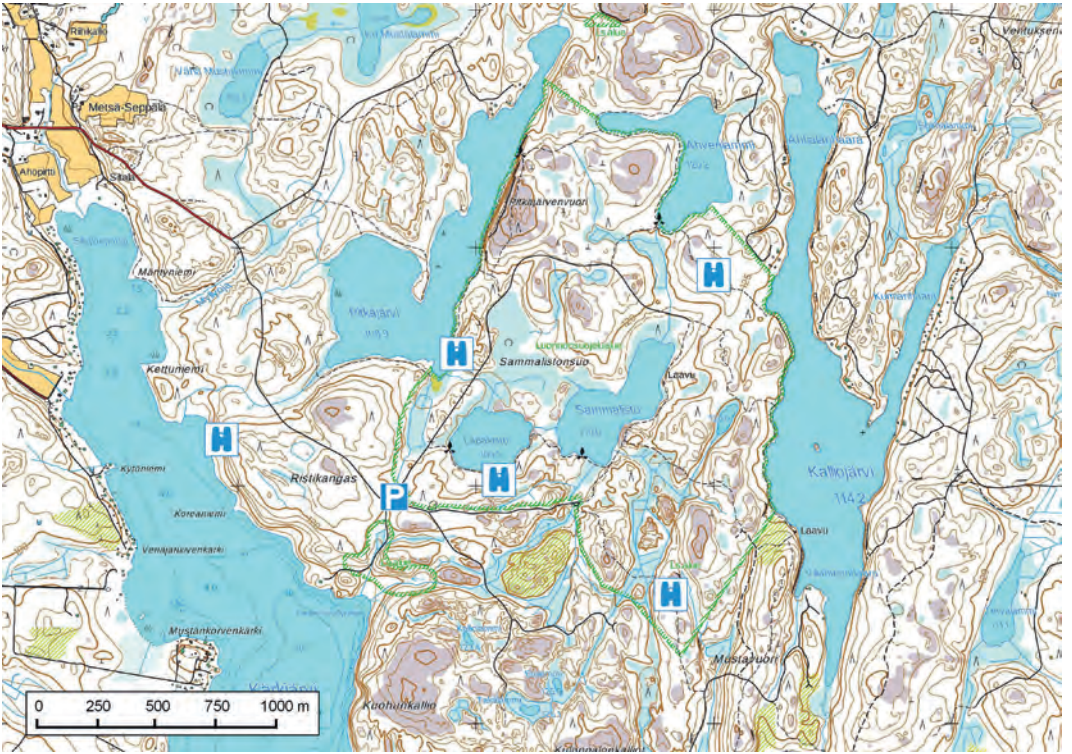
Linnusto

Lapakiston luonnonsuojelualueen ja sen lähimetsien parhaiden osien erämaisyydestä kertovat monet siellä pesimäaikaan tavatut linnut, joihin kuuluvat kanahaukka, sääksi, ampuhaukka, useat pöllöt lapinpöllöä myöten, metso, tikat, pikkusieppo ja idänuunilintu. Suojelualueen niukkapuustoiset kallioalueet ovat kehrääjälle mieleisiä. Alueella onkin useiden reviirien keskittymä. Myös teeret pitävät kallioita soidinpaikkanaan.

Lapakiston alueen vesilinnusto on karuilla vesillä toimentulevia lajeja, kuten sinisorsa, telkkä, haapana sekä kuikka. Laulujoutsenkin näyttää olevan asettumassa pesimälajiksi. Suojelualueella rajaavilla Pitkä- ja Kalliojärvillä pesii myös kalatiroja ja -lokkeja.

Retkeily

Lapakiston alueella on hyvin merkitty, helppokulkuisen polusto, jossa on useita 2,5–6 kilometrin mittaisia reittivaihtoehtoja. Ne kattavat pääosan alueesta (reittikartta www.lahdensuodunluonto.fi/luontokohteet/nastolallapakisto). Poluille kannattaa lähteä aamuvuorilla ennen ulkoilijajoukkojen tuloa. Pöllö-

patikoinnilla kevättalven öinä on myös rauhallista. Alueen maasto on paikoin herkästi kuluva, joten on suotavaa, että linturetketkin tehdään merkittyjä polkuja pitkin.

Etelän suuntaan ulkoilureitit ulottuvat Pajulahden urheiluopistolle asti. Reitillä on mielenkiintoinen Kilpasen hettekkö- ja luhtarantainen pikkujärvi. Luonnonsuojelualan länsipuolella Kärkjärven rannan hyvät metsät alkavat Kettuniemen eteläpuolelta ja jatkuvat Kuohunkallion eteläpuolelle. Alueen heikosti maastossa erottuvat polut kulkevat pääasiassa lähellä rantaviivaa. Suurin reitti lähtee Lapakiston luonnonsuojelualan parkkipaikan kohdalta, josta kävellen Ristikankaan tienristeyksen yli, jatketaan puomilla suljettua tietä ja poiketaan 400 m:n jälkeen vasemmalle vähän käytetylle, rantaan vievälle polulle. Yksi käymisen arvoisista paikoista on rannasta koilliseen ja itään suuntautuva laakso.

Saapumisohje

Lahten keskustasta on noin 15 km Lapakiston parkkipaikalle. Reitti kulkee keskustasta itään lähtevää Karjalankatua ja siitä vasemmalle koilliseen kääntyvää Ahtialantietä Kunnakseen asti, jonka jälkeen käännytään oikealle itään Ohrapäantielle. Tältä erkanee oikealle jatkuva Siltantie, joka vaihtuu luonnonsuojelualan parkkipaikalle johtavaksi Ristikaantieksi.

Teikkipoikue. PK

TYYPILAJEJA Telkkä, teeri, kuikka, kehrääjä, harmaapäätikka, palokärki, kulorastas, pikkusieppo, hömötiainen, töyhtötiainen, puukiipijä

MUITA LAJEJA Haapana, pyy, metso, metsäviklo, viirupöllö, helmipöllö, harmaapäätikka, peukaloinen, idänuunilintu, pyrstötiainen

Autopaikka

Luonnonsuojelualan parkkipaikka: N 6761962 E 438660 ja N 60° 59,27' E 25° 51,976'

Linnaistensuo

PK

Linnaistensuo on laajin suoalue Lahdessa ja merkittävä suoluonnon suojelualue koko vähäsoisessa eteläisessä Päijät-Hämeessä. Suon reunametsissä elää vanhan metsän lintuja.

Linnaistensuolla aikoinaan tehdyt ojitukset ovat heikentäneet luonnontilaa, mutta suota on ennallistettu syksystä 2002 lähtien. Ojien poistaminen ja puuston poisto ovat paikoitellen palauttaneet maiseman lähemmäs vuosikymmeniä aikaisemmin vallinnutta tilaa. Keidasoihin kuuluvan Linnaistensuon alueella on useita rämetyyppisiä, ja suon lounaisessa osassa on rimpinevarämettä ja nevaa, jossa on parhaat mahdollisuudet tavata avointa maastoa suosivia lintuja.

Linnaistensuon alueen mielenkiintoa lisäävät monin paikoin hakkuilta säästyneet reunametsät, jotka tarjoavat koskemattomia erämaisia maisemäkymiä. Lahopuustokin on viime vuosina lisääntynyt, mikä hyödyttää erityisesti tikkoja ja muita kolopesijöitä.

Linnusto

Linnaistensuolla on rämeiden tapaan varsinaista suolinnustoa vähän. Etelä-Suomen soiden varpuslintujen yleinen väheneminen näkyy myös täällä, aiemmin vakituisesti pesinyt keltavästäräkki on hävinnyt

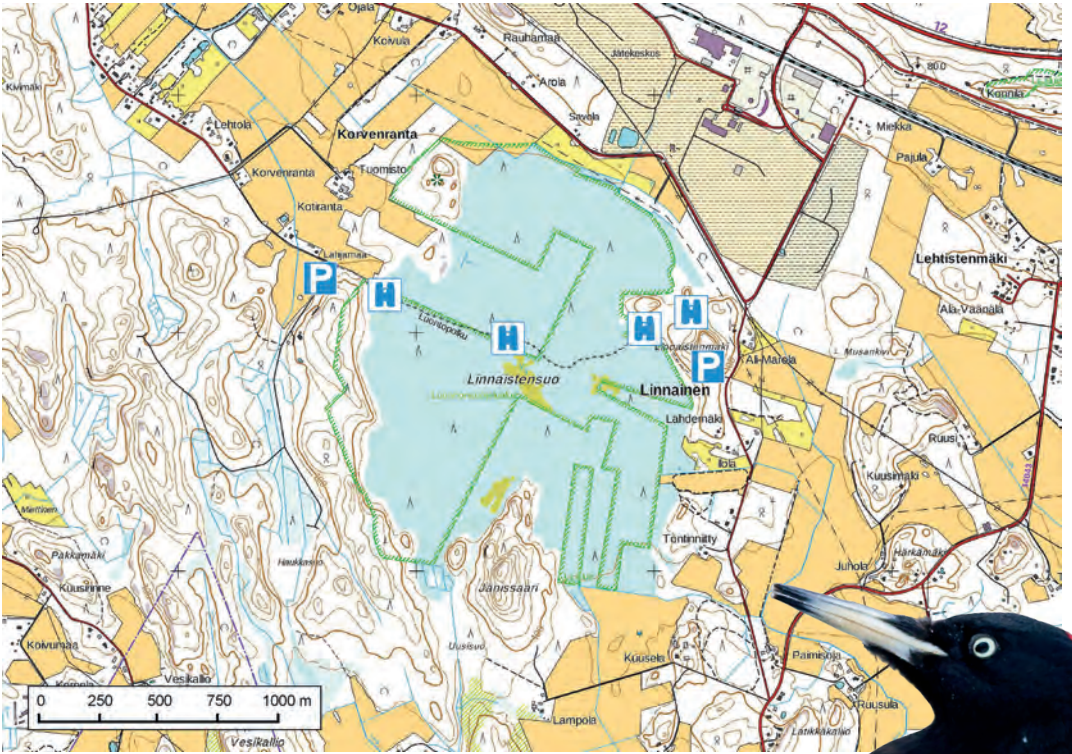
tai satunnainen. Niittykirvisen tapaamiseen on hieinan paremmat mahdollisuudet. Pensastasku kuuluu edelleen pesimälinnustoon. Kahlaajia edustava kuovi ja metsän laidan lehtokurppa. Teeri on taantunut huomattavasti parhaista päiväistään, mutta lajista on myös tuoreita havaintoja. Kurki löytää hyviä piilopaikkoja pesälleen suon alueelta. Oman värinsä paikalle antaa läheinen Kujalan jätekeskus, jonka linnuista etenkin korvit parveilevat suolla.

Suota ympäröivät metsät tarjoavat laadukkaasti elinympäristön vanhan metsän lajeille. Pohjantikan havaintopaikkana Linnaistensuo on ollut yksi parhaista Lahden seudulla. Pöllöjä on tavattu etenkin talvisin ja kevään soidinkaudella. Varpuspöllö on tavallisin, mutta havaintoja on myös huuhkajasta, helmipöllöstä ja viirupöllöstä. Pikkusiepon ja idänuunilinnun reviirit on löydetty useina kesinä parhaissa metsäosissa.

Talvisin luontopolun varressa on pidetty kahden ruokintapaikkaa, joilla käyvään ruokavierasjoukkoon kuuluvat esimerkiksi harmaapäätikka, pyrstötiainen ja puukiipijä.

Retkeily

Linnaistensuon retki alkaa tavallisesti joko suon itä- tai länsipuolelta. Lähtöpisteiden välillä on infotauluin varustettu luontopolku, joka on suo-osuudella pitkospuureittia. Länsipuolen parkkipaikka on jyrkässä mutkassa lähellä Korvenrannantien loppupäätä.

Luontopolku alkaa parkkipaikalta. Länsipään ruokintapaikka on runsaan kahdensadan metrin päässä parkkipaikalta polun eteläpuolella. Runsaan km:n pitkosjakson jälkeen polku jatkuu metsän puolelle, jossa toinen ruokintapaikka on lähellä suon reunaa. Polku kääntyy pian kaakkoon kohti puolen km:n päässä olevaa Ilolantien parkkipaikkaa.

Reunametsiin samoilemaa haluavan on poikettava polulta. Itäpuolella Linnaistenmäen länsi- ja luoteispuoli ovat hyviä vanhan metsän linnuille, länsipuolella puolestaan sekä suon luoteisnurkkauksen metsä että länsiosan hakkaamaton reunametsä ovat hyviä. Metsissä ei ole edellä mainitun suojelualueen poikki kulkevan reitin lisäksi merkittäviä luontopolkuja.

Saapumisohje

Linnaistensuo sijaitsee Lahden keskustasta kaakkoon noin 7,5 km:n päässä. Keskustasta ajetaan itään vievälle valtatie 12:lle (esimerkiksi Karjalakadun–Viipurintien tai Lahden matkakeskuksen risteyksen kautta), jolta Pekanmäen jälkeen käännetään valoristeyksestä oikealle Nastolantielle (312). Risteyksestä ajetaan 0,8 km liikennepyräähän ja tästä oikealle Kujalankadulle, jonka päässä käännetään oikealle ja heti vasemmalle Korvenrannantielle. Linnaistensuon länsipuolen parkkipaikka ja luontopolun pää on runsaan 2,5 km:n päässä tien jyrkässä mutkassa.

Palokärki. PK

TYYPPILAJEJA Pyy, kurki, kuovi, varpuspöllö, harmaapäätikka, palokärki, pohjantikka, pyrstötiainen, hömötiainen, töyhtötiainen, puukiipijä

MUITA LAJEJA Teeri, ampuhaukka, viirupöllö, helmipöllö, niittykirvinen, idänuunilintu, pikkusieppo, pensastasku, isokäpylintu

Autopaikkoja

Linnaistensuon länsipuolen parkkipaikka:
N 6757285 E 431650 ja N 60° 56,682' E 25° 44,305'

Ilolantie parkkipaikka suon itäpuolella:
N 6756820 E 433258 ja N 60° 56,448' E 25° 46,095'

Ilolantien parkkipaikalle suon itäpuolella pääsee Kujalankadun päästä alkavaa Linnaistentietä, joka jätekeskuksen jälkeen muuttuu Ilolantieksi 3,8 km:n päässä Miekantien risteyksessä. Ilolantien oikealla puolella, 350 m:n päässä olevalle parkkipaikalle ajetaan muutama kymmenen metriä metsätietä.

PK

Luhdanjoki

Porvoonjoen nimi vaihtuu Luhdanjoeksi Okeroisten eteläpuolella, Lahden ja Hollolan rajalla. Siellä alkaa laaja, metsäisten rinteiden reunustama tulvatasanko, jonka läpi joki kiemurtelee. Tulvivat rantaniityt tarjoavat muuttaville vesilinnuille ja kahlaajille ruokailu- ja levähdyspaikan. Pesivään linnustoonkin kuuluu mielenkiintoisia lajeja. Useina keväin jokilaakson pohjoispuolen lintutornista ja mäeltä on nähty paljon muuttavia petolintuja.

Luhdanjoen laakso oli järvenä ilmeisesti ajankuluun asti. Järven rannalla asuttiin jo kivikaudella, mistä kertoo niityn pohjoispuolella olevan lintutornin opastaulu. Järven kasvetta umpeen laaksoon jäi jäljelle vain kapea jokiuoma ja sitä reunustavat leveät niityt. Kuin muistona aikojen takaa tulvavedet täyttävät vuosittain laakson muinaisjärven laajuisiksi.

Lintutornista hahmottuva näkymä edustaa vanhaa perinnemaisemaa: satojen vuosien ajan jokivarren niitty oli Hollolan ja Orimattilan kylien rehuaitana, josta heinät ja sarat niitettiin kesäisin niitylatoihin talteen. Myöhemmin laaksossa laidunnettiin kar-

jaa. Puolensataa vuotta sitten tornista näkyvän niityn pohjoispäässä pidettiin vielä nautoja, mutta alue pensoitui laidunnuksen loputtua. Rantaniittyjen nykyinen osittainen avoimuus on 1990-luvulla ja 2000-luvun alussa tehtyjen raivausten ja uudelleen aloitetun laidunnuksen ansiota.

Luhdanjoen niittyalueen pohjoispäässä niittyalue on leveimmillään. Osa itäistä puolta on Lahdessa, muu alue on Hollolaa. Lahden puolella on luonnonsuojelualue. Luhdanjoen laakson kaltaiset laajat rantaniityt ovat harvinainen ja uhanalainen luontotyypipi.

Linnusto

Lintujen kannalta niityt ovat parhaimmillaan keväällä tulvien aikaan. Puolisukeltajat ovat pääosassa, mutta myös sukeltajasorsat kuuluvat lajistoon, tosin vähälukuisempina ja satunnaisempina. Puolisukeltajat ruokailevat korkeimman veden aikana rannan tuntumassa, veden vähän laskettua pitkin niittyä, jolloin linnut yltävät nyhtämään ravintoa pohjasta.

Kahlaajille sopivin vedenkorkeus on silloin, kun joki kurottaa nipin napin niityn puolelle. Luhdanjoen pohjoinen niittyalue on maakunnallisesti tärkeä keräntymäalue liroille ja mustavikloille. Liron toukokuun alkuun ajoittuvina huippupäivinä, usein pilvillä matalapainesäällä, niityillä on eloa ja ääntä, kun parvia kiertele ilmassa, osa tulee vasta niitylle ja osa lähtee jatkamaan eteenpäin. Myös muita niitykahlajia tavataan sopivilla tulvilla mukavasti.

Joskus harvoin kesätulvien aikana heinä–elokuussa niitylle voi pysähtyä paljon puolisukeltaajia ja kahlaajia, myös sirrejä. Luhdanjoki nousee järveksi melko usein myös syksyisin, mutta syyskausi on kevääseen verrattuna vauhu, vaikka jonkin verran vesilintuja tulvilla pysähtyykin. Tarkka etsijä löytää myöhemmin syksyllä niityltä tai sen reunasta jänkäkurpan. Tulvatomana myyräsyksynä suopöllö voi saalistaa niityllä.

Niittyjen pesimälajistoon kuuluvat tavallisimmat puolisukeltaajat, joinakin kesinä myös lapasorsa. Kahlaajista taivaanvuohi viihtyy parhaiten, punajalkaviklo on pesinyt monena kesänä. Laidunnetut niityt ovat tärkeä elinympäristö Etelä-Suomessa vähiin käyneille keltävästäräkille ja niittykirvisille. Pensaikoissa sirisee ja säksättää usein pensas- ja viitasirkkalintuja.

Luhdanjoki on perinteinen muutontarkkailupaikka Lahden seudulla. Muuttoa tarkkailtiin ennen maasta nykyisen parkkipaikan kohdalla, jonka jälkeen on kiiroitu vuonna 1997 valmistuneessa tornissa. Nykyisin alueen ilmatilaa pidetään silmällä myös läheiseltä Rälssinkallion maankaato paikalta. Rälssiltä näymät ovat avarammat, mutta sieltä ei pysty tunnistamaan niityllä paikallisina olevia lintuja. Luhdanjoella on kirjattu keväisin komeita haukkojen muuttopäiviä, parhaimmillaan jopa parisataa yksilöä.

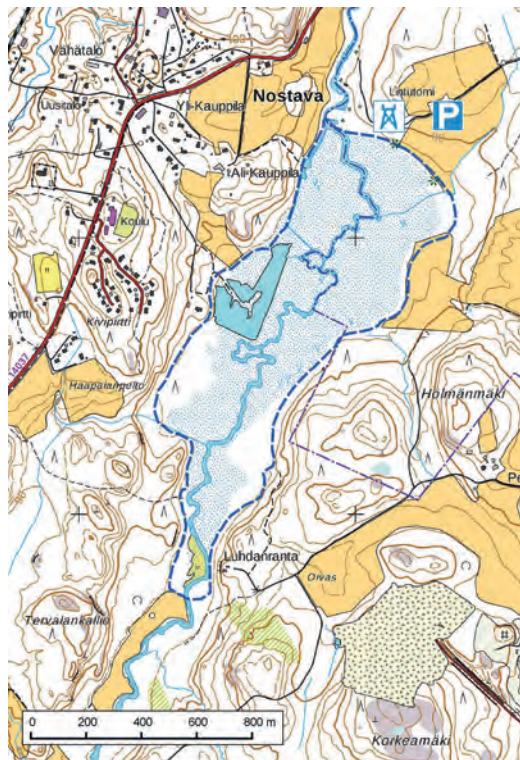
Talvisin tornin lähellä on ruokintapaikka lintuyhdistyksen ja kaupungin ylläpidossa. Monina talvina tavallisten ruokavieraiden joukosta löytyy jokin ylättäjä, kuten pähkinänakkele tai nokkavarpunen.

Retkeily

Niittyä voi tähyttää kaukoputkella jo parkkipaikan läheltä tieltä. Tornista näkee pääosan niitystä lähes lintuperspektiivistä. Pieni katve jää tornin edessä olevan metsän taakse, jonne voi käydä kurkistamassa niityn reunasta. Metsälajeja näkee ja kuulee hyvän valikoiman tornista. Niityllä liikkumista ei suositella alkukesän pesimäaikana, alueen näkee ja kuulee varsin hyvin niityn reunasta aitalinjalta. Laidunnuskaudella niitylle meno ei saa häiritä laiduntavia eläimiä. Selvää on, että koirat pidetään alueella kiinni metsästyslain ja luonnonsuojelun alueen määräysten mukaan, eikä niitä saa tuoda laidunnuskautena aidan sisäpuolelle.

Saapumisohje

Lahden keskustasta on runsaat 9 km Luhdanjoelle. Keskustasta lähdetään Hollolankatua (140) lounaaseen ja jatketaan Mytjärven risteuksen yli Helsingintielle (140), jota ajetaan Jokimaan risteykseen ja edelleen 1,4 km päässä olevaan Lintulantien risteykseen. Tästä käännetään oikealle ja jatketaan vasemmalle kääntyvään Luhtijoentien haaraan, josta ajetaan vajaan km:n päässä olevalle lintutornin parkkipaikalle.

Merikotka. PK

TYYPILAJEJA Tavi, sinisorsa, mustaviklo, valkoviklo, liro, merikotka, hiirihaukka, piekana, niittykirvinen, keltävästäräkki

MUITA LAJEJA Tundrahanhi, harmaasorsa, jouhisorsa, metso, maakotka, muuttohaukka, punajalkaviklo, pohjantikka, viitasirkkalintu, nokkavarpunen

HARVINAISUUKSIA Haahka, kattohaikara, haarahaukka, arosuohaukka, kiljukotka, heinäkurppa, turturikyhyhky, kuningaskalastaaja, turturikiuru, kultasirkku

Autopaikka

N 6757479 E 422309 ja N 60° 56,683' E 25° 33,958'

Murronoja ja Jokimaan metsät

Okeroisten laaja vanha kulttuuri- ja luonto-ympäristö on kokenut huomattavia muutoksia vuosikymmenten mittaan. Asutusta on tullut lisää ja leveä tie on pirstonut pelto- ja metsämaisemia. Luontolaikuista on joitakin säästynyt, vaikka niiden ympäristö on muuttunut.

Riihelästä alkava Murronoja tai Erviänoja, kuten sitä on myös kutsuttu, on suureksi osaksi luonnontilainen uoma. Salpausselän lähdevesien ruokkima puro on uurtanut hienojakoiseen savimaahan syvän ja jyrkkärinteisen laakson, jossa on jäljellä vanhapuista lehtometsää ja vaikeakulkuista tuomi- ja muuta tiheikköä.

Jos poikkeaa poluilta, kannattaa katsoa mihin astuu, vaikeasti huomattavat karikkeen ja kasvillisuuden peittämät lähdekohdat voivat olla upottavia ja syviä.

Linnusto

Lehtolinnuille puron varren metsä on ihanteellinen. Laulukonsertti on alkukesällä mustapää- ja lehtokerttujen tahdittama. Kultarinta tuo joinakin vuosina usean laulajan voimin vauhtia ja vaihtelua kuuroon. Lahopuuta on paljon, mikä ilahduttaa pikkutikkoja.

Metsä sopii etenkin väljemmiltä osiltaan erinomaisesti räkätti- ja punakylkirastaille. Rastaiden kiivas pesiensä puolustaminen pesärosvoilta hyödyttää pikkulintuja, mikä voi houkuttaa niitä pesimään rastas-yhdyskuntien turviin.

Murronojan laaksometsää reunustavat nuoret lehtipuuviidat ja pensaikot ovat olleet hyviä yölaulajapaikkoja. Satakieli oli aikoinaan jopa huomattavan runsas, ja nykyisinkin niitä laulaa säännöllisesti pu-

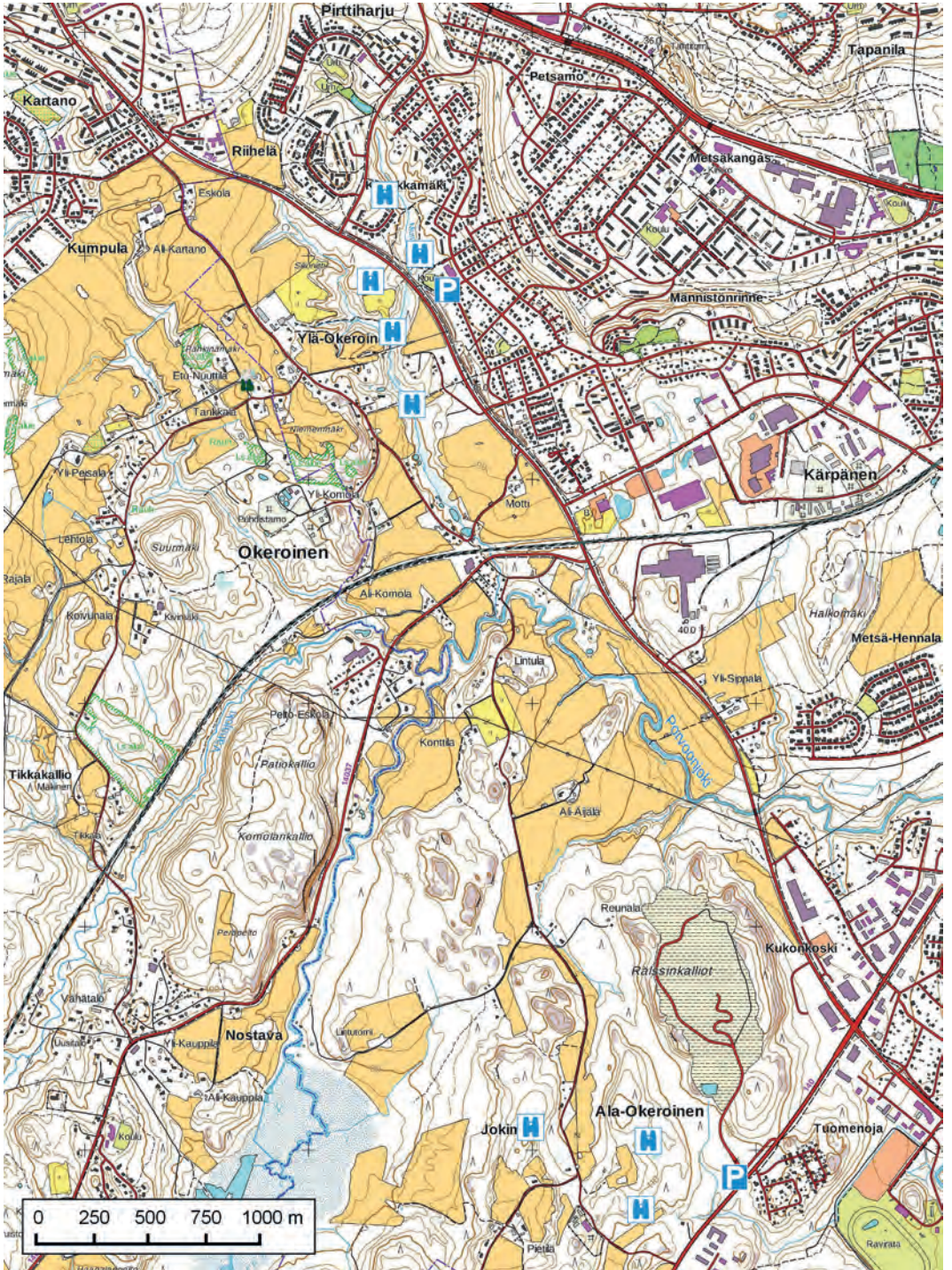
rolaaksossa. Reunapöheiköissä on tavattu niin viita- kuin luhtakerttusia ja sirkkalintuja.

Jos ovat Murronojan varren kuusimetsiköt pinta-alaltaan vähäisiä, löytyy hämyistä vanhaa havumetsää sitä enemmän Jokimaalta Helsingintien varresta, Rälssinkallioiden maankaatopaikan etelä- ja lounaispuolella. Helposti tavoitettavassa kohteessa on havaittu vanhan metsän arvolajeja, vaikka alueella ei ole vielä retkeilty paljon eikä sen linnustoa ole tarkasti kartoitettu. Varpuspöllö on monesti vihellellyt paikalla ja pohjantikka on koputellut lahopuita, joita on keskittyminä ja yksittäin eri puolilla metsää. Samaan vanhan metsän kokonaisuuteen kuuluu hie-man erillinen, Lintulantien länsipuolinen alue, missä puolestaan on havaittu pikkusieppo.

Saapumisohje

Murronojan laaksoon voi tulla eteläisen Lahden Riihelän kautta. Riihelään pääsee valtatie 12:ta, jolta käännetään Pirttiharjussa etelään Jankkarinkadulle. Kadulta voi kääntyä vasemmalle Matkamiehenkadulle, jota ajetaan 1,1 km ja käännetään Kasakka-mäen koulun jälkeen Sävelkadulle ja edelleen koulun portin lähellä olevalle parkkipaikalle. Tästä lähtee kävelytie, jota pääsee purolaaksoa myötäileville reiteille. Ala-Okeroistentien eteläpuolen lintulehtoihin mennään leveän siltarummun läpi tien ali.

Jokimaan metsään ajetaan Lahden keskustasta Helsingintielle (140), jota jatketaan Jokimaan risteuksen jälkeen vielä 600 m, kunnes käännetään oikealle maankaatopaikalle vievälle tielle. 200 m:n päässä jyrkässä mutkassa on pysäköintitilaa. Mutkasta lähtee metsään polku, joka haarautuu luoteeseen ja lounaaseen. Hyvää metsälintumaastoa löytyy eri puolilta metsää.

TYYPILAJIT Pyy, palokärki, pikkutikka, satakieli, räkättirastas, punakylkirastas, viitakerttunen, lehtokerttu, mustapääkerttu, hömötiainen

MUITA LAJEJA Ruisräätäkö, lehtopöllö, viirupöllö, sarvipöllö, pohjanikka, peukaloinen, pikkusieppo, pyrstötiainen, nokkavarpunen

Autopaikat

Kasakkamäen koulu: N 6760851 E 422629 ja N 60° 58,502' E 25° 34,232'
 Jokimaan metsä: N 6756901 E 423925 ja N 60° 56,391' E 25° 35,762'

Töyhtöhyppä tulvapelloilla. PK

Isolepinkäinen. PK

Näkkimistö

Lahden Renkomäen eteläpuolella Näkkimistössä avautuu ensimmäinen Porvoonjoen varren laajoista peltoaukeista, joille pysähtyvät niin muuttolintuparvet kuin niitä kiikaroivat lintuharrastajat. Kevään tulva-aikoina pelloilla riittää eniten katsottavaa, mutta muitakaan vuodenaikoja ei sovi unohtaa.

Näkkimistön avaraa peltomaisemaa täplittävät vaihtelevan kokoisina saarekkeina maatalousrakennuksineen ja metsiköt. Alueen läpi kiemurteleva joki ja sen sivupurot tuovat elämää pelloille paitsi tulvillaan myös uomia reunustavien pensaikkojen ja lehtimetsiköiden ansiosta.

Näkkimistön peltoaukea on useimmiten linturetkien välipysäkki, joka tarkastetaan matkalla muille lintupaikoille. Peltoaukean lounainen osa on Hollolan puolella, missä lintuja on havainnoitu harvemmin kuin Lahden puoleisilla pelloilla.

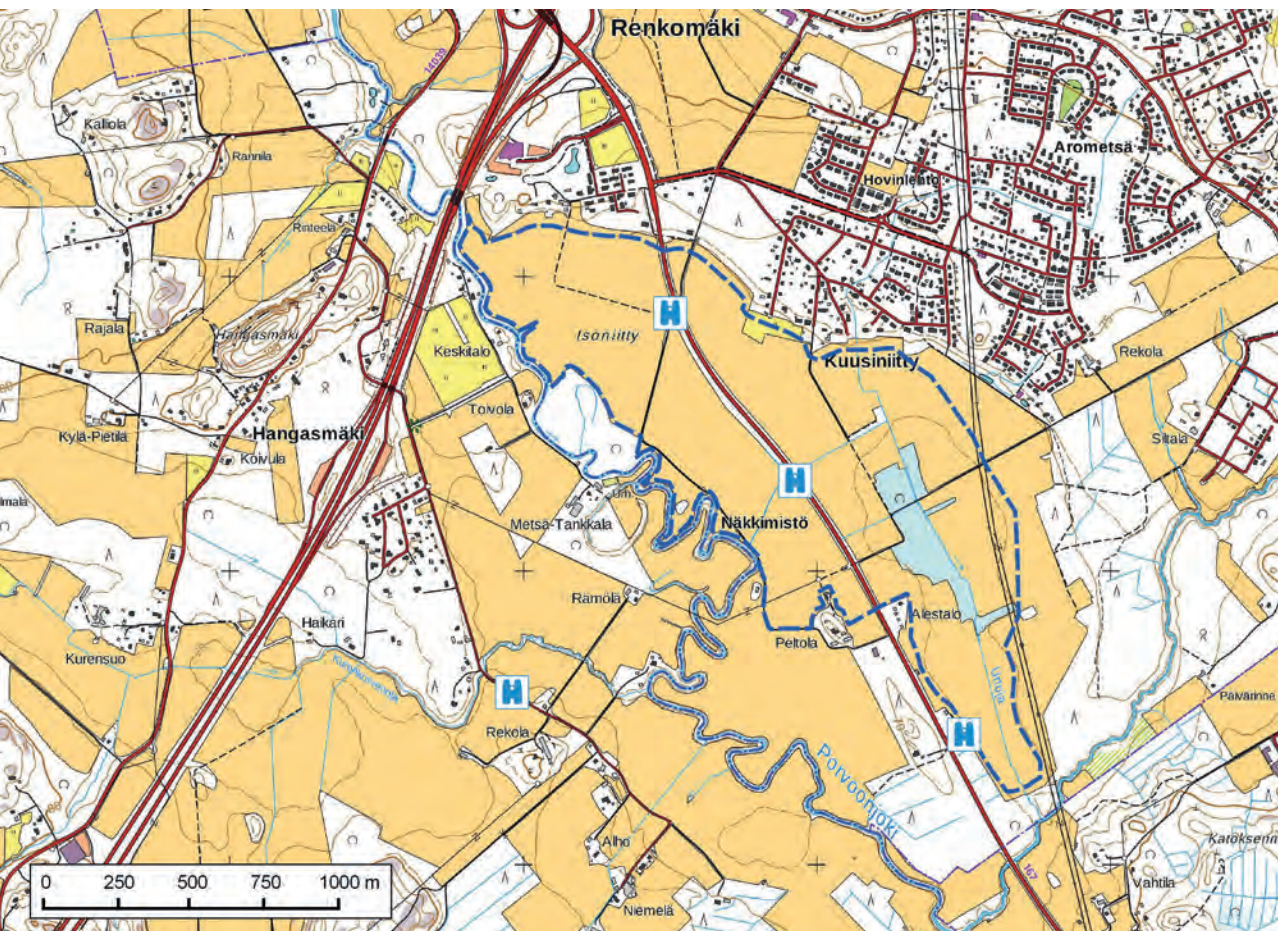
Linnusto

Keväällä Näkkimistössä voi tavata samat lajit kuin muilla hyvillä lintupelloilla ja yksilömäärätkin ovat usein suuria. Hyvin havainnoitu Lahden puolisko on

rajattu maakunnalliseksi merkittäväksi töyhtöhyppien ja metsäviklojen kerääntymäalueeksi. Niiden muuton huipun aikana huhtikuussa paikalla on myös paljon sorsia, lokkeja ja monesti myös metsä- sekä tundrahamia. Tällöin linnusto on monipuolisimmillaan ja katsottavaa riittää, kun vielä haukatkin koukkaavat pelloille lintuparviin houkuttelemana.

Veden korkeudesta riippuen toukokuun puolella pelloille voi kokoontua niittykahlaajia, joskin niiden määrät ovat yleensä pieniä. Kahlaajamuuton huipentuessa tulvat ovat usein laskeneet ja jäljellä on vain yksittäisiä lammikoita, joille linnut keskittyvät. Peltojen pohjoisosassa oleva Isoniityn märkä notkelma on silloin tarkastamisen arvoinen. Tulvalammikoista riippumatta kuivilla pelloilla viihtyvä kapustarinta saattaa levähtää Näkkimistössä isoin joukoin toukokuun alussa.

Loppukevällä ja alkukesällä jokivarsista kuuluu satakieleä ja viitakertusia ja pelloilla raksuttaa ruisräkkiä. Sarvipöllöille Porvoonjoen varsi on mielimaisemaa, peltopyitä on myös tavattu. Syksyllä lajisto on selvästi kevättä niukempi, mutta valkopsikihanhen määrät voivat nousta vaikuttaviksi, ja peltojen ravintotilanteesta riippuen myös pikkulintuja, kuten järripeippoja ja kiuruja, laskeutuu ruokai-

lemaan. Monena talvena Näkkimistössä on havaittu hiirihaukkoja ja myös piekana on tavattu.

Saapumishohje ja havainnointi

Näkkimistön pellot sijaitsevat Lahden lounaisnurkassa Uuden Orimattilantien varressa. Lintuja katsellaan usein vilkkaan tien traktoriluiskien levennyksiltä. Lintuja voi tarkkailla myös peltoteiltä. Lahden keskustasta on noin 8 km peltoalueen pohjoisosaan. Keskustasta ajetaan Vesijärvenkatua/Uudenmaankatua (n:o 167) Renkomäkeen ja edelleen Uudelle Orimattilantielle, joka on Uudenmaankadun jatke. Renkomäestä on noin kilometri Näkkimistöön. Vanhan Helsingintien (n:o 140) kautta tullessa ajetaan keskustasta Jokimaan risteykseen, josta käännetään vasemmalle Renkomäkeen ja Uudenmaankadulle johtavalle tielle (n:o 296).

Porvoonjoen länsi- ja lounaispuolen pelloille pääsee tieltä n:o 296, jolta käännetään Kärkkäisen tavaratalon länsipuolelta etelään suuntautuvalla Miekkiöntielle. Tätä ajetaan 1,7 km vasemmalle itään

kääntyvälle Rekolanraitille, jonka varressa on kiikarointipaikkoja moottoritien alituksen jälkeen.

TYYPPILAJEJA Metsähanhi, ruisräikkä, kapustarinta, töyhtöhyppä, metsäviklo, naurulokki, sarvipöllö, kiuru

MUITA LAJEJA Tundranhanhi, merihanhi, valkopsikhanhi, haapana, peltopyy, muuttohaukka, hiiripöllö

HARVINAISUUKSIA Ristisorsa, mandariinisorsa, viiriäinen, kattohaikara, haarahaukka, niittysuohaukka, pikkukultarinta

Uuden Orimattilantien varren havainnointipaikkoja

N 6754887 E 426488 ja N 60° 55,335' ja E 25° 38,645'

N 6754307 E 426914 ja N 60° 55,027' ja E 25° 39,129'

N 6753448 E 427497 ja N 60° 54,571' ja E 25° 39,794'

Idänuunilintu. PK

Pesäkallio

Pesäkallio on harvinaisen laaja metsälintujen pesimäalue aivan Lahden pohjoisen taajama-asutuksen naapurissa. Sen arvoa nostavat hyvät yhteydet muihin vanhan metsän suojelualueisiin. Pyyn, pohjantikan, sirittäjän, pikkusiepon ja puukiipijän kannat ovat Pesäkalliolla erityisen vahvoja.

Tultaessa keskustan suunnasta Lahdenkatua Pesäkallio näkyy Kivimaan jälkeen pohjoisessa horisontissa kohoavana metsämuurina. Pesäkallion luonnonsuojelualueetta laajennettiin vuonna 2013, ja nykyisin se on tärkein osa rauhoitettujen metsälaikkujen ketjua, joka ulottuu Merrasjärveltä Hollolan Arkiomaanjärven länsiosaan. Lähellä on myös Viuhan luonnonsuojelualue itäpuolella sekä kauempana pohjoisessa ja koillisessa erillisiä suojeltuja metsäaloja Hollolan ja Asikkalan puolella.

Metsäiset yhteydet suojelualueiden välillä ovat edelleen hyvät, mikä on tärkeää vanhan metsän lajien säilymiselle.

Pesäkallion luonnonsuojelualue sisältää laajan kirjon metsäluontoa runsasravinteisista lehdoista karuihin kalliometsiin. Metsiä elävöittävät pikkusoiden vaihtelevat luontotyypit. Erämaan tuntu on voimakas kaupungin läheisyydestä huolimatta. Luonnontilaisimmat metsät ovat vanhassa suojelualuerajauksessa, joka sijoittuu Takkulan golfkentän ja Soltin omakotialueen väliin. Läheltä suojelualueen pohjoisrajaa löytyy Lahden järeimpiä kuusia.

Linnusto

Pesäkallion metsissä viihtyy iso osa Etelä-Suomen vanhojen metsien lintulajeista. Kuusikoita suosivan pohjantikan (2–3 reviiä MAALI-kartoituksessa) kanta voi vahvistua ajan myötä edelleen suojelualueen laajennusosan puustojen ikääntyessä. Pikkusiepoille sopivaa elinympäristöä on paljon eri puolilla aluetta. Toinen vanhojen metsien laulaja, idänuunilintu, on pikkusiepon tapaan säännöllinen keisasukas Pesäkalliolla.

Vilkaasta virkistyskäytöstä huolimatta petolintuja ja uskaltautunut rakentamaan pesänsä Pesäkallion metsien kätköihin. Kanahaukka pesinee lähes vuosittain, samoin nuorempia metsiä asuttava varpushaukka. Pesäkalliolla on kasvattanut poikasensa myös hii-rihaukka. Jopa sääksi on yrittänyt asettua alueelle, mutta pariskunta hylkäsi pesänsä häiriön takia.

Yökuunteluretkien perusteella varpuspöllö on Pesäkallion peruspöllö. Viirupöllö lienee sekin säännöllinen. Metso näyttäisi aristelevan alueella liikkuvia ulkoilijoita, sillä se on etenkin pesimäaikana harvinaisuus. Talvella jykevin kanalintumme on helpompi löytää hakomassa kalliomännyn latvassa. Yksi Pesäkallion tunnuslinnuista on pyy, jota tavataan koko alueella. Vaatelialle rehevien metsien lajeille on myös runsaasti tilaa, niinpä erityisesti Merrasjärven ympäristö on yksi kaupungin parhaista tukikohdista sirtittäjälle.

Merrasjärvi ei ole varsinainen lintujärvi, mutta vesialueita kannattaa kiikaroida etenkin muuttoa-

koina. Paikalla nähtyjä lajeja ovat esimerkiksi lapa- ja tukkasotka, uivelo, kuikka, kaakkuri ja härkälintu.

Retkeily

Pesäkallion alueen pohjoisosassa vanhan metsän alueella on noin 2,5 kilometrin pituinen viitoitettu luontopolkku, jonka lähtöpisteet ovat ulkoilureitillä Soltin alueen kaakkoiskulmassa ja Sydämensuon laidassa. Pesäkallion keskiosassa kiertävä ulkoilureitti alkaa Merrasjärven uimarannalta. Reitiltä haarautuu eteläosassa sivureitti Holmaan ja Metsämaalle ja itäosassa Kytölään. Pohjoisosasta ulkoilureitiltä erkanevat Takkulan kautta Viuhan luonnonsuojelualueelle ja edelleen Kunnakseen ulottuva ulkoilureitti. Hiihtokaudella ulkoilureiteillä ei saa kävellä. Tällöin luonnonsuojelualueelle voi mennä pohjoisosasta Hepolammintieltä Takkulan ratsastusreitistä kautta tai länsipuolelta Soltista.

Ulkoilureitin lisäksi koko alueella on paljon vanhoja asukaspolkuja, joita pitkin on helppo tutustua alueen lintuihin. Poluilta ei juuri tarvitse poiketa havaitakseen alueen metsälajit.

Saapumishoje

Pesäkallion alue sijaitsee Lahden pohjoisosassa Hololan rajan tuntumassa. Ajomatkaa Merrasjärven uimarannan parkkipaikalle on kaupungin keskustasta runsaat 5 km, Hepolammintien parkkipaikalle noin 7 km. Keskustasta ajetaan pohjoiseen Lahdenkatua (140) Holman risteykseen, josta Vääkysyntietä (24) pääsee Merrasjärven uimarannalle ja Solttiin, Heinalan suuntaan kääntyvää Savontietä (140) Hepolammintielle. Merrasjärvelle mentäessä Holman risteyksestä ajetaan noin 1,7 km ja heti järven jälkeen käännetään oikealle itään Merrasojantielle, jonka varrella parkkipaikka on 100 m:n päässä. Hepolammintielle puolestaan käännetään Savontieltä vasemmalle länteen runsaan 2,7 km:n päässä Holman risteyksestä.

Pesäkalliolle on hyvät julkiset liikenneyhteydet. Lähimmäksi pääsee bussilinjalta, jonka päätepysäkki on Soltissa. Suojelualueen itäosiin voi tulla Savontietä ja Kytölään kulkevilla busseilla.

Varpuspöllö. PK

TYYPILAJEJA Pyy, varpuspöllö, palokärki, pohjantikka, idänuunilintu, sirittäjä, pikkusieppo, hömötiainen, työhtiainen, puukiiپی

MUITA LAJEJA Haapana, kanahaukka, varpushaukka, viirupöllö, harmaapäätikka, pikkutikka, peukaloinen, kultarinta, sirittäjä, yrstötäinen

Autopaikkoja

Merrasjärven parkkipaikka: N 6765921 E 428671 ja N 61° 1,301' E 25° 40,814'

Hepolammintien parkkipaikka: N 6766610 E 430538 ja N 61° 1,692' E 25° 42,871'

Merrasjärvenkadun–Jatkokadun autopaikka: N 6764979 E 428863 ja N 61° 0,796' E 25° 41,049'

Mustarastas. PK

PK

Radiomäki

Lahden tunnetuimpien maamerkkien radiomastojen juurella levittäytyy puisto-metsä, jossa lintuharrastajat käyvät etenkin syksyisin etsimässä harvinaisuuksia pikkulintujen sekaparvista. Myös talvinen kävely Radiomäellä voi olla tuloksekas.

Ensimmäiseen Salpausselkään kuuluvan Radiomäen puusto on mäntyvaltaista etenkin mäen päällä, mutta myös lehtipuita kasvaa monin paikoin. Hoidetuin osa on Lahden vanha hautausmaa, jonne on haudattu useita kaupungin entisiä merkkihenkilöitä. Eri puolilla mäkeä on monilajisia pensaikkoja, jotka tarjoavat hyvän suojan ja ruokailuympäristön linnuille. Rehevään ja korkeapuustoiseen luonnonmetsään verrattuna Radiomäen lintuja on melko helppo havainnoida, ja mäellä risteilevät kävelytiet ja polut helpottavat liikkumista.

Radiomäen sijoittuminen lähelle Vesijärven itärantaa lienee yksi paikan eduista lintupaikkana. Pohjoisen ja idän väliltä tulevasta muuttajavirrasta laskeutuu lintuja mäelle. Radiomäki on lisäksi yksi harvoista metsä- ja pensaikkoalueista tiiviisti rakennetun ja vähämetsäisen eteläisen kaupungin reunalla, mikä varmaankin edistää sen houkuttelevuutta lintujen pysähdyspaikkana.

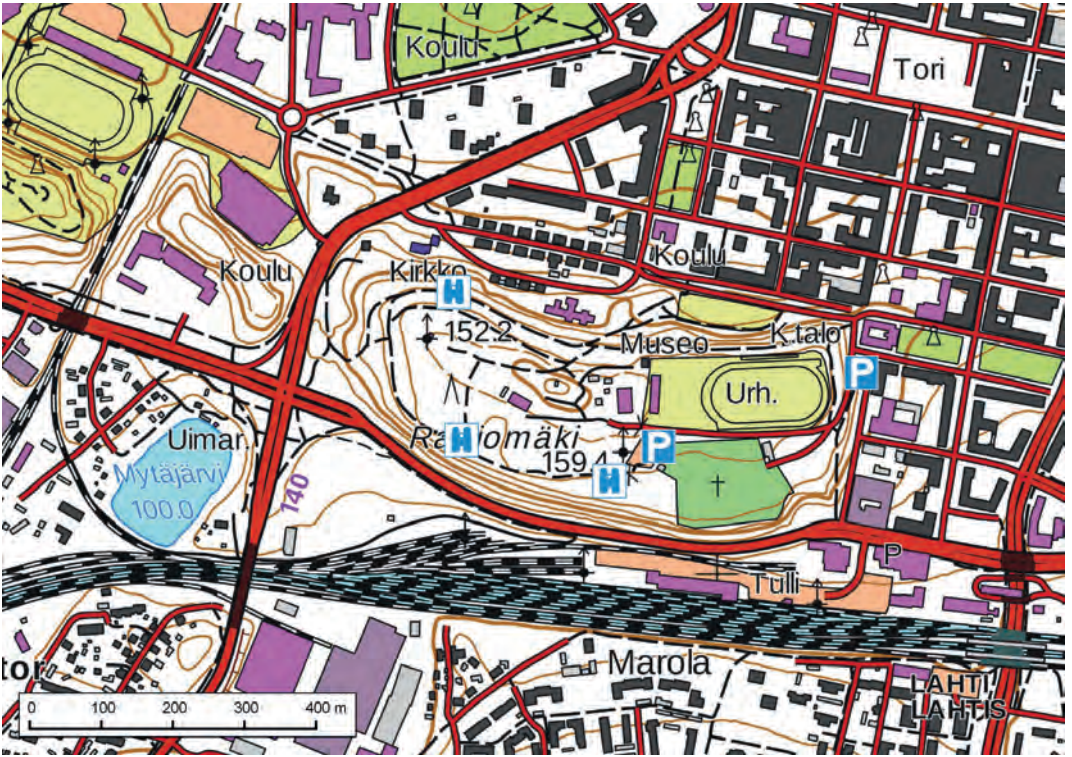
Linnusto

Radiomäen sesonki huipentuu, kun pikkulinnut alkavat syksyllä lyöttäytyä parviin. Ennen kaikkea paikka tunnetaan lintuharrastajia kiinnostavien itäisten hippiais- ja taigauunilintujen havainnoista. Todennäköisimmin niitä löytää mäellä parveilevien hippiaisten ja tiaisten seurasta syys-lokakuussa.

Tavanomaisia hyönteissyöjiä, kuten pajulintuja, kerttuja ja sieppoja voi Radiomäen kierroksella tavata mukavia määriä syysmuuttoaikana. Hyvinä pihlajan satovuosina mäki parhaimmillaan kuhisee marjasyöjiä. Vaellusvuosinaan taviokuurna on suorastan tyyppilintu, ja tilhet ja räkätit tyhjentävät pihlajia sata- tai jopa tuhatpäisissä parvissa.

Radiomäellä on eteläisen kävelyreitit varressa pidetty lintujen ruokintapaikkaa, jonka turvin on talvehtinut peippoja, joskus myös järripeippo.

Etenkin huonoina myyrävuosina pöllöjä vaeltaa monesti kaupunkiin hiiriä, rottia ja lintulautojen

lintuja pyydystämään. Radiomäelläkin on nähty viirupöllö useana myöhäissyksynä. Pöllöä ei ole syytä lähestyä ja häiritä, sillä pakeneminen rasittaa nälkäistä lintua tarpeettomasti. Se joutuu myös helposti kaupungin varislintujen silmätikuksi ja hyökkäilyn kohteeksi.

1980-luvulla ennen puiden kasvamista näköesteeksi seurattiin vanhan kivitornin päältä muuttoa, jonka näkyvintä antia oli Radiomäen tuntumasta kulkenut peippojen muuttovirta. Myös Vesijärveltä tulevia vesiympäristön lintuja näki tornista hyvin. Aikoinaan itäosan urheilukentän laidalla kuunneltiin yömuuttoa. Havaintopaikka oli otollinen, koska kaupungin valoissa hämmentyneet linnut ääntelivät aktiivisesti.

Saapumisohje

Radiomäki sijaitsee Lahden torista lähimmillään vajaat 400 m lounaseen, kaupungin maamerkkien radiomastojen juurella. Löytämistä vaikeuksia ei ole. Keskuksen suunnasta tuleva kävelijä voi nousta mäelle kävelyreittejä pitkin, joita lähtee Harjukadulta kaupungintalon länsipäästä (portaat ylös) ja Elielinkadulta mäen pohjoispuolelta, myös Hollolankadun puolelta voi nousta mäelle. Suoraan etelärinteeltä ei ole reittiä ylös mäelle. Kaupungintalon länsipään kohdalta nousee Radiomäenkatu, joka tuo vanhan hautausmaan ohi Radio- ja TV-museon ja urheilukentän parkkipaikalle.

Taigaunilintu PK

TYYPPILAJEJA Varpushaukka, kesykyykky, räkättirastas, mustarastas, pajulintu, hippiäinen, harmaasiippo, naakka

MUITA LAJEJA Kanahaukka, nuolihaukka, lehtupöllö, viirupöllö, palokärki, mustapääkerttu, pähkinänakelli, nokkavarpunen

HARVINAISUUKSIA Jääkuikkalaji, kiljukotka, leveäpyrstökihu, hippiäsuunilintu, taigaunilintu

Autopaikka

Radio- ja TV-museo:

N 6761173 E 426913 ja N 60° 58,725' E 25° 38,971'

PK

Rautakankare- Korpikankare

Vesijärven Enonselän länsirannan vanha metsä ulottuu Lahden Rautakankareelta Hollolan rajalle, missä aluetta kutsutaan Korpikankareeksi. Laajalti kuusivaltaisen metsän luontotyypit vaihtelevat rehevistä lehdoista pienialaisiin karunpuoleisiin kalliolaikkuihin. Linnuston lisäksi paikka on myös muilta luontoarvoiltaan mielenkiintoinen.

Rautakankareen–Korpikankareen metsäalue on ollut perinteisesti paikka, josta monet lintuharrastajat ovat käyneet hakemassa ”vuosipinoihinsa” vanhan metsän lajeja. Etenkin idänuunilintu ja pikkusieppo ovat olleet jokseenkin säännöllisesti tavattavissa loppukevään ja alkukesän laulukaudella. Metsään on helppo tulla alueen eteläpuoliskossa Rautakankareella olevalta parkkipaikalta, josta alkaa rauhoitettu perintömetsän alue. Rautakankareen hiihtomajalla on havaittu syksyllä myös maakunnassa erittäin harvinainen sinipyrstö.

Metsässä kulkee lähellä rantaa polku Rautakankareelta Korpikankareelle. Vaateliaat linnut ovat löytäneet usein metsän eteläosassa perintömetsässä tai

Idänuunilintu. PK

pohjoispäässä Korpikankareella. Pohjantikat on nähty yleensä Korpikankareella.

Rautakankareen vanhan hiihtomajan rantakallio on myös hyvä havaintopaikka Enonselän vesilintujen ja lokkien tarkkailuun. Rannalta on usein havaittu esimerkiksi myöhästeleviä kuikka- ja uikkulintuja.

Saapumisohje

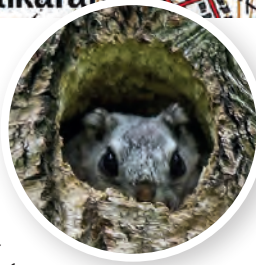
Lahden keskustasta on Rautakankareelle suorinta tietä runsaat 6 km. Keskustasta lähdetään Hollolan Messilän ja kirkonkylän suuntaan vievälle Jalkarannantielle. Runsaan 5 km:n päässä käännytään oikealle koillisen suuntaan Rautakankareenkadulle, jonka päässä on parkkipaikka perintömetsän reunassa.

Korpikankareelle pääsee parkkipaikalta kävelen ulkoilureittiä tai rantapolkua, matkaa on kilometri. Jalkarannantiellä ei ole virallista parkkipaikkaa Kor-

Liito-orava. PK

pikankareen kohdalla. Autolla suoraan metsän pohjoispäähän saapuvat ovat jättäneet kulkuneuvonsa rantaan vievän metsätien ja ulkoilureitin risteyksen lähelle.

Julkiset liikenneyhteydet Lahden keskustasta ovat alueelle hyvät. Rautakankareen parkkipaikalla on bussilinjan pääte pysäkki, samoin Korpikankareella.

TYYPILAJEJA Pyy, nuolihaukka, lehtopöllö, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä, pikkusieppo, puukiipijä

MUITA LAJEJA Viirupöllö, palokärki, pohjantikka, leppälintu, til-talti, töyhtötiainen, hömötiainen

HARVINAISUUKSIA Sinipyrstö

Autopaikka

Rautakankareenkadun pää: N 6764999 E 423776 ja N 61° 0.749' E 25° 35.403'

Ritamäen ja tikkametsän alueella voi tavata kaikki tikkalajimme, valkoselkätikka mukaan lukien. PK

Ritamäki ja Kilpiäisten lehto

Lahden Ritamäessä ja sen ympäristössä on pienellä alueella useita linnuille mieleisiä elinympäristöjä – valikoima ulottuu vanhasta kuusilehdosta lahopuiseen lehtimetsään ja järeään tammipuistoon, järven rantaa unohtamatta.

Vuonna 1962 perustettu Ritamäen luonnon-suojelualue on Lahden vanhin rauhoitettu metsä, johon Kilpiäisten tikkametsä on liitetty myöhemmin 1990-luvulla. Ritamäen etelärinne ja mäen lakiosa ovat sekapuustoista lehtoa, jossa luonnonvaraisten puiden seassa on kauan sitten istutettuja siperianpihtoja ja tammia. Lehtoa elävöittävät myös pähkinäpensaat ja monilajinen kenttäkerroksen kasvilajisto, joka keväällä on vuokkojen väriltä mä. Luoteinen ja pohjoinen rinne on kuusivaltainen, koillinen osa puolestaan lehtipuustoinen. Lahopuuta on paljon ja monipuolisesti, kuten myös Ritamäkeen pohjoispuolella liittyvässä tikkametsässä, mikä selittää tikkojen mieltymisen metsäalueeseen. Tikkametsän läpi pienelle uimarannalle menevä kapea hiekkatie on puiden lehtiäikana erityisen vaikuttava reitti.

Samaan luontokokonaisuuteen kuuluu Ritamäen eteläpuolella sijaitseva Mukkulan kartanon van-

ha puisto, joka sekin on tutustumisen arvoinen luontoretikohde vanhoine tammineen.

Linnusto

Ritamäen ja tikkametsän alueella voi tavata kaikki tikkalajimme, valkoselkätikka ja käenpiika mukaan luettuna. Hyvän tikkakannan elinvoimaisuutta tukevat epäilemättä Kilpiäisten kaupunginosan pohjoispuoliset ja Vesijärven rannan lahopuiset tikkojen suosimat metsät, jotka ovat toistaiseksi säästyneet hakkuilta.

Lehtojen ja vanhojen metsien varpuslintulajisto on runsas ja monipuolinen. Pikkusieppo viihtyy metsässä vuosittain, joinain vuosina myös idänuunilintu. Laulajataitureista paikalla esiintyvät kultarinta ja satakieli, joitakin havaintoja on myös viitakerttusesta Ritamäen ja tikkametsän välisen jousiampumaradan ja Merrasojan liepeiltä. Alueella on löytynyt harvinaisuuksia: harjalintu kartanon puistosta ja keltahemppo läheltä samaa paikkaa suojelualueen reunassa.

Tikkametsän uimarannalta on hyvät näkymät Kilpiäistenpohjan eteläosaan, jossa tapaa vesilintuja heti kevään ensimmäisissä kevätsulissa, ja kiikaroitavaa löytää myöhäissyksyn jäätymiseen asti.

Harmaapäätikka. PK

TYYPPILAJEJA Harmaapäätikka, palokärki, pikkutikka, pikkusieppo, kultarinta, mustapääkerttu, sirittäjä

MUITA LAJEJA Lapasotka, pilkkasiipi, ruisräikkä, lehtopöllö, käenpiika, pohjan-tikka, valkoselkätikka, satakieli, viitakert-tunen, pensassirkkalintu, idänuunilintu

HARVINAISUUKSIA Harjalintu, kel-tahempu

Autopaikkoja

Mukkulan opiskelija-asuntojen parkkipaikka: N 6765300 E 426962 ja N 61° 0,948' E 25° 38,931'

Mukkulan kartanon parkkipaikka: N 6765143 E 426803 ja N 61° 0,861' E 25° 38,758'

Saapumisohje

Mukkulaan on hyvät bussiyhteydet kauppatorin ja matkakeskuksen kautta. Lähelle Ritamäkeä tulevat Niemenkatua/Ritaniemenkatua ajavat bussilinjat, pohjoispuolelta yhteys on Kilpiäistentietä ja Karju-saarenkatua ajavilta linjoilta.

Keskustasta tullessa kohteeseen pääsee joko Niemenkadun tai Mukkulankadun kautta, jotka haarautuvat Lahdenkadusta vasemmalle. Matkaa on vajaat 4,5 km, Mukkulankadun kautta hieman enemmän. Niemenkatu vie lähelle Mukkulan kartanoa, jonka parkkipaikka on kadulta vasemmalle. Oppilasasun-ton parkkipaikalle käännytään seuraavasta riste-yksestä vasemmalle Ritaniemenkadulle, parkki on heti vasemmalla. Mukkulankatua tullessa ajetaan vasemmalle Ritaniemenkadulle, jota pitkin matkaa parkkipaikalle on noin 1 km.

PK

PK

Kymijärvi

Kymijärvi on Lahden itäpuolella sijaitsevista järvistä eniten vierailtu linturetkikohde. Linnustossa on samoja piirteitä kuin isoveljessä Vesijärvessä.

Kymijärvi ulottuu Myllypohjasta Villähteelle asti. Järven pituus on noin 6,5 kilometriä ja suurin leveys noin kolmasosa pituudesta. Järven rannoilla on asuinalueita ja uusia ollaan rakentamassa, mutta vapaita rantoja on jäljellä eri puolilla, joten linturekijä pääsee kiikaroimaan kaikille vesialueille. Matala Kymijärvi on ollut jo pitkään rehevöitynyt. Etenkin etelärannan keskiosissa Huhdinpohjassa ja Tiiranmäen kohdalla pohjoisrannalla on vesilintujen pesimiseen sopivia kasvillisuudeltaan runsaita lahdelmia luhtarantoihin.

Kymijärven linturetkeen on helppo yhdistää käynti Haikkarinniemen luonnonsuojelualueella, joka on hyvä tikkakohde ja monien muidenkin metsälintujen suosiossa. Niemen kärjestä on myös helppo tähyillä järvelle.

Linnusto

Kymijärvellä käydään etenkin muuttoaikoina, jolloin järvellä havaitaan mielenkiintoisia lajeja ja isoja lintukeräntymiä. Järvellä havaittavat lokit ovat suurelta osin samoja lintuja, jotka ruokailevat Kujalan jätekeskuksessa ja tulevat sieltä järvelle lepäilemään. Harmaalokkeja nähdään sadoittain kevästä syksyyn, suurimmat määrät on laskettu syksyisin. Kymijärvi kuuluu Päijät-Hämeessä Enonselän ja jätekeskuksen ohella niihin paikkoihin, joissa uhanalaisia selkälokkeja voi muuttoaikoina laskea kerrallaan yli puolen sadan yksilön summia. Naurulokkeja koostuu järvelle reilusti, lisäksi laji kuuluu pesimälinnustoon. Lintujärvilajeista myös kaulushaikara, ruskosuohaukka ja rytikerttunen pesivät järvellä todennäköisesti vuosittain.

Isokoskeloiden kalasteluparvet ovat parhaimmillaan monisatapäisiä myöhäissyksyllä. Kevätmuutolla määrät ovat huomattavasti pienempiä, kuten muualakin. Järvellä tavataan säännöllisesti uiveiloita syksyisin, isoimpien parvien pääluku on hiponut kolmeäkymmentä.

Arktisten lintujen muuttoaikoina kannattaa kiikaroida selkävесиä, sillä usein niin mustalintujen kuin allien parvia pudottautuu Kymijärvelle vetämään henkeä muuton lomassa. Varsin säännöllisesti tavaan myös pilkkasiipiä ja lapasotkia.

Poikkeaminen Haikkarinniemen ulkoilulenkille tuo retken lajistetaan metsälintuja. Harmaapää- ja pikkutikka ovat vakioasukkaita. Loppukevään ja alkukesän käynnillä on hyvät mahdollisuudet kuulla ja nähdäkin pikkusieppo ja idänuunilintu, joilla on monesti reviiirit reitin varressa.

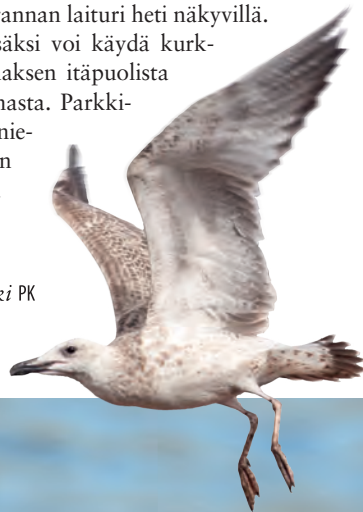
Havainnointi ja saapumisohje

Kymijärveä voi havainnoida useista pisteistä, joista kattaa hyvin järven linnustollisesti kiinnostavimmat altaat. Matkaa niille on keskustasta 8,5–13 km. Yksi käydyimpiä tarkkailupaikkoja on Suppalan uimaranta. Sen parkkipaikalta voi kävellä Hähniemeen, josta on mahdollista tarkkailla itäistä järven osaa. Hähniemessä on kuitenkin asutusta, joten jos paikalle aikoo, on oltava huomaavainen ja valittava tarkkailupaikat

kat tonttien ulkopuolelta. Haikkarinniemen kärjestä näkee pääosan itäisestä altaasta. Kariston rannasta puolestaan avautuu näkymä länsiosaan, samoin pohjoisrannalta Kaukkarista. Maunulanpohja on järven pohjoisrannan keskivaiheilla oleva laajahko lahti, jota voi kiikaroida tien varren venerannasta.

SUPPALAN UIMARANTA Lahden keskustasta ajetaan Mannerheiminkadulle/vt 12:lle, jolta käännyetään oikealle Nastolantielle/Levonkadulle/Villähteentielle (312). Tätä ajetaan 6,2 km, jonka jälkeen käännyetään Suppalantielle vasemmalle pohjoiseen. Uimarannan parkkipaikka on 850 m:n päässä vasemmalla ja rannan laituri heti näkyvillä. Uimarannan lisäksi voi käydä kurkkaamassa kannaksen itäpuolista lahtea venerannasta. Parkkipaikalta Hähniemeen on vajaan 400 m:n kävely.

Aroharmaalokki PK

Uivelo SS

Telkkä PK

VANHANKARTANOMÄEN PARKKIPAikka Lahden keskustasta ajetaan Mannerheiminkadulle/vt 12:lle, jolta käännytään oikealle Nastolantielle/Levonkadulle/Villähteentielle (312). Tätä ajetaan 6,7 km ja käännytään vasemmalle Vanhankartanontielle. 130 m:n jälkeen ajetaan Vanhankartanontien (muuttuu lopussa hiekkatieksi) oikeanpuoleista haaraa 870 m parkkipaikalle. Tästä on pohjoiseen 250 m Haikkarin ulkoilulengin haaraan luonnonsuojelualueen rajalle. Lenkin varressa, kumpaa kautta tahansa, on 500 m kohtaan, josta lähtee polku niemen kärkeen.

KARISTON RANTATIEEN PARKKIPAikka Lahden keskustasta ajetaan Karjalankatua itään, jolta lähdetään vasemmalle Ahtialantielle ja ajetaan 3,1 km, jonka jälkeen käännytään vasemmalle ramppitietä Holman-Kymijärven maantielle (24) ja edelleen vasemmalle liikenneympyrään, josta jatketaan Kariston rantatietä 1,2 km, eteen tulevassa suorakulmamutkassa on tilaa pysäköintiin. Paikalta on 100–200 m:n kävely vene- tai uimarannan havainnointipaikoille.

KAUKKARIN UIMA- JA VENERANTA Lahden keskustasta ajetaan Karjalankatua itään, jolta lähdetään vasemmalle Ahtialantielle, ja 3,8 km:n jälkeen käännytään oikealle Vanhalle Ahtialantielle. 140 m:n päässä lähdetään risteyksestä oikealle Kaukkarintielle ja 1,2 km:n jälkeen käännytään oikealle Koivukallionkadulle. Parkkitilaa on 100 m:n päässä. Lintuja tarkkaillaan läheisestä venerannasta.

MAUNULANPOHJAN VENERANTA Kymijärven pohjoispuolella sijaitsevaan Maunulanpohjaan voi keskustasta mennä Karjalankatua, jolta lähdetään Ahtialantielle ja ajetaan 6 km Koiskalantien risteykseen. Tätä Villähteelle vievää tietä ajetaan 2,9 km, auto jätetään tien levennykseen vasemmalla puolella, veneranta on oikealla. Toinen reitti tulee Lahden ohitustietä/mootoritietä (4, E75), jota Pekanmäen liittymästä (vt 12:n liittymä) ajetaan 5,1 km pohjoiseen Ahtialan-Villähteen liittymään, josta pääsee Koiskalantielle.

Silkkiuikku PK

TYYPILAJEJA Haapana, isokoskelo, silkkiuikku, kaulushaikara, ruskosuhaukka, naurulokki, selkälokki, harmaalokki, merilokki

MUITA LAJEJA Valkoposkianhi, harmaasorsa, lapasorsa, uivelo, härkälintu, mustakurku-uikku, luhtahuitti, nokikana, rytikerttunen, rastaskerttunen

HARVINAISUUKSIA Pikku-uikku, jalohaikara, haarahaukka, mustatiira, aroharmaalokki, isolokki, kuningaskalastaja

Katselu- ja autopaikkoja

Suppalan uimaranta: N 6758714 E 435633 ja N 60° 57,491' E 25° 48,686'

Vanhankartanonmäen parkkipaikka: N 6758281 E 436904 ja N 60° 57,27' E 25° 50,102'

Kariston kadun parkkipaikka: N 6760884 E 432419 ja N 60° 58,628' E 25° 45,08'

Kaukkarin uimaranta: N 6761723 E 433034 ja N 60° 59,086' E 25° 45,744'

Maunulanpohjan veneranta: N 6760962 E 435821 ja N 60° 58,704' E 25° 48,849'

Viuhan luonnonsuojelualue

Viuhaan vuonna 2016 perustettu luonnonsuojelualue turvaa vaihtelevan metsäluontokokonaisuuden, jonka suojissa elää useita vanhan metsän lintuja. Alue on helppojen kulkuyhteyksien päässä ja kattavan poluston ansiosta siellä on vaivatonta liikkuu.

Pitkään virkistyskäytössä olleen Viuhan alueen puustoa on käsitelty säästeliäästi ja monissa kohdissa metsät ovat jo ehtineet kasvaa järeäpuisiksi luonnonmetsiksi, jotka täyttävät vanhan metsän lajien vaatimukset. Hyviä lintukohteita ovat suojelualueen länsiosan harjun ja sen lähiympäristön seka- ja kuusimetsät, Kaarlamminkallion eteläpuolinen laakso ja Iltakallion alue.

Linnusto

Viuhan luonnonmetsien hyvästä laadusta kertoo metsälinnuston monipuolisuus, esimerkiksi 2000-luvulla uhanalaistuneet töyhtö- ja hömötiainen sekä punatulkku löytyvät helposti. Tikat ja melko usein myös pöllöt viihtyvät alueella. Ihmisarkoja metsoja ja teeriä tai suuria haukkoja tavataan alueella vain satunnaisesti, mihin yhtenä syynä on alueen vilkas ulkoilukäyttö.

Linturetket ovat olleet yleensä pistäytymisiä länsipään metsässä ja toisinaan Iltakalliolla. Perusteellisesti alueen linnustoa ei ole kartoitettu. Havainnot keskittyvät melko suppeasti läntiseen ja itäiseen osaan, joissa lintuharrastajia houkuttelevat pikkusiepot ja idänuunilinnut on yleensä tavattu.

Luonnonsuojelualueen länsipäässä voi kurkistaa myös Salalammille, jossa näkee pesimäkaudella kuikua ja selkälokkeja. Vesilintuja näyttäytyy toisinaan myös alueen itäpäässä olevalla pienellä Kaarlammilla. Jos tulija aloittaa retken Takkulan uimarannan parkkipaikalta, kannattaa kiikaroida Alasjärven selkää ja rantoja, missä muuttoaikoina voi nähdä vesilintuparvia.

Retkeily

Viuhan retken voi aloittaa Takkulan uimarannan parkkipaikalta, jonka läheltä kulkee koilliseen metsän läpi vanha ratsastuspolku luonnonsuojelualueen läntisimpään osaan. Parkkipaikalta idän suuntaan on ulkoilureittinä käytetty vanha Sipuraan johtava tie, joka vie nykyisen Sipurantien yli Suuntapolun puomille luonnonsuojelualueen rajalle. Ulkoilureitti kulkee koko luonnonsuojelualueen läpi, mutta lintupaikoille päästäkseen on poikettava sivupoluille.

Tätä kirjoitettaessa luonnonsuojelualueelle ei ole vielä merkitty opastettua luontopolkua. Linnustollisesti kiinnostavat paikat tavoittaa luontopolulta ulkoilureittejä paremmin, mutta siltäkin on syytä tehdä syrjähyppyjä etenkin länsipään metsässä, Kaarlamminkallion eteläpuolen laaksossa ja Iltakallion eteläosassa.

Saapumisohje

Lahden keskustasta lähdetään pohjoiseen Lahdenkatua (140), jolta käännytään Holman risteyksestä Heinolan suuntaan Savontielle (140). Takkulan uimarannan parkkipaikka on gol kentän kohdalla oikealla puolella. Golfkentän pohjoispään kohdalla puolestaan käännyttävä oikealle Sipurantie, jota ajetaan runsaat 0,3 km Suuntapolun puomille, jossa on tilaa kahdelle autolle. Savontien ja Sipurantien risteyksestä on noin 1,2 km Ojakorven metsätien risteykseen, josta käännytään vasemmalle, parkkipaikka on heti metsätien päässä.

Viuhaan on myös hyvät julkisen liikenteen yhteydet. Lahden seudun liikenteellä on sekä Savontietä että Ahtialan kautta Viuhaan kulkevat bussireitit.

Varpuspöllö. PK

TYYPPILAJEJA Pyy, harmaapäätikka, palokärki, idänuunilintu, pikkusieppo, puukiipijä

MUITA LAJEJA Varpuspöllö, lehtopöllö, viirupöllö, pikkutikka, pyrstötiainen

Katselupaikkoja

Takkulan uimaranta: N 6766208 E 431282 ja N 61° 1,483' E 25° 43,706'

Suuntapolun puomi: N 6766299 E 431726 ja P 61° 1,537' E 25° 44,197'

Ojakorven metsätie: N 6765771 E 432157 ja 61° 1,257' E 25° 44,687'

Nastola, Immilänjoki

Lahden Nastolassa sijaitseva Immilänjoki on noin 2,8 kilometriä pitkä Ruuhijärvestä Sylvöjärveen laskeva rehevärantainen joki, joka mutkittelee pohjoisesta etelään pääasiassa peltojen keskellä. Leveyttä uomalla on muutamia leveämpiä altaita lukuun ottamatta noin 10–25 metriä. Alajuoksulla sijaitsee kaunis ja näyttävä Immilänkoski, jonka rannalla sijaitsevan kesäteatterin ja myllykahvilan alueella voi erityisesti kesäisin pitää evästaukoa. Myllyn alue on suosittu retkikohde myös muiden kuin lintuharrastajien keskuudessa.

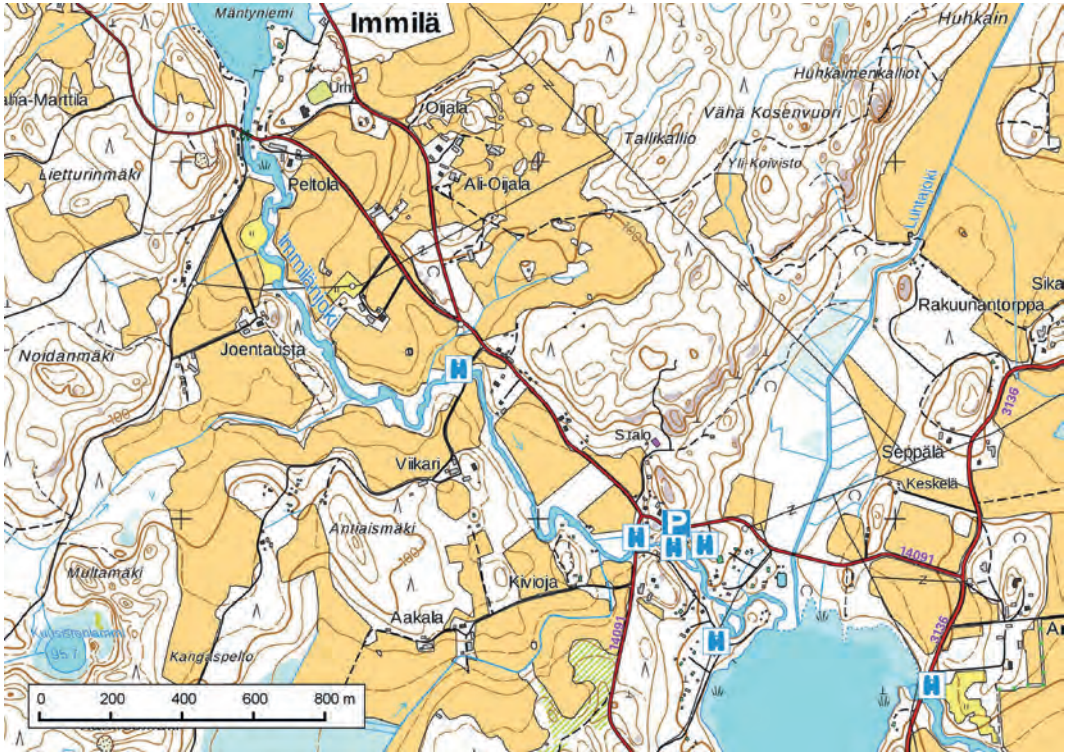
Keväisin Immilänjoen suistoon Sylvöjärven pohjoispäässä syntyy laajeneva sula-alue, johon kerääntyy vesilintuja odottelemaan jäiden lähtöä. Paikalla voi nähdä muun muassa kevään ensimmäisiä kuikka- ja uikkulintuja. Myös puolisu-keltajasorsia, telkkiä, sotkia ja koskeloita viihtyy sula-alueella varsinkin huhtikuussa.

Immilänjoen rehevät rantapajukot ja ruovikot tarjoavat hyviä reviiri- ja ruokapaikkoja useille lintulajeille. Kesäisin alueella voi kuulla yölaulajistamme ainakin ruoko-, viita- ja luhtakerttusia sekä satakielisiä. Joen ympäristön peltoalueiden linnustoon kuuluvat myös

ruisräökkä sekä joinain vuosina pensas- ja viitasirkkalintu. Kaulushaikaran voi kuulla yläjuoksulle Ruuhijärveltä tai alajuoksulle Sylvöjärveltä. Joen laskupaikasta avautuvassa Sylvöjärven ruovikkoisessa pohjoispäässä voi kuulla hyvällä tuurilla myös luhtakanan tai -huitin.

Kesäaamuina jokivarren pensaikeista kantaautuu punavarpusen kaunista viheltelyä ja erityisesti Immilänkosken ympäristön lehtomaisemassa mustapä- ja lehtokertut ovat alkukesästä joka-aamuja livertäjiä. Joinain vuosina alueella on kultarinnan ja kuhankeitäjän reviirit ja onpa koskessa todettu koskikarankin pesintä.

Lumisina talvina Immilänjoki on vähintään yhtä kaunis paikka kuin kesälläkin. Aivan kylmimpiä jaksosia lukuun ottamatta joki pysyy koko matkaltaan sulana ja vuolaimmat kohdat eivät jäädy paukkupakkasillakaan. Talvella Immilänjoella käydään katsomassa erityisesti koskikaroja, joita voi pitkän joen varrella olla useitakin. Tavallisimmin koskikaran löytää yläjuoksulta Immilän kylätien sillan lähiympäristöstä tai eteläpäästä Immilänkosken ja Sylvöjärven väliseltä alueelta. Peltoalueella sijaitsevan kaislikoiden reunustaman ja mutkikkaan jokiosuuden kätköissä talvehtii joinain talvina monipäisiä sinisorsa- ja joutsenparvia.

Saapumisohje ja havainnointi

Immilänjoen myllylle on Nastolan kirkonkylältä noin 9 km Vehkosillantien kautta ja Immilänjoen pohjoispään sillalle vajaat 11 km. Immilänjoen myötäisesti kulkevalle Immilän kylätielle voi saapua Nastolan kirkonkylästä tulevan Vehkosillantien lisäksi Ruuhijärven suunnasta Kalkkolantietä tai Vierumäen ja Uudenkylän suunnista kääntymällä Heinolantieltä (3136) länteen Arrajoentielle. Joen yläjuoksun havainnointi on helpointa Immilän kylätien sillalta ja sen vieressä kulkevan Kuusistontien alusta sekä Viikarintien sillalta. Yölaulajat kuuluvat hyvissä olosuhteissa mainiosti Immilän kylätielle asti.

Immilänkosken havainnointia varten auto kannattaa jättää myllyn pakkipaikalle, joka sijaitsee mäen laella Arrajoentien varressa lähellä Vehkosillantien ja Immilän kylätien risteystä. Myllykahvilan ja kesäteatterin alueella liikkuminen on sallittua ja alueelta löytyy myös joen ylittävä kävelysilta. Immilänjoen suistoalueelle pääsee Vehkosillantieltä lähtevältä Kunniatieltä, joka kiertää takaisin samalle tielle Sylvöjärven luoteiskulman kautta. Alueella liikuttaessa on huomioitava, että suistoalueen rannat ovat pääosin yksityisiä tonttimaita ja auton pysäköinti kaapelille tieuralle ei ole mahdollista. Alueelle on kuitenkin lyhyt kävelymatka myllykahvilalta. Immilänjoen suistoon syntyvää sula-aluetta pystyy tarkkailemaan myös Heinolantiellä sijaitsevalta Arrajoen sillalta.

Punavarpunen. PK

TYYPPILAJEJA Laulujoutsen, telkkä, koskikara, ruokokerttunen, viitakerttunen, satakieli, pyrstötiainen

MUITA LAJEJA Ruisräkkä, hiiripöllö, käenpiika, harmaapäätikka, räystäspääsky, pensassirkkalintu, kultarinta, pikkulepinkäinen, punavarpunen

HARVINAISUUDET Kuningaskalastaja, valkoselkätikka

Auto- ja katselupaikkoja

Immilän myllyn parkkipaikka: N 6761964 E 447382 ja N 60° 59,350' E 26° 1,648'

Immilänjoen yläjuoksun silta: N 6763077 E 446183 ja N 60° 59,936' E 26° 0,299'

PK

Nastola, Pensuo

Peltopyy. PK

Ensimmäisen Salpausselän eteläpuolella avautuva Päijät-Hämeen laajin viljelyseutu tarjoaa muuttolinnuille ohittamattomia ruokailu- ja levähdyspaikkoja. Yksi niistä on Pensuo, jonka pelloilla on laskettu maakunnan mittakaavassa huomattavia määriä hanhia, kapustarintoja, töyhtöhyyppiä, kurkia ja kottaraisia.

Pensuon vanhaa maaseutu- ja kulttuurimaismaa leimaavat avarat pellot ja niiden lomassa kohoavat moreeni- ja kalliomaiden metsäläikut. Tärkeitä maiseman osia ovat peltujen poikki virtaavat, osittain ojiksi suoristetut purot ja pikkujoet.

Pensuon pellot on tunnettu linnuille mieleisenä kerääntymäalueena kauan, mutta tehokkaan havainnoinnin historia ei ole yhtä pitkä kuin Porvoonjoen varren tai Artjärven peltoalueilla. Hyvien havaintojen innostamana retkeily Pensuolla on kuitenkin vilkastunut etenkin 2010-luvulla, ja pellot ovat nykyisin vakiintumassa säännöllisesti silmällä pidettävien lintupaikkojen joukkoon.

Linnusto

Pensuon sesonki kattaa koko kevätkauden. Lintukevät alkaa heti ensimmäisistä pälvistä, jotka levittyään pysäyttävät alkukevään tulijoita, kuten töyhtöhyyppiä, sepelkyyhkyjä, kiuruja ja kottaraisia. Myös hanhet näyttävät viime vuosina löytäneen Pensuon. Metsä- ja tundrahanhet saapuvat varhain ja asettuvat

lataamaan voimia jatkomatkaa varten. Huhti-toukokuun vaihteen tunnuslaji on kapustarinta, jonka tiiviit kokoukset keskittyvät varsinkin itäisellä peltoaukealle.

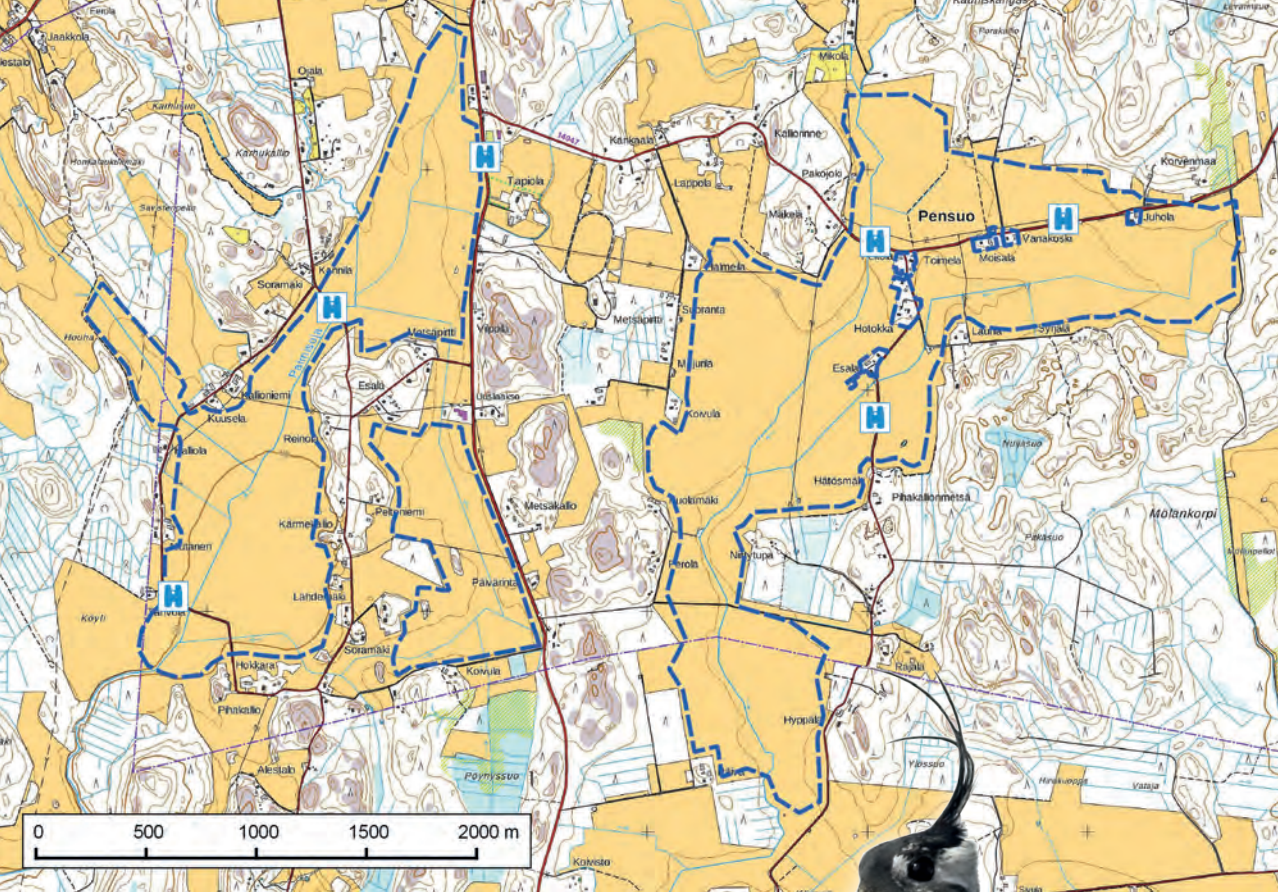
Linturetkien antia monipuolistavat pelloilla leipälevien lajien lisäksi epäsäännöllisemmät ruokavieraat ja pellonreunojen metsikoissa elävät lajit. Alueella risteilevä lintuharrastaja havaitsee ennen pitkää teeriä, tikkoja ja avomailla saalistavia tai ylikuuttavia petolintuja.

Laajoja pitkäaikaisia tulvalammikoita Pensuolle ei yleensä nouse, mutta märkyyttä riittää monesti sen verran, että alueella viivähtää jonkin verran telkkiä, puoluskeltajasorsia ja kahlaajia.

Loppukevään ja alkukesän retkitunnelmaan kuuluvat yöllä raksuttavat ruisrääkät ja aukeiden yllä liihottelevat sarvipöllöt, joiden poikasten piiskutus kuuluu metsäsaarekkeista. Suopöllökin on kerran perustanut reviiirinsä alueelle. Satunnaiset kesätulvalammikot houkuttelevat kahlaajia.

Kurkien elokuussa alkava kerääntyminen pelloille vahvistaa syksyn tuntua. Samoihin aikoihin kottaraisten ja sepelkyyhkyjen parveilu on jo hyvässä vauhdissa. Syyskuun lopulta lähtien pellot saavat mekastavia muuttovieraita valkoposkihanhiin tullessa ja viipyessä pelloilla useiden viikkojen ajan. Mukana on usein metsä- ja tundrahanhia.

Talviajalla on omat linnustolliset erikoisuutensa, joiden ansiosta Pensuon retkikausi kattaa koko vuoden. Sänkipelloilta ja korjaamatta jääneiltä viljapel-

loilta voi löytää tavanomaisten siemensyöjien lisäksi harvinaisia talvehtijoita. Myös pelloilla vuoden ympäri asustavat peltopyyt löytyvät parhaiten talvella, jolloin ne liikkuvat parvissa.

Retkeily

Lintujen tarkkailu Pensuolla on tavallisesti risteilyä pitkin pelloja halkovia ja sivuavia teitä ja pysähtelyä kiikaroimaan sopivissa paikoissa. Kierroksen voi aloittaa tarkastamalla alueen itäiset pellot Pensuontieltä, josta voi poiketa Rajalantietä eteläisille pelloille, jotka jatkuvat Orimattilan puolelle. Läntinen Hokkaranlenkki on toisinaan retken antoisin osa. Tarkka kiertely peltoalueilla kerryttää kilometrejä reilusti yli kymmenen. Pysähdyspaikoilla tulee aina huolehtia, ettei pysäköity auto haittaa muita tien käyttäjiä. Pensuon peltoalue jatkuu etelään Orimattilan puolelle Heinämaalle, jossa myös on hyviä lintupeltoja.

Saapumishohje

Pensu sijaitsee kaakkoisessa Lahdessa lähellä Orimattilan rajaa. Ajomatkaa kaupungin keskustasta on noin 15 km. Lahden suunnasta suurin tie on Valtatie 12:lta Villähteen Erstan kohdalla etelän suuntaan erkaneva Heinämaantie (1691), joka jatkuu Orimattilan keskustaan. Peltojen pohjoislaitaan on Erstan risteyksestä matkaa 3,5 km.

Töyhtöhyppä. PK

- TYYPILAJEJA** Metsähanhi, tundrahanhi, valkoposkihanhi, peltopyy, kurki, kapustarinta, töyhtöhyppä, sepelkyykhy, kottarainen
- MUITA LAJEJA** Laulujuoutsen, merihanhi, maakotka, muuttohaukka, suokukko, vuorihemppo
- HARVINAISUUKSIA** Lyhytnokkahanhi, viiriäinen, punajalkahaukka, heinäkurppa, tunturikiuru

Katselupaikkoja

Itäiset pellot:

N 6753678 E 436978 ja N 60° 54,793' ja E 25° 50,275'

N 6753770 E 437914 ja N 60° 54,851' ja E 25° 51,308'

N 6752842 E 437042 ja N 60° 54,343' ja E 25° 50,362'

Läntiset pellot:

N 6754063 E 435284 ja N 60° 54,983' ja E 25° 48,394'

N 6753379 E 434572 ja N 60° 54,608' ja E 25° 47,620'

N 6752066 E 433846 ja N 60° 53,893' ja E 25° 46,844'

Härkälintu. PK

Nastola, Rauhaniemi

Rauhaniemi on aarnimainen vanhan metsän suojeltu laikku Iso-Kukkasen rannalla. Vähäisestä koostaan huolimatta se on hyvä lintumetsä. Linnuille mieleistä elinympäristöä on myös suojelualan ulkopuolella.

Rauhaniemi on etenkin nastolalaisten hyvin tuntema lähiretkikohde. Metsätyypeiltään se on pääasiassa lehtoa ja lehtomaista kangasta, jossa järeää puuta ja lahoppuuta on runsaasti. Metsän hyvyttä tukee se, että myös rauhoitetun alueen ulkopuoliset rantametsät ovat monin paikoin säästyneet voimaperäiseltä käsittelyltä.

Rauhaniemen käynnin ohessa voi lintuja havainnoida Hevosniemen tyvellä ja eteläosassa kunnan uimarannan ja Kukkarokiven lahden välissä. Hevosniemen pohjoispäässä on avoimia näkymiä järven selälle, jossa näkee vesilintuja.

Linnusto

Etenkin pikkutikka viihtyy Rauhaniemessä ja sen ympäristön rantametsissä, samoin harmaapäätikka. Palokärki vieraillee metsän lahjoissa. Myös pohjantikka

ja valkoselkätikka on havaittu, pöllöistä lehto- ja viirupöllö.

Reheviä metsiä suosivat linnut ovat äänessä keväällä ja kesällä. Rauhaniemestä kannattaa etsiä pikkusieppoja ja idänuunilintuja, joita hyvä elinympäristö houkuttelee toisinaan reviiin pitoon. Peruslajeja ovat puukiiپیج, sirittäjät ja mustapääkerttu. Kultarinnankin voi kuulla lehtipuisimmista osista.

Rauhaniemen ja Hevosniemen alue on vähän vierailtu vesilintukohde, yleensä vesilintuja tarkkaillaan luoteispuolella olevalta Karhusillalta ja Pajulahden urheilupuiston rannasta. Etenkin Hevosniemen tyvestä uimarannalta ja niemen kärjestä näkee kuitenkin vesialuetta laajalti. Vesilinnuista tavallinen on härkälintu, etsivä löytää usein myös kuikkia, isokoskeloita ja telkkiä. Myös arktisia vesilintuja poikkeaa muutoaikoina järvellä.

Saapumisohje ja havainnointi

Rauhaniemi sijaitsee Nastolan taajamakeskusten Nastonharjun kaupunginosan pohjoispuolella ja Iso-Kukkasen etelärannalla. Lahdesta matkaa on noin 19 km. Nastolassa ajetaan ensin nauhataajaman

Pikkutikka. PK

TYYPPILAJIT Telkkä, härkälintu, pikkutikka, mustapääkerttu, sirittäjä, puukiipijä

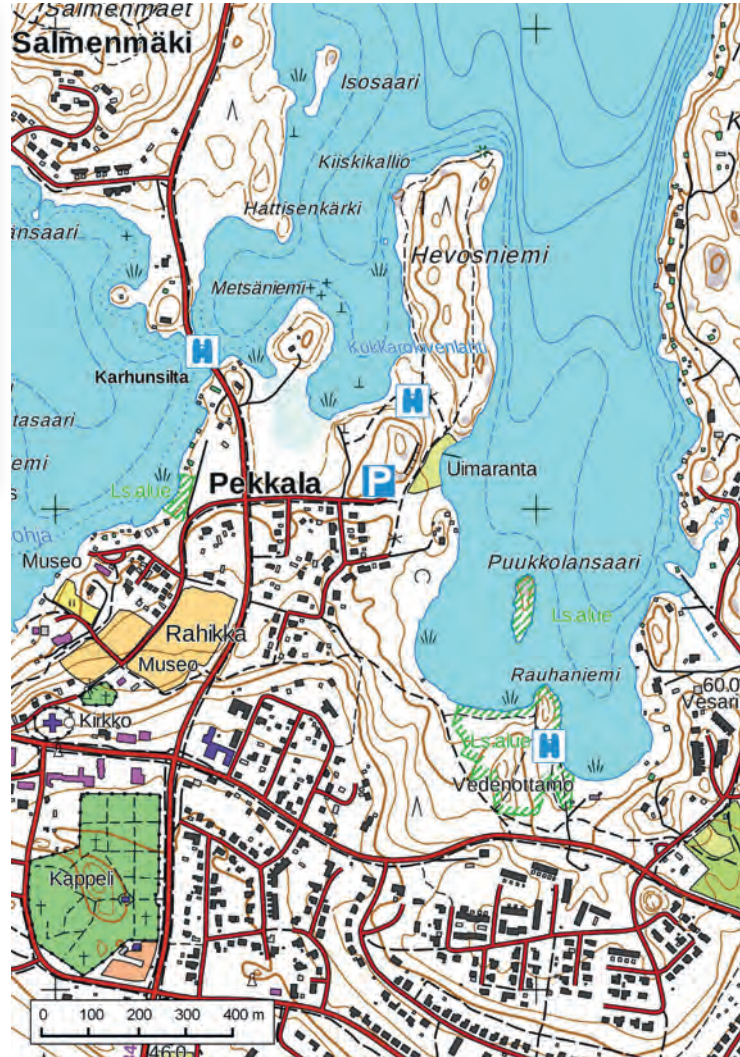
MUITA LAJEJA Laulujuoutsen, harmaapäätikka, palokärki, pohjantikka, peukaloinen, kultarinta, idänuunilintu, pikkusieppo, pyrstötiainen

HARVINAISUUDET Pikku-uikku (Iso-Kukkanen Pajulahti), pikkukajava (Karhunsilta)

Katselu- ja autopaikkoja

Rauhaniemen luonnonsuojelualue: N 6757513,261
E 443024,130 ja N 60° 56,913' E 25° 56,894'

Pekkalan uimarannan parkkipaikka: N 6758041
E 442671 ja N 60° 57,194' E 25° 56,495'

eteläpuolella kulkevaa (vanhaa) Kouvolantietä (312). Tältä käännytään Luhdan tehtaiden kohdalla pohjoiseen Karhusillantielle (kyltti Nastola, Ruuhijärvi). Tietä ajetaan 800 m risteykseen, josta käännytään oikealle Immiläntielle. Vedenottamo on 900 m:n päässä vasemmalla, jonne menevän tien varressa voi löytää tilaa pysäköidä muuta liikennettä häiritsemättä.

Paras paikka jättää auto on kuitenkin Pekkalan (Hevosniemen) uimarannan parkkipaikka, josta on Rauhaniemeen polkuja ja omakotialueen teiden kautta reilut 700 m ja Hevosniemen kärkeen vajaat 800 m. Uimarannalle tullaan jatkamalla Karhusillantietä ohi Immiläntien mäkeä alas runsaat 500 m Hevosniementien risteykseen, josta ajetaan oikealle vajaat 400 m parkkipaikalles.

Pikkusieppo. PK

Nastola, Sammalsillansuo

Sammalsillansuon alue koostuu Sylvöjärven rehevärantaisesta eteläpäästä, metsittyneestä luhta-alueesta sekä ympäröivistä metsiköistä ja pelloista. Valikoima erilaisia elinympäristöjä antaa hyvän lähtökohdan monipuoliselle linturetkelle. Sammalsillansuon alueelle päätettiin perustaa keväällä 2018 luonnonsuojelualue, joka liittyi Suomi 100 -vuoden lahjoituskampanjaan. Rauhoitus turvaa laajalti linnustollisesti tärkeitä alueita.

Sylvöjärven vesialueista erityisesti eteläpää on lintujen suosiossa. Lintutornista näkymät avautuvat järven päänäyttämölle, jossa tapahtumia riittää niin muuttoaikoina kuin pesimäkaudella. Torniin pääsee myös pyörätuolilla.

Sylvöjärven lintuantia täydentävät vesi- ja rantalintujen lisäksi lahtea ympäröivien metsiköiden lajit. Niiden lähituntumaan pääsee parhaiten tornin lähimetsikössä ja Sammalsillansuon luontopolulla, joka lähtee lintutornilta etelään ja tekee lenkin aikoinaan ojitetulla ja myöhemmin hieskoivun valtaamalla luhta-alueella. Polun varteen kaivetuilla laskeutuslaitailla voi nähdä vesilintuja ja joitakin kahlaajia. Varsinai-

nen kahlaajapaikka on kuitenkin ollut altaiden lounaispuolella pellon reunassa, jonne tulviva vesi muodostaa lintuja houkuttelevan kosteikon. Sylvöjärven eteläpuolen peltoja kannattaa pitää silmällä laajemminkin, sillä muuttoaikoina hanhet ja joutsenet ruokailevat alueella mielellään.

Linnusto

Kaulushaikaran puhallus on kevään perusääniä Sammalsillansuon retkellä. Toisinaan haikara näyttyy lennossa ruovikon yllä. Toinen alueen tunnuslinnusta ruskosuohaukka on näkyvämminkin esillä, niitä liihottelee kevästä alkusyksyyn niin rantaluhtien yllä kuin peltojen liepeillä. Etenkin keväällä Sylvöjärvelle ja Sammalsillansuon lounaispuolen tulvalle pudotuu vesilintuja. Puolisukeltajasorsista on tavattu pesimälinnustomme kaikki lajit, myös harmaasorsa. Tulvakosteikko vetää myös vikloja ja suokukkoja puoleensa. Sylvöjärven selkävesillä käy toisinaan kaakkureita kalastamassa järvellä pesivien silkkiuikujen seurana.

Lintutornista kiikarointia säästävät monesti rantametsikössä ja Mannakodin pihapuistossa huutelevat ja rummuttavat pikkujärvet ja harmaapäätikat. Kevään ja alkukesän pikkulintukonsertti on monilajinen, tou-

kokoon loppupuoliskolla saapuva kultarinta on yksi tyyppilajeista.

Sammalsillansuo ympäristöineen on hyvä etappi alkukesän yölaulajaretken reitillä. Rytikerttunen raksuttaa usein ruovikossa ja pensaikoista voi kuulla sen sulalaiset viita- ja luhtakerttusen. Myös kumpaakin sirkkalintuamme on tavattu alueella. Pelloilla puolestaan kuulee ruisräkkiä, ja hyvällä onnella voi nähdä sarvipöllön saalistamassa.

Syysmuuton kohokohtia on hanhien parveilu Sammalsillansuon ympäristön pelloilla ja yöpymislennot Sylvöjärvelle. Pääosassa ovat valkuposkihanhet, joita on laskettu enimmillään tuhansia, metsä- ja tundrahanhia joitakin satoja tai kymmeniä. Syyskauden näkyviin lintuilmioihin kuuluu myös isokoskeloiden myöhäissyysinen kerääntyminen järvelle satapäisiin parviin.

Saapumishoje

Sammalsillansuo sijaitsee itäisessä Lahdessa lähellä Iitin rajaa. Ajomatkaa Lahden keskustasta on noin 27 km ja Nastolan kirkolta runsaat 9 km. Lahdesta lähdetään Kouvolan suuntaan menevää Valtatietä 12:ta, jolta ajetaan ennen Uuttakylää oikealle Nastolaan ja Artjärvelle johtavalle rampille ja tämän jälkeen käännetään vasemmalle Nastolan suuntaan Kuivannontielle (1711).

Seuraavasta risteyksestä jatketaan vasemmalle (vanhalle) Kouvolantielle (312), jolta radan jälkeen käännetään oikealle Heinolantielle (3136). Täältä käännetään noin 4,5 km:n jälkeen vasemmalle Sammalsillantielle, jolta erkaneet runsaan sadan metrin jälkeen lintutornille johtava Kuoppalantie. Sammalsillantietä länteen jatkettaessa tullaan Sammalsillansuon sillalle ja edelleen Toivonjantielle, jonka varressa ovat Sylvöjärven eteläpuoliset lintupellot. Toivonjantieltä näkee altaiden lounaispuolen tulvakoiteikon lintuja ja pelloilla ruokailevia lintuja.

Rytikerttunen. PK

TYYPPILAJEJA Valkuposkihanhi, tavi, kaulushaikara, ruskosuo-haukka, nuolihaukka, kurki, valkoviklo, pikkutikka, satakieli, kultarinta

MUITA LAJEJA Metsähanhi, tundrahanhi, harmaasorsa, kaakkuri, luhtahuitti, lapinsirri, mustaviklo, sarvipöllö, käenpiika, viitasirkkalintu, rytikerttunen

HARVINAISUUKSIA Mandariinisorsa, viiriäinen, valkoselkätikka, sitruunavästäräkki

Autopaikka

N 6757900 E 447399,459 ja N 60° 57,158' E 26° 1,733'

Korpijärvi, Isoinniemi

Päijät-Hämeen lintuharrastajien toimialueen vähän retkeilyyn itäkolkkiaan sijoituvalla Korpijärven Isoinniemellä voi kokea mittavia pohjoisten lintujen syysmuuttonäytelmiä. Isoilta seliltä on myös aina mahdollista löytää viivyttelviä vesilintuja.

Isoinniemi muodostuu lyhyestä, etelän suunnasta Korpijärveen työntyvästä harjusta. Niemen kärkiosan rantoja ympäröivät säästeliäästi hoidetut luonnontilaisen kaltaiset mäntyvoittoiset sekametsät. Itse harjun päällystä on avohakattu aikoinaan, ja sinne on noussut näkymät peittävä taimikko.

Niemi on niukasti retkeily kohde, josta on kertynyt lintuhavaintoja vain muutamilta retkiltä. Isoinniemen sijainti on kuitenkin lupaava, sijoittuahan se Päijät-Hämeen lintuharrastajien toimialueen itäisimpään kolkkiaan lähelle arktisten lintujen massamuuttoreittejä.

Linnusto

Syyskauden arktinen lajisto on Isoinniemen erikoispiirre. Kokonaisuutena paikan lintupotentiaalista on saatu vasta aavistus, sen verran vähän havaintopäiviä on toistaiseksi kertynyt ja ne keskittyvät loppusyksyyn. Lajilistalla ovat kuitenkin kaikki arktisen muuton perusvesilinnut ja -hanhet. Niemen rannasta on

avarat näkymät pohjoiseen, itään ja länteen. Osa matalalla muuttavista vesilinnuista voi kiertää aivan niemen editse, jolloin ne ovat hyvin kuvattavissa.

Jonkin verran petolintumuuttoa voi myös nähdä, tosin ainakin piekanat ja hiirihaukat näyttävät käytävän reittinään Korpijärven pohjoisrantaa tai länsipuolta, jolloin muutto kulkee kaukana Isoinniemen kärjestä.

Järven paikallinen linnusto koostuu karujen järvien eläjästä, joihin kuuluvat tukkakoskelo, kuikka, rantasipi ja kalalokki. Niemen metsän puolella on hyvät mahdollisuudet löytää metso.

Havainnointipaikat

Isoinniemen pohjoiskärjessä muuttoa voi tarkkailla rantavallin tuntumassa lähellä rantaviivaa, jossa matalan veden aikana on melko hyvin tilaa. Hiukan niemen keskiosan länsipuolella ja itäisessä kulmauksessa rantatasanne on leveimmillään. Kauempina selällä olevia paikallisia vesilintuja kannattaa katsoa kaukoputkella rantavallin päältä, jossa on monessa kohdassa avointa tilaa, joskin katselusektorit ovat kapeita.

Isoinniemen lisäksi lintuja voi tähyillä Tommolansalmessa, jossa on valtatie varressa pysäköintipaikka. Sopivia katselupaikkoja voi olla enemmänkin, joten Korpijärven muillakin rannoilla kannattaa pistäytyä.

PK

Saapumisohje

Korpijärven Isoinniemi sijaitsee Mäntyharjun kaakkoisosassa, Etelä-Karjalan ja Kymenlaakson maakuntien rajoille on järveltä enää lyhyt matka. Mäntyharjun keskustasta ajomatkaa on noin 37 km. Reitti suuntautuu etelään ja itään Varpasentietä (381), jota ajetaan aina Kouvolantielle (15) asti. Kouvolantietä jatketaan etelään Tommolansalmen ohi, jonka jälkeen käännetään 3,5 km:n jälkeen vasemmalle Niementielle. Täältä käännetään vasemmalle Väliniementielle ja ajetaan 250 m, jonka jälkeen käännetään oikealle Pitkälahdentielle. Tätä jatketaan risteykseen, josta käännetään vasemmalle Piolahdentielle. Auto on jätettävä 200 m:n päässä olevalle puomille, tilaa on kahdelle henkilöautolle.

Puomilta on 1,5 km:n kävely Isoinniemeen. Piolahden pohjoisimmasta tienhaarasta jatketaan vasemmalle menevää metsätietä, jota vajaan 300 m:n jälkeen kannattaa suunnata vasemmalle rantaan (metsätie jatkuu jonkinasteisena harjun laelle). Rannassa erottuu paikoin polkulinja, jota pitkin kävelään niemen kärkeen.

Lahdesta paras reitti Isoinniemeen on Kouvolan kautta, Heinolasta Mäntyharjun, Jaalan tai Voikosken kautta. Lahdesta tullessa käännetään valtatie

6:lta ennen Tykkimäkeä valtatie 15:lle (Valkealan tie/Mikkelin tie) ja ajetaan runsaat 51 km Niementien risteykseen, josta käännetään oikealle (ks. jatko-ohjeet saapumisohjeiden ensimmäisestä kappaleesta). Kilometrejä Lahdesta on runsaat 115.

TYYPPILAJIT Valkokoskihanhi, sepelhanhi, haapana, alli, mustalintu, tukkakoskelo, kuikka

MUITA LAJEJA Tundrahanhi, lapasotka, pilkkasiipi, metso, piekana, muuttohaukka, kirjosiipikäpylintu

Auto- ja katselupaikkoja

Isoinniemen kärki: N 6790982 E 510581 ja N 61° 15,179' E 27° 11,833'

Piolahdentien autopaikka: N 6789641 E 510318 ja N 61° 14,457' E 27° 11,534'

Tommolansalmen parkkipaikka: N 6793040 E 508168 ja N 61° 16,291' E 27° 9,140'

Haapana. PK

Lainjärvi

Linturetket Lainjärvelle ovat parhaimmillaan heti jäiden lähdön jälkeen, toukokuun varhaisaamuina ja valoisina kesäöinä. Pikkujärvellä voi tavata yllättävän monta elinympäristöstään tarkkaa vesi- ja rantalintua.

Lainjärvi, tai Laijärvi, kuten sitä myös kutsutaan, on lähes umpeenkasvanut pääosin suorantainen järvi. Järveä ympäröivät rämeet on kauttaaltaan ojitettu, itse järvestä avovettä on vähän, pääosa on ruovikoita saraikkoa sekä avo- ja pajuluhtia. Pinta-alaa järvikosteikolla on noin 19 hehtaaria ja rantaviivaa parisen kilometriä.

Lainjärvi on tiiviisti Valtolantien ja Savon radan välissä. Sijainnistaan huolimatta se on varsin rauhallinen paikka, liikenne tiellä on hiljaista ja radalla junia kulkee harvoin. Öisille kuunteluretkille paikka on otollinen, järvellä äännelevät linnut ovat yleensä hyvin kuuluvilla ja kevättalven öinä ympäristön metsien pöllöjen huhuilua saa kuunnella yleensä ilman taustamelua.

Linnusto

Lainjärvi on ennen kaikkea puolisuikeltajien järvi. Paikalla on tavattu kaikki vakituisen linnustomme lajit harvalukuiset heinätavi, harmaa- ja lapa-sorsa mukaan lukien. Monet näistä myös pesivät. Suikeltajasorsat ovat niukempia, telkkä toki kuuluu vakioasukkaisiin, ja tukkasotkia poikkeaa toisinaan järvelle sukeltelemaan. Lainjärvi on keväisin läpimuuttaville uiveloille mieleinen laskeutumispaikka. Erikoispiirre on, että uikkuja ei ole havaittu yksittäisiä härkälintuja lukuun ottamatta. Joidenkin lajien havaintojen puuttumien voi toki johtua niukasta havainnoinnista järvellä.

Lainjärven hetteiköt ja runsaat kasvustot ovat piilottelevien rantakanojen mielimaastoa. Luhtakana lienee nykyisin vuosittainen revierinpitäjä. Luhtahuitien sivaltelua kuuluu järven piiloista parhaimmillaan useasta paikasta.

Kuten odottaa sopii, Lainjärven perusvarpuslintuja ovat ruokokerttunen ja pajusirkku. Etenkin muuttoaikoina pääskyjä voi parveilla kosteikon yllä. Kel-

tavästaräkkejä on kirjattu kevätmuutolla. Yllätykset ovat aina mahdollisia, kuten västaräkkiserkkujen kanssa järvelle yöpymään tullut sitruunavästaräkki keväällä 2013. Lainjärvellä on havaittu vielä 2000-luvulla kaksi kertaa pohjansirkku reviirillään.

Saapumisohe ja havainnointi

Mäntyharjun keskustasta on Lainjärvelle hiukan yli 10 km. Keskustasta lähdetään etelään Varpasentieä (381), jota ajetaan 6,5 km ennen kuin käännetään oikealle siitä erkanevalla Valtolantielle (4173). Tätä ajetaan 3,75 km, Lainjärvi näkyy tien oikealla puolella. Alle 200 m:n päässä järven jälkeen on oikealla tien suuntainen metsätienkivi, jonka varteen auton voi pysäköidä.

Lintutornille menevä polku löytyy metsätien varresta, tornille on noin 200 m. Valtolantie on varsin hiljainen ja yökuuntelu onnistuu tien varrestakin. Järvi rantaluhtineen on 650 m pitkä ja 440 m leveä. Kuuluvimmat linnut havaitsee helposti itärannalle ja tornille, mutta hiljaisempien lajien kuuntelu voi vaatia kävelyä pohjoispäähän ja länsirannalle. Ranta saattaa paikoin olla vaikeakulkuinen.

Pajusirkku. PK

Jouisorsa. PK

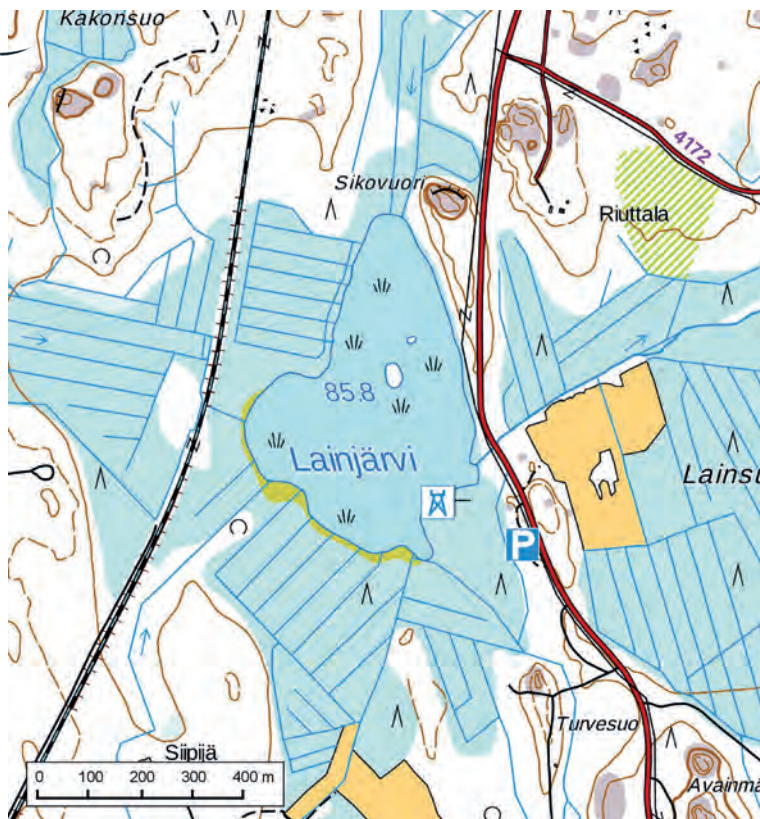
TYYPILAJIT Laulujoutsen, haapana, tavi, uivelo, kaulushaikara, nuolihaukka, luhtakana, kurki, taivaanvuohi, ruokokerttunen

MUITA LAJEJA Harmaasorsa, jouisorsa, heinätavi, lapasorsa, tukkasotka, ruskosuohaukka, luhtahuitti, nokikana, suokukko, pikkulokki

HARVINAISUUDET Punajalkahaukka, sitruunavästaräkki

Autopaikka

N 6799937 E 495130 ja N 61° 20,010'
E 26° 54,540'

Miekankoski

Miekankoski on kahden kirkasvetisen reitti-järven, Tarhaveden ja Lahnaveden, välinen virtapaikka, jossa koskikarat viihtyvät talvella ja muuttomatkalta palaavat vesilinut keväällä. Keväisin ennen jäiden lähtöä paikalle muodostuu laaja sula-alue.

Miekankoskella on pitkä historia uittopaikkana ja tästä muistona paikalla on edelleen vanhoja tukinuittoon liittyviä rakennuksia, rakenteita ja opasteita sekä kesäisin auki olevat kahvila ja uittomuseo. Miekankoski on myös tunnettu kalastuspaikka. Paikalle suuntautuvat linturetket tehdään yleensä matkailu- ja kalastuskesongin ulkopuolella, joten lintuja saa kiikaroida paikalla rauhassa.

Miekankoski käy mainiosti Mäntyharjuun suuntautuvan talvisen tai keväisen koskiretken alku- tai päätösetapiksi. Reittiin sopivia muita kohteita ovat läheinen Pyhäkoski itäpuolella, Tuustaipaleen Kivannonkoski ja Nironkylän Puuskankoski.

Linnusto

Keväällä Miekankosken sula-alue houkuttelee paikalle vesi- ja lokkilintuja. Lajisto on muuttoaikaan keväällä yllättävän monipuolista karulle vesistöille.

Koskikara. PK

Kalalokit. PK

Kala- ja naurulokkien lisäksi paikalla havaitsee usein selkälokkeja. Kuikat ja härkälinnut kerääntyvät mielellään paikalle odottamaan lähiseudun pesimäalueiden vapautumista jäistä. Muita paikalle tyypillisiä vesilintuja ovat telkät, sinisorsat, tavit ja tukka- ja isokoskelot. Toisinaan jään reunalla lepäilee kuoveja ja onpa paikalla havaittu kerran meriharakkakin.

Kesän lajisto koostuu kuikkien, telkkien ja koskeloiden lisäksi rantasipeistä, västäräkeistä sekä haara- ja räystäspääskyistä. Toisinaan rantametsissä tapaa myös kultarinnan ja pyrstötiaisen. Syyspuolella paikalla on havainnoitu lintuja melko niukasti. Paikan sijainnin perusteella osana järviketjua kohteella voisi olla potentiaalia enemmänkin kuin havainnot

419), jolta käännytään kirkon jälkeen 1,7 km:n päässä vasemmalle Miekkankoskentielle.

Heinolan suunnasta tultaessa käännytään Viitostieltä oikealle Karankamäen ja Koirakiven liittymästä. Tie johtaa risteykseen, jota lähdetään Miekkankoskentielle vasemmalle itään. Tästä on koskelle noin 1,8 km. Määränpäässä on pysäköintitilaa museon ja kahvilan pihassa. Lintuja voi kiikaroida useasta kohdasta tien molemmiin puolin.

Telkkäpoikue. PK

antavat ymmärtää. Loka–marraskuussa paikalle saapuvat koskikarat. Tyypillisesti niitä on viime talvina ollut paikalla 1–3 yksilöä.

Saapumishoje ja havainnointi Miekkankoski sijaitsee runsaan 14,5 km:n päässä länteen Mäntyharjun kuntakeskuksesta. Heinolasta koskelle on runsaat 50 km. Mäntyharjusta koskelle tullaan Mäntyharjuntietä–Vihantaselmantietä (368 ja

TYYPPILAJIT Telkkä, tukkakoskelo, isokoskelo, kuikka, härkälintu, rantasipi, koskikara

HARVINAISUUKSIA Pikku-uikku

Autopaikka

Parkkipaikka: N 6809848 E 482337 ja N 61° 25,32555' E 26° 40,14240'

Säyhteen lintutorni. PK

Artjärven kirkonkylän kosteikot

Artjärven kirkonkylän kosteikot on rehevien järvien, kosteikkojen ja tulvapelton muodostama kokonaisuus Artjärven kirkonkylän tuntumassa. Se kuuluu Päijät-Hämeen merkittävimpiin lintualueisiin. Kansainvälisesti tärkeäksi lintualueeksi (IBA) kohde on valittu keväisten laulujoutsenkerääntymiensä perusteella.

Artjärven keskeinen lintualue käsittää kolme järveä, Villikkalanjärven, Säyhteen ja Pyhäjärven, sekä Lammin suokosteikon ja Suursuon ja Sihvolantanhuvien tulvapeltoalueet. Ihmisen toiminnan vaikutus on huomattavaa, mutta osin kuitenkin linnuille edullista, sillä alueella on lintujen suosimia laitumia ja peltomaita.

Kohteiden välinen maasto on vaihtelevaa metsäsaarekkeiden ja peltoalueiden sekä asutuksen pirstomaa kulttuurimaisemaa. Pellot ovat isolohkoisia, syvien pelto-ojien ja valtaojien uurtamia. Lintupaikat ovat monipuolisia ja retkeilijälle on tarjolla monilajinen linnusto ympäri vuoden. Artjärven kirkonkylän kosteikkojen linnustoa luonnehtivat keväisin joutsenet, hanhet, muut vesilinnut ja kahlaajat. Loppukeväisin alueen kallioilta ja lintutorneilta on seurattu menestyksellä arktisten hanhien ylilentoa. Ke-

säisin alueella tavataan yleisesti maaseutulajeja, kuten hemppoja, tikkejä, uuttukyyhkyjä sekä yölaulajia ja -huutelijoita. Syyskesällä alueen järvenrannat ja tulvalammikot tarjoavat kahlaajille levähdyspaikkoja. Myöhemmin syysmuuton aikana näkyvintä antia ovat levähtävät kurki- ja hanhi- ja joutsenparvet sekä monet saalisjähdissä olevat petolinnut.

Linnusto

KEVÄT: Artjärven kirkolta on rannikolle vain 30–40 km. Eteläisen sijaintinsa vuoksi alueella havaitaan monia maakunnan muuttolintujen ensisaapujia. Alkukevällä ensimmäiset sulapaikat muodostuvat Villikkalanjärven ja Säyhteen väliseen Ratulansalmeen ja Säyhteen lounaisnurkan luusuaan lintutornin edustalle. Sulapaikat keräävät vesilintuja, kuten telkkiä, sotkia ja sorsalintuja.

Alkukevät on myös hyvää pöllöjen kuuntelu-aikaa ja onnekas kuuntelija voikin havaita seudulla ja lähi-alueilla muun muassa huuhkajan ja sarvipöllön. Pälvien laajentuessa, lumien hvetessa ja tulvapeltojen täyttyessä kevään lintumaailmaan ilmestyvät hanhet, joutsenet, ensimmäiset kahlaajat, kiurut, västäräkit, kottaraiset, peipot ja pulmuset. Kevään tulvahuippujen aikaan Suursuon ja Sihvolantanhuvien pellot lainehtivat järvien malliin ja suurimmat lintumäärät

keskittyvät näille kohteille. Hanhimassoja tarkasti kiikaroimalla löytää niistä usein harvalukuisia lajeja kuten meri- ja lyhytnokkahanhia. Myös pikkujoutsen on vakituinen lepäilijä alueella.

Korkeimpien tulvien laskiessa olot paranevat kahlaajille, joita voi parhaina päivinä havaita useita satoja. Lajistokin on monipuolista: lirot, metsä-, punajalka-, musta- ja valkoviklot, lirot ja suokukot tepastelevat lietteillä. Myöhemmin mukaan ilmestyy usein myös pieniä määriä sirrejä. Arktikan aikaan kaukoputki kannattaa kääntää myös Artjärven järvien selille, joilla levähtää usein alleja, mustalintuja ja sotkia.

KESÄ: Artjärven pesimälinnusto on maatalousympäristö- ja kosteikkolajipainotteista. Loppukevään iltoina alueella voi kuulla peltopyyn karheaa soidinta ja aamuisin peltojen yllä on mahtava kiurujen yhteiskonsertti. Myös kuovit ja niittykirviset kuuluvat oleellisesti alueen äänimaisemaan. Yöaikaan liikkuva voi kuulla luhtakanoja, kaulushaikaran ja monia yölaulajia sekä hyvällä tuurilla viiriäisen. Alueella on edelleen hyvät kannat muuten maakunnassa harvalu-

kuisilla lajeilla kuten heinätavilla, peltopyyillä, luhtakanalla, luhtahuitilla, punajalkaviklolla, uuttukyyhkylä ja peltosirkulla. Lammin kosteikkoalueella on todettu muutamana vuonna maakunnan ainoa kirjojokkureviiri ja onpa laji myös pesinyt paikalla.

SYKSY: Syysmuuttajia alkaa näkyä yleisesti jo heinäkuussa. Matalien vesien aikaan rannoille muodostuu kahlaajille soveltuvia lietteitä, joilta voi tavata yleisimpiä sirrilajeja ja muitakin kahlaajia. Harmaahaikaroiden runsaus alueella on silmiinpistävää elokuussa. Myös suuret kottarais-, keltavästäräkki- ja pääskyparvet ovat tavanomaisia. Lajit yöpyvät järvien ruovikoissa ja rantakasvillisuudessa. Myöhemmin syksyllä alue alkaa kerätä arktisia hanhia ja loppuvuodesta laulujoutsenia. Hanhia, varsinkin valkoskihania voi alueella olla kymmeniätuhansia, joutseniakin useita satoja.

Talven tullen viimeiset vesilinnut havaitaan yleensä pisimpään sulana pysyvällä Pyhäjärvellä, joka on keskisyvydeltään yksi Suomen syvimmistä järvistä. Alueiden talvilinnusto on niukkaa ja linnut keskittyvätkin enimmäkseen asutuksen tuntumaan. Artjär-

Sihvolantanhuat, Korpistonjoja keväällä 2014, jolloin tulvat olivat jo kuivuneet. PK

Lamminsuo, PK

ven kirkon liepeiltä ja Suurikylästä voi löytää muun muassa fasaaneja, varpusia ja keltasirkkuja. Toisinaan myös peltopyyt tulevat talvella talojen ruokinoille, mutta niitä kannattaa etsiä myös peltoja tähyttämällä. Myyrätalvina isolepinkäisiä, hiiripöllö tai jokin päiväpetolintu jää talvehtimaan alueelle.

Saapumisohje ja havainnointi

Artjärven kirkonkylän kosteikkoalue sijaitsee maakunnan kaakkoiskulmassa. Lahdesta nopeinta reittiä vt 12:n ja Kuivannontien-Uudenkyläntien (1711) kautta kosteikkojen lähimpään kohteeseen Villikkalanjärven pohjoisrannalle on noin 38 km. Orimattilan keskustasta paikalle tullaan Artjärven-Niikoskentieä (172) ja matkaa kertyy noin 19 km. Villikkalanjärven pohjoisrannalta on muihin kosteikon kohteisiin 5–14 km.

VILLIKKALANJÄRVI Savisamea, matalarantainen ja maatalouden rehevöittäjä Villikkalanjärvi sijaitsee Artjärven kylän luoteispuolella. Pesimälinnustoon kuuluvat laulujoutsen, kanadanhanhi ja heinätavi. Runsaimpia rantalintuja ovat kalalokki ja rantasipi. Muuttoaikaan järvellä levähtää laulujoutsenia, harmaahaikaroita ja matalanveden aikaan myös kahlaa-

ja. Järvenselältä saattaa yhyttää arktisia vesilintuja toukokuussa. Myös syyskaudella järvi kerää vesilintuja levähtämään.

Järvelle näkee parhaiten luoteisrannalla sijaitsevalta nuorisoseurantaloon edustan mäeltä. Paikalle päästään pohjoisesta tullessa poistumalla valtatieltä 12 Uudenkylän liittymästä ja kääntymällä etelään Kuivannontielle (1711). Kuivannontietä ajetaan noin 16 km ja käännetään länteen Orimattilantielle (172). Tätä jatketaan vajaan 1,2 km ja käännetään vasemmalle Seuratielle (risteyksessä kyltti Nuorisoseurantaloon). 400 m:n jälkeen saavutaan seurantalolle, jonka pihaan voi pysäköidä. Järvelle näkee pellonreunasta alapuolisen mäen rinteestä.

Muita hyviä tarkkailupaikkoja ovat Ratulanlahti järven koillisosassa ja järven eteläpään kahlaajaranta. Ratulanlahdelle pääsee ajamalla Orimattilantien risteyksestä suoraan Artjärven kirkonkylän suuntaan. Matkaa venerannalle johtavalle risteykselle on vajaan 1,8 km. Rantaan vie nimetön pikkutie. Sen päässä on tilaa parille autolle. Päätien varteen tai risteysalueelle ei ole suotavaa pysäköidä.

Järven eteläosan ns. kylänrantaan päästään jatkamalla etelään. Vajaan kilometrin ajon jälkeen ylitetään Säyhteen ja Villikkalanjärven välinen jokiosuus,

Artjärvellä on nähty lukuisia harvinaisuuksia, kuten Päijät-Hämeen toistaiseksi ainoa pronssi-iibis (yllä). Lamminsuolla on taas todettu maakunnan ainoa kirjokertun pesintä.

Ratulansalmi, jossa kannattaa pysähtyä. Sillan eteläpuolella on levike, jolle voi pysäköidä. Salmen linnut voi katsastaa sillalta. Kylänrantaan pääsee, kun jatkaa Ratulansalmesta kirkonkylän suuntaan 2,1 km. Pienen omakotitaaajaman kohdata käännytään oikealle Kiveläntielle. Sitä jatketaan 200 m ja käännytään Venhotielle, joka vie rantaan. Sopivia näkymiä järvelle voi hakea molemmin puolin venerantaa.

SIHVOLANTANHUAT Ratulanlahdelta lähdettäessä voidaan myös kääntyä 1,2 km kohdalta itään Kirkkoäyräntielle, jolloin päästään ihastelemaan Sihvolantanhuiden tulvapeltoja. Pohjoisesta laskeva Lanskinjoki virtaa paikalla laakeassa laaksossa peltojen keskellä kohti Villikkalanjärveä. Joki tulvii huhtitoukokuussa laajalle alueelle ja houkuttelee puolisu-keltajasorsia, joiden yksilömäärät kipuavat toisinaan toiselle tuhannelle. Myös hanhet laiduntavat kevään ja syksyisin tuhatpäisinä tokkina Lanskinjoen laaksossa. Mikäli tulvat ulottuvat toukokuulle, suokukko- ja vikloparvet valtaavat alueen. Pienempinä määrinä tavataan myös tullejä, sirrejä ja jänkäsirriäisiä. Pesimälajistoon kuuluvat muun muassa ruisräykkä, töyhtöhyyppä, punajalkaviklo, keltavästaräkki ja peltosirkku.

Tulvan länsiosaa voi havainnoida sopivista kohdin tieltä, kunhan jättää tilaa maatalouskoneille ja muulle liikenteelle. Kirkkoäyräntie kulkee Heikkilän tilan pihan läpi, jossa tulee ajaa varovaisesti. Välittömästi tilan jälkeen avautuu näkymä tulvapellon keski-osaan. Heikkilästä eteenpäin itään Kirkkoäyräntie kääntyy jyrkästi risteyksessä reilun kilometrin jälkeen oikealle. Tästä risteyksestä voidaan jatkaa pientä pel-

tietä Korpistonojalle. Korkeiden tulvien aikaan tie on kuitenkin usein poikki tai pehmeä, joten sillä ajoa tulee välttää. Korpistonojalle näkee myös tulva-alueen pohjoispuolelta Hietanasta. Hietanan puolelle päästään ajamalla Kirkkotie loppuun (1 km) ja kääntymällä vasemmalle Hietanantielle (1731). Hietanantietä ajetaan 3,6 km ja käännytään länteen Ratulan Myllytielle. Tätä jatketaan noin 1,5 km, jolloin päästään Korpistonojan kohdalle.

SUURSUO Suursuon peltojen keskellä oleva valtaoja tulvii näyttävästi keväällä ja joskus myös kesäisin ja syksyisin. Tulva kerää Sihvolantanhuan tapaan paikalle runsaasti joutsenia, hanhia, vesilintuja ja kahlaajia. Aikaisin keväällä pellolla voi nähdä suuria kiuruparvia ja myöhemmin keväällä kalatiirat sekä töyhtöhyyppä valtaavat kuivuvalta pelloilta pesimäreivirinsä. Myös punajalkaviklo, tuulihaukka ja niittykirvinen kuuluvat pesimälajistoon. Suursuon peltojen tulva-alue on pienempi kuin Sihvolantanhuan ja sitä voi havainnoida Hietanantien (1731) varrelta tai parhaiten Hietanantien ja Kinnarintien (1734) risteyksen bussipysäkillä.

LAMMI Lamminsuo on soistunut ja ruovikoitunut, umpeenkasvanut järvi, jonka kuivatus on aikoinaan epäonnistunut. Kosteikko kuitenkin tulvii edelleen ja jäljellä on vielä muutama avovesilampare. Joinakin vuosina joutsenet viihtyvät paikalla ja vesilintuja sekä kahlaajia voi olla mukavasti. Pesimäaikaan linnustoon kuuluu muun muassa lapasorsa, useita kurkipareja, taivaanvuohi ja punavarpunen ja joinakin vuosina kirjokerttu. Yöaikaan keväällä ja kesällä

Pyhäjärven itäpää ja vasemmassa yläkulmassa Säyhteen Kaurislahti. PK

Lammi tarjoaa hyvän mahdollisuuden kuulla yöhuutelijoita, erityisesti luhtakanoja ja toisinaan luhtahuitinkin.

Lammin suon näkee Kimonkylän tieltä. Parhaalle katselupaikalle pääsee jatkamalla Suursuolta Kinnarintietä (1734) etelään 2,8 km. T-risteyksestä käännytään itään kohti Kimonkylää tielle 174. Kilometrillä päästä tienvarrelta avautuu näkymä Lammille. Tien varressa on pieni levike.

Lamminsuon kaakkoiskulmassa on korkea kallioli, jonne pääsee polkua pitkin Kimonkyläntieltä. Kalliolta näkee paitsi koko kosteikon, myös laajalti alueen ilmatilaa. Itäpään rantaa kiertää luontopolku, se nousee koillisen rantapellon kohdalla kalliolle, jonka jyrkänteellä on pieni lintutorni ja lähellä laavu.

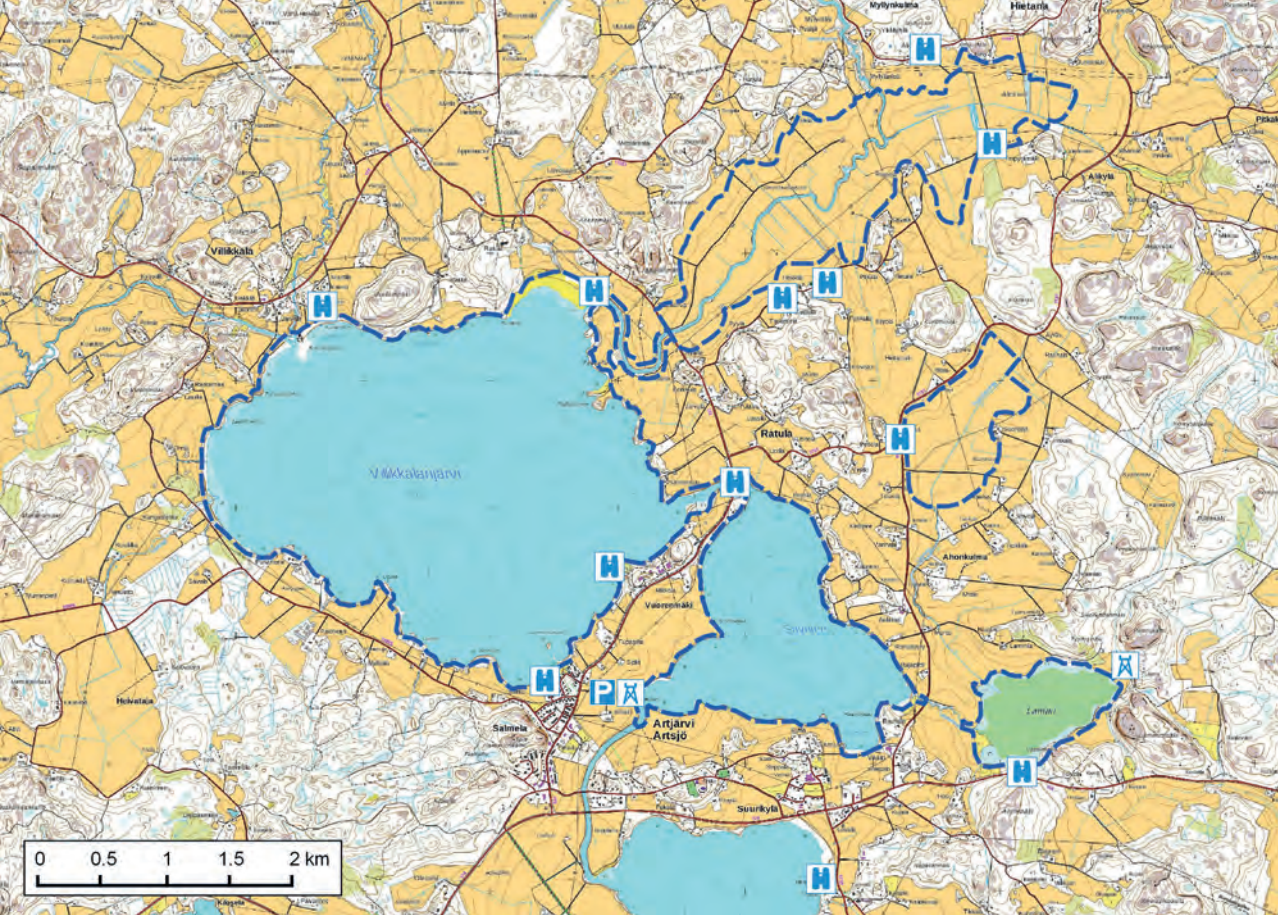
PYHÄJÄRVI Pyhäjärven lintujen tarkkailuun sopii parhaiten peltojen reunustama järven itäpää. Sinne pääsee palaamalla Lammin katselupaikalta Kimonkyläntietä 1,5 km länteen ja käänntymällä etelään Porlammintielle (1732). Järven perukka näkyy tielle ja 500 m:n jälkeen kääntyy tie uima- ja venerannalle, jossa voi hyvin vaikka pitää evästaukoa. Paikalla on myös puuse. Rannalta huomaa paremmin aivan rannan tuntumassa olevat linnut, jotka eivät välttämättä näy Porlammintielle. Lintuja kannattaa tähdittää myös kauempaa Pyhäjärven selältä, sillä sinne pyyhäyty usein arktisia lajeja. Kohteen pesimälajisto on muita alueita niukempaa, mutta siihen kuuluvat telk-

kä, silkkiuikku, rantasipi ja punavarpunen. Syksyn viimeiset joutsenet kerääntyvät usein tänne.

SÄYHTEE Säyhtee on pieni ja matala läpivirtaama-järvi, joka on Villikkalanjärven ja Pyhäjärven välissä. Järvelle syntyy sulapaikkoja varhain keväällä ja koko järvi aukeaa alueen muita järviä aikaisemmin. Säyhteen lintutorni ja sen yläpuolinen mäki ovat oivia paikkoja katsella sekä paikallisia että muuttavia lintuja. Lintutorni sijaitsee järven lounaisnurkassa ja siitä hallitsee valtaosan järveä. Aiemmin mainitusta Ratulansalmesta näkee puolestaan järven pohjoispäättyyn.

Lintutornille pääsee Pyhäjärveltä jatkamalla Kimonkyläntietä länteen 2,1 kilometriä ja käänntymällä pohjoiseen Salmelantielle (172), joka kulkee Artjärven keskustan läpi. Kilometrillä jälkeen oikealle on viitta Lintutorni. Auton voi pysäköidä mäennypylälle ja sen reunalta voi jo tarkistaa onko lintutornin edustalla lintuja. Tornille kävellään peltolohkojen välissä kulkevaa polkua pitkin. Lintuja voi hyvin tarkkailla jo mäen päältä menemättä tornille, jolloin paikalliset linnut eivät häiriinny.

Säyhteellä on usein suuria joutsenparvia, sotkia ja koskeloita. Tornin edustan ruovikon yltä tapaa usein ruskosuohaukan ja monena vuonna kaulushaikara puhaltelee ruovikossa. Syksyllä ruovikko houkuttelee paikalle yöpyviä kottaraisia ja toisinaan pääskyjä. Viereisille pelloille kertyy usein myös hanhia ja

kurkia. Rantapelloilla tapaa säännöllisesti hemppoja ja peltopyitä sekä fasaaneja. Järven pesimälajistoon kuuluu muun muassa haapana, heinätavi, lapasorsa, nokikana ja keltavästäräkki.

TYYPILAJIT Lauujoutsen, metsähani, tundrähani, valkopsiki-hani, haapana, heinätavi, tukkasotka, alli, suokukko, mustaviklo, valkoviklo, uuttukyyhky

MUITA LAJEJA Pikkujoutsen, merihani, harmaasorsa, jouhisorsa, merikotka, muuttohaukka, hiiripöllö, suopöllö, sinirinta, nokkavarpunen

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, tiibetinhani, punakaulahanhi, ruostesorsa, ristisorsa, mandariinisorsa, punapäänarsku, viiriäinen, jalohaikara, kattohaikara, pronssi-iibis, haarahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka, kiljukotkalaji, punajalkahaukka, liejukana, mustapyrstökuiiri, lampiviklo, heinäkurppa, mustatiira, isolokki, turkinkyyhky, tururikyyhky, isokirvinen, sitruunavästäräkki, mustaleppälintu, sepelrastas, ruokosirkkalintu, pikkukultarinta, kirjokerttu, mustaotsalepinkäinen, punakottarainen

Katselupaikkoja

Villikkalan seurantalo: N 6738593 E 446679 ja N 60° 46,748' E 26° 01,254'

Ratulanlahden veneranta: N 6738687 E 448827 ja N 60° 46,821' E 26° 03,619'

Ratulansalmi: N 6737189 E 449900 ja N 60° 46,022' E 26° 04,825'

Villikkalanjärven (Salmelan) kylänranta: N 6735640 E 448410 ja N 60° 45,176' E 26° 03,208'

Kirkkoäyräntie: N 6738639 E 450263 ja N 60° 46,80582' E 26° 05,202'

Korpistonoja: N 6739861 E 451915 ja N 60° 47,477' E 26° 07,003'

Suursuon pysäkki: N 6737549 E 451208 ja N 60° 46,225' E 26° 06,260'

Lammin levike: N 6734918 E 452135 ja N 60° 44,815' E 26° 07,320'

Pyhäjärven itäpään veneranta: N 6734108 E 450608 ja N 60° 44,368' E 26° 05,651'

Säyhteen lintutorin parkkipaikka: N 6735538 E 448903 ja N 60° 45,125' E 26° 03,753'

Töyttöhyppä. PK

Hiiripöllö. PK

Haikula

Orimattilan ja Lahden kaupunkien puolivälissä, Lahdentien länsipuolella sijaitsee Haikulan peltoalue. Keskellä Haikulan peltoja virtaa Porvoonjoki, jota monet muuttolinnut seuraavat matkalla pohjoiseen ja etelään. Tästä syystä peltoalue kerää runsaasti levähtelijöitä keväisin että syksyisin, sekä toimii monen vaatelialaankin peltolajin pesimäpaikkana kesällä.

Haikulan pellot eivät laajuudeltaan ole Orimattilan peltojen kärkipäästä. Peltoja halkova Porvoonjoki virtaa peltojen kohdalla niin syvällä, ettei se keväällä yleensä tulvi suurissa määrin pelloille. Pieniä kevät- ja syystulvia voi kuitenkin esiintyä peltojen lounaisosassa, minne pääsee autolla parhaiten Myllykulman kautta. Pienehköt metsäsaarekkeet rikkovat pääosin viljelyskäytössä olevaa peltomaisemaa.

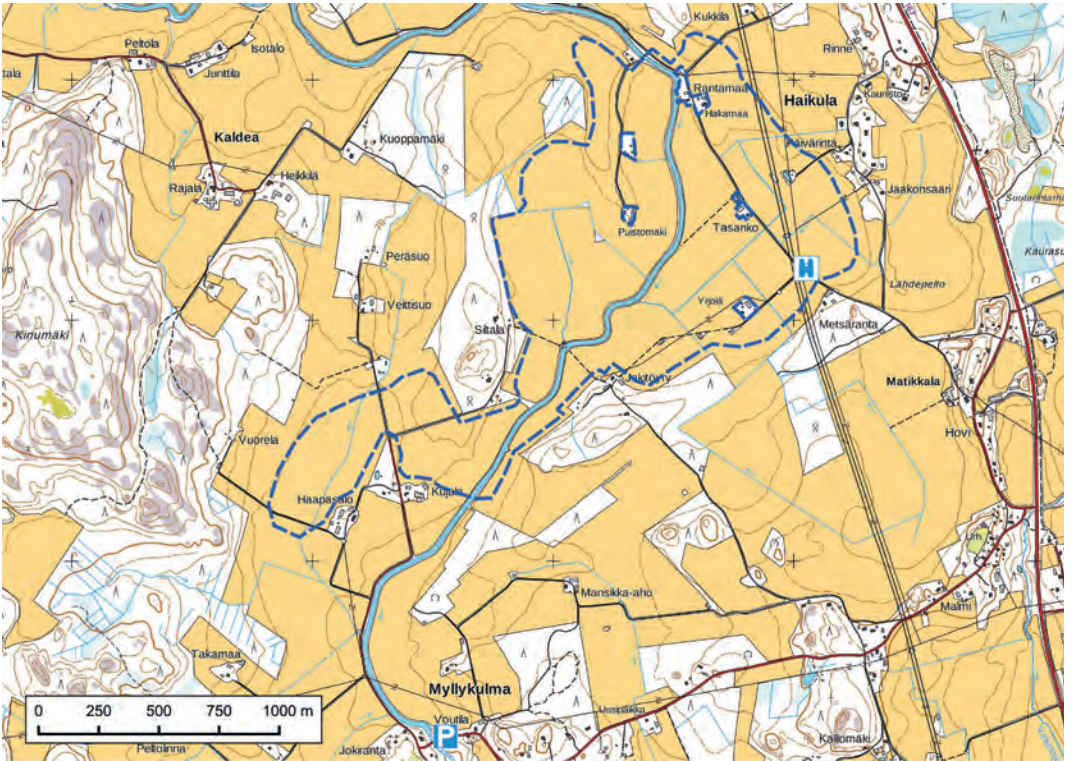
Haikulan pellot ovat pienen koukkauksen takana Lahdentieltä, ja siksi helposti saavutettavissa oleva kohde vaikkapa matkalla Lahdesta Orimattilaan.

Linnusto

Kevään ensimuuttajat, kuten kiurut, uuttukyyhkyt ja töyttöhyppät, löytyvät perinteisesti juuri Haikulan pelloilta. Kevään edetessä pelloille kerääntyy muun muassa metsä- ja tundrahanhia, kapustarintoja, seppelkyyhkyä ja peippolintuja. Hyvällä tuurilla keväällä pelloilta voi yhyttää lyhytnokkahanhen tai vaikkapa lapinsirkun. Haikula toimii myös hyvänä muutontarkkailupaikkana.

Viime vuosina peltopyy on vakiintunut peltojen pesimälajistoon. Kesällä pelloilla reviiriään pitää muun muassa kuovi ja tuulihaukka. Yölaulaja-aikaan pelloilla huutelevat lukuisat ruisrääkkät, ja metsäsaarekkeissa pesivä sarvipöllö saattaa näyttäytyä saalistellen peltojen yllä

Syyskaudella ahkeraa peltojen komppaajaa palokitaan usein heinäkurpalla. Sen löytää useimmiten syyskuussa kesantopelloilta. Samoihin aikoihin onnekas havainnoija voi löytää myös arosuohaukan, joita on tavattu useita Haikulassa, lähinnä elo-syyskuussa. Syyskaudella Haikula tunnetaan hyvästä myyrälintujen keskittymästä. Peltolintuja voi nähdä hyvänä päi-

vänä kymmeniä saalistelevana sekä ohimuuttavana. Loppusyksynä ja talvella metsäsaarekkeissa ja voimalinjoilla istuu isolepinkäinen tai hiiripöllö.

Saapumishoje ja retkeily alueella

Pohjoisesta tultaessa Lahden Renkomäen moottoritien liittymästä on matkaa Haikulaan noin 7 kilometriä. Lahdentietä (167) ajetaan kunnes oikealle kääntyy Kaunistontie. Risteyksessä on myös mustavalkoinen viitta Haikula. Kaunistontietä ajetaan vajaat 150 metriä ja käännetään oikealle Haikulantielle. Haikulantie jatkuu 800 metrin matkan ja kääntyy Porvoonjoen rannassa vasemmalle etelään. Tie kulkee useiden pihojen vierestä ja on pieni tie, joten pysäköintimahdollisuudet ovat rajalliset ja tiellä on huomioitava asukkaiden ja maatalouskoneiden liikenne. Lintuja kannattaa kiikaroida tien molemmin puolin. Yksi pysähtymiseen soveltuva kohta on voimalinjan alla 900 metrin päässä olevassa risteyksessä.

Porvoonjoen länsipuolelle pääsee jatkamalla Haikulantietä 700 metriä kaakkoon ja kääntymällä oikealle Vanhalle Lahdentielle. Vanhaa Lahdentietä jatketaan noin 400 metriä etelään ja käännetään ennen päätien risteystä oikealle Myllyntielle. Noin 2,8 kilometrin jälkeen tie ylittää Porvoonjoen Myllykulmalla. Sillan kohdalla on tulipaikka ja alapuolella koski. Paikka soveltuu hyvin eväiden syöntiin ja koskessa

voi nähdä talvikaudella hyvällä tuurilla koskikaran.

Sillan ylityksen jälkeen käännetään oikealle ja Myllytie kulkee Porvoonjoen varrtta, kääntyy pohjoiseen pelloille. Tien varrella ei ole varsinaisia pysäköintipaikkoja, mutta tieltä hallitsee melko hyvin alueella olevat linnut.

Tuulihaukka. TM

TYYPILAJIT Metsähanihi, tundrahanhi, peltopyy, tuulihaukka, kapustarinta, töyhtöhyppää, kuovi, keltavästäräkki, isolepinkäinen

MUITA LAJEJA Merihanhi, maakotka, muuttohaukka, hiiripöllö, lapsinsirku

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, viirriäinen, kattohaikara, arosuohaukka, heinäkurppa, isokirvinen

Katselu- ja autopaikkoja

Haikulantie: N 6748320 E 429139 ja N 60° 51,82693' E 25° 41,72187'

Myllykulma: N 6746268 E 427514 ja N 60° 50,70424' E 25° 39,97397'

Kuivannon–Arolan pellot

Orimattila ja Lahti jakavat keskenään yhden maakunnan laajimmista peltoaukeista. Pelloilla ruokailevilla linnuilla on valinnanvaraa. Etenkin hanhien massakokousten aikana parvia risteilee lähes jatkuvasti aukeiden yllä matkalla peltolohkolta toiselle.

Nastolan Arolasta alkavan ja Orimattilan Kuivannolle ulottuvalla viljelymaalla on lakeuden leima. Pituutta riittää pisimmillään yli 12 km ja leveys vaihtelee runsaasta kilometristä lähes neljään. Mahtavampi peltomaisema löytyy Päijät-Hämeessä vasta Porvoonjoen varressa Orimattilan ja Pukkilan rajoilla. Arolan ja Kuivannon väliset pellot ovat myös itäisin lintupeltonne, rajanaapu-

rina on Kymenlaakso. Ainakin hanhet vaihtavat välillä maakuntaa lintujen siirryessä Iitin puolelle tai päinvastoin. Oheisessa kartassa MAALI-alueen raja-
us koskee vain Päijät-Hämeen puolta, Kymenlaakson puolen rajausta ei ole esitetty.

Kuivannon–Arolan peltojen avaruus houkuttelee etenkin lajistoa, joka ei ehdottomasti vaadi vesistöjä. Peltojen tilkkutäkki sisältää eri kasveilla viljeltyjä peltolohkoja sekä kesantoja ja laitumia, mikä takaa sen, että ihanteellista ruokailuympäristöä on eri puolilla aluetta. Varsinaiset kosteikot puuttuvat pelloilta, eikä tulva-alueita muodostu lyhytaikaisia peltolammikoita lukuun ottamatta. Tosin hyvin märkinä keväänä ja syksyinä ojien varsille kertyvä vesi luo pysähdyspaikkoja kosteikoista pitäville linnuille.

PK

Arosuohaukka. PK

Harmaasirkkubongareita syksyllä 2009. PKo

Linnusto

Peltolakeus on houkuttellut 2000-luvulla komeita hanhiparvia, aivan viime vuosina valkuposkihankien kerääntymät ovat olleet massiivisia: lukumääräarviot ovat jopa ylittäneet satatuhatta. Syksyn hanhiviikoina linnut vaihtavat paikkoja lähes koko aukean alueella, jonoja ja rykelmiä on ilmassa tuon tuosta.

Valkoposkihankien, kurkien, kapustarinnan ja keltavästäräkkien suuret määrät oikeuttivat alueen luokittelun maakunnallisesti tärkeisiin kerääntymäalueisiin. Kurjille peltoaukea on paras kerääntymäkohde maakunnan eteläosassa. Suuria määriä on laskettu myös tundra- ja metsähankia, pikkujoutsenia, haarpääskyjä ja pulmusia. Isot teeriparvet piristävät talvisia retkiä, metsonkin voi tavata pellon laidalla ja peltopyitä latojen tai oijen vaiheilla.

Kattohaikara. PK

PK

Pulmunen. PK

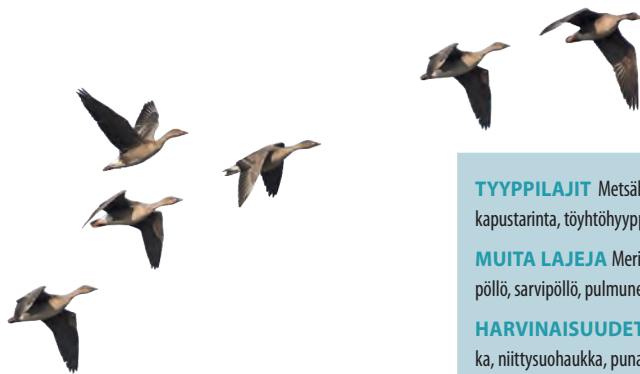
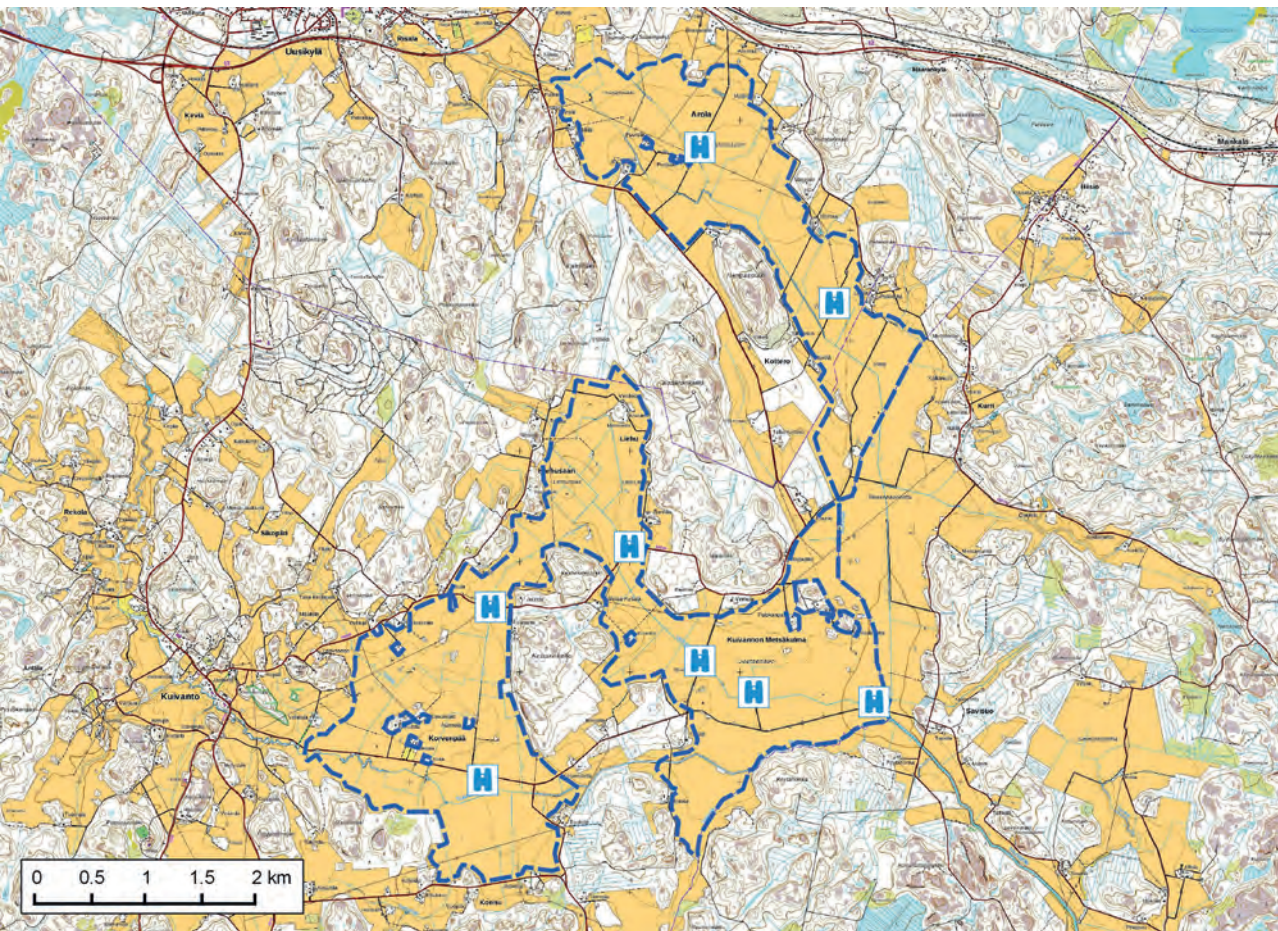
Peltoaukeille kokoontuvat lintuparvet kiinnittävät petolintujen huomion. Muuttohaukka ottaa veronsa, tuulihaukka, suohaukat, sarvi- ja suopöllö nappailevat myyriä, maakotkakin on etsiskellyt saalista alueella. Viime vuosina valkuposkivanhanien massat ovat tuoneet paikalle merikotkia, joita on ollut hanhien kimpussa parhaimmillaan useita.

Kuivannon–Arolan aukeiden massalajeihin kuuluvat myös töyhtöhyppä ja sepelkyyhky. Kerääntymät voivat olla niin keväällä kuin syksyllä näyttäviä.

Yöretkiä ei kannata unohtaa, vaikka pelot ovatkin pienille laulajille vaatimatonta elinympäristöä. Sen sijaan ruisrääkät viihtyvät ja viiriäinen voi yllättää. yö-aikaan avomaat ovat myös sarvipöllöjen valtakuntaa.

Saapumisohje

Lahden keskustasta on peltoalueen pohjoisosaan Arolaan runsaat 26 km. Nopeimmin paikalle tuo valtatie 12, josta ajetaan keskustasta 25 km, jonka jälkeen käännytään oikealle etelään Kotterontielle. Peltoaukea alkaa pian puolen kilometrin päässä ja sitä

Tundrametsähanhia. PK

TYYPPIAJIT Metsähanhi, valkuposkianhi, teeri, kurki, ruisräikkä, kapustarinta, töyhtöhyppä, sinisuohaukka, sepelkyyhky, keltavästäräkki

MUITA LAJEJA Merihanhi, peltopyy, maakotka, muuttohaukka, suopöllö, sarvipöllö, pulmunen

HARVINAISUDET Lyhytnokkahanhi, haarahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka, punajalkahaukka, kattohaikara, keräkurmitsa, heinäkurppa, harjalintu, isokirvinen, harmaasirku

riittää noin 12 km Kuivannolle asti. Kuivannon Korvenpään kautta tullessa käännytään 21 km:n jälkeen valtatie 12:lta Kuivannontielle (1711). Matkaa Kuivannon peltoalueen eteläosaan johtavan Korvenpääntien risteykseen on 7 km.

Lintuja tarkkaillaan pääasiassa peltoteiltä. Pysäköintiä varten on tärkeää etsiä paikka, jossa tietä ei tukita muilta kulkijoilta. Viljelykaudella tulee tietysti pysytellä teillä ja pellonreunoissa.

Katselupaikkoja

Arola: N 6753806 E 450643 ja N 60° 54,977' E 26° 5,388'

Kottero: N 6752342 E 451836 ja N 60° 54,198' E 26° 6,731'

Korvenpää eteläinen: N 6748075 E 448662 ja N 60° 51,876' E 26° 3,289'

Kuivannon Metsäkulma kaakkoinen: N 6748715 E 452185 ja N 60° 52,247' E 26° 7,170'

PK

Luhtikylän kala-allas tyhjennettynä, jolloin siihen muodostuu hyvä kahlaajaliete. PK

Luhtikylä

Luhtikylä on linnustoltaan runsain kevään tulva-aikana. Vesilintuja, hanhia ja kahlaajia on kaikkialla. Veden laskettua ja viljelytoimien alettua lajisto on pääosin paikallista. Poikkeuksen tästä tekee pohjoisosassa oleva kala-allas. Siellä voi nähdä ruokailemassa muun muassa kesällä muuttomatkaa tekeviä kahlaajia.

Luhtikylä on laaksomainen alue Orimattilan kaupungin läntisimmässä osassa. Kylän eteläosaa lukuun ottamatta laakso on kallioiden saartama. Maaperä kylällä on jääkauden sulamisvesien mukanaan tuomaa savea, mikä on luonteenomaista Salpausselän eteläpuolisille alueille. Luhtikylän eteläpuolella on myös harjumuodostelmia. Maaperä on hyvää viljelymaata. Aiemmin vain karjan laidunmaana toiminutta seutua onkin viljelty pysyvästi 1500-luvulta asti. Viljelysmaat, jokiuoma, altaat ja märät pensasluhdut tekevät Luhtikylästä monimuotoisen lintujen elinympäristön.

Laakson halki virtaa Luhdanjoki. Se saa suurimman osan vedestään Kärkölen pohjoispuolelta alkavasta Äväntjoesta. Valuma-alue on suuri ja veden virtaus hidlas, joten tulvat ovat Luhtikylässä jokavuotisia. Luhdanjoki jatkaa virtaamistaan koilliseen kohti Lahtea, missä nimi vaihtuu Porvoonjoeksi.

Pohjoisosan kala-altaan lisäksi Luhtikylässä on myös muutama pienempi allas, joissa vesi säilyy kesälläkin. Nautakarjaa ei joen rannoilla enää ikävä kyllä näe. Tämä on heikentänyt niittyjä sekä levähtävien muuttajien että pesimälinnuston kannalta. Lampaiden laidunnus joen länsipuolen luhtamailla kuitenkin ehkäisee osaltaan alueen umpeenkasvua.

Linnusto

Luhtikylässä on retkeilyt ahkerasti vuosikymmenten ajan ja sen linnusto tunnetaan hyvin. Kevät on luonnollisesti vilkkainta aikaa. Metsähänien parvet saapuvat jo maaliskuun lopulla. Joukossa on usein lyhytnokkahanhiakin. Enimmillään Tuorakan pelloilla metsähänhia voi olla puolentuhatta.

Vesilintuja on myös paljon. Retkeilijän iloksi joukossa on lapasorsia, jousisorsia ja joskus heinätaveja ja harmaasorsia. Kuivemmillä paikoilla viihtyvät peipot, kiurut, kottaraiset, rastaat, pulmuset ja töyh-töhyypät.

Kahlaajamuuton aikaan vesitilanne on ratkaiseva. Mikäli on vielä tulvapeltoja, niin kahlaajia viipyilee alueella hyvin. Päijät-Hämeessä harvalukuinen punajalkaviklo jää pesimäänkin.

Kala-altaan vedenkorkeus vaihtelee vuoden mitaan paljon. Veden ollessa matalalla kala-allas on kahlaajille ihanteellinen. Siellä on joka tapauksessa aina mielenkiintoisia lintuja, esimerkiksi pesiviä mustakurku-uikkuja. Katselupaikkoja on patopenkan päällä vain yksi. Kala-altaan reunoilla ei saa kulkea!

Keväällä ja syksyllä kannattaa myös katsella tai-vaalle. Luhdanjoki on monien lajien, muun muassa petolintujen, muuttoreittinä.

Pesimälajisto on monipuolinen. Monessakaan muussa paikassa ei nähdä esimerkiksi mustakurku-uikkuja, harmaasorsia, heinätaveja, lapasorsia, tuulihaukkoja, pikkutyllejä ja keltavästäräkkejä. Yö-

Punajalkaviklo. PK

Mustakurku-uikkupari. PK

PK

Vesipääsky. PK

lintujen kuuntelijoille on tarjolla kerttusia, sirkkalintuja, satakieliä ja ruisräkkiä.

Runsaan retkeilyn ja paikan luonteen takia Luhtikylässä on tavattu harvinaisuuksia poikkeuksellisen paljon. Talviaikaan vaelluksella pysähtyneitä hiiripöllöjä voi istuskella saalista vaanimassa useita, ja loppupalven öinä voi kuulla monen muun pöölöajin huutelua.

Saapumisohje ja havainnointi

Luhtikylään pääsee useita reittejä. Lahdesta ajetaan Vanhaa Helsingintietä (140) etelään noin 16 km, jonka jälkeen käännytään oikealle Luhrinraitille (viitta: Luhtikylä). Tähän samaan risteykseen tullaan Orimattilasta ja Helsingin moottoritietä (viitta: Luhtikylä) Luhtikyläntietä. Hollolan Herralasta saavutaan Herralantietä ja Kärkölän suunnalta Keiturintietä.

Hyviä havaintopaikkoja on kylällä useita ja jokaisessa kartan katselupaikassa on myös autolle tilaa.

TYYPPILAJIT Mustakurkku-uikku, lapasorsa, tuulihaukka, ruisräkki, kurki, pikkutylli, punajalkaviklo, taivaanvuohi, niittykirvinen, keltävästäräkki, punavarpunen

MUITA LAJEJA Merihanhi, harmaasorsa, heinätavi, kapustarinna, pikkukuovi, jänkäsirriäinen, kuovisirri, pulmussirri, pikkusirri, vesipääsky

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, ristisorsa, mandariinisorsa, viiriäinen, pikku-uikku, kattohaikara, haarahaukka, arosuohaukka, niittysuohaukka, kiljukotka, punajalkahaukka, liejukana, avosetti, mustapyrstökuiiri, rantakurvi, lampiviklo, heinäkurppa, harjalintu, luotokirvinen, sitruunävästäräkki, mustapäätasku, sepelrastas, kultasirkku

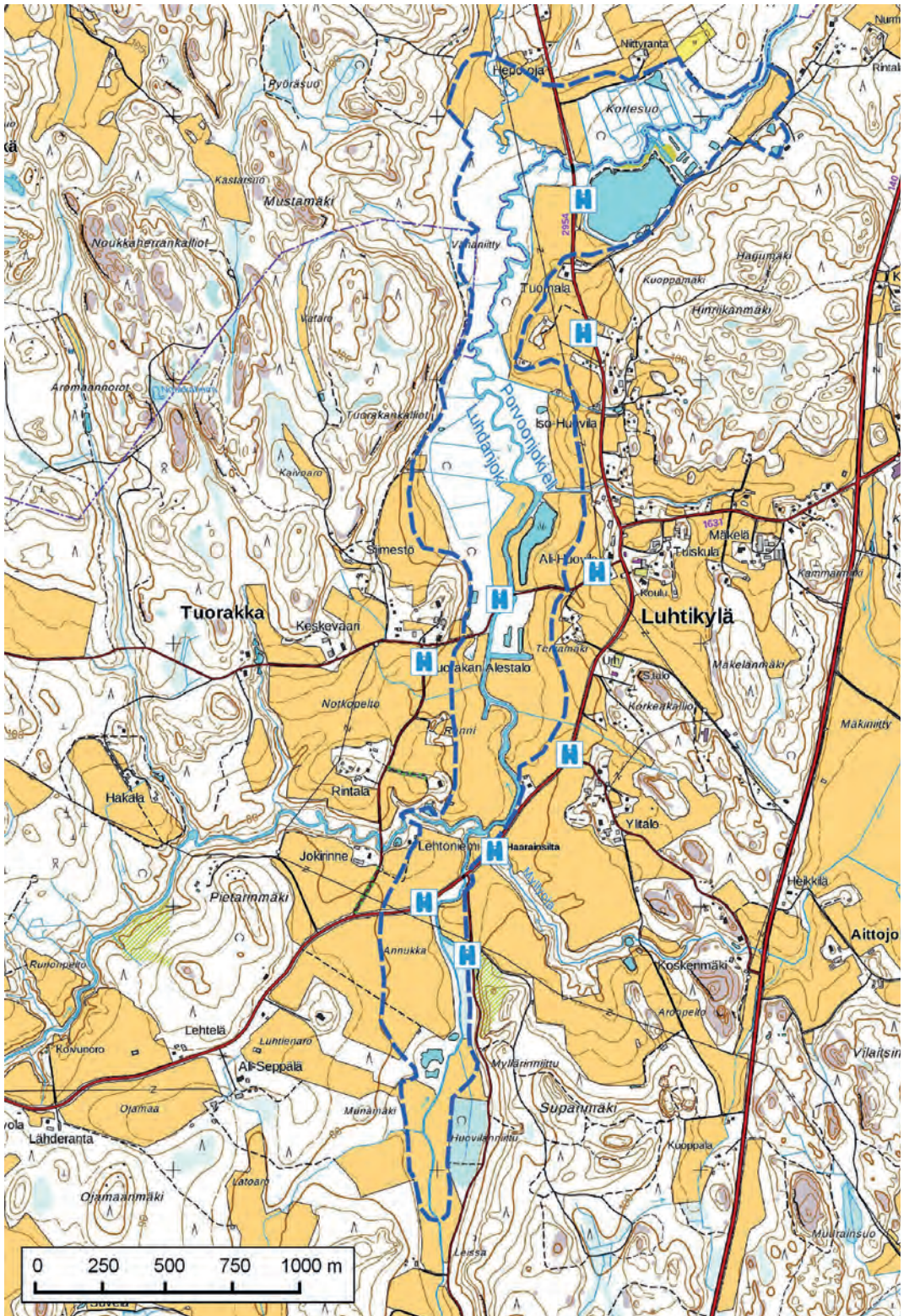
Katselupaikkoja

Kala-allas: N 6749573 E 417536 ja N 60° 52,349' E 25°28,916'

Herralantie, pysäkki: N 6748932 E 417623 ja N 60° 52,010' E 25°29,017'

Tuorakantien lato: N 6748261 E 417602 ja N 60° 51,690' E 25°29,050'

Tuorakan pellot: N 6747719 E 416921 ja N 60° 51,326' E 25°28,543'

Mallusjärven Sammalistonlahti. EL

Mallusjärvi

Mallusjärvi on maakunnan vähäjärvisen eteläosan suurimpia järviä. Kumpuilevien peltojen ja vanhan kyläasutuksen ympäröimä järvi on maisemallisesti Päijät-Hämeen upeimpia. Rehevät poukamat ja rantapellot ovat vuosien mittaan tarjonneet monia yllättäviä lintuvieraita. Vanha metsä järven eteläpuolella monipuolistaa alueen linnustoa.

Runsaan 500 hehtaarin laajuinen, viittisen kilometriä pitkä Mallusjärvi on Porvoonjoen vesistöalueen suurin järvi. Mallusjärven ympäristö on lähes kokonaan peltomaata, ja vesi on Salpausselän eteläpuolen järville ominaisesti saven samentamaa. Mallusjärven rannat ovat vaihtelevia. Länsirannan Sammalistonlahti ja järven pohjoispää ovat reheviä, lintuvesityyppisiä alueita. Muualla on jyrkkäpiirteisempiä pelto-, metsä- ja kalliorantoja. Järven itäisin pää jyrkkine rantakallioineen tuo mieleen Järvi-Suomen reittivedet.

Vanhat, mutkittelevat kylätiet kiertävät Mallusjärven ympäri, mutta kulkevat vain paikoin rannan lähellä. Lintujentarkkailuun hyvin sopivia rantoja ja näköalapaikkoja on ainoastaan muutama, sillä miltei kaikki rannoille menevät tiet päätyvät asuin- tai lomarakennusten pihoille. Sopivista paikoista lähes koko vesialue on kuitenkin nähtävissä. Lintutorneja tai muita lintuharrastusta palvelevia rakenteita alueella ei ole. Järven itäpään pohjoisrannan kallioilla on kaupungin ylläpitämä Karkkulan luontopolku, jossa on alueen kasvistoa ja geologiaa esitteleviä luontotauluja. Männikköiseltä kallioalueelta avautuu näkymiä järvelle. Metsälinnustosta kiinnostuneen kannattaa vieraillla myös järven eteläpuolella olevalla vanhan metsän alueella, jossa on neliökilometrin verran toistasataa vuotta vanhaa kuusikko.

Linnusto

Mallusjärven rehevien poukamien tyyppilintuja ovat puolusukeltajasorsat, silkkiuikku sekä laulujoutsen, joita järvellä on viime vuosina pesinyt kaksi paria.

Pohjoisrannalla entisen sahan poukamassa on ruovikkoa, josta on kesäaikaan usein kuultavissa rytikerttusen jankuttavaa laulua. Muualla ruovikkoa on niukemmin ja hankalammin saavutettavissa. Sahan poukamassa on monena vuonna pesinyt myös naurolokkeja, jotka ovat houkutelleet seuraansa monipuolisen vesilinnuston.

Vesilintujen tarkkailuun on hyvät mahdollisuudet myös länsipäässä olevalla Sammalistonlahdella, mutta siellä ei ole kelvollista kulkuyhteyttä aivan rantaan asti. Sammaliston alueella laidunnetaan lehmii ja hevosia. Laidunalueille kerääntyy usein naakka- ja kottaraisparvia, toisinaan keltavästäräkkejäkin. Syyspuolella lahdella on usein harmaahaikaroita, mutta ne jäävät monesti rantaa reunustavan korkean osmankäämikön katveeseen.

Järven keskiosaan näkee parhaiten etelärannan tarkkailupaikoilta. Sameavetinen järvi ei yleensä houkuttele suuria lintumääriä, mutta pienet telkkä-, tukkasotka- ja haapanaparvet ovat tavallisia. Myöhäissyksyllä tosin voi sinisorsia kokoontua satoja ja joskus arktisten vesilintujen muuttoparvia levähtää järvellä. Selkävedellä hyörii usein myös kalalokkeja, kalatiiroja ja pääskyjä. Syys-lokakuun vaihteessa linnusto saa uutta eloa, kun valkoposkihanhet kokoontuvat järvelle. Viime vuosina hanhien määrä on

Rytikerttunen. PK

kohonnut parhaimmillaan muutamaan kymmeneen tuhanteen. Otollisinta aikaa hanhimassojen tarkkailuun on myöhäinen ilta: järvellä olevien hanhien määrä moninkertaistuu, kun hanhet palaavat ruokailupaikoiltaan Porvoonjoen varren pelloilta.

Mallusjärvellä liikkessa kannattaa pitää silmällä myös peltojen ja rantametsien lintuja. Vähälukuisia pesimälintuja ovat muun muassa harmaapäätikka ja tuulihaukka. Myös ampuhaukan pesintä on varmistunut monena kesänä.

Kilometrin päässä järveltä sijaitseva Mallusjoen vanha metsä tunnetaan pohjantikoistaan, jotka ilmei-

Mallusjärven pohjoispää. EL

Harmaahaikara. PK

sen säännöllisesti pesivät paikalla. Metsäalueella voi kesäaikaan havaita myös pyyn. Harvemmin tavattuihin lintuihin kuuluvat pikkusieppo ja idänuunilintu.

Saapumisohje ja havainnointi

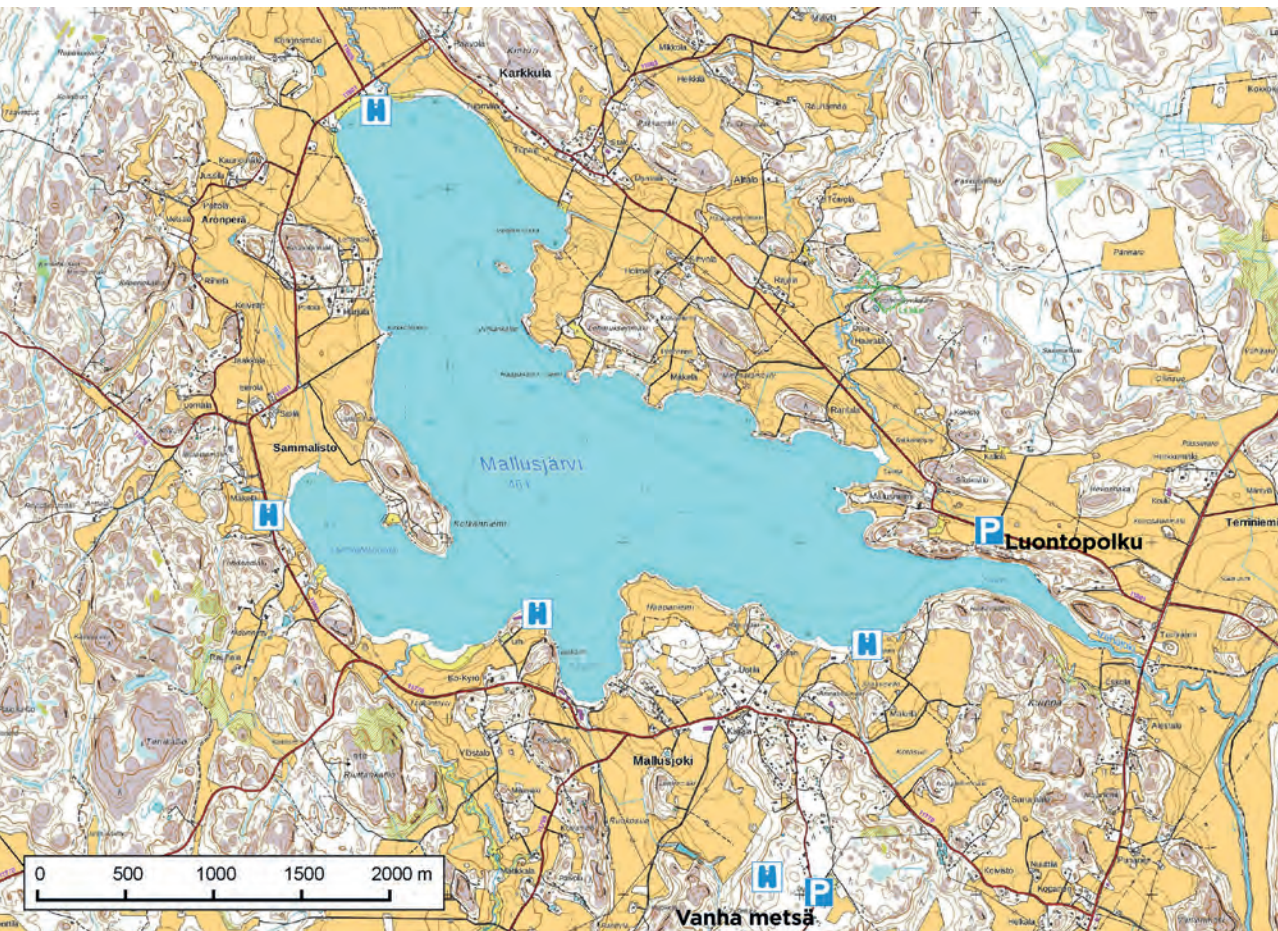
Mallusjärvelle pääsee Orimattilan keskustasta ajamalla noin 9 km ensin Helsingintietä (164) ja sitten Pukkilantietä (1635) Terriniemeen, josta käännetään järven pohjoispuolella olevalle Karkkulantielle. Karkkulan luontopolun pysäköintipaikka on kilometrin päässä tien vasemmalla puolella. Vaihtoehtoista reittiä järvelle pääsee kulkemalla Helsingintietä 10 km, jonka jälkeen käännetään vasemmalle Mallusjärventielle. Hiekkatien loputtua 1,4 km:n jälkeen jatketaan poikittais tien yli rantaan vievälle pikkutielelle, jonka varrella on aikanaan ollut saha. Tien päässä on venealkama ja pieni pysäköintipaikka. Sahan rannasta on hyvä näkymä järven pohjoisosaan.

Sammalistonlahdelle pääsee jatkamalla sahan poukamasta kylätietä (Sammalistentie) pitkin länteen.

Puolentoista kilometrin päässä maalaistalojen jälkeen käännetään vasemmalle, jossa Sammalistonlahti jo näkyykin. Kylätie on hiljainen, joten lintujen tarkkailu onnistuu tieltä käsin.

Mallusjärven etelärannalla on paljon asutusta ja useita pihuille päätyviä teitä. Leirikeskukseen ja Mallusjoen venerantaan vievä tie on hyvä tarkistaa kartasta. Leirikeskuksen tie on viitoitettu. Päätieltä eli Mallusjoentieltä suoraan vievä hiekkatie menee perille. Venerannalle pääsee Maukolanrannantietä pitkin. Molemmilta paikoilta näkee järven keskiosiin.

Mallusjoen vanhan metsän alueella pääsee kääntymällä järven eteläpuolen Mallusjoentieltä etelään Selventielle. Noin kilometrin päässä tien oikealla puolella on polun aloitustaulu. Auton voi jättää 200 m kauempana sijaitsevan pallokentän laidalle. Metsäalueella on kolme eripituista polkua, jotka on merkitty maastoon keltaisilla tassunjäljillä. Reiteiltä poikkeaminen ei ole suotavaa lintujen pesimäaikaan.

Mallusjärven itäpäätä. EL

TYYPPILAJIT Laujuloutsen, valkuposkihanhi, tukkasotka, silkkiuiku, nokikana, rytikerttunen, naakka, kottarainen

MUITA LAJEJA Haapana, lapasotka, alli, mustalintu, tuulihaukka, ampuhaukka, vesipääsky, punajalkaviklo, kalalokki, harmaapäätikka

HARVINAISUUDET Jalohaikara, isohaarahaukka, niittysuohaukka, punajalkahaukka, mustatiira, tiiralokki, turturikyöhyky, kuningaskalastaja, harjalintu, lyhytvaskiuru

Katselupaikkoja

Entisen sahan ranta: N 6737448 E 422579 ja N 60°45,899' E 25°34,738'

Sammalstonlahti: N 6735154 E 421993 ja N 60°44,657' E 25°34,148'

Mallusjoen leirikeskus: N 6734608 E 423474 ja N 60°44,380' E 25°35,790'

Mallusjoen veneranta: N 6734446 E 425374 ja N 60°44,315' E 25°37,884'

Mallusjoen vanha metsä: N 6733088 E 424814 ja N 60°43,577' E 25°37,300'

Mieliäissuo

Suuret suot ovat Päijät-Hämeessä harvinaisia ja vielä harvinaisempia ovat luonnontilaiset suot. Orimattilasta löytyy ilahduttava luontotyyppinsä edustaja, jota oja-aurat eivät ole onnistuneet viiltämään piloille.

Tarkkaan ottaen Mieliäissuokaan ei täysin ole säilynyt kuivatusyrityksiltä, mutta harvojen jo tehonsa menettäneiden ojien vaikutus on jäänyt vähäiseksi. Suon luonnontilaa on myös ennallistamalla kohennettu eteläosassa. Mieliäissuon naapurissa oleva, samaan Natura-alueeseen ja MAALI-rajaukseen kuuluva Kairessuo on täysin koskematon. Soita erottaa kapea metsäkannas. Tyypiltään suot ovat edustavia Rannikko-Suomen kermikeitaita. Niiden keskellä on puuttomia, karuja nevoja ja reunoilla erilaisia rämeitä ja korpia.

Alueeseen on helppo tutustua EU-hankkeessa rakennetun kolmekilometrisen luontopolun ansiosta. Laajemman näkökulman maisemaan saa Mieliäissuon pohjoislaidalla sijaitsevasta lintutornista. Tor-

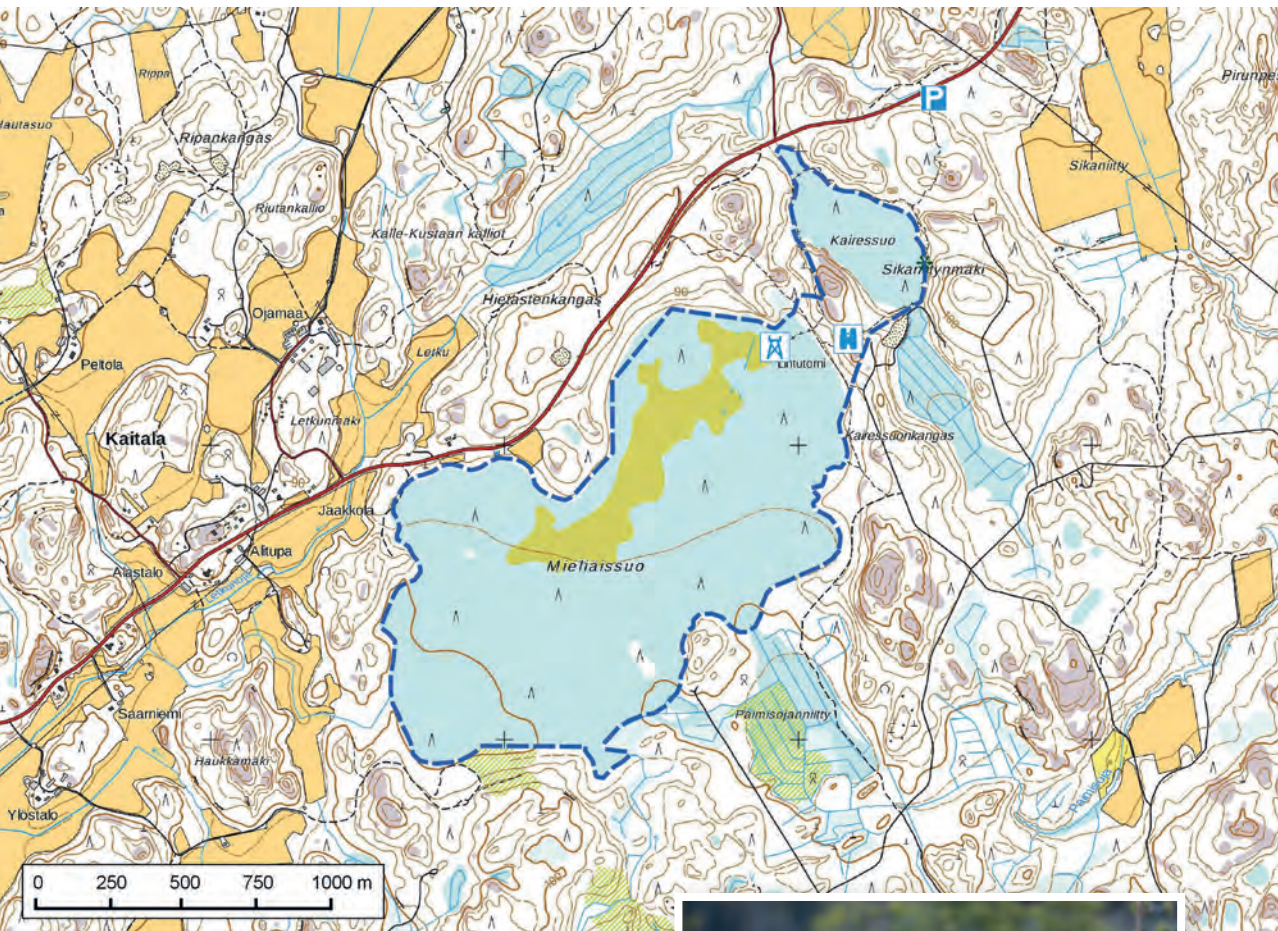

PK

ni rakennettiin Niinikosken kyläyhdistyksen talkoilla kylän koulun urheilukentällä, paikalleen rakennelman runko tuotiin armeijan helikopterilla.

Linnusto

Mieliäissuo edustaa yhtä alkuperäisintä suomalaista maisematyyppiä, jolle ominaisia lintuja voi tavata rauhallisella retkeilyllä luontopolulla ja suon laiteilla. Mustat linnut teeri, palokärki ja korppi ovat näkyviä ja kuuluvia lajeja, jotka voi havaita mihin vuodenaikaan tahansa, eikä metson löytäminenkään ole tavatonta. Varhaiskevään öinä suon laiteilta on kuultu niin helmi- kuin viirupöllön huhuiluja. Huhtikuisia auringonnousuja säestää teerien pulina, ja kurki töräyttää raikuvan reviriuhuudon silloin tällöin. Tä-

hän ympäristöön jos mihin kuuluu myös kulatorastaan haikea laulu ja kuiva kutsurahina. Isokäpylinnun löytäminen vaatii jo enemmän tarkkuutta. Mieliaissuon kaltaiset elinympäristöt ovat ristinokalle omiaan.

Pikkulintujen paras laulukausi toukokuussa sujuu metsäkirvisen, leppälinnun sekä suon laitojen pajulintujen ja peippojen tahdissa. Pikkusieppolle sopivia paikkoja ovat vanhat metsiköt luontopolun varressa ja suon puolenvälin kohdalla länsi- ja toisaalla itäreunassa.

Saapumisohje ja retkeily

Mieliaissuolle on Orimattilan keskustasta 10 km. Keskustasta ajetaan Artjärventietä noin 5 km, käännytään vasemmalle Koskustentielle (kyltti Kuivanto). Ajomatkaa tien laidassa olevalle parkkipaikalle ja luontopolun aloituspisteeseen on reilut 5 km. Luontopolku on merkitty. Polun pituus on noin 3,2 km. Notkelmat ovat märkiä, joten vedenpitävät jalkineet ovat tarpeen. Polulta on runsaan 100 m:n pisto 10 hengelle mitoitettulle lintutornille.

Teeret. PK

TYYPPILAJIT Teeri, kurki, käki, palokärki, metsäkirvinen, kulatorastas, töyhtötiainen, korppi, pikkukäpylintu

MUITA LAJEJA Metso, viirupöllö, helmipöllö, kehrääjä, pohjantikka, leppälintu, pikkusieppo, isokäpylintu

Autopaikka

N 6744165 E 439443 ja P 60° 49,692' ja I 25° 53,180'

PK

Ruha-Kurunkulma

Orimattilan yksi suosituimmista ja linnustollisesti rikkaimmista retkeilyalueista on maa-kunnan etelärajalla sijaitseva Ruhan ja Kurunkulman peltoalue. Porvoonjokea reunusta-va laaja peltoaukea tarjoaa paljon nähtävää myös syyspuolella.

Ruhan-Kurunkulman alue on keväisin ehkä merkittävin vesilintujen ja kahlaajien levähdysalue Päijät-Hämeessä. Alue muodostuu laajoista viljellyistä peltolakeuksista, joiden yhtenäisyyttä rikkovat metsäsaarekkeet, kylätiet ja alueen läpi mutkittelevasti virtaava Porvoonjoki. Lumet sulavat peltoaukealta varhain keväällä, ja Porvoonjoki tulvii useimpina keväinä näyttävästi. Vähäisten korkeuserojen vuoksi tulvat ovat keväisin niin laajoja, että alue näyttää parhaimmillaan suurelta järveltä.

Tulva-alue kuivahtaa tavallisesti viimeistään toukokuun alkupuolella. Pian tämän jälkeen jäljellä ovat enää peltoalueen pesimälinnut. Syksyisin alueella on

tulvalätäköitä vain pitkään jatkuneiden sateiden jäljiltä. Ilman tulviakin rauhalliset pellot houkuttelevat silti monipuolisen valikoiman ruokailevia ja lepäileviä lintuja.

Yhdistyksen toimialueen raja kulkee peltoalueen eteläosassa Porvoonjokea pitkin. Suurin osa päijät-hämäläisistä lintuharrastajista retkeilee alueella pelkästään Orimattilan puolella. Merkittävä lintualue jatkuu kuitenkin naapuriyhdistyksen puolelle, jossa on useita hyviä havainnointipaikkoja peltoalueella ja Kanteleenjärvellä. Alue on maakunnallisesti tärkeä lintupaikka myös Pukkilan puolella.

Pikku- ja laulujoutsenia. PK

Lyhytnokka- ja metsähanhia. PK

Linnusto

Maakunnan etelärajalla sijaitseva peltoalueen linnusto on parhaimmillaan keväisin. Pellot keräävät ensimuuttajia jo maaliskuun alkupäiviltä lähtien. Kevään edetessä alueella summataan monen lajin suurimmat kerääntymät Päijät-Hämeessä. Parhaimmillaan kevään vesilintu- ja kahlaajaparvet tulvilla ovat valtakunnallisesti merkittäviä. Esimerkkinä 2000-luvun päiväkohtaisista huippusummista voi mainita yli 380 laulujoutsenta, 2000 sinisorsaa, 900 tavia, 1000 töyhtöhyppää ja 1250 kapustarintaa.

Viime keväänä runsastuneet useiden tuhansien yksilöiden metsä- ja tundranhanhiparvet viiptyvät alueella koko huhtikuun. Jos kevät on sateinen, tulvat viiptyvät pitkälle toukokuuhun, jolloin pellot tarjoavat ruokailumahdollisuuden kahlaajaparville. Vakiolajistoon kuuluvat liro, suokukko sekä valko- ja mus-

taviklo. Kuivempina keväinä vesi pakenee pelloilta huhtikuun aikana, ja kahlaajien päämuutosta nähdään vain rippeitä. Linnustossa on keväisin paljon muutakin kuin vesilintuja ja kahlaajia. Alueelle kerääntyy esimerkiksi suuria sepelkyyhky- ja rastasparvia ja usein petolintujakin.

Kesällä peltoalueen lintumaailma tuntuu hiljenevän, mutta pelloilta voi öisin löytää laulavan viiriäisen tai saalistelevan suopöllön. Sarvipöllö, pensassirkkalintu sekä ruisrääkkä kuuluvat myös pesimälajistoon. Vähä-Mallusjoella reviiriään pitää koko ajan harvinaistuva peltosirkku usean laulavan koiraan voimin. Jos loppukesä on sateinen, peltolätäköillä voi levähtää myös kahlaajia. Syksyisin peltoalueet keräävät peltojen myyräkantoja hyödyntäviä sinisuohaukkoja ja tuulihaukkoja. Arktisten hanhien saapuessa peltoalueus tarjoaa hyvän ruokailu- ja levähdysalueen val-

Valkoposkibanbia, PK

koposkihanhelle, joita on parhaimmillaan nähty monikymmentuhatpäinen parvi.

Talvella maakunnan eteläisimmät pellot ovat otollinen paikka löytää harvalukuisia talvehtijoita. Hyvinä myyrätalvina pelloilla voi talvehtia hiiripöllö, piekana ja sinisuohaukka. Joskus puimattomille pelloille voi kerääntyä suuria viherpeippo- ja tikliparvia, joiden joukosta voi löytää vuorihempon.

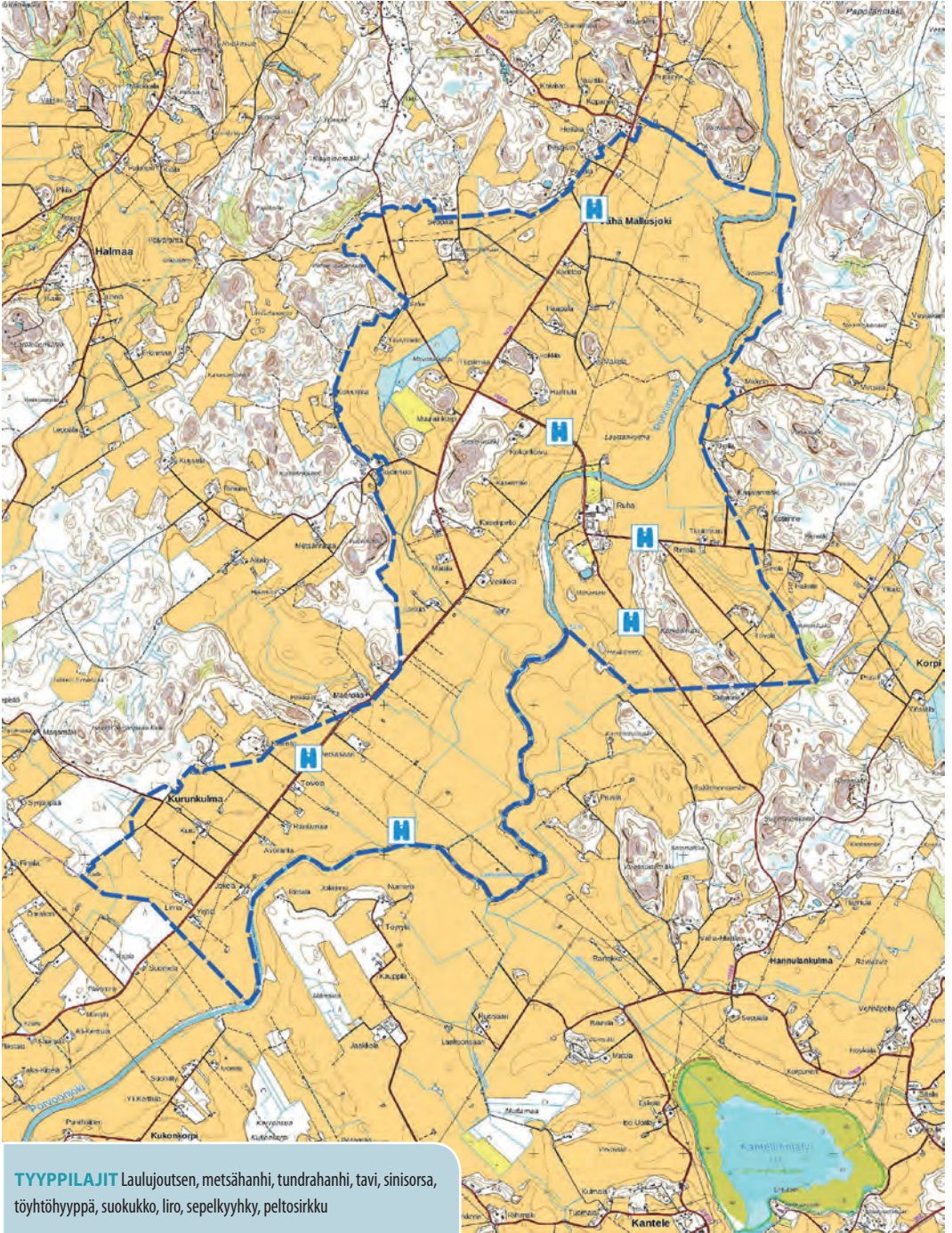
Saapumisohje ja havainnointi

VÄHÄ-MALLUSJOKI Orimattilan suunnasta Pukkilantietä (1635) pitkin saapuvalle lintuharrastajalle avautuvat ensimmäisenä Vähä-Mallusjoen pelto (12 km Orimattilan keskustasta). Päätien varteen voi pysähtyä vain Pukkilantien linja-autopysäkille. Tarkempi peltojen tarkkailu edellyttää kääntymistä Vartiomäntielle tai Lauttantielle. Vähä-Mallusjoen peltotulvat ovat muuta aluetta vaatimattommat, mutta tulvakeväänä vesi muodostaa suuriakin lätäköitä alavimmille paikoille.

RUHA Alueen keskiössä on Ruhan kartano, jota ympäröivät viljellyt pellot. Paikalle pääsee kääntymällä Vähä-Mallusjoen peltoaukean jälkeen vasemmalle Ruhantielle (1185). Ruhalta on suora peltojen jatku mo etelään Kurunkulmalle asti, ja alueella levähtävät linnutkin liikehtivät usein peltolohkoilta edestakaisin. Suurimmat kevättulvat syntyvät Kurunkulman

paikkeille. Ruhan pelloilla on usein pienempiä lätäköitä, jotka keräävät esimerkiksi rastas- ja peippolin- tupa parvia. Peltojen tarkkailu Ruhan puolelta onnistuu monesta paikasta. Parhaimpaan aikaan havainnoitsija saa olla tarkkana, ettei laske samoja pelloilla risteileviä lintuja uudestaan eri paikoista. Jatkamalla Ruhan tietä pääsee Pukkilan puolella olevilla tarkkailupaikoille, joille on kuntarajalta matkaa noin 3–4 km.

KURUNKULMA Jatkamalla Ruhan tienhaarasta kolme kilometriä Pukkilantietä eteenpäin päädytään Kurunkulmaan. Matkalla on useita peltoalueen lintujen tarkkailuun sopivia paikkoja. Kurunkulmassa tulvajärvi saattaa huipputulvien aikaan ulottua miltei Pukkilantielle asti, mutta yleensä vesialue jää muutamien satojen metrien päähän tiestä. Tämä voi aiheuttaa houkutuksen ajaa autolla Pukkilantiestä lähteviä pieniä peltoteitä lähemmäksi tulvia. Se ei kuitenkaan ole keväisin sallittua, sillä märät peltotiet eivät kestä autoliikennettä. Peltoteitä pitkin on lupa liikkua jalkaisin. Parhaimman käsityksen tulvien linnustosta saa ns. tinnuladon luona, jossa kuitenkin on syytä liikkua niin, ettei ladon päädyssä pesivä tuulihaukka häiriinny. Pukkilan puolella olevan tulva-alueen linnut ovat aamuisin vastavalon puolella. Tästä syystä myös iltapäivä- tai iltareikeily alueella voi olla kannattavaa.

TYYPILAJIT Lauulujoutsen, metsähanhi, tundrahanhi, tavi, sinisorsa, töyhtöhyyppä, suokukko, liro, sepelkyhky, peltosirkku

MUITA LAJEJA Valkokoskihanhi, harmaasorsa, peltopyy, sinisuo-haukka, tuulihaukka, muuttohaukka, tylli, kuovisirri, kiuru, kottarainen, vuorihempu

HARVINAISUUKSIA Lyhytnokkahanhi, amerikantavi, viiriäinen, kattohaikara, haarahaukka, arosuo-haukka, niittysuo-haukka, kiljukotkala-ji, punajalkahaukka, avosetti, keräkurmitsa, mustapyrstökuiiri, palsasirri, lampiviklo, heinäkurppa, isolokki, turturikyhky, harjalintu, ruostepääsky

Katselupaikkoja

Vähä-Mallusjoki: N 6732239 E 426344 ja N 60°43,136' E 25°39,000'

Ruha: N 6730809 E 426180 ja N 60°42,364' E 25°38,853'

Ruhan Hevosniitty: N 6729576 E 426636 ja N 60°41,706' E 25°39,382'

Kurunkulma: N 6728642 E 424523 ja N 60°41,179' E 25°37,082'

PK

Tekemäjärvi

Tekemäjärvi on vähäjärvisen Orimattilan lintujärvistä pienin. Se sijoittuu kahden valtaväylän, moottoritien ja oikoradan väliin. Hiukan rauhattomasta sijainnistaan huolimatta järvi on säilynyt lintujen suosiossa.

Järveä ympäröivät kauttaaltaan hetteiset luhdat, vain etelä- ja itärannalla pienialaiset niemekkeet rikkovat kosteikon ja ulottuvat avoveden reunaan. Järven vesilintuja on helpoin tarkkailla etelärannan venepaikasta, jossa voi kuunnella myös yöhuutelijoita ja laulajia. Tarkemmat yökuuntelut edellyttävät jalkatyötä, koska moottoritien kohina voi peittää etenkin koillisen ja pohjoisen rannan ääniä.

Lintuharrastajat ovat tavallisimmin pistäytyneet järvellä muuttoaikoina Luhtikylän tai eteläisen Orimattilan linturetken yhteydessä.

Linnusto

Etenkin tukkasotkat ovat mieltyneet Tekemäjärveen ja niitä tapaa niin kevät- kuin syysmuutolla, joukossa on toisinaan myös punasotkia, satunnaisesti myös lapasotka. Arktisista lajeista alleja ja mustalintuja pudottautuu joskus järvelle. Lämpimuuttajalistalla on myös uivelo, josta useimmat havainnot ovat keväältä.

Laulujoutsen ja kurki ovat jo pitkään pesineet Tekemäjärvellä. Kaulushaikara on vakiintunut pesimälajistoon 2000-luvulla. Mustakurkku-uikku näytetty ajoittain ja on todennäköisesti ennen pesintä järvellä säännöllisesti. Härkälintu kuuluu edelleen vakituisiin asukkaisiin, joinakin vuosina tavataan myös silkkiuikku. Rantakanoista luhtahuitille ja -kannelle rantaluhdat ja hetteiköt tarjoavat erinomaisia elinympäristöjä. Kovasti vähentynyt nokikana kuuluu edelleen pesimälajistoon.

Saapumisohje

Tekemärvä sijaitsee läntisessä Orimattilassa, junaradan ja moottoritien yhtymiskohdan pohjoispuolella. Järven eteläpään venerannan tarkkailupisteeseen pääsee Helsingintieltä (140) Vähä-Hennasta itään lähtevän Mustajärventien kautta. Järven kohdalla auton voi jättää aivan tien laitaan, josta on kapeaa polkua pitkin 200 m venerantaan. Moottoritieltä (4, E75) Mustajärventielle pääsee Tuuliharjan huoltamon risteyksestä, jonka lähellä edellä mainittu auton jättöpaikka on.

TYYPPILAJIT Laulujoutsen, tukkasotka, ruskosuohaukka, nuoli-haukka, luhtakana, luhtahuitti, kurki, rytikerttunen

MUITA LAJEJA Harmaasorsa, punasotka, uivelo, nokikana, uuttu-kyyhky, harmaapäätikka, pohjansirku

Autopaikka

N 6744624 E 420009 ja N 60° 49,733' E 25° 31,732'

Nokikana. PK

AA

Päijänteän kansallispuisto ja eteläinen Päijänne

Maakunnan ainoa kansallispuisto kattaa edustavan osan eteläisen Päijänteän saaristosta. Se ulottuu pohjoisessa aavan Tehinselän reunoille, idässä Sysmän ja lännessä Padasjoen mantereen tuntumaan sekä etelässä Asikkalan Pulkkilanharjulle. Linnustoltaan maakunnallisesti merkittäviä saaria ja luotoja on laajalti kansallispuiston rajojen ulkopuolellakin.

Eteläisen Päijänteän saaristo ei ole lintupaikkana kovin tunnettu, mutta alueen mielenkiintoa se ei vähennä. Kansallispuiston tunnetuimpina ytimenä on Kelvneen yli seitsemän kilometriä pitkä, maisemallisesti komea harjusaari. Monet pienemmät saaret taas ovat jylhän kallioisia. Päijänteän suurin saari, Virmaila on jo kauan ollut intensiivisen metsätalouden piirissä, mutta saaren keskiosassa on joitakin vanhan metsän sirpaleita. Virmailasta löytyy myös peltoaukeita ja vanhaa kylämaisemaa.

Vaikka kansallispuiston laajuus on vain parikymmentä kilometriä etelästä pohjoiseen, kevät edistyy jos senkin rajojen sisällä hyvin eri tahtiin. Pulkkilanharjun salmet aukeavat maaliskuussa, kun taas Tehinselkään rajoittuvien saarten hyisillä pohjoisrannoilla on jäätä vielä toukokuun lopulla. Vastaavasti normaaltalvinakin Tehinselän jäätyminen voi kestää yli vuodenvaihteen.

Kansallispuisto kattaa myös osia Hinttolan saaristosta Kelvneen itäpuolella. Saariden asukkaat ovat satoja vuosia eläneet yhdistämällä maanviljelyn ja kalastuksen. Sodan jälkeen Hinttolaan asutettiin Laatokalta kalastajia suurperheineen, niin että saaristo kuhisi elämää. Laajat peltoaukeat ovat viime vuosikymmeninä sulkeutuneet ja pysyvä asutus loppunut, niin että erikoisesta elämänmuodosta on jäänyt jäljelle vain harmaita latoja sekä laatokkalaisten sukujen kesäasuntoja.

(Kartalla sinisellä linjalla merkittyjen maakunnallisesti tärkeiden selkävesien lintukohteiden lisäksi vihreä linja osoittaa Päijänteän Natura-alueen rajan, jos-

ta on jätetty pois mantereilla sijaitsevat alueet sekä Päijätsalo. Kartan linja vastaa pääosin kansallispuiston rajausta.)

Linnusto

Kansallispuiston saaret ja eteläisen Päijänteen saaristo ylipäättään on lокkien valtakunta. Selkälokki on pitkään pitänyt kantansa vakaana eteläisellä Päijänteellä, mutta viime vuosina tuhot pesimäluodoilla ovat lisääntyneet. Minkki ja mahdollisesti kanahaukka ovat todennäköisemmät sylliset kuin ihminen. Merilokki on pesinyt alueella satunnaisesti 1990-luvulta lähtien, mutta viime vuosina Tehinselällä on nähty vain yksinäinen lintu. Naurulokin ja tiiran koloniuodot vaihtavat paikkaa lähes vuosittain. Pikkulokin kolonioita löytyy harvemmin. Merimetsoja esiintyy nykyään läpi kesän Tehinselällä. Kuikka, härkälintu, telkkä, puolisukelajat ja koskelot ovat joka-päiväinen näky. Joutsen ja kanadanhanhi ovat yleistyneet pesimälajeina 1990-luvulta alkaen.

Kalasääkset ovat vainon loputtua palanneet takametsistä kalavesiensä keskelle. Nyt niitä pesii saarissa useita pareja, yleensä samalla paikalla vuodesta toi-

seen. Nuolihaukka ja satunnaisemmin tuulihaukka tai ampuhaukka tervehtivät saaria kiertävää veneilijää. Kelveneren männiköt eivät elätä kovin erikoista linnustoa. Kalliorannoilla voi joskus törmätä kivitaskuun, joka mantereella on hyvin harvalukuinen. Valkoselkätikankin voi saarissa tavata.

Muuttoaikana alueen linnustollinen kuva monipuolistuu. Muutto kattaakin käytännössä koko vuoden lukuun ottamatta aivan keskitalvea, ja erityisesti syysmuutto voi järvellä olla hyvin näyttävää. Allien muuttolinja seurailee yleensä Päijänteen päälinjaa Tehinselän yli Kelveneren itäpuolella kohti Pulkkilanharjaa. Hanhet ja puolisukelajat kuten haapanat muuttavat suurina parvina laajemmalla rintamalla, usein poikittain järven yli lounaaseen. Tehiltä niiden matka suuntautuu paljolti länsilounaaseen Harmoistenlahteen ja sieltä mantereen ylle, elleivät ne käänny Kellosalmea pitkin takaisin Päijänteelle. Merikotkat ovat tavallinen näky Päijänteellä kevään syksyin, joskus jo kesälläkin.

Arktisten kahlaajien syysmuuttoreitti heinä–syyskuussa kulkee myös Päijännettä pitkin ja osin sen yli lounaaseen. Parhaina päivinä voi nähdä satoja puna-

Arktisten kahlaajien, mm. punakuirien syysmuuttoreitti heinä–syyskuussa kulkee Päijännettä pitkin. SS

AA

kuireja, pikkukuoveja, tundrakurmitsoja, isosirrejä tai suosirrejä. Joukossa on myös harvinaisempia vesilintuja ja kahlaajia, kuten ristisorsia, kuovi- ja pulmussirrejä, karikukkoja sekä kihuja. Vesipääskyjä taas levähtää tyyneillä järvenselillä satunnaisesti loppukeväästä.

Käytännössä Päijänteellä voi nähdä sulan veden aikaan lähes mitä tahansa, kuten jalohaikaran, jääkukan, arosuohaukan, merisirrin, pikkukajavan, pikkutiiran, mustatiiran tai tunturikiuhon.

Retkeily ja saapumisohje

Tehokas retkeily Etelä-Päijänteen saariston alueella vaatii käytännössä veneen. Nopealla veneellä kattaa laajemmat alueet, mutta soutelu pitkin rantoja voi tuottaa isomman nautinnon ja enemmän havaintoja.

Pienille luodoille ja monille saarille pesimäaikainen mairinnouskielto alkaa jo huhtikuussa. Suurimpiin saariin voi rantautua, ja vesilintujen syysmuuton aikaan pienemmätkin luodot soveltuvat muutonseurantaan. Koska monien lajien päämuuttosuunta on lounas, kannattaa hakeutua lounaaseen suuntautuville lahdille, jotka keräävät muuttajia.

Kelveneseen on ollut heinäkuussa laivakuljetuksia Padasjoen satamasta useana päivänä viikossa, jolloin saareen voi jäädä teltailemaan. Kesäisin Päijänteellä on tehty myös risteilymatkoja, joiden reitit ovat kulkeneet kansallispuistossa ja poikenneet maihin Kelveneellä.

Mannerrannoilla on tiheästi vapaa-ajan asuntoja, joten sopivan tähytyspaikan löytäminen voi olla vaikeaa. Ilman venettä järvelle on parhaiten näkyvyys Virmailasta ja Keulaimenkärjestä, joka sijaitsee kansallispuiston alueiden pohjoispuolella. Virmailaan mennään yleensä Padasjoen kirkonkylän kautta. Matkaa on keskustasta pohjoiseen suuntautuvaa Kellosalmentietä pitkin reilut 10 km Kellosalmeen. Höysniemen Karvalinlahden nuotiopaikalle ajetaan Kellosalmelta ensin Virmailantietä 7,3 km, sitten käännetään oikealle Höysniementielle. Tätä ajetaan 1,1 km ja käännetään oikealle Salmelantielle, Karvalinlahden paikka on alle 0,5 km:n päässä. Salmenlantietä edelleen ajettaessa 1,2 km:n jälkeen kääntyy vasemmalle Höyssalmen nuotio- ja veneenlaskupaikalle tuova nimetön tie.

Kansallispuiston kesäisten risteilyjen lähtöpaikka on Padasjoen kirkonkylän laivaranta, jonne ajetaan keskustasta Laivarannantietä 1,4 km.

Keulaimenkärkeen mennään Padasjoen Taulun risteyksestä 18 km Jämsäntietä (24) Harmoisten Töyrymäkeen, jossa käännetään oikealla itään Laivarannantielle. 1,7 km:n jälkeen tiestä erkanee vasemmalle Sirkottimentie, jäljellä on vielä 3,8 km puomille, jolta on käveltävä 1 km niemen kärkeen, ensi mökkitietä ja lopuksi on lyhyt metsätaival.

Lisätietoja alueen palveluista ja reiteistä: www.luontoon.fi/paijanne

TYYPILINTUJA Tukkakoskelo, kaakkuri, kuikka, härkälintu, kaulushaikara, sääksi, ampuhaukka, nuolihaulukka, kalatiira, selkälökki

MUITA LAJEJA Sepelhanhi, harmaasorsa, jouhisorsa, lapasotka, alli, pilkkasiipi, tundrakurmitsa, punakuiiri, isosirri, räyskä, lapintiira

HARVINAISUUKSIA Ristisorsa, haahka, jääkuikka, jalohaikara, karikukko, pulmussirri, leveäpyrstökiuhu, tunturikiuhu, pikkutiira, valkoselkätikka

Katselu- ja autopaikkoja

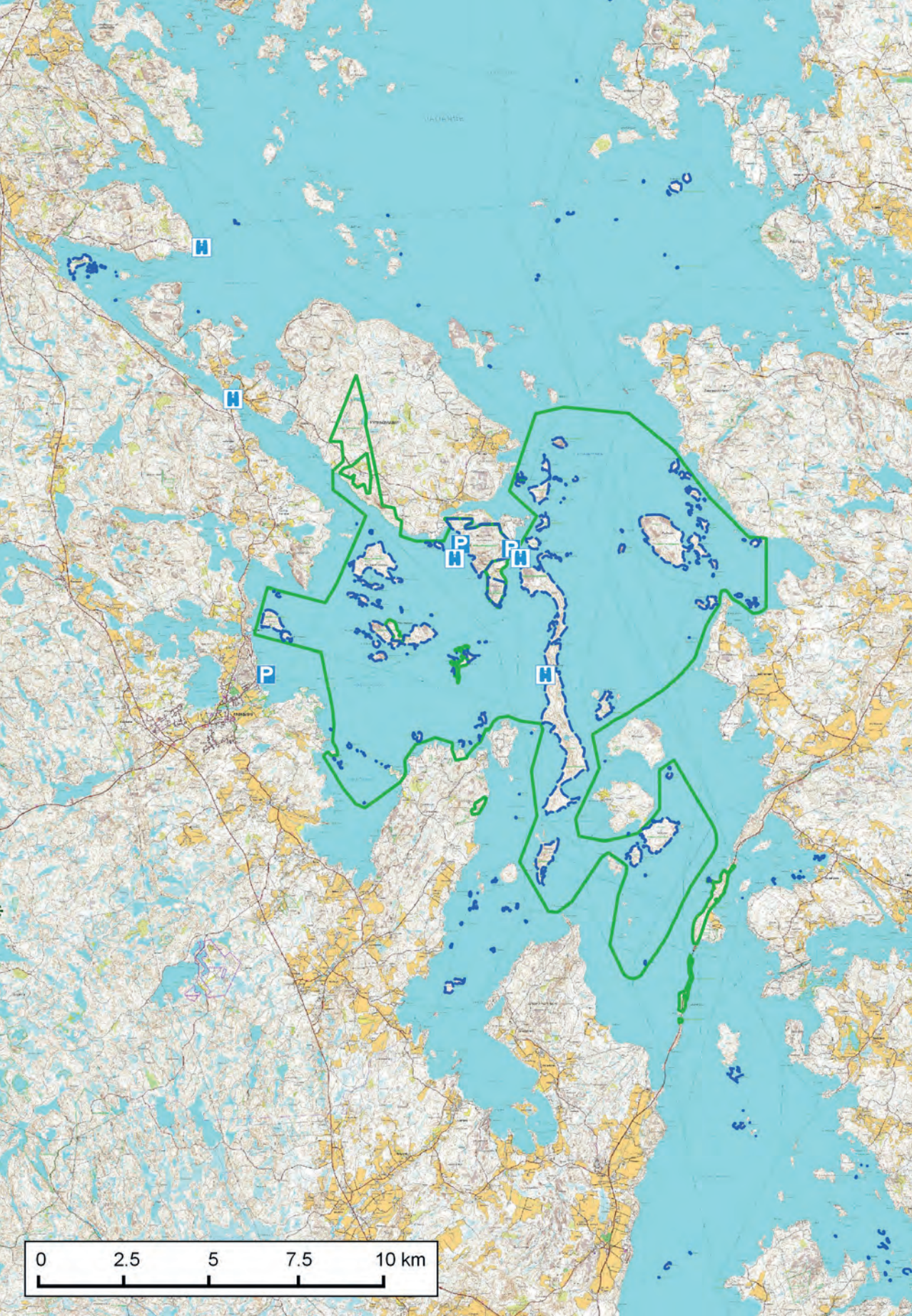
Kelvene Karhunkämmen N 6805925 E 417417 ja N 61° 22,710' E 25° 27,276'

Padasjoen laivaranta N 6804370 E 408914 ja N 61° 21,759' E 25° 17,779'

Kellosalmen silta N 6812348 E 408094 ja N 61° 26,043' E 25° 16,623'

Virmaila Höysniemi Karvalinlahti N 6808195 E 414695 ja N 61° 23,897' E 25° 24,159'

Keulaimenkärki N 6816685 E 407087 ja N 61° 28,363' E 25° 15,360'

H

H

P

H

P

H

0 2.5 5 7.5 10 km

PK

Peukaloisen poikanen. PK

Ammajanvuori

Padasjoki on metsäpitäjä, jossa on muutamia hyvin säilyneitä vanhan metsän saarekkeitä talousmetsien keskellä. Paikalliset lintuharrastajat ovat retkeilleet alueilla vuosittain, mutta laajemmin niitä ei tunneta kovin hyvin. Ammajanvuori kunnan länsiosassa kuuluu parhaisiin vaateliaiden metsälintujen asuinpaikkoihin.

Ammajanvuori käsittää itse nimikkovuoren ja sen naapurin Rekolanvuoren, joiden lisäksi alueeseen kuuluvat eteläpuoliset metsät ja suot lampineen. Ammajanvuoren metsät kuuluvat Natura-verkostoon. MAALI-alueen raja noudattelee Natura-rajaa.

Laaja erämainen alue on pinnanmuodoiltaan ja metsätyypeiltään vaihteleva, kuivat maat pääosin tuoreita ja lehtomaisia kankaita, kosteat maat erityyppisiä korpia, rämeitä ja pienialaisia nevoja. Entisöinti on parantanut korpialueiden luonnontilaisuutta. Lounaiskulmassa elinympäristöjen kirjoa lisää

erikoinen märkä luhta, jossa on paljon lahoppuuta. Luhtaan rajautuu laidunhaka, jossa puustoa on viime vuosina harvennettu ja lisätty lahoppuuta.

Linnusto

Elinympäristöiltään monipuolisen Ammajan lajisto ja lintujen lukumäärät ovat merkittäviä. Alueella on hyvät mahdollisuudet tavata suuri osa vanha metsän linnuistamme. Metsät ovat etenkin pohjantikkojen ja pikkusieppojen suosiossa, joita kumpiakin pesii useita pareja. Lajisto on paljolti samanlainen kuin melko lähellä sijaitsevan Vesijaon luonnonpuiston, jossa liikkuminen on luvanvaraista.

Mukavan lisän lajistoon tuovat eräät kosteikkolajit, joille on sopivia pesäpaikkoja suolammilla ja luhdalla. Näitä ovat telkkä ja tavi, ehkä kurkikin. Kahlaajista taivaanvuohen tapa luhdalla ja metsäviklon kanta on erityisen vahva korpipurojen ja pikkusoiden ansiosta. Tarjolla oleva lahoppuusto eri metsätyypeissä takaa tikkojen viihtymisen, Ammajassa on tavattu kaikki pesivät tikkalajimme.

TYYPILAJEJA Pyy, metsäviklo, käki, varpuspöllö, palokärki, pohjantikka, peukaloineen, pikkusieppo, puukiipijä

MUITA LAJEJA Metso, harmaapäätikka, pikkutikka, leppälintu, idänuuilintu, sirittäjä, pyrstötiainen

Auto- ja katselupaikka

Autopaikka: N 6798713 E 400678 ja N 61° 18,593' E 25° 8,722'

Luhta ja haka: N 6797268 E 401063 ja N 61° 17,821' E 25° 9,199'

Saapumishoje ja retkeily

Padasjoen kirkonkylän keskustasta on Ammajanvuoren pohjoispäähän 10 km.

Paikalle tullaan Taulun risteyksestä länteen lähtevää Hämeenlinnantietä (53), jota ajetaan vajaan 7 km Ammajalle kääntyvän Rekolantien risteykseen. Rekolantietä ajetaan 1,1 km auton jättöpaikaksi sopivaan levennykseen. Lahdesta tullaan Taulun risteykseen vanhaa Nelostietä (24), matkaa on runsas 51 km.

Aivan helppo retkeilykohde Ammaja ei ole, sillä maaston korkeusvaihtelut, paikoittainen kivisyys, korpinoitkojen syvät purot ja ojat hankaloittavat kulua. Polkujakaan ei juuri ole ja niistä vähätkin ovat osin umpeutuneet. Kartta kannattaa ottaa mukaan metsässä liikuttaessa. Autopaikalta on noin 500 m kohtaan, jossa ennen Rekolan tilaa lähtee metsään vanha polun pohja. Tästä voi suunnistaa kartan avulla etsimään omat reittinsä. Vanhan metsän lajeja voi tavata melkein missä tahansa metsän osassa.

AA

Sitrupunavästäräkki. PK

Nyystölänsaari

Nyystölänsaari on linnustoltaan merkittävin Päijänteen lahdista Padasjoella. Paikan historia linturetkikohteena ulottuu 1970-luvulle. Verhonlahden etelärannalla Konnujoen suussa on ollut jo pitkään käytössä lahdenselän lintujen tarkkailua helpottava lintutorni. Nyystölä on vanhaa kulttuurimaisemaa, jonka arvoa nostaa sekä monipuolinen linnusto että pitkäjänteinen monivuosisatainen historia.

Nyystölänsaari on oikeastaan pieni avoin Päijänteen selkä, joka työntyy vähäisine saarineen ja luotoineen Padasjoenselältä etelälounaaseen kohti Nyystölänsaaren kylää. Lahdenselän linnustollisesti merkittävä alue on länsilounainen pohjukka, matala ja kaislikkoinen Verhonlahti. Siihen rajoittuvat suoraan Verhon kartanon pellot ja laitumet, joita linturetkelijän kannattaa pitää silmällä vesialueen ja rantaniittyjen lisäksi.

Kartano ja sitä ympäröivä asutus ovat peräisin jo keskiajalta. Nuijasodan aikana tammikuussa 1597

pellolla käytiin Nyystölänsaaren taistelu, jossa antautuneet Hämeen nuijamiehet surmattiin viimeiseen mieheen.

Linnusto

Nyystölänsaaren luodoilla pesii runsaasti lokkeja ja tiiroja sekä joutsenia, kanadanhanhia ja Päijänteen tavallisia vesilintuja. Syksyllä lahti kerää pohjoisesta tulevia muuttavia vesiaisiä ja kahlaajia, jotka lahdenselän eteläosassa jatkavat joko mantereelle ylle lounaaseen tai Hirttiemen tyven poikki kaakkoon Maakeskenlahdelle ja siitä edelleen kohti Asikkalan kirkonkylää ja Vääksyä.

Lepäileviä arktisia muuttajia kuten mustalintuja, pilkkasiipiä ja lapasotkia voi nähdä pitkälle marraskuuhun.

Keväällä Kosojoen ja Konnujoen suut aukeavat varhain maaliskuussa, jolloin sulien kertyvät ensimmäiset muuttajat. Ennen jäiden lähtöä sulien ollessa suurimmillaan lintutornista näkee tavallisten lajien lisäksi jouhisorsia, uiveloita ja monia harvinaisempia vierailijoita. Toukokuussa voi hyvällä onnella yhyttää lapasorsan, heinätavon tai harmaa-

sorsan. Aiemmista pesimälinnuista silkkiuikku ja nokkana ovat nykyisin lähes kadonneet.

Myös pelot avautuvat keväällä suhteellisen aikaisin ja houkuttelevat paikalle töyhtöhyppien, kiurujen, pulmusten ja muiden varhaisuuttajien ensimmäiset tunnustelijat. Kevään edetessä alueen arvo vain nousee. Peltojen keskelle muodostuu kosteikko, jossa viihtyvät niin hanhet, vesilinnut kuin kahlaajatkin. Tulvan laajuus ja kesto vaihtelevat huomattavasti vuosittain. Aukean kuivemmilla osilla viihtyy keväällä satojen rastaiden ja peippojen lisäksi tyypillisesti kapustarintoja, kiuruja, västäräkkejä, niittykirvisiä ja lapinsirkkuja. Keltävästäräkki on nykyisin enää satunnainen vierailija.

Ruskosuohaukka, nuolihaukka ja tuulihaukka pesivät tai saalistavat alueella säännöllisesti. Ruisrääkät ja sirkkalinnut ovat öiden vakiolajeja, harvinaisuutena myös luhtahuitti, viiriäinen ja rastaskerttunen.

Myös syksyllä peltojen, vesijätön ja ruovikkolahden kokonaisuus kerää muuttajia. Viime vuosina alueelle ovat vakiintuneet satojen hanhien lepäilevät parvet. Pelloilla on nähty heinäkurppia ja vesijätön kosteammissa osissa jänkäkurppia,

joskin viime vuosina heinä on kasvanut niille yleensä liian korkeaksi.

Havainnointi

Verhonlahden hallitsee parhaiten lintutornista lahden eteläreunalta, minne johtaa merkitty tie. Tornista ei kuitenkaan näe hyvin pelloille. Peltojen lintuja voi helposti tarkkailla tieltä, mutta pelloilla voi myös kävellä silloin kun niillä ei kasva viljaa tai laidunna karjaa. Kartanon pihaan vievää tietä ei ole syytä käyttää eikä liikkua liian lähellä rakennuksia. Kohteliainta on rajoittaa liikkuminen pääosin peltojen keskellä virtaavan Kosojoen eteläpuolelle.

Nyystölälahden keskelle näkee hyvin Monuksen rannasta, missä on kylän yhteinen sauna ja laituri. Sauna on ollut vähässä käytössä, jolloin laituria voi vapaasti käyttää tarkkailuun. Lahden pohjoisosassa oleville lintuodoille pääsee vain veneellä. Lahden molemmat rannat ovat tiheästi mökitettyjä ja/tai vaikeakulkuisia, eikä tarkkailuun sopivia paikkoja ole helppo löytää.

Selkälokki. PK

Saapumisohje

Lahdesta on Nyystölälahden tarkkailupaikoille noin 50 km, Asikkalan Vääksystä 24 km. Vääksystä päin valtatie 24:ää ajettaessa käännytään 22 km:n jälkeen oikealle Nyystöläntielle, jolloin päädytään noin 2 km:n päässä risteykseen suoraan peltojen keskelle. Auton voi jättää levennyksille peltojen laitaan. Lintutornille mentäessä käännytään edellä mainitusta risteyksestä oikeaan Maakeskeen johtavalle Harilantielle, tienhaara vasemmalle vajaan kilometrin päässä on merkitty kyltillä. Tornin vieressä rannassa on parkkipaikka. Tienhaara Monuksen saunalle Konnussa on samaa paikallistietä eteenpäin lintutornin tienhaarasta runsaat puoli kilometriä.

Härkälintu. PK

TYYPILINTUJA Kaulushaikara, härkälintu, silkkiuikku, laulujoutsen, kanadanhanhi, ruskosouhaukka, ruisääkkä, nuolihaukka, isokuovi, selkälokki, naurulokki

MUITA LAJEJA Merihanhi, harmaasorsa, punasotka, luhtahuitti, nokikana, meriharakka, mustaviklo, pikkutiikka, rastaskerttunen, vuorihempu, lapinsirku

HARVINAISUUKSIA Viiriäinen, jalohaikara, mustapyrstökuiiri, heinäkurppa, valkoselkätikka, tunturikiuru, sitruunavästäräkki, mustaleppälintu, sepelrastas

Katselupaikkoja

Lintutorni: N 6799540 E 410263 ja N 61° 19,177' E 25° 19,431'
Pellon länsiosa: N 6800197 E 409357 ja N 61° 19,518' ja E 25° 18,398'

Kuikka. PK

Kalatiira. PK

Aitjärvi–Joutjärvi

Aitjärven ja Joutjärven välinen leveä metsäkannas on hyvä linturetken pysähdyspaikka, jossa voi katsella ja kuunnella sekä rehevien että karujen järvien lintuja.

Pysähdys Aitjärven ja Joutjärven kohdalla kannattaa vesilintujen takia, ja myös mielenkiintoisia metsälajeja voi sattua reitille. Elinympäristöihin ja lajistoon tuo oman lisänsä peltoalue Aitjärven koillispuolella. Aitjärvi on melko karu, mutta sen rannoilla on kuitenkin kapeita luhtia ja harvahkoa ilmaversoiskasvillisuutta. Pieni Joutjärvi itäpuolella on naapuriaan soveliaampi rehevien vesien linnuille.

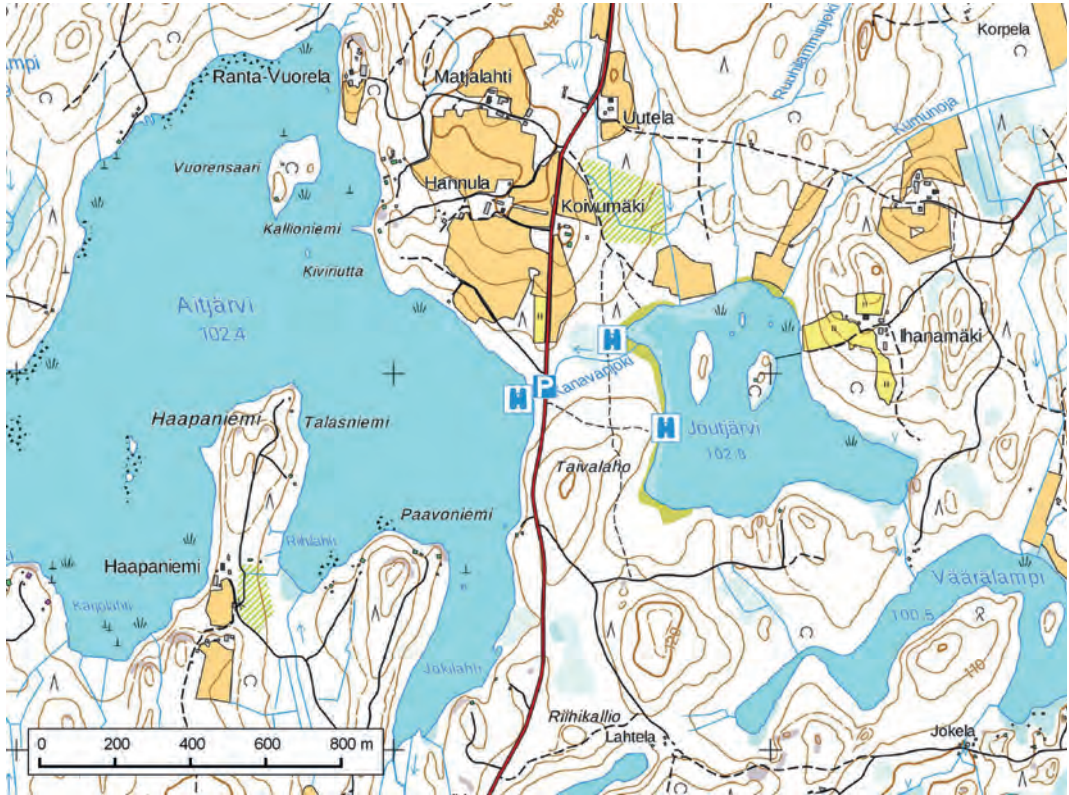
Muiden Pertunmaan retkikohteiden tapaan Aitjärven–Joutjärven seudun linnuston tuntemus on vähäisempää verrattuna lähes päivittäin seurattuihin lintupaikkoihin maakunnan eteläosassa. Retkiä harvoin havainnoituille paikoille voi suositella lämpimästi, koska yksittäisetkin käynnit voivat kartuttaa tärkeällä tavalla lintutietämystä syrjäisiltä alueilta. Samalla uusiin paikkoihin tutustuminen tuo vaihtelua linturetkiritiineihin.

Linnusto

Aitjärvi tarjoaa karujen vesien kuikalle mieluisan pesimäalueen. Järvi kelpaa myös koskeloille ainakin muuttoaikojen levähdyspaikaksi. Perussorsien lisäksi haapana kuulunee lajistoon. Järvi houkuttelee muuttoaikoina myös pikkulokkeja ja kalatiiroja. Paras kevätmuuttoaika alkaa jäiden lähdöstä ja kestää touko–kesäkuun vaihteeseen. Syysmuuton ajalta ei paikalta ole juuri havaintoja.

Myös Joutjärvelle kannattaa kurkistaa muuttoaikoina, järvelle kiikarointi tuottaa todennäköisesti rehevän järven lajeja. Alkukesän pesimäkaudella yöllisten ja varhaisaamun kuunteluretkien antiin saattaa sisältyä luhtahuitti, josta on poikuehavainto järveltä. Joutjärven linnustoa tunnetaan vielä kuitenkin vähän, toivottavasti tulevat retket parantavat tietämystä.

Loppukevään ja alkukesän retkillä kannattaa käydä tarkastamassa läheinen peltoalue Aitjärven koillispuolella. Pellolla raksuttaa ruisrääkkä, ja reunapensaikoista voi kuulla satakieliä ja viitakertusia. Kukankeittäjien viheltelyt kantautuvat rannoilta pelloille asti.

Havainnointi

Aitjärven rannassa on venevalkama, jota varten on tehty parkkipaikka tien varteen. Rannassa olevan matalan pengerryksen päästä voi kiikaroida järvelle. Itäpuolella Joutjärvelle suuntautuvan metsätien päällä on lähellä parkkipaikkaa. Joutjärvelle näkymä on paikoin rantapuuston peittämä, mutta rannan läheltä löytyy sopivia paikkoja kiikarointiin vesialueelle. Märkyuden vuoksi rannassa on suositeltavaa käyttää kumisaappaita. Kuuluvuus järven pohjoispään reheville rannoille on hyvä useista pisteistä.

Aitjärven länsiosan tutkimisesta kiinnostunut pääsee paikalle Rajalantietä. Aitjärventien–Rajalantien risteys on runsaat 2 km tienvarren parkkipaikan eteläpuolella. Mökkitien puomit ovat todennäköisesti kiinni. Ensimmäiseltä puomilta on kävelyä järvelle noin yksi kilometri.

Saapumisohje

Aitjärvi ja Joutjärvi sijaitsevat Pertunmaan lounaisosassa. Heinolan Paasosta Viitostien risteyksestä pohjoiseen lähtee Aitjärventie, jolle Heinolan suunnasta tultaessa käännetään ensin oikealle rampille. Mikkelin suunnasta tultaessa käännetään myös oikealle.

Aitjärventietä ajetaan noin 11 km Aitjärventien varressa olevan venerannan parkkipaikalle.

Pertunmaan kirkonkylästä ajomatkaa on Nipulin kautta noin 13 km. Reitti kulkee kirkonkylästä ensin etelään Pertuntietä/Kuortintietä (426), sitten oikealle länteen Hartolantielle (423), jolta käännetään vasemmalle etelään Kuorttiin vievälle Mansikkamäentielle. Nipulissa lähdetään oikealle länteen Peura-ahontielle, jota ajetaan toiseen päähän Aitjärventielle. Aitjärventietä on etelän suuntaan parkkipaikalle vielä noin 1,7 km.

TYYPPILAJEJA Kuikka, luhtahuitti, ruisrääkkä (koillispuolen pellot), kuhankeittäjä

MUITA LAJEJA Haapana, isokoskelo, metso, kurki, käki, harmaapäitikka, palokärki

Autopaikka

Aitjärven venerannan parkkipaikka:

N 6812944 E 464391 ja N 61° 26,919' E 26° 19,930'

Laulujoutsenpoikue. PK

Viitaanlampi

Metsien ympäröimä pikkujärvi on tärkeimpiä uhanalaisten vesilintujen pesimäpaikkoja Päijät-Hämeen lintutieteellisen yhdistyksen retkeilyalueen pohjoisosassa. Järvelle pääsee katselemaan muutamalla harppauksella Joutsantien laidasta. Ison osan vesilinnuista voi nähdä yhdeltä seisomalta.

Viitaanlammen rantoja kiertävät lähes kauttaaltaan vaihtelevat vesikasvustot ja ranta-suot, matalassa järvestä on paljon myös kivikkoja ja kiviluotoja. Rantapellot puuttuvat kokonaan, kauempana rannasta itäpuolella on ainoastaan yksi alle kahden hehtaarin peltoala.

Linnusto

Viitaanlampi on vesilintujen keidas, jonka pesimälajistossa sinnittelevät edelleen viime vuosikymmeninä uhanalaistuneet puna- ja tukkasotka. Myös muita uhanalaisia vesilintuja elää järvellä. Aikoinaan järvelle on ilmeisesti pesinyt myös jouhisorsa. Eloa järvelle tuo elinvoimainen naurulokkiyhdyksunta, ja joitakin pikkulokkipareja on nähty serkkujensa seurana.

Viitaanlammella käydään harvoin, kuten muissakin pitkän matkan päässä olevissa äärialueiden retkikohteissa. Tarkempi seuranta kartuttaisi paikan ja

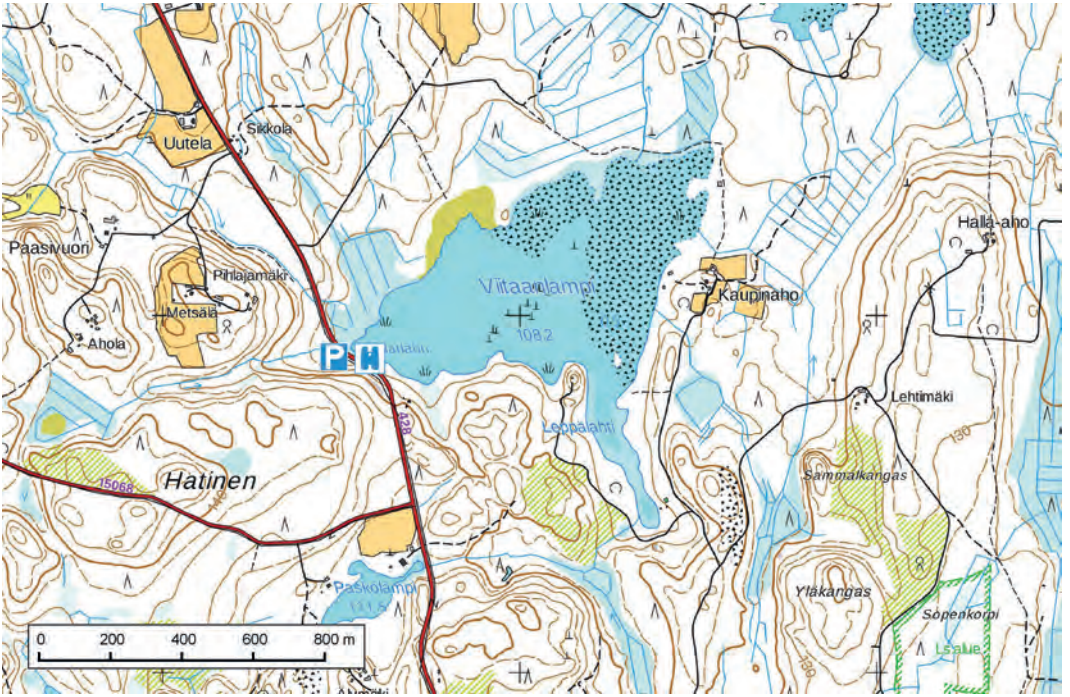
Tukkasotkapoikue. PK

alueen tuntemusta, vesilintujen lisäksi esimerkiksi rantalinnustosta on vielä paljon opittavaa.

Myös muuttoaikaisena vesilintujen levähdyspaikkana Viitaanlampi olisi todennäköisesti mielenkiintoinen. Toistaiseksi käynnit ovat jääneet yksittäisiin piipahduksiin, monena keväänä tai syksynä yksikään lintuharrastaja ei ole pystyttänyt kaukoputkea järven rannalle. Viitanlammella lintujen tarkkailija voi kokea löytöretkeilijän riemua kartuttaessaan tietoja vähän tunnetun paikan linnustosta.

Saapumisohje

Pertunmaan pohjoisosassa sijaitsevalle Viitaanlammelle on noin 9,5 km:n ajomatka kirkonkylästä. Keskustasta ajetaan Pertuntietä (426) pohjoiseen ja käännetään Joutsantielle (428), jonka varressa Viitaanlampi on. Järven kohdalla tien vasemmalla puolella on auton parkkipaikaksi sopiva vanha tienpohja.

Havaintopaikka on tien koillispuolella veneranassa noin 20 m:n päässä tiestä. Näkymä rannasta kattaa suuren osan vesialueesta. Katveeseen jää järven eteläosan kapea Leppälähti, joka voi olla rantakanoille sopiva elinympäristö. Sinne pääsee pari km ennen Viitaaanjärveä olevasta risteyksestä, josta ajetaan ensin Lehtimäentietä ja käännetään tältä vasemmalla lammelle suuntautuvalla Kaupinahontielle.

Naurulokki. PK

TYYPILAJEJA Lauulujoutsen, haapana, punasotka, tukkasotka, härkälintu, luhtahuitti, naurulokki

MUITA LAJEJA Tavi, telkkä, kuikka, kaulushaikara, nokikana, kurki, pikkulokki, kalatiira, pajusirkku

Autopaikka

Joutsantien varren autopaikka:

N 6826895 E 469498 ja N 61° 34,460' E 26° 25,538'

Isosuota ja Kivenholma

Erämaatumelmaa etsivä löytää Isosuolta omaleimaisen maiseman, jonka keskellä elää useita suo- ja metsälintuja. Laajat luonnontilaiset suot ovat harvinaisia vähäsoisessa Päijät-Hämeessä, Isosuonkin nähdäkseen on ylitettävä maakunnan raja Etelä-Savon puolelle. Päijäthämäläisten lintuharrastajien toimialueella toki ollaan.

Pääosa Isosuosta on erilaisten rämetyyppien ja reunakorpien muodostamaa koskemattomaa luonnonmaisemaa. Natura-suon rajojen sisällä mahtuu myös pieniä neva-aloja ja upottavaa hetteikköä. Suon arvokkuutta lisäävät komeapuustoiset metsäsaarekkeet, joiden suoissa asustaa vanhan metsän lintuja. Aivan kokonaan ojitettujen viilloilta ei ole Isosuollakaan säästyttävä. Suon reunojen ojitukset ovat onneksi jo menettäneet kuivatustehonsa.

Linnusto

Isosuo on useimpien lintupaikkojen tapaan parhaimmillaan varhaisena keväänaamuna. Teeret pulisevat, kurjen huuto raikaa ja korppi ronkkuu suon yllä. Äännekkäimpien suon asukkaiden kovin into vaimenee hiljalleen toukokuussa, jolloin aamukuoron tahdin

Teeri. PK

määräävät pikkulinnut, joista metsäkiviset ja pensastasket ovat hyvin esillä. Leppälintuja kuuluu reunametsistä monesta suunnasta ja käet kukkuvat.

Isosuolla on paljon hyvää pesimäympäristöä pohjansirkulle, mutta tuoreita tietoja lajista ei ole ilmoitettu. Myös muiden pienten suolintujen kato Etelä-Suomesta näkyy Isosuolla. Niittykivisistä ja keltävästäräkistä ei ole pesimäaikaista havaintoja. Elinympäristöä kyllä olisi tarjolla kaikille kolmelle.

Rämeet eivät yleensä ole kahlaajaparatiiseja, Isosuokaan ei tee säännöstä poikkeusta. Harvalukuinen valkoviklo pesii kuitenkin suon laiteilla ja kuovi pitää ääntä muidenkin kahlaajien edestä. Vakiolajeja ovat myös taivaanvuohi, metsäviklo ja reunametsien lehtokurppa.

Niin suo kuin onkin, Isosuon arvo maakunnallisesti tärkeänä pesimäalueena on paljolti vanhan metsän lintujen ansiota. Rauhalliset reunametsät ja metsäsaarekkeet sekä suon eteläosan kelokot tarjovat esimerkiksi metsolle ja pohjantikalle houkuttelevan elinympäristön. Suolla liikkuminen on toki raskasta tarpomista, mutta sinnikäs kulkija kyllä tapaa ennen pitkää monet metsän ja suon arvot. Lintualueen kokonaisuuteen kuuluu lisäksi suon eteläpuolella oleva erillinen, metsätyypeiltään rehevä

Kivenholman Natura-metsikkö, jossa elää vaateliaita vanhan metsän pikku-lintuja.

Retkeily Isosuolla

Jos haluaa löytää mahdollisimman paljon alueen lajeista, kannattaa varata aikaa patikointiin. Reittiin on hyvä sisällyttää suon avoimia osia, reuna-korpia ja metsäsaarekkeitä. Isosuolle pääsee suoraan suon kaakkoisnurkan autopaikalta, länsipuolen parkeista kävellen reunametsien läpi. Suolla ei ole kulkua helpottavia tai ohjaavia polkuja. Suolinnustoltaan monipuolisempi eteläpuolisko on upottavana myös raskaskulkuisempi kuin pohjoinen osa. Suon keskellä metsäsaarekkeissa on paikoin vanhoja polku-uria. Avoimilla suo-osilla on paikkoja, joista näkee ja kuulee melko kaukanakin olevat linnut.

Saapumishoje

Isosuolle on noin 15 km Pertunmaan kirkonkylästä. Reitti Isosuon itäpuolelle: Kirkolta lähdetään pohjoiseen Pertuntietä (426), jolta käännytään parin kilometrin jälkeen luoteeseen vasemmalle Joutsantielle (428). Tätä ajetaan 10 km Ruorasmäkeen, jossa käännytään oikealle Rantolahdentielle. Noin 2,5 km:n päässä ollaan suon eteläosassa, jossa auto jätetään tien varteen.

Reitti länsipuolelle: Ruorasmäessä ei käännyttä Rantolahdentielle, vaan jatketaan kylän ohi noin 0,7 km risteykseen, josta käännytään pohjoiseen oikealle Särkänniementielle. Sopivaa pysäköintitilaa on tien varressa runsaan 1,2 km:n päässä ja kauempana suon pohjoisosassa.

Suon eteläpuolella olevaan Kivenholman metsään pääsee Särkänniementieltä, josta erkanee idän suuntaan mökkitie. Tietä voi kulkea noin 150 m, jonka jälkeen kannattaa kaartaa loivasti oikealle alle sadan m:n päässä edessä näkyvää vanhaa metsää kohti. Runsaan 7 hehtaarin metsässä ei ole selviä polkuja.

TYYPILAJEJA Teeri, metso, kurki, taivaanvuohi, kuovi, käki, pohjantikka, metsäkivinen, pensastasku

MUITA LAJEJA Valkoviklo, kehrääjä, käenpiika, harmaapäätikka, palokärki, pikkusieppo, pikkulepinkäinen

Autopaikkoja

Rantolahdentie: N 6830811 E 469109 ja N 61° 36,567' E 26° 25,059'

Särkänniementie eteläinen: N 6831177 E 467857 ja N 61° 36,758' E 26° 23,641'

Särkänniementie pohjoinen: N 6832782 E 468302 ja N 61° 37,622' E 26° 24,128'

Ylä-Vehkajärvi ja Nuijanpohja. PK

Sysmän kirkonkylän kosteikot

Sysmän keskustaajamaa ympäröi joukko reheviä järviä, jotka kaikki ovat vesi- ja rantalintujen suosiossa. Ranta-alueiden pellot, niityt, pensaikot ja metsät tuovat omalla lajistollaan monipuolisuutta linturetkeen.

Sysmä on runsasjärvinen kunta, kuntakeskuskin on Päijänteen sokkeloisen lahden Majutveden rannalla. Keskustan eteläpuolella sijaitseva Antialanlahti–Kirkkolahti on puolestaan osa Majutvettä.

Hyvin reheviä ovat myös Jyrtilampi ja Artjärvi, joista jälkimmäinen on kasvanut lähes umpeen. Sitä vastoin Ylä-Vehkajärvessä on avointa vesialuetta laajasti. Kaikki neljä lintuvettä on rauhoitettu luononsuojelualueiksi. Niiden lisäksi kosteikkolintuja houkuttelee Ala-Vehkajärvi aivan kuntakeskuksen tuntumassa.

Kaikki mainitut lintuvedet ovat alle kolmen kilometrin etäisyydellä kuntakeskuksen torilta. Alle kilo-

metrin päässä sijaitsevan Kirkkolahden käyntiin voi liittää kävelyn Ohrasaaren ulkoilualueella, jossa on myös lintutorni. Tarkalle lintujen etsijälle järvillä ja niiden rannoilla riittää puuhaa tuntikausiksi, vaikka kävisi kiikaroimassa linnut vain helposti tavoitettavilta paikoilta.

Linnusto

Antialanlahti–Kirkkolahti on Sysmän lintuvesistä suosituin ja kulkuyhteyksien kannalta helpoin linturetkien kohde. Pienellä alalla on hyvät mahdollisuudet pitkään lajilistaan, jossa kosteikkolintujen lisäksi on vaateliaita kulttuurilajeja ja metsälajeja. Kevät ja alkukesä ovat tietysti lintuanniltan parhaita, kun useat lajit ovat varmimmin näkyvillä ja kuuluvilla. Naurulokeille Kirkkolahden pohjoisperukka ja itäpuolinen satama ovat tukikohta, multa lähivesiltä laji puuttuu pesivänä. Kaulushaikara olisi hyvä ehdokas Sysmän nimikkolinnuksi: lähtipä torilta kevätiltana mihin suuntaan tahansa, niin kohta kuuluu kumea

Pensassirkkalintu. PK

puhallus. Harvinaistunut kuhankeittäjä on toinen kunnan merkkilintu, jonka kuulee usein varsinkin Kirkkolahden ympäristössä.

Lintukesän juhlahetkiä ovat alkukesän yöt, jolloin yölaulajat ja -huutelijat konsertoivat aktiivisesti. Sysmän lintuvedet ovat erityisen tunnettuja yökonsertistaan. Rantakanoille kaikki järvet ovat erinomaisia, ja kerttusille sekä sirkkalinnuille riittää elinympäristöjä rantakosteikoissa, pensaikoissa, metsiköissä ja pelloilla. Aika ajoin joukkoon on harhautunut myös harvinaisuuksia.

Sysmän lintuvedet eivät muuttoaikoina ole olleet yhtä säännöllisissä seurannassa kuin Päijät-Hämeen eteläiset lintujärvet. Antialanlahdelta ja Kirkkolahdelta on muuttohavaintoja enemmän kuin muilta lähijärviltä. Paikka vetää puoleensa pääasiassa sinisorsia, taveja ja haapanoita. Etenkin laidunmaiden reunustama Antialanlahden perukka on ollut kallaajille mieleinen. Sopivasti toukokuun alkuun ajoitetuilla retkillä on havaittu vikloparvia.

Saapumisohje ja havainnointi

Lahdesta on Sysmään 69 km, Heinolasta 49 km ja Hartolasta 21 km.

ANTIALANLAHTI-KIRKKOLAHTI Näkymät avovesialueelle ovat reheväsavustoiselle lahtialueelle supeita, joten paikkaa kannattaa kiikaroida useista suunnista. Ohrasaaren lintutornista näkee pohjoisen alueen melko hyvin. Kaikki lahtialueen tarkkailupaikat ovat hyviä myös yökuunteluun. Antialanlahden länsirannalla on näyttävä katajikkoinen laidunalue, jonka linnustoon kuuluvat pikkulepinkäinen ja käenpiika.

Reitti Ohrasaaren: Sysmän keskustasta länteen Särkilahdentielle (n:o 612), jolta käännytään vasem-

Kuhankeittäjä. PK

malle Ohrasaarentielle ja ajetaan rantaan venesataman parkkipaikalle. Ohrasaaren lenkkipolut alkavat heti sillan eteläpuolella. Lintutorni on länsirannalla, paikalle on parkkipaikalta runsaan puolen km:n kävely. Puhdistamon silta on parkkipaikalta länteen. Parkkipaikan itäpuolella on keskustaan johtava rantapuuisto, jonka rannoilta kannattaa ainakin muuttoaikoina käydä tarkastamassa venesataman vesialue.

Reitti Kirkkolahden länsirannalle: Keskustasta länteen Särkilahdentielle, jolta käännytään vasemmalle Suopellontielle (n:o 4131). Alle kilometrin päässä on kirkon parkkipaikka, josta voi kävellä kirkkomaan poikki kaakkoispuolella olevan venerannan havainnointipaikalle. Venerantaan pääsee myös autolla: ennen kirkkoa kääntyy Suopellontieltä Kirkkokuja, jolta käännytään oikealle rantaan vievälle Tapulikujalle.

Reitti Antialanlahdelle: Keskustasta länteen Särkilahdentielle ja edelleen vasemmalle Suopellontielle, jolta kääntyy vasemmalle etelälounaaseen suuntautuva Hovilantie. Antialanlahdentien eteläpään havainnointipaikalle erkaneet Hovilantiestä vasemmalle Sepälantie. Pysäköinti tien laitaan sopivaan kohtaan.

ALA-VEHKAJÄRVI on Kirkkolahden ohella toinen keskustan lähellä oleva lintuvesi. Helposti saavutettavaa näköalapaikkaa ei järven pohjoisrantaan ole, mutta alueen pääsee kuuntelemaan kohtalaisen hyvin urheilukentän läheltä. Järven lintuja voi käydä havainnoimassa myös järven keskiosassa Ruuninsalmessa.

Reitti urheilukentälle: Keskustasta etelään Sysmäntietä/Vääksyntietä (410/314), jolta käännytään va-

semmälle urheilukentän viitan kohdalla ja jatketaan kentän pysäköintipaikalle.

Reitti Ruuninsalmeen: Keskustasta etelään Sysmäntietä/Vääksyntietä, jolta käännytään vasemmalle Työrannantielle ja jatketaan vielä jyrkästi vasemmalle Työrannantietä runsaat puoli km. Pysäköinti tien laitaan sopivaan kohtaan.

JYRTINLAMPI on vähiten havainnoitu Sysmän lintuveistä, vaikka se sijaitsee vain puolentoista km:n etäisyydellä keskustasta. Viime vuosilta ei ole ilmoitettu havaintoja lainkaan. Järvelle ei ole helppoa kulkuyhteyttä, joten se jää helposti sivuun peruslaturetken reitiltä.

YLÄ-VEHKAJÄRVI Suosituimmat tarkkailupaikat sijoittuvat järven pohjoispäähän, josta avautuu näkymiä järvelle ja hyviä rantakosteikkoja on kuuluaemäisyydellä.

Reitti järven pohjoispäähän: Keskustasta pohjoiseen liikenneympyrästä Leppäkorventielle, havainnointipaikat ovat 2,5–3 km:n päässä Ylä-Vehkajärven ja Nuijanpohjan välisessä salmessa ja sen pohjoispuolella Leppäkorventien mutkassa, jossa auton voi pysäköidä tien levennykseen.

Nuijanpohjaan on Ylä-Vehkajärven pohjoispäästä lyhin yhteys Pärnistöntietä, joka lähtee länteen Leppäkorventieltä. Luhangantiellä käännytään etelään, henkilöautolle voi löytyä tilaa puolentoista sadan metrin päässä olevan bussipysäkkialueen eteläpäädyistä. Tästä voi kävellä reilut parisataa metriä rantaan.

Ylä-Vehkajärven eteläpään ruovikko- ja luhta-alueita voi yrittää kuulostella pellonlaidasta, johon pääsee keskustasta ajamalla itään Valittulantietä (413) noin 0,7 km ja kävelemällä pellonreunaa pitkin rantametsän laitaan. Järven kaikki lahdemat kattavaan havainnointiin vene tai kanootti on omiaan.

ARTJÄRVI Niukalle avovesialueelle näkee parhaiten koillisen rannan vanhalta venepaikalta, johon on myös hyvä kuuluvuus järven keskeisimmältä pesimälinnustoalueelta.

Reitti: Keskustasta ajetaan Särkilahdentietä/Luhangantietä (612) runsas 3 km, jonka jälkeen käännytään länteen Järvenpäantielle. Auton voi jättää oikealle kääntyvän metsätien risteykseen vajaan puolen km:n päässä. Järvenpäantieltä suuntautuu etelään metsätien pohja, jota pitkin pääsee vanhaan venerantaan. Artjärven ja Ylä-Vehkajärven pohjoispään välisen matkan oikaisee Pärnistöntie, jonka länsipää on Järvenpäntien kohdalla.

Kaulushaikara. PK

TYYPPILAJEJA Kaulushaikara, ruskosuohaukka, luhtakana, luhtahuitti, naurulokki, sarvipöllö, satakieli, pensassirkkalintu, rytikerttunen, viitakerttunen, kuhankeittäjä

MUITA LAJEJA Haapana, tavi, silkkiuikku, nokikana, kurki, jänkäkurppa, mustaviklo, punajalkaviklo, valkoviklo, liro, lehtopöllö, suopöllö (joitakin kesähavaintoja), käenpiika, pikkutikka, viitasirkkalintu, raskaskerttunen

HARVINAISUUKSIA Mandariinisorsa (Huitulanjoki), haarahaukka (Kirkkolahti), pikkuhuitti (Ylä-Vehkajärvi), liejukana, mustatiira (Venasatama), kuningaskalastaja (Kirkkolahti), ruokosirkkalintu (Ylä-Vehkajärvi), pussitiainen (Ala-Vehkajärvi)

Auto- ja katselupaikkoja

Ohrasaaren parkkipaikka:

N 6818967 E 429667 ja N 61° 29,878' E 25° 40,729'

Kirkon parkkipaikka:

N 6818820 E 429110 ja N 61° 29,792' E 25° 40,104'

Kirkkolahden veneranta:

N 6818744 E 429254 ja N 61° 29,752' E 25° 40,268'

Antialanlahden perukka:

6817305 E 428366 ja N 61° 28,968' E 25° 39,301'

Ala-Vehkajärven Ruuninsalmi:

N 6818517 E 431924 ja N 61° 29,659' E 25° 43,282'

Urheilukentän parkkipaikka:

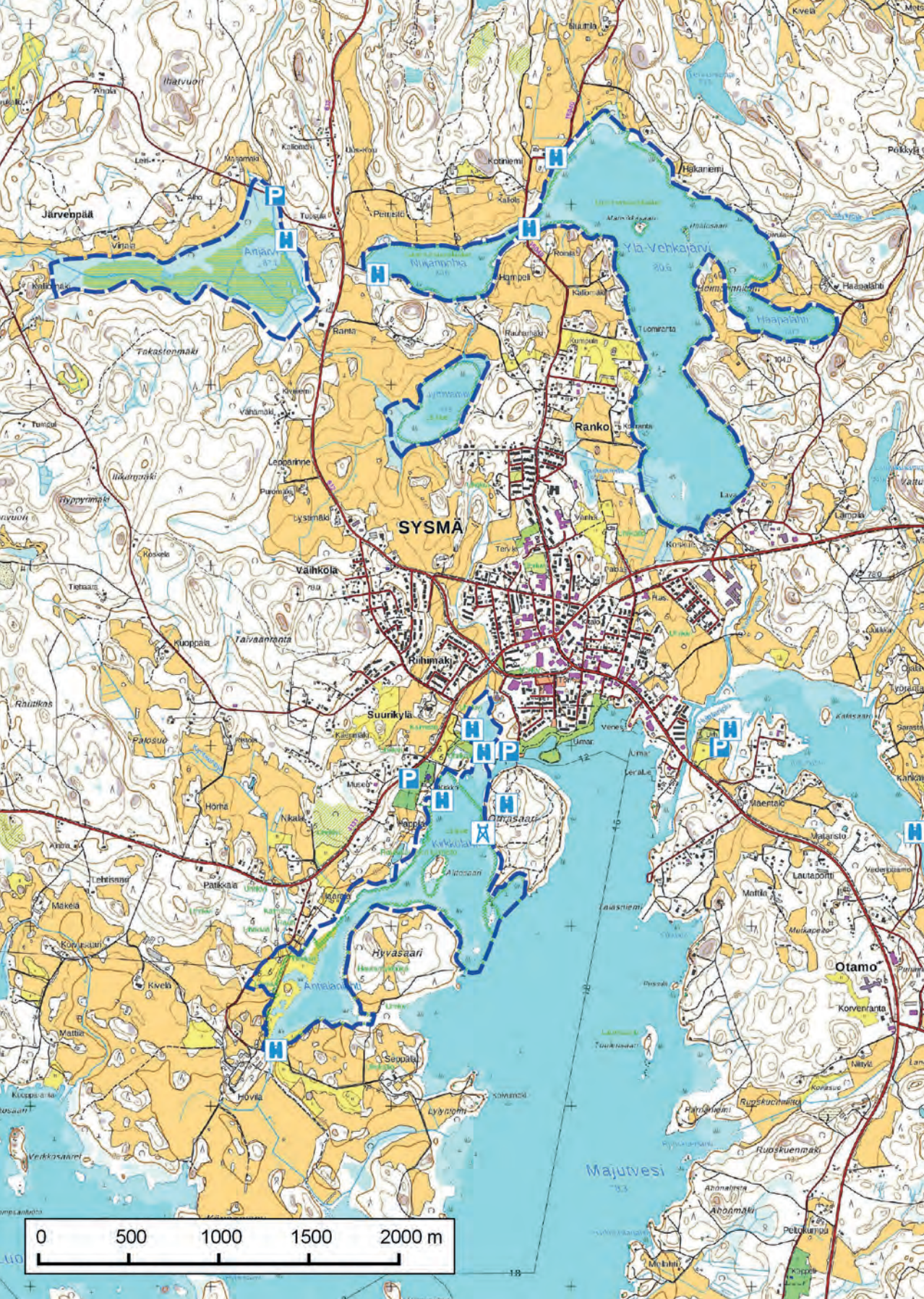
N 6819002 E 430815 ja N 61° 29,909' E 25° 42,021'

Ylä-Vehkajärven pohjoispää:

N 6822266 E 429895 ja N 61° 31,657' E 25° 40,910'

Artjärven veneranta:

N 6821811 E 428399 ja N 61° 31,395' E 25° 39,234'

Sirittäjä. PK

Hirvijärvenkallio ja Vastamäki

Hirvijärvenkallion ja Vastamäen lähekkäiset vanhat metsät ovat arvokas osa laajaa Päijänteen itäpuolista metsämannerta. Rauhallisia retkimaastoja etsivä linturekijä löytää täältä mielimaisemansa ja sen keskellä elävät erämaalinnut.

Hyvän vanhan metsän tunnuspiirteisiin kuuluvat lahopuut, pökököt ja maapuut ovat Hirvijärvenkalliolla paikoin runsaita. Alueella on tuoreiden kankaiden lisäksi lehtomaisia metsiä, Vastamäessä myös lehtoja. Hirvijärvenkallion itäreunassa on komea rotkolaakso. Puusto on sekametsää, jossa kuusten tummuutta keventävät sekapuina kasvavat koivut, haavat ja raidat. Vastamäessä on myös umpeenkasvaneita lehtipuuvaltaisia niittyjä.

Monipuolisen metsälinnuston lisäksi metsissä on paljon muita luontoarvoja. Edustavat luonnontilaiset luontotyypit ovat sinällään merkittäviä ja sieltä on löydetty harvinaisia kääpiä ja jäkäliä. Hirvijärvenkallio on luonnonsuojelualue ja kumpikin metsäalue kuuluu Natura-ohjelmaan. Kovin lähellä ei ole muita laajoja tai laajahkoja metsäluonnon suojelualueita. Laajalla metsäalueella on ainakin toistaiseksi myös

muutama muu varttunut hakkaamaton metsä.

MAALI-luokkaan alueet nousivat vanhan metsän lajeilla, rajaukset noudattelevat pääosin Natura-alueita.

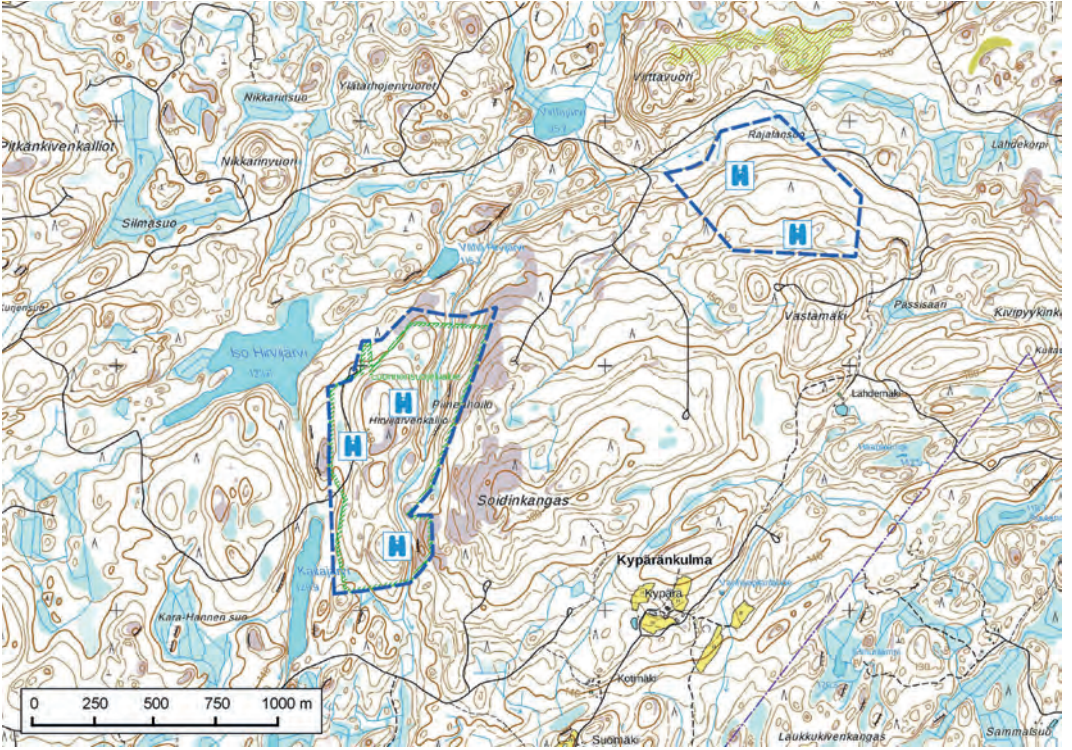
Linnusto

Kaukana helpoista kulkuyhteyksistä ja huonokuntoisten metsäteiden takana olevat metsäaarteet ovat jääneet sivuun lintuharrastajien vakioreiteiltä. Tämänhetkiset lintutiedot Hirvijärvenkallion ja Vastamäen metsistä perustuvat MAALI-hankkeen kartoituksiin ja aikoinaan Natura-ohjelmaa varten kerättyihin tietoihin. Toivottavasti tulevaisuudessa havaintoihin saadaan täydennystä.

Lajistoon kuuluu hyvä joukko vaateliata metsälajeja metsosta pikkusieppoon. Entistä säännöllisempi useita vuosia kattava linturekijä kartuttaisi lajilistaa todennäköisesti esimerkiksi päiväpetolinnuilla ja pöllöillä, ehkä myös kehrääjällä.

Retkeily ja saapumisohje

Hirvijärvenkallio ja Vastamäki ovat tyypillisiä vanhan metsän alueita. Rauhallinen liikkuminen ja kuulostelu lyhyin välein on paras menetelmä lintujen löy-

Viirupöllö. PK

tämiseen. Helppokulkuisia polkuja ei alueella ole. Hirvijärvenkallion luonnonsuojelualueen ja Vastamäen länsireunoihin tulee metsätiet.

Sysmän lounaisosassa sijaitseville metsäalueille pääsee Yskeläntietä, joka kääntyy itään Asikkalan ja Sysmän väliseltä seututieltä (314) Karilanmaalla. Asikkalan keskustasta on tien risteykseen 24,5 km, Sysmän keskustasta 19,9 km. Yskeläntie on osa metsätieverkkoa ja se voi olla paikoin huonokuntoinen. Pyöräily metsätietä pitkin on paras vaihtoehto tulla alueelle. Seututieltä on matkaa Hirvijärvenkallion luonnonsuojelualueelle vajaat 6 km, Vastamäkeen noin 6,6 km.

Reitti kohteille: Karilanmaa, Yskeläntien pohjoisempi risteys – itään Yskeläntie 150 m – vasemmalle Yskeläntie 90 m – loivasti oikealle edelleen Yskeläntie 1,8 km – loivasti vasemmalle 920 m – vasemmalle 280 m – oikealle Volterin metsätie 400 m – risteys, josta oikealle 2,3 km Hirvijärvenkallion luonnonsuojelualueen rajalle. Vastamäkeen pääsee puolestaan jatkamalla em. risteyksestä suoraan vasenta tietä **seuraavaa reittiä:** – 1,1 km risteykseen, josta jatketaan suoraan 670 m – risteys, oikealle 1,1 km – risteys, josta 80 m Vastamäen metsäalueen länsinurkkaan.

TYYPILAJEJA Pyy, metso, palokärki, leppälintu, idänuunilintu, pikkusieppo, puukiipijä

MUITA LAJEJA Teeri, varpuspöllö, viirupöllö, harmaapäätikka, pohjantikka, sirittäjä

Autopaikat

(Huom! pääsy voi olla vaikeaa teiden huonon kunnon takia)

Hirvijärvenkallio: N 6803444 E 429836 ja N 61° 21,520' E 25° 41,271'

Vastamäki: N 6804751 E 431193 ja N 61° 22,239' E 25° 42,764'

Kammiovuori

Päijät-Häme kurkottuu Sysmässä pohjoisen Päijänteen vuorimaan alueelle, jossa kohoaa Kammiovuori aivan maakunnan rajoilla. Retkeily komeassa maisemassa on melkein kuin pikäkynti Kuusamon vaaroilla.

Kammiovuorella suuret korkeuserot ja rinteen jyrkkyys tuovat maisemaan sellaista jylhyyttä, jota ei muualla maakunnassa näe ja koe. Vuoren huippu nousee läheisen Päijänteen Kammioalahden pinnasta yli 140 metriä korkeammalle. Vaikuttavimmat näkymät avautuvat huipun pohjoispuolella olevien jyrkänteiden reunalta, missä korkeuserot pääsevät oikeuksiinsa.

Kammiovuoren länsirinteen juurella on rehevä lehtolaakso, huipulle menevän polun alkupäätä reunustaa puolestaan mielenkiintoinen kuiva lehto, jonka jälkeen metsät muuttuvat erityyppisiksi kankaiksi. Läntinen rinteen yläosa on varsin karua kalliomaastoa, pääosa länsirinteestä on jyrkkänä ja kivisenä erittäin vaikeakulkuinen. Linnustoltaan parhaat ylhäällä sijaitsevat metsät ovat itärinteellä polkulenkin varressa, missä on kuusivaltaisia kangasmetsiä ja lehtoa.

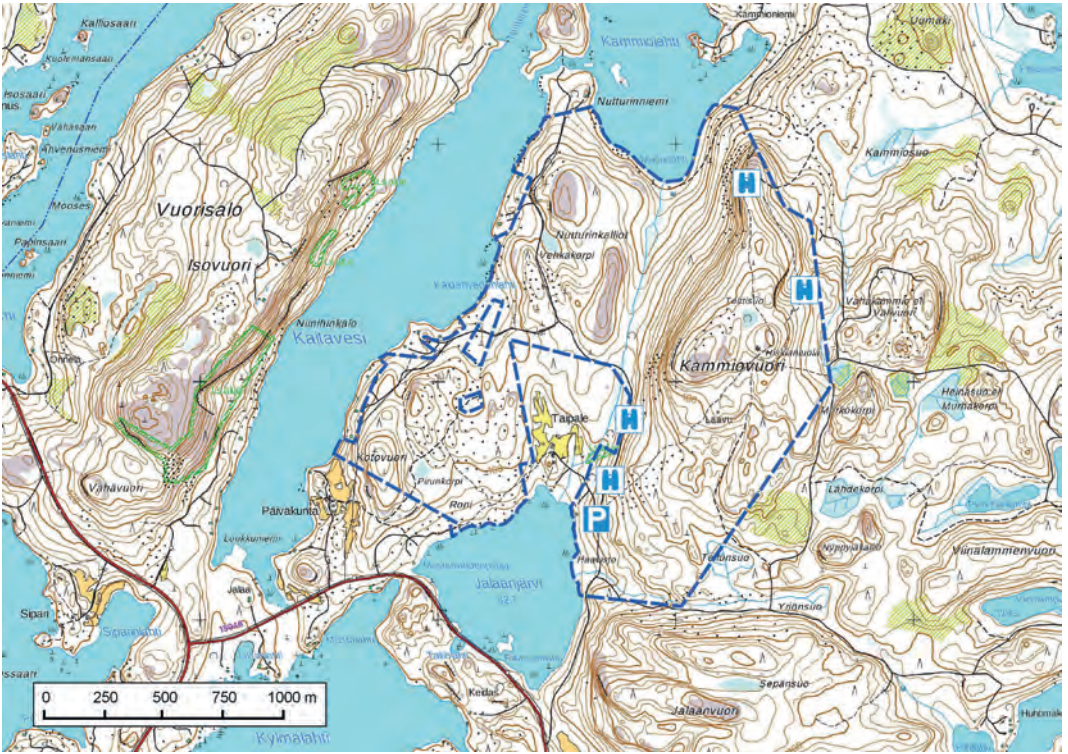

Linnusto

Kammiovuorella patikointi kannattaa jo pelkän maiseman vuoksi, mutta etenkin keväällä ja alkukeksällä monipuolinen metsälinnusto tuo retkeen oman mielenkiintonsa.

Kammiovuori varmistettiin MAALI-kartoituksessa tärkeäksi metsälintujen pesimäalueeksi, mutta edelleen muiden Päijät-Hämeen pohjoisilla reuna-alueilla sijaitsevien lintupaikkojen tapaan linnusto tunnetaan huonosti verrattuna maakunnan eteläosien linturetkeikohteisiin.

Monet vanha metsän linnut viihtyvät Kammiovuorella ja lehtolajit pitävät huolen, että ääntä riittää kevätkesän aamuina. Lintutiheys on suurin alamaiden lehdossa, joissa on parhaat mahdollisuudet kuulla ja nähdä kerttulintuja, pikkusieppoja ja peukaloisia. Kammiovuoren tyyppilintuihin kuuluva idänuunilintu suosii etenkin kuusivaltaisia rinnetiä. Vanhan metsän lajeista myös metso ja

pohjantikka osuvat hyvällä onnella kulkijan reitille. Kammiovuorelle voi kuulla kovasti vähentyneen kuhankeittäjän vihellyksen alamaiden järvenrannoilta.

Retkeily

Polku Kammiovuoren huipulle lähtee parkkipaikalta. Suositeltavin on merkitty lenkki, joka vie alueen metsätyyppien läpi ja läheltä parhaita lintumetsiä. Lenkin pituus on 3,9 km. Huipun eteläpuolella on laavu, jonne on viitoitus. Jos mieli nuotion tekoon, poltto puut on tuotava itse.

Kammiovuoren rehevien metsien lajit tavoittaa kävelemällä parkkipaikalta Nutturintietä pohjoiseen Tie kulkee vuoren länsipuolella laakson suuntaisesti noin 70 m:n etäisyydellä laakson pohjasta, joten tielle kuuluu ja usein näkeekin huomattavan osan lehdon linnuista. Kulkua kannattaa jatkaa ainakin puolisen kilometriä kohtaan, jossa tie kääntyy kohti purolaaksoa ja ylittää sen. Jos haluaa perehtyä alueeseen tarkemmin, voi jatkaa tietä eteenpäin ja kääntyä joko pohjoiseen Nutturinniemeä kohti tai lounaaseen Kotovuoren–Pirinkorven alueelle, jotka kuuluvat myös MAALI-alueeseen.

Saapumishoje

Kammiovuori sijaitsee vain parin km:n päässä Sysmän kunnan pohjoisimmasta pisteestä. Kuntakeskuksessa käännetään Sysmäntieltä (410) Särki-

lahdentielle/Luhangantielle (612), jota ajetaan noin 25 km Vintturintien risteykseen. Vintturintieltä kääntyy pohjoiseen Jalaanjärven itärannan lähellä kulkeva Nutturintie, jonka varressa on Kammiovuoren merkitty pysäköintipaikka.

Sysmän keskusta–Kammiovuori -välillä pysähdykset Korkeasaarensalmella, Riuttavuoren kohdalla rannassa ja Samaansalmella voivat olla antoisia. Paikoista on laajoja näkymiä järvenselille ja salmien kevätsuliin pysähtyvä vesilintuja.

Pikkusieppo. PK

TYYPILINTUJA Pyy, harmaapäätikka, palokärki, pohjantikka, peukaloinen, idänuunilintu, pikkusieppo

MUITA LAJEJA Metso, mehiläishaukka, varpuspöllö, viirupöllö, kehääräjä, käenpiika, kuhankeittäjä

Autopaikka

N 6840426 E 430663 ja N 61° 41,444 E 25° 41,364

Muuttavia valkuposkivanhahkia kuvattuna Päijätsalon näkötorresta. RI

Päijätsalo

Vanhan metsän ja suurjärven selkäveden yhdistelmä on maisemannauttijan mieli-paikka. Päijätsalossa tavattavat linnut ovat elinympäristöjen mukaisesti metsän ja vesiympäristön lajeja.

Päijätsalon ydinkohta on ison saaren länsiosassa kohoava jyrkkä mäki, jonka huipulla on vanha näkötorni. Tornin huippu on sadan metrin korkeudella järven pinnasta, ja sieltä avautuu yksi maakunnan avarimmista maisemista. Silmien edessä leviää Päijänteen mahtavin selkävesi koko ko-meudessaan. Päijänteen laaja kansallispuisto ulottuu pohjoisessa Tehinselälle, jossa puistoon kuuluu eräitä saaria ja osa Päijätsalosta.

Päijätsalossa on lähes kuuden kilometrin verran merkittyjä luontopolkuja. Läntisin polku kiemurtelee rannan tuntumassa. Parhaat metsät ovat kansallispuiston rajojen sisällä sekä rantaosuudella. Myös näkötorni ja rannan nuotiopaikka sijaitsevat suojelussa osassa.

Suojeltu metsärajaus on pääosin vanhaa kuusikoista mustikkatyyppin kangasmetsää. Itäosan kalioalueilla puusto on mäntyvaltaista, rannoilla kasvaa

sekametsää. Pisimpään koskemattomina säilyneissä osissa on melko paljon lahopuuta.

Päijätsalon erottaa mantereesta kapea salmi, jonka koillispuolella on Sulkaanlahti. Lahtea kannattaa pitää silmällä etenkin keväällä ja alkukesällä.

Linnusto

Ikääntyneiden metsien ansiosta Päijätsalo tarjoaa elinympäristön vaateliaille metsälinnuille. Luontopolun luonnontilaisimmat osuudet sijoittuvat huipun tuntumaan ja rinteille, joissa on mahdollista kuulla idänuunilinnun helkytystä ja tavata pohjantikka kuusia koputtelemassa.

Tornista havaintokenttä laajenee järvelle ja lajiluettelo karttuu metsälajien ohella vesiympäristön linnuilla. Kaukoputkelle on käyttöä, sillä lintuja on sirottuneina kilometrien säteellä saaren ympäristössä. Karujen vesien koskelot ja kuikat löytyvät yleensä helposti. Näkötorni on monina keväinä osallistunut Tornien taistoon. Toukokuun alussa pidettävä tapahtuma osuu toisinaan ensimmäisten arktisten vesilintujen muuttoryntäykseen, jossa mustalinnut ovat näkyvästi esillä.

Päijätsalon salmen itäpuolella Sulkaanlahdella viihtyy kaulushaikara, joka kuuluu Päijätsalon keväiseen äänimaisemaan. Lahdelle tai salmen länsipuolen rantahetteikköön voi asettua luhtahuittikin. Päi-

jätsalon retkellä kannattaa pysähtyä kuuntelemaan saaren pohjoispuolella sijaitsevien Suopellon ja Iolan rantametsien ja kulttuurimaiseman yölaulajia ja kuhankeittäjiä.

Retkeily ja saapumishoje

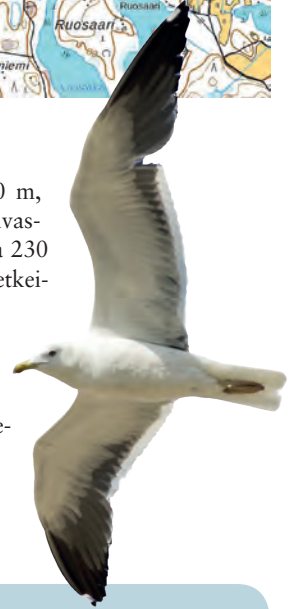
Päijätsaloon ja siellä havaittaviin lintuihin tutustuu parhaiten luontopolulta kansallispuiston alueella ja rantapolulta. Luontopolkureittiä on yhteensä runsaat 5,7 km. Lintuhavaintojen kannalta kenties antoisimpia on parkkipaikalta lähtevä lyhin reitti tornille (vajaat 1,6 km) ja polku tornilta rannan nuotiopaikalle (500 m). Lisäksi niin metsä- kuin vesilintuja voi havainnoida rantapolkuosuudelta (Kivikkopolku), jonka varrella nuotiopaikka on. Sulkaanlahden ja salmen lintuja näkee ja kuulee salmen sillalta. Hyvä lahden lintujen kuuntelupaikka on noin 300 m sillan pohjoispuolella tien varressa pienen pellon laidassa.

Sysmän keskustasta on Päijätsalon retkeilyalueen parkkipaikalle noin 7,3 km. Kuntakeskuksesta lähdetään ensi länteen Särkilahdentielle (612), jolta käännytään vajaan 500 m:n jälkeen vasemmalle Suopellontielle (4131). Suopellontietä ajetaan 5,2 km, sitten vasemmalle Päijätsalo/Kivitatti -viitan osoittamaan suuntaan. Päijätsalontien ja Iolantien haarautumaan on 230 m, tästä käännytään loivasti vasemmalle Päijätsalontielle, ajetaan 900 m Päijätsalon sillalle ja

edelleen samaa tietä 250 m, kunnes käännytään loivasti oikealle Sorolantielle ja 230 m:n päässä saavutaan retkeilyalueen parkkipaikalle.

Päijätsaloon pääsee myös vesitse. Pyydyniemessä nuotiopaikan lähellä on laituri pienveneille.

Selkälokki. PK

TYYPILAJEJA Mustalintu, tukkakoskelo, isokoskelo, pyy, kuikka, härkälintu, kaulushaikara, nuolihaukka, selkälokki, peukaloinen, kuhankeittäjä

MUITA LAJEJA Alli, metso, teeri, merimetsä, sääksi, räyskä, merilokki, pohjantikka, idänuunilintu, isokäpylintu, kirjosiipikäpylintu

Auto- ja katselupaikka

Parkkipaikka N 6817534 E 424599 ja N 61° 29,049' E 25° 35,054'
Näkötomi N 6817173 E 423658 ja N 61° 28,844' E 25° 34,003'

Laulujoutsenet. PK

Suomennurmi ja Naumi

Sysmän lounaisnurkassa Suomennurmella ja Karilanmaalla on laajoja peltoja, joilla kannattaa pysähtyä ja ottaa kiikarit esiin. Kokemusta on kertynyt eniten muuttoaikoina alueelle kokoontuneista levähtäjäparvista. Peltoalueilta on lyhyt matka Naumiin, josta pääsee ihailemaan Päijänteen selkävesiä ja lahdelmia.

Sateisina keväinä Suomennurmen–Karilanmaan pelloille kerääntyyt kosteikkokahlaaja ja ”kuivan maan kahlaajatkin”, töyhtöhyyvät ja kapustarinnat, voivat pitää lepotaukoa isoissa parvissa. Linturetket Suomennurmen peltoalueilla ovat kuitenkin painottuneet syyskaudelle, usein myöhäissyksyn. Joutsenet kuuluvat silloin peruslajeihin, ja kanadanhanhesta on tullut vakiovieras viime vuosikymmenellä. Myös Suomennurmi on saanut osansa valkuposkikihanhien syysesintymistä. Joutsenet ja hanhet siirtyvät pelloilta yleensä yöpymään läheiselle Päijänteelle.

Pikkulinnuista myöhäissyksyn maisemaa piristävät keltasirkut, joita voi sänkipelloilla tai maatalojen nurkilla olla satapäisissä parvissa. Isolepinkäinen on myös ajankohtainen laji tässä vaiheessa.

Laajat peltoaukeat ovat sarvipöllön maisemaa. Niiden lisäksi peltojen laiteilla on helmipöllöjä ollut äänessä kevättalvisilla kuuntelukierroksilla. Alueella on

Nuori jääkuikka. PK

havainnoitu vain harvakseltaan, joten käsitys alueen linnustosta tulee täydentymään ajan myötä.

Suomennurmen peltojen lisäksi retkeen yhdistetään yleensä käynti Päijänteen puolella. Itse asiassa laajojen selkävesien ja rantametsien lintujen etsintä on monesti retken pääkohteena ja pelot katsotaan van ohimennen. Vähäniemen eteläpään pitkältä hiekkarannalta avautuu laaja selkävesinäkömä etelään ja länteen. Sieltä on käyty etsimässä myöhäissyksyn myöhästelijöitä ja mm. jääkuikka on havaittu talven kynnyksellä. Toukokuussa puolestaan on mahdollisuus nähdä arktisia muuttajia. Monipuolisuutta linturetkeen voi hakea kiertämällä Naumin leirikeskuksesta alkavan ja Pellosniemenvuoren kautta kulkevan luontopolun, jonka varressa tapaa metsälintuja, kuten hömö- ja töyhtötiaisia, kulorastaita ja pyitä. Kesäisin alueella voi suristella kehrääjää.

Saapumisohje ja havainnointi

Suomennurmen eteläiseen tienristeykseen on Asikkalan Vääksystä noin 24 km, Sysmästä 21 km. Paikalle tuo Asikkalan ja Sysmän välinen, vaihtuvani-

minen Asikkalantie-Pulkkilantie-Vääksyntie (314), joka kulkee Karilanmaan peltojen läpi. Suomennurmentielle käännetään lännen suuntaan, tie tuo Karilanmaan peltojen ja metsäjakson jälkeen noin 2,5 km:n päässä avautuville Suomennurmen pelloille. Väähäniemeen mentäessä käännetään länsilounaaseen suuntautavalle Naumintielle, jolta puolestaan käännetään vasemmalle lounaaseen Väähäniementielle. Niemen hiekkarannalle on risteyksestä 1,5 km. Naumintie puolestaan jatkaa risteyksestä ensin luoteen suuntaan. Leirikeskus on vajaan 1 km:n päässä. Pellosniemenvuoren luontopolku alkaa leirikeskuksesta. Leirikeskuksesta länteen vajaan 1 km:n päässä on kesämökkien eteläpuolella Oratinniemi, josta näkee Päijänteen kansallispuiston saaristoa.

Havainnointipaikkoja on Suomennurmentien varressa pitkin matkaa. Tietä voi myös ajaa lenkin, sillä se palaa ennen pitkää takaisin Vääksyntielle pohjoisessa risteyksessä. Naumintien varressa kannattaa myös pysähtyä. Väähäniemessä havainnoidaan hiekkarannalla ja sen laiteilla. Naumin leirikeskuksesta mentäessä voi kiikaroida pienelle venerannan lahdelle. Väähäniementien alkupäässä kannattaa kuulostella itäpuolella olevaa Lionlahtea, mutta tehokkaampi havainnointi vaatii parinsadan metrin kävelyn rantaan metsän läpi.

*Pähkinänakkelel
ruokinnalla. PK*

TYYPPILAJEJA Laulujoutsen, kanadanhanhi, teeri, ruskosuohaukka, pensastasku, pikkulepinkäinen, isolepinkäinen, keltasirkku

MUITA LAJEJA Merikotka, sinisuohaukka, ruisräikkä, meriharaka, kapustarinta, valkoviklo, sarvipöllö, helmipöllö, rastaskerttunen, pähkinänakkelele, kuhankeitäjä, peltosirkku

HARVINAISUUDET Jääkuikka

Auto- ja katselupaikkoja

Suomennurmen pellot: N 6803900 E 423829 ja N 61° 21,698' E 25° 34,522'

Väähäniemen uimaranta: N 6802651,036 E 422309 ja N 61° 21,007' E 25° 32,848'

Naumin leirikeskus: N 6804318 E 422308 ja N 61° 21,906' E 25° 32,806'

Liro tulvapellolla. PK

Tiiliruukinpelto

Kun kevättulvat nousevat pelloille, on aika suunnata Tiiliruukinpellolle laskemaan vesilintuja ja kahlaajia.

hmissilmään vaatimattoman näköinen peltoaukea Valittulantien varressa on monena keväänä ollut kosteikkolintujen parville vastustamaton ruokailu- ja levähdyspaikka. Tiiliruukinpellon tenho perustuu alavaan peltoon ja sen läpi virtaavaan Kivinenojaan, joka herkästi tulvii yli äyräiden ja synnyttää tulvalammikkoja.

Peltoaukean eteläpuolella, metsikön takana lähellä Tainionvirtaa on muita peltoja ja Joutsjärven rehevä Muurahaislahti, jotka tarjoavat linnuille vaihtoehtoisia ruokailupaikkoja.

Linnusto

Massalajien määrät voivat pelloilla nousta parhaimmillaan satoihin. Kärjessä ovat tulvakeväänä olleet tavi, haapana, liro ja naurulokki. Paikalla vuosien mittaan tavattujen kosteikkolintujen lista on edustava, puoliskuskeltaja on kirjattu kattavasti, ja toisinaan

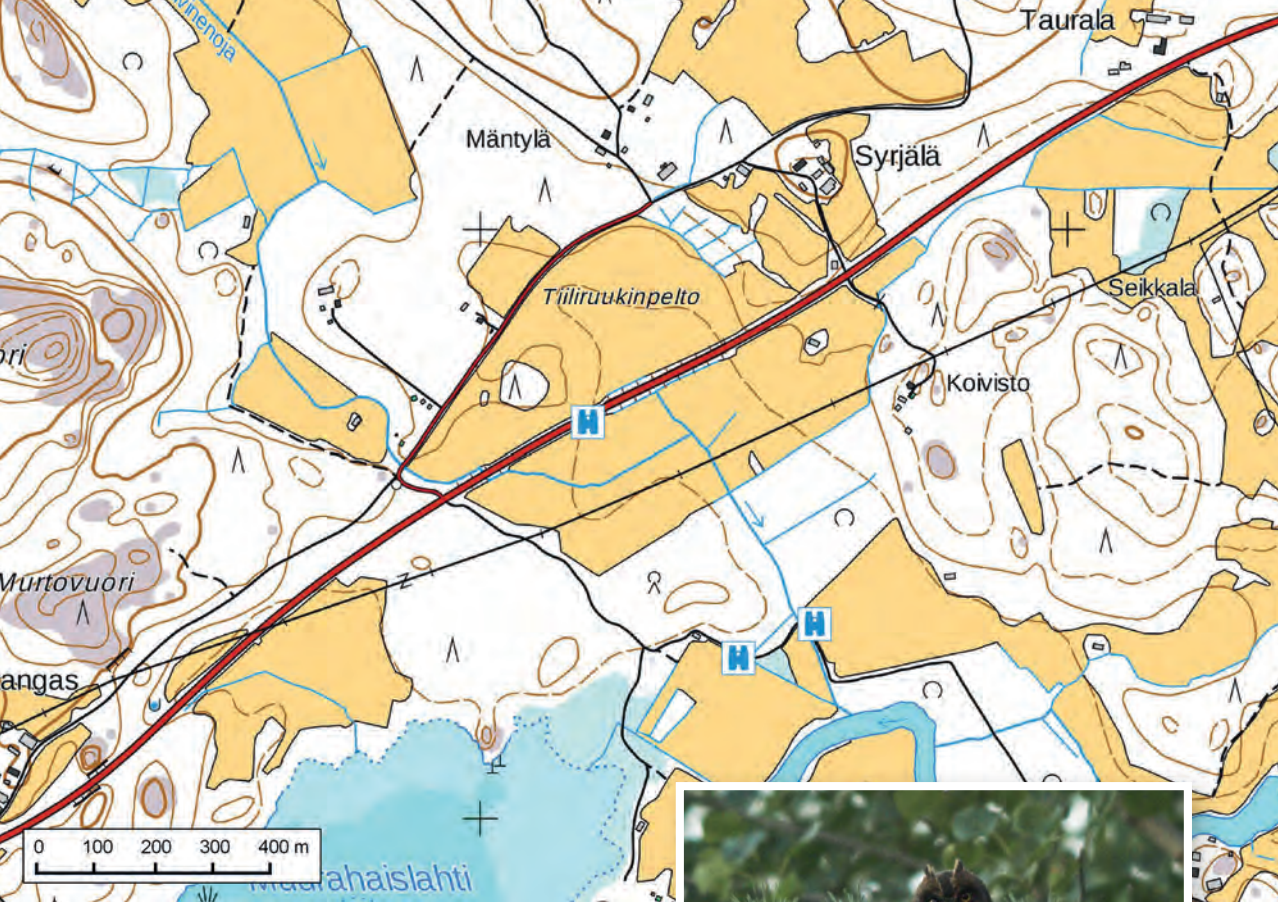

Haarahaikka. PK

niin puna- kuin tukkasotkia pudottautuu tulvalle. Hanhista metsähanhi on keväisin paikalla melko usein, joskus löytyy myös tundrahanhia. Jo ennestään monilajinen kahlaajisto täydentyisi vielä, jos paikalla havainnoitaisiin enemmän.

Pelkästään tulva-aikojen kohde Tiiliruukinpelto ei kuitenkaan ole. Alkukesän öinä ruisrääkät raksuttavat ja yölaulajat elävöittävät äänimaisemaa. Kuunteluretkellä voi jatkaa Valittulan kylän kierroksella. Muutama pysähdys kylän kohdalla Valittulantieellä tai Postintien lenkillä tuo havaintovihkoon uusia lajeja.

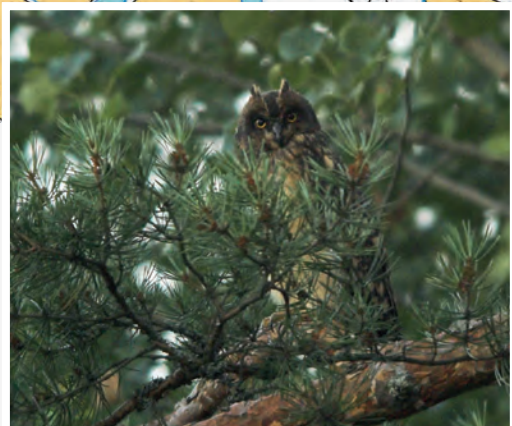
Sysmän tunnuslajeihin kuuluvan kuhankeittäjän viheltelyä kuulee Tiiliruukinpellon ympäristössä, etenkin Joutsjärven rantametsistä. Keväästä syksyyn näkee haukkoja usein partioimassa peltojen yllä tai ohilennolla.

Saapumishoje ja havainnointi

Tiiliruukkipelto sijaitsee Sysmän ja Hartolan välisen Valittulantien (413) varressa. Tiiliruukkipellon läntiseen havainnointipisteeseen on Sysmän keskustan tuntumasta lähtevää Valittulantietä 12,4 km. Hartolassa puolestaan Nelostietä ajetaan Keskustien etelänpuoleisesta risteyksestä pohjoiseen vielä 1,8 km, kunnes käännytään vasemmalle Valittulantielle. Tiiliruukkipelto on 8 km:n päässä. Auton voi pysäköidä tien varressa traktoriliuskalle, jolta peltoaluetta tavallisesti kiikaroidaan. Pisteestä löytää ja määrittää suuren osan linnuista niitä häiritsemättä. Alle 300 m:n päässä idän suunnassa on toinen liuska, jolta näkee pelloille.

Levänpohjantie lähtee Valittulantiestä etelään. Risteys on Tiiliruukkipellolta länteen noin 300 m, ensimmäiseen havainnointipisteeseen pellon laidassa on 600 m. Valittulan kylän kautta kulkevan Postintien itäpäähän risteys on 1,3 km Tiiliruukkipellosta länteen.

Suopöllön maastopoikanen. PK

TYYPPILAJEJA Laulujoutsen, haapana, tavi, sinisorsa, metsäviklo, valkoviklo, liro, taivaanvuohi, naurulokki, kalalokki

MUITA LAJEJA Merihanhi, harmaasorsa, jousisorsa, heinätavi, lapasorsa, tylli, pikkukuovi, lapinsirri, suosirri, mustaviklo, punajalkaviklo, suopöllö

HARVINAISUUKSIA Haarahaukka

Katselupaikkoja

Tiiliruukkipelto N 6823680 E 441187 ja N 61° 32.531 E 25° 53.619

Eteläpuolen pelto, läntinen piste N 6823279 E 441435 ja N 61° 32.317 E 25° 53.907

Ravioskorven peltoja kesäyönä. PK

Ravioskorpi ja Hallaharju

MAALI-alue Ravioskorpi on maakunnan pohjoisosien tunnetuimpia lintupeltoja. Pelot pysäyttävät muuttajia keväin syksyin ja useille vaatelialle avomaan linnuille laajat aukeat ovat mieluista pesimämaastoa. Ravioskorven naapurissa on Hallaharjun allas, jossa peltokierroksen jälkeen lajistaa voi kartuttaa kosteikkolinnuilla.

Ravioskorpi on osa lounainen–koillinen -suuntaista laajojen peltujen ketjua, joka alkaa Asikkalan Särkijärveltä ja ulottuu Hartolaan asti. Osittain turvemaista raivattu Ravioskorpi on tasainen viljeltyjen peltopaltojen mosaiikki. Linnuille mieleisiä oja reunapusikoineen on usealla taholla, ja erikokoiset metsäsaarekkeet antavat eloa maisemaan. Havainnointi on helppoa kattavan tiestön ansiosta.

Hallaharjun allas ympäristöineen ja lähipeltoineen on yhä erinomainen kosteikkolintujen houkutin, vaikka umpeenkasvu on viime vuosina heikentänyt näkyvyyttä vesialueelle ja itse altaankin vetovoima lintuihin näyttää jonkin verran huonontuneen.

Linnusto

Maakunnallisesti tärkeäksi lintualueeksi Ravioskorpi on nimetty monipuolisen pesivän peltolinnuston ansiosta. Alue on myös muuttoaikoina ruokailu- ja levähdyspaikka useille avomaan lajeille, vaikka varsinaiset kosteikkolinnut puuttuvat tai ne ovat sivuo-

sassa massalajeihin verrattuna. Ravioskorven kahlaajat ovat pelloilla viihtyviä lajeja. Kapustarintojen parvista on laskettu satoja yksilöitä keväällä. Töyh-töhyypät ovat myös keväällä esillä, mutta ne myös pesivät mielellään, ja varhaisia poismuuttajia voi keräntyä isoja määriä alueelle. Kuovi on Ravioskorven maisemalintu niin pesimäkaudella kuin muuttoaikoina. Pelot ovat kokoontumispaikkana erityisesti kuvinaaraiden suosiossa, kun ne jo kesäkuussa suunnit-tavat muille maille.

Kosteikkolinnut suosivat Hallaharjun allasta, joka vetää kokoonsa nähden paljon puoluskelkajasorsia ja kahlaajia. Laulujoutsenparvet ja hanhet oleilevat usein altailla tai niiden ympäristön pelloilla.

Ravioskorvessa on hyvät mahdollisuudet nähdä kevätmuuton huippuaikoina pulmusia ja lapinsirkkuja. Keltävästäräkki ja niittykirvinen ovat vakiolajistoa keväällä ja syksyllä, ja niittykirvisen pesimäkantakin on vahva. Peltomaiseman kesälintuihin kuuluu niukentunut pikkulepinkäinen. Pensastasku on yleinen

pesivänä ja loppukesällä muuton kynnyksellä niitä voi pelloilla nähdä kymmeniä. Pääskyille peltolakeus on huomionarvoinen kokoontumisalue ennen kaikkea syyskesällä. Suomessa äärimmäisen uhanalaiseksi nopeaa tahtia vähentyneelle peltosirkulle Ravioskorpi on yksi viimeisistä tukikohdista pohjoisessa Päijät-Hämeessä.

Kevätkesän öiden erityispiirre on runsas ruisrääk-käkanta, ja harvinainen viiriäinen voi yllättää. Pyt-tytjät ovat parhaana kesänä varanneet neljä revii-riä pelloilta.

Talvi on Ravioskorvessa hiljaista aikaa. Isolepin-käinen nököttää vartiopaikallaan pensaan latvassa tai langalla, myyräisinä vaellusvuosina hiiripöllökin. Tumma teeriparvi täplittää pellon reunassa koivun-latvuksia ja korppi ronkottaa korkealta yli. Kun tal-ven selkä tahtuu, pöllöretki Ravioskorpeen voi olla antoisa. Huhuilujen tulokset paljastuvat viimeistään kesäöisillä retkillä, kun metsäsaarekkeista kuuluu sarvipöllön poikasten myyränkerjäys.

Havainnointi

Lintujen tarkkailu Ravioskorvessa on tyypillisesti kii- karointia peltoja halkovilta teiltä. Pellot tulevat hy-

vin tarkastetuksi, kun käy läpi alueen tärkeimmät tiet riittävän usein pysähdyksin. Autot pysäköidään tien laitaan. Peltoalueen tiet ovat Marjoniementie, Ra- vioskorventie, Aallontie ja Salokorventie–Hallahar- juntie.

Saapumisohje

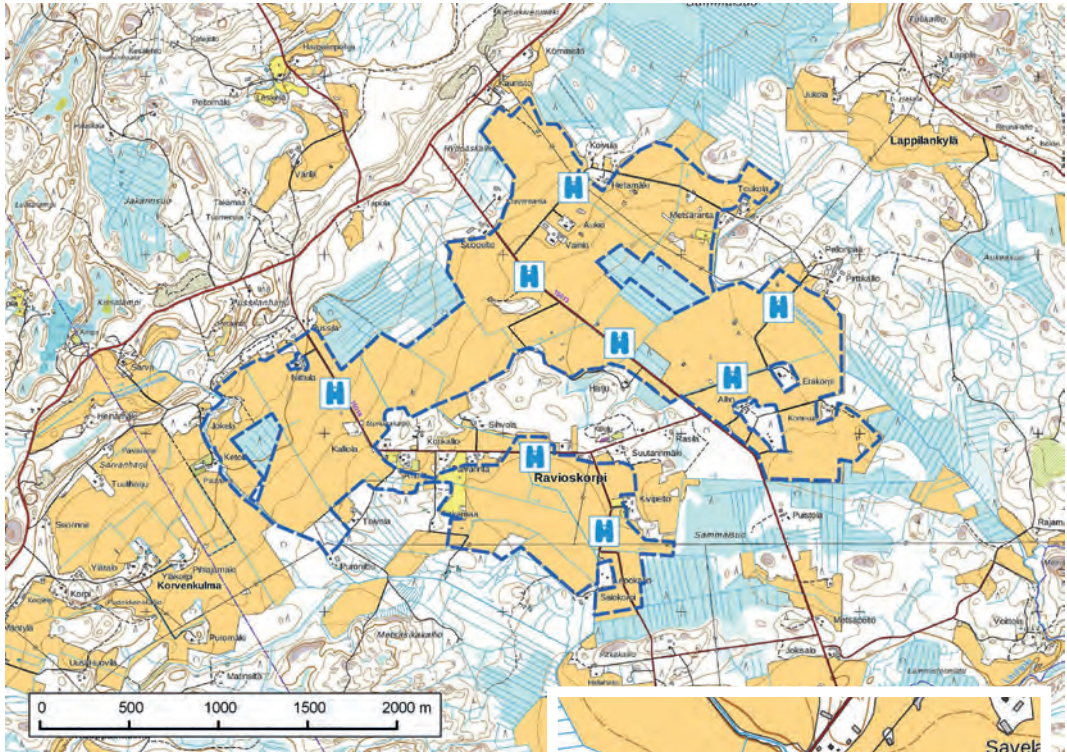
Sysmän kuntakeskuksesta ajetaan etelään Sysmäntie- tä/Vääksyntietä (410), käännyttään itään Nuoramoi- sentielle (410), jolta Nuoramoisissa käännyttään ete- lään Kalkkistentielle (n:o 3132). Marjoniementien risteyksestä ajetaan runsaat puoli kilometriä pelloille. Kiertelyn alueella voi alkaa Marjoniementien ja Aal- lontien risteyksestä.

Keräkurmitsa. PK

Sarvipöllön poikanen. PK

TYYPPILAJEJA Ravioskorpi: Tuulihaukka, ruisräkä, kapustarinta, töyhtöhyppä, kuovi, sarvipöllö, haarapääsky, niittykirvinen, keltavästäräkki, pensastasku, pikkulepinkäinen

Hallaharju: Lauujoutsen, kanadanhanhi, tavi, sinisorsa, valkoviklo, metsäviklo, liro

MUITA LAJEJA Ravioskorpi: Metsähanhi, merihanhi, sinisuohaukka, muuttohaukka, suopöllö, lapinkirvinen, kivitasku, nokkavarpunen, lapinsirku, pulmunen, peltosirku

Hallaharju: Pikkujoutsen, metsähanhi, haapana, heinätavi, lapasorsa, pikkusirri, suosirri, jänkäsirriäinen, jänkäruppa, mustaviklo, punajalkaviklo

HARVINAISUUKSIA Ravioskorpi: Viiriäinen, haarahaukka, niittysuohaukka, keräkurmitsa, lyhytvarvasiuru, sepelrastas

Hallaharju: Palsasirri

Hallaharjun allas.

Heinolasta suurin reitti keskustasta kulkee Siltakatu/Kirkonkyläntietä (140) pohjoiseen kirkonkylään, josta Ravioskorpeen johtava mutkainen Marjonientie alkaa. Ajomatkaa keskustasta kertyy runsaat 25 km.

Asikkalan Vääksyn keskustasta Kanavatie/Asikkalantie/Pulkkilantie (314) johtaa Pulkkilanharjulle, jonka jälkeen käännetään itään Kakkistentieltä (3142). Kalkkisten kylältä lähtevältä Nuoramoistentieltä (3132) kääntyy noin 9 km:n päässä eteläisempi peltoaukeille johtava Ravioskorventie ja siitä 1 km:n päässä pohjoisempi Marjonientie.

Hallaharjun altaalle pääsee Ravioskorventieltä, josta kääntyy etelään Salokorventie/Hallaharjuntie. Altaalle on risteyksestä 2,3 km.

Katselupaikkoja

Marjonientien ja Aallontien risteys: N 6803010 E 436058 ja N 61° 21,351' E 25° 48,259'

Ravioskorventien läntinen havainnointipiste: N 6802233 E 435095 ja N 61° 20,923' E 25° 47,195'

Hallaharjun allas: N 6799911 E 436643 ja N 61° 19,688' E 25° 48,979'

Virtävästäräkki PK

Nuoramoisjärvi ja läheiset kosket

Nuoramoisissa yhdistyy kolme lintuharrastajien retkikohteinaan suosimaa maisemaa: tyyppejä, runsaskasvustoiset järvenlahdet, vuosisatojen asutuksen patinoima laajapeltainen viljelyseutu ja läpi talvikauden sulana virtaavat kosket.

Nuoramoisjärvi on Suonteesta alkavan Sysmän reitin alin allas ennen Päijännettä. Järvessä on useita hyviä lintulahtia, ja Tainionvirran vuolteet vielä antavat oman lisänsä lintupaikkavaliokomaan. Nuoramoisten linturetkelyyn kuuluu tärkeänä osana kiikarointi peltoaukeilla, jotka muuttoaikoina ja alkukesän öinä ovat parhaimmillaan. Yölaulajien kuuntelijalle on rantojen ja peltojen lisäksi paljon pysähdyspaikkoja kylän reunojen pensaikkojen ja metsiköiden laiteilla.

Hyvät virtakohteet löytyvät hieman kauempaa järven itä- ja länsipuolelta.

Linnusto

Sysmälaisissä järvimaisemissa kun ollaan, ei ole yllätys, että kuhankeittäjien soolovihellykset tuovat tunnelmaa rehevien rantametsiköiden kesäaamui-

hin – siitä huolimatta että lajin kanta on viime vuosina nopeasti vähentynyt. Yölaulaja- ja huutelijaretket ovat ehkä Nuoramoisten ominta lintuharrastusta. Niin järvenlahtien, pensaikkojen kuin peltojenkin lintutarjonta on monilajista. Rehevien lintulahtien ansiosta kevätöihin taustamusiikkia puhalttaa kaulushaikaran kaikkialle kantava basso.

Muuttoaikojen koko potentiaali Nuoramoisissa on paljolti tuntematon. Esimerkiksi vesilintujen kerääntymisiä ei Nuoramoisjärvellä ole juuri käyty järjestelmällisesti havainnoimassa. Pelloilla on havaittu joitakin mukavan kokoisia töyhtöhyypän ja kuovin kevätparvia. Syksyisin kurkia kokoontuu varsinkin Sihvolan pelloille. Pääskyjen ja keltävästäräkkien kertymät ennen lähtöä voivat olla isoja.

Nuoramoisissa kiertelyyn kuuluu käynti järven itäpuolella Vanhasillalla, josta talvella näkee säännöllisesti koskikaroja ja keväällä vesilinnuista etenkin ensimmäisiä telkkiä. Paikalla on tavattu kolmena keväänä virtävästäräkki. Harvinaisuuden vierailujen päivämäärät huhtikuun alussa ovat olleet lähes samat joka kerralla.

Nuoramoisjärven länsipuolella Tainionvirran alajuoksulla sijaitsevaa koskea Virtaalla on pidetty sil-

Koskikara PK

mällä etenkin talvikaudella, jolloin koskikarat sulkelevat virran pyörteissä. Paikalla on talvehtinut saman talven aikana kaksi pikku-uikkua. Rantametsät ovat houkutteleet nokkavarpusia ruokailemaan. Virtaalla on havaittu vähintään viidentoista yksilön parvikin.

Havainnointi ja saapumisohje
Nuoramoisjärven lintuja pääsee helpoiten katselemaan ja kuuntelemaan Parinpohjasta ja Lahdenpohjan uimarannalta. Kattavampi havainnointi vaatii veneen, jolla voi kiertää kaikki lintulahdet. Hyviä lintupeltoja ja yölaulajien pensaikkoja ja metsiköitä on paljon järven pohjois-, itä- ja eteläpuolella. Oheiseen karttaan merkityt havainnointipaikat ovat tavallisimmin käytettyjä, mutta lintuja kannatta etsiä myös muilta sopivan kohteilta.

Nuoramoisten kylä sijaitsee Sysmän kuntakeskuksesta kaakkoon noin 12,5 km:n etäisyydellä. Kuntakeskuksesta lähdetään ensin etelään Vääkysyntietä (410), jolta käännytään vajaan 3 km:n päässä vasemmalle Nuoramoistentielle (numero edelleen 410). Nuoramoisjärven pohjoispäässä oleva Parinpohjan pysäköintipaikka ja venerannan havainnointipaikka ovat 4,8 km:n päässä tien varressa. Nopeimmin itse Nuoramoisten kylään pääsee ajamalla Parinpohjasta edelleen 4,5 km Kalkkistentien (3132) risteykseen, josta käännytään etelään oikealle ja heti 0,5 km:n jälkeen oikealle Vanhansillantielle, jonka silta on vajaan 300 m:n päässä. Koski on eteläpuolella.

Nuoramoisten pelloille suunnattaessa tullaan takaisin Vanhansillantietä Kalkkistentielle, jota ajetaan 1,7 km ja käännytään vasemmalle Sihvolan pellon poikki kulkevalle Tepoontielle. Kukkolanmäen pelloille päästään tulemalla jälleen Kalkkistentielle ja jatkamalla 3,2 km Kukkolanmäentien risteykseen, josta vasemmalle noin 600 m on ensimmäinen tähtelypaikka. Kukkolanmäentietä ajetaan myös Lahdenpohjan uimarannalle, jonne on em. risteyksestä runsas 1 km risteykseen, jossa kyltti opastaa uima paikalle. Hyviä lintupeltoja on myös eteenpäin uimarannantien risteyksestä Kukkolanmäentien ja Lahdenpohjantien varressa.

Heinolasta suorinta tietä Nuoramoisiin tullaan Jyväskylään menevää Nelostietä, jolta käännytään noin 30 km:n jälkeen länteen Nuoramoistentielle (410). Risteys Kalkkistentielle (3132) on vajaan 8 km:n päässä. Lahdesta puolestaan Nuoramoisiin voi tulla Asikkalan Kalkkisten tai Sysmän (Nikkaroisten kautta). Virtaan koskelle Lahdesta suoraan tullessa reitti kulkee Vääkсын ja Pulkkilanharjun kautta kohti Sysmää (314). Virtaalle on Vääkсыstä noin 38 km. Runsaan 300 m:n päässä olevan kosken partaalle pääsee kääntymällä sillan jälkeen itään Kymärintielle.

TYYPILAJEJA Kaulushaikara, ruisräikkä, harmaapäätikka, satakieli, viitakerttunen, koskikara, kuhaneittijä

MUITA LAJEJA Metsähanhi, härkälintu, sinisuohaukka, luhtakana, luhtahuitti, kurki, räyskä, suopöllö, käenpiika, rastaskerttunen, nokkavarpunen

HARVINAISUUKSIA Viiräinen, pikku-uikkua, haarahaukka, pikkuhuitti, kuningaskalastaja, virtavästäräkki

Katselu- ja autopaikkoja

Parinpohjan veneranta: N 6815067 E 435657 ja N 61° 27,840 E 25° 47,559

Vanhasilta: N 6812313 E 438683 ja N 61° 26,386 E 25° 51,020

Sihvolan pellot: N 6810237 E 438894 ja N 61° 25,270 E 25° 51,298

Kukkolanmäen pellot: N 6807477 E 437049 ja N 61° 23,766 E 25° 49,280

Lahdenpohjan uimaranta: N 6807738 E 436612 ja N 61° 23,903 E 25° 48,784

Virtaan koski: N 6813606 E 432131 ja N 61° 27,017' E 25° 43,624' (ei kartalla)

H

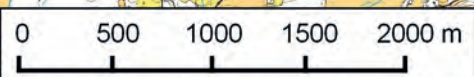
H

H

H

H

H

PÄIJÄT-HÄMEEN MAAKUNNALLISESTI TÄRKEÄT LINTUALUEET

Päijät-Hämeen maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden valintaperusteena oleva linnusto. Häirinnälle herkkien ja/tai vähäluukuisten uhanalaisten lajien, kuten kaakkurin, eräiden petolintujen ja valkoselkätikan pesimäpaikat on jätetty suojelusyistä kertomatta. IBA on kansainvälisesti ja FINIBA valtakunnallisesti tärkeä lintualue.

Asikkala

Hevoshaanvuori–Lamminmäki

- 45 ha, alueella noin 1 ha:n luonnonsuojelualue, ei muita suojeltuja kohteita
- pesimälajeja metso, pyy, palokärki, pohjantikka, harmaapäätikka, puukiipijä, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä.

Hillilän pellot

- 231 ha peltoaluetta
- pesimälajeja ruisrääkkä, kuovi, töyhtöhyppä
- muuttoaikoina kanadanhanhi, kapustarinta, töyhtöhyppä, kuovi, keltavästäräkki.

Holminvuori

- 89 ha, pieni kallionaluslehto luonnonsuojelualue
- pesimälajeja metso, pyy, pohjantikka, puukiipijä, peukaloinen, sirittäjä.

Kajaanselkä

- 3062 ha, ei suojeltuja kohteita, FINIBA-alue
- pesimälajeja kuikka, tukkasotka, punasotka, isokoskelo, tukkakoskelo, meriharakka, naurulokki, selkälokki, harmaalokki, kalatiira
- muuttoaikoina merimetso, silkkiuikku, tukkasotka, alli, isokoskelo, pikkulokki, kalalokki, kalatiira.

Kalkkistenkoski

- 89 ha, Natura 2000 -alue, osa saarista luonnonsuojelualue, FINIBA-alue
- muuttoaikoina telkkä, talvella koskikara.

Mukkulammi

- 67 ha, Natura 2000 -alue
- pesimälajeja kanahaukka, metso, pyy, viirupöllö, palokärki, pohjantikka, kuhankeittäjä, peukaloinen, mustapääkerttu, sirittäjä.

Multamättäänmaa

- 133 ha, alueella kaksi vähäistä luonnonsuojelualue, länsiosa rajautuu Urajärven Natura 2000 -alueeseen
- pesimälajeja kuikka, pyy, palokärki, harmaapäätikka, pikkusieppo, puukiipijä, idänuunilintu.

Pulkkilanharju (Karisalmen vesialue)

- Karisalmi 515 ha, ei suojeltu, FINIBA-alue, harju kansallispuistoa ja Natura 2000 -aluetta
- muuttoaikoina kuikka, kaakkuri, silkkiuikku, härkälintu, mustalintu, telkkä, harmaalokki.

Salonsaari

- 191 ha, osa luonnonsuojelualue
- pesimälajeja metso, pohjantikka, harmaapäätikka, kuhankeittäjä, pikkusieppo, puukiipijä, idänuunilintu, sirittäjä.

Sokeinmaa

- 13 ha, ei suojeltu
- pesimälajeja metso, pyy, palokärki, pohjantikka, harmaapäätikka, käenpiika, puukiipijä.

Urajärven Koskio eli Isosuo

- 257 ha, ei suojeltu
- pesimälajeja kurki, luhtahuitti, ruisrääkkä, kuovi, taivaanvuohi, rastaskerttunen, pensassirkkalintu, sirittäjä, pikkulepinkäinen.

Vähäpää–Pitkäkallio

- 200 ha, kolmasosa rajauksesta luonnonsuojelualue, ja Natura 2000 -aluetta
- Pesimälajeja metso, teeri, pyy, kurki, taivaanvuohi, viirupöllö, palokärki, pikkutikka, pohjantikka, harmaapäätikka, käenpiika, kuhankeittäjä, pikkusieppo, puukiipijä, peukaloinen, rastaskerttunen, mustapääkerttu, sirittäjä.

Hartola

Ekonkoski

- 16 ha, ei suojeltu
- muuttoaikoina kuikka ja telkkä, talvella koskikara.

Eteläinen Jääsjärvi

- 5024 ha, joitakin saaria luonnonsuojelualueina, FINIBA-alue
- pesimälajeja kuikka, punasotka, isokoskelo, tukkakoskelo, sääksi, naurulokki, selkälokki, harmaalokki, kalatiira
- muuttoaikoina kuikka, isokoskelo.

Isosuo

- 317 ha, ei suojeltu
- pesimälajeja teeri, kuovi, kapustarinta, liro, valkoviklo, taivaanvuohi, pohjantikka, niittykirvinen, isolepinkäinen
- muuttoaikoina kurki.

Pikku Leppälahti

- 88 ha, rannoilla Natura 2000 -aluetta, FINIBA-alue
- pesimälajeja kaulushaikara, laulujoutsen, lapasorsa, ruskosuohaukka, kurki, keltävästäräkki, viitasirkkalintu.

Pohjolan pellot

- 79 ha, peltoalueita
- pesimälinnustoa ei inventoitu
- muuttoaikoina laulujoutsen, pikkujoutsen, töyhtöhyppä, kalalokki.

Nokan Isosuo

- 107 ha, puolustusvoimien alue (pääsy luvanvaraista, ei esitelty kirjassa), Natura 2000 -alue
- pesimälajeja metso, teeri, töyhtöhyppä, kuovi, liro, valkoviklo, niittykirvinen, keltävästäräkki, pikkusieppo.

Heinola

Konnivesi

- 1282 ha, ei suojeltuja kohteita
- pesimälajeja kuikka, tukkasotka, isokoskelo, tukkakoskelo, selkälokki, harmaalokki, kalatiira.

Ruotsalainen

- 2665 ha, ei suojeltuja kohteita
- pesimälajeja kuikka, tukkasotka, isokoskelo, tukkakoskelo, selkälokki, harmaalokki, kalatiira.

Paistjärven alue

- 2702 ha, Natura 2000 -alue, joitakin luonnonsuojelualueita ja FINIBA-aluetta

- pesimälajeja metso, teeri, pyy, viirupöllö, helmipöllö, varpuspöllö, kehrääjä, palokärki, pikkutikka, pohjantikka, harmaapäätikka, käenpiika, kuhankeittäjä, pikkusieppo, puukiiپیچ, peukaloinen, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä.

Mataraniemi-Mäyrämäki

- 54 ha, pääosa luonnonsuojelualuetta
- pesimälajeja pyy, varpuspöllö, palokärki, pikkutikka, pohjantikka, harmaapäätikka, pikkusieppo, peukaloinen, puukiiپیچ, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä

Vahteriston metsät

- 146 ha, viisi erillistä kohdetta, osin Natura 2000 -aluetta
- pesimälajeja pyy, metso, kehrääjä, palokärki, pohjantikka, harmaapäätikka, käenpiika, puukiiپیچ, peukaloinen, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä, järripeippo

Hollola

Kirkonselkä

- 132 ha, luonnonsuojelualue, Natura 2000 -alue, IBA-alue
- pesimälajeja kaulushaikara, laulujoutsen, haapana, punasotka, ruskosuohaukka, kurki, nokikana, pikkutikka, rytikerttunen
- muuttoaikoina uivelo.

Kailanpohja (osa Asikkalan puolella)

- 120 ha, luonnonsuojelualue, Natura 2000 -alue, IBA-alue
- pesimälajeja härkälintu, laulujoutsen, punasotka, ruskosuohaukka, kurki, luhtahuitti, nokikana, pikkutikka, rytikerttunen
- muuttoaikoina haapana, tukkasotka, nokikana.

Kutajärvi

- 239 ha, luonnonsuojelualue, Natura 2000 -alue, IBA-alue
- pesimälajeja laulujoutsen, lapasorsa, punasotka, tukkasotka, ruskosuohaukka, kurki, luhtahuitti, nokikana, harmaapäätikka, taivaanvuohi, naurulokki, pikkutikka, rytikerttunen, punavarpunen.
- muuttoaikoina silkkiuikku, tavi, punasotka, uivelo, nokikana, pikkulokki.

Laasonpohja

- 157 ha, pääosin luonnonsuojelualuetta, Natura 2000 -alue, IBA-alue
- pesimälajeja kaulushaikara, haapana, heinätavi, punasotka, tukkasotka, ruskosuohaukka, kurki, luhtakana, nokikana, taivaanvuohi, rytikerttunen, pensassirkkalintu
- muuttoaikoina punasotka, isokoskelo, nokikana.

Laitialanselkä (mukana Lahdenpohja)

- 1341 ha, Lahdenpohja luonnonsuojelualue, Natura 2000 -alue, IBA-alue, muu vesialue ei suojeltua
- pesimälajeja kaulushaikara, laulujoutsen, haapana, lapasorsa, heinätavi, tukkasotka, punasotka, isokoskelo, ruskosuohaukka, nokikana, taivaanvuohi, rytikerttunen.
- muuttoaikoina silkkiuikku, sinisorsa, haapana, isokoskelo, pikkulokki, kalalokki, kalatiira, haarapääsky.

Paimelan suojelualueet

- 71 ha, kolme erillistä luonnonsuojelualuetta ja kaksi Natura 2000 -aluetta
- pesimälajeja palokärki, pikkusieppo, puukiipijä, idänuunilintu.

Teräväiset

- 67 ha, luonnonsuojelualue, Natura 2000 -alue, IBA-alue
- pesimälajeja härkälintu, kaulushaikara, laulujoutsen, haapana, lapasorsa, punasotka, ruskosuohaukka, luhtakana, nokikana, pikkutikka, rytikerttunen
- muuttoaikoina tukkasotka, uivelo, isokoskelo.

Tiirismaa

- 575 ha, osin luonnonsuojelualuetta ja Natura 2000 -aluetta
- pesimälajeja teeri, pyy, viirupöllö, harmaapäätikka, käenpiika, pikkusieppo, puukiipijä, peukaloinen, kultarinta, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä.

Kärkölä

Joentausta

- 407 ha, peltoalueita
- pesimälajeja työttöhyppä, kuovi
- muuttoaikoina tavi, työttöhyppä, kalalokki.

Lahti

Enonselkä

- 1378 ha, ei suojeltuja kohteita, FINIBA-alue
- pesimälajeja punasotka, naurulokki, harmaalokki, kalatiira, meriharakka

- muuttoaikoina silkkiuikku, allii, mustalintu, isokoskelo, naurulokki, kalalokki, selkälokki, kalatiira.

Kilpiäistenpohja

- 43 ha, Lahden puoleinen alue luonnonsuojelualuetta, FINIBA-alue
- pesimälajeja haapana, punasotka, nokikana.
- muuttoaikoina punasotka, tukkasotka, isokoskelo, nokikana.

Luhdanjoki (osin Hollolan puolella)

- 71 ha, osa luonnonsuojelualuetta
- pesimälajeja lapasorsa, heinätavi, ruisräikkä, pikkulokki, keltävästäräkki, niittykirvinen, punavarpunen
- muuttoaikoina liro, mustaviklo.

Pesäkallio

- 262 ha, pääosa luonnonsuojelualuetta, osaksi Natura 2000 -aluetta
- pesimälajeja kanahaukka, pyy, varpuspöllö, palokärki, pikkutikka, pohjantikka, harmaapäätikka, käenpiika, pikkusieppo, puukiipijä, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä.

Polttimo

- 30 ha, ei perustettu suojelualueeksi, mutta Natura 2000 -alue
- muuttoaikoina silkkiuikku, nokikana, selkälokki.

Nastolan Pensuo

- 501 ha, peltoalueita
- pesimälinnustoa ei inventoitu
- muuttoaikoina valkospokihanhi, kapustarinta.

Näkkimistö

- 143 ha, peltoaluetta
- pesimälinnustoa ei inventoitu
- muuttoaikoina työttöhyppä, rantasipi, naurulokki.

Mäntyharju

Miekankoski

- 86 ha, virtapaikka, talvella laajahko sula
- muuttoaikoina kuikka, härkälintu.

Orimattila

Haikula

- 182 ha, peltoaluetta
- pesimälinnustoa ei inventoitu
- muuttoaikoina työttöhyppä, keltävästäräkki

Kuivannon–Arolan pellot

- 1257 ha, peltoalueita (alue jatkuu litin puolelle, pinta-ala ei luvussa mukana)
- pesimälinnustoa ei inventoitu
- muuttoaikoina valkuposkihanhi, kurki, kapustarinta, keltavästäräkki.

Luhtikylä

- 194 ha, ei suojeltuja kohteita
- pesimälajeja mustakurkku-uikku lapasorsa, heinätavi, tukkasotka, kurki, ruisräökkä, kuovi, pikkutylli, punajalkaviklo, valkoviklo, taivaanvuohi, keltavästäräkki, niittykirvinen, pensassirkkalintu, punavarpunen, peltosirkku
- muuttoaikoina sinisorsa, tavi, liro.

Mieliäissuo

- 170 ha, ei suojeltuja kohteita, mutta Natura 2000 -alue
- pesimälajeja teeri, kurki, töyhtöhyppä, kehrääjä, pikkusieppo.

Ruha–Kurunkulma

- 1143 ha, peltoalueita, FINIBA-alueita
- pesimälajeja kuovi, töyhtöhyppä, ruisräökkä, peltosirkku.
- muuttoaikoina laulujoutsen, pikkujoutsen, metsähanhi, tundrahanhi, haapana, tavi, sinisorsa, jouhisorsa, punasotka, töyhtöhyppä, kapustarinta, suokukko, rantasipi, valkoviklo, kottarainen

Artjärven kirkonkylän kosteikot

- 1419 ha, ei suojeltuja kohteita, IBA-alue
- pesimälajeja lapasorsa, heinätavi, kurki, luhtakana, liro, taivaanvuohi, keltavästäräkki, niittykirvinen, punavarpunen
- muuttoaikoina laulujoutsen, pikkujoutsen, metsähanhi, tundrahanhi, kanadanhanhi, valkuposkihanhi, sinisorsa, jouhisorsa, tavi, haapana, tukkasotka, alli, kurki, nokikana, pikkulokki, suokukko, taivaanvuohi, valkoviklo, mustaviklo, uuttukyyhky, haarapääsky, kottarainen.

Padasjoki

Ammajanvuori

- 195 ha, lähes kokonaan Natura 2000 -aluetta
- pesimälajeja metso, pyy, viirupöllö, palokärki, pikkutikka, pohjantikka, pikkusieppo, puukiiپیج, peukaloinen, idänuunilintu.

Vesijaon luonnonpuisto

- 115 ha, suojeltu luonnonpuistona (pääsy luvanvaraisista, ei esitelty kirjassa), Natura 2000 -alue
- pesimälajeja viirupöllö, palokärki, pikkusieppo, puukiiپیج, peukaloinen, järriپیج.

Päijänteen kansallispuisto ja eteläinen

Päijänne

- 1531 ha MAALI-alueen luodot ja saaret (kartalla siniset katkoviivarajaukset, kartan vihreä rajausta 10 848 ha vastaa pääosin kansallispuiston rajausta, joka sisältää vesialueet), FINIBA-alue
- pesimälajeja punasotka, tukkasotka, isokoskelo, tukkakoskelo, kuikka, naurulokki, harmaalokki, merilokki, selkälokki, kalatiira

Pertunmaa

Isosuo ja Kivenholma

- 237 ha, lähes kokonaan Natura 2000 -aluetta
- pesimälajeja kuovi, valkoviklo, kehrääjä, palokärki, harmaapäätikka, pohjantikka, käenpiika, pikkusieppo, puukiiپیج, järriپیج.

Sysmä

Kirkonkylän kosteikot

- 292 ha, luonnonsuojelualueita, Natura 2000 -alue, FINIBA-alue
- pesimälajeja kaulushaikara, laulujoutsen, haapana, heinätavi, tukkasotka, ruskosuohaukka, kurki, luhtahuitti, luhtakana, nokikana, taivaanvuohi, käenpiika, kuhankeittäjä, rytikerttunen, rastaskerttunen, pensassirkkalintu, punavarpunen
- muuttoaikoina mustaviklo (muuttoaikainen linnusto huonosti tunnettu).

Hirvijärvenkallio ja Vastamäki

- 80 ha, Hirvenkalliolla luonnonsuojelualue, Natura 2000 -alue
- pesimälajeja metso, pyy, varpuspöllö, palokärki, pikkusieppo, puukiiپیج, peukaloinen, idänuunilintu.

Kammiovuori

- 234 ha, Natura 2000 -alue
- pesimälajeja teeri, pyy, palokärki, kuhankeittäjä, pikkusieppo, puukiiپیج, peukaloinen, mustapääkerttu, idänuunilintu, sirittäjä.

Ravioskorpi ja Hallaharju

- 404 ha (Ravioskorpi), peltoalueita
- pesimälinnustoa ei inventoitu
- muuttoaikoina tavi, liro, rantasipi.

Päijät-Hämeen lintupaikat kartalla

- 1 Asikkala Hillilän pellot
- 2 Hevoshaanvuori
- 3 Holminvuori
- 4 Kajaanselkä
- 5 Kalkkistenkoski
- 6 Asikkalan kirkonkylä–Pulkvila
- 7 Mukkulammi
- 8 Multamättäänmaa
- 9 Pulkkilanharju
- 10 Salonsaaren kalliometsät
- 11 Sokeinmaa
- 12 Urajärven Koskio eli Isosuo
- 13 Vähäpää ja Pitkäkallion metsä
- 14 Vääksyn lintupaikat
- 15 Hartola Ekonkoski ja eteläinen Jääsjärvi
- 16 Isosuo
- 17 Pikku Leppälahti
- 18 Pohjolan pellot
- 19 Heinola Kymenvirta
- 20 Rajavuoren lintutorni
- 21 Ruotsalainen ja Konnivesi
- 22 Mataraniemi–Mäyrämäki
- 23 Mäyrävuoren ja Seppälänjoen metsät
- 24 Nyynäistenlahti
- 25 Paistjärven alue
- 26 Vahteriston vanhat metsät
- 27 Hollola Kirkonselkä
- 28 Kailanpohja–Teräväiset
- 29 Kutajärvi
- 30 Laasonpohja
- 31 Laitialanselkä
- 32 Luhdantausta
- 33 Paimelan suojelumetsät
- 34 Sairakkalanjärvi
- 35 Tiirismaa
- 36 Teuronjoki ja Valkjärvi
- 37 Kärkölä Hähkjärvi
- 38 Joentausta
- 39 Valkjärvi
- 40 Lahti Enonselkä
- 41 Enonsaari
- 42 Kilpiäistenpohja
- 43 Polttimo
- 44 Kariniemi
- 45 Kiiliäisvuoren ja Herrasmannin alue
- 46 Kujalan jätekeskus ja pellot
- 47 Lapakisto
- 48 Linnaistensuo
- 49 Luhdanjoki
- 50 Murronoja ja Jokimaan metsät
- 51 Näkkimistö
- 52 Pesäkallio
- 53 Radiomäki
- 54 Rautakankare–Korpikankare
- 55 Ritämäki ja Kilpiäisten lehto
- 56 Kymijärvi
- 57 Viuhan luonnonsuojelualue
- 58 Nastola, Immilänjoki
- 59 Nastola, Pensuo
- 60 Nastola, Rauhaniemi
- 61 Nastola, Sammalsillansuo
- 62 Mäntyharju Korpjärvi, Isoinniemi

